750 Soru

MEB • AGS

ÖABT

1. FASİKÜL

Temel Psikolojik Kavramlar

ÇÖZÜM

Çetin Boztaya

Soru Bankası

KORTEKS

dizgikitap
dizgikitap.com

1. Ayşe'nin anlatımında dikkat çeken nokta, kendi isteklerinden uzaklaşıp **başkalarının beklentilerine göre şekillenmiş bir benlik geliştirmesi** ve buna bağlı olarak kendini yetersiz hissetmesidir. Buna karşılık son dönemde **kendi seçimlerini fark etmeye başlaması**, benliğe yönelişin güçlendiğini gösterir. Danışmanın izlediği yol ise yönlendirmekten çok, Ayşe'nin **kendi içsel kaynaklarını keşfetmesini ve yaşamını yönlendirme gücünü fark etmesini desteklemek** üzerinedir. Bu yaklaşım, bireyin doğuştan getirdiği potansiyelin uygun koşullarda açığa çıkacağını savunan **insancıl kuram** ile örtüşür. **İnsancıl kurama** göre birey özünde iyidir, kendini gerçekleştirme eğilimine sahiptir ve uygun psikolojik koşullar sağlandığında kendi gelişimini yönlendirebilir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Psikanalitik kuram:** Davranışların kökenini bilinç dışı süreçlerde ve çocukluk yaşantılarında arar; burada geçmiş çözümlemesinden çok mevcut farkındalık öne çıkmaktadır.

B) **Davranışçı kuram:** Davranışı pekiştirme ve çevresel etkenlerle açıklar; içsel yaşantı ve benlik farkındalığı bu yaklaşımda merkezi değildir.

C) **Bilişselci kuram:** Davranışı zihinsel süreçler, bilgi işleme ve düşünce yapıları üzerinden açıklar; burada düşünce değişiminden çok kendini keşfetme vurgulanmaktadır.

D) **Varoluşçu kuram:** Seçim ve sorumluluk temalarını içerir; ancak soruda belirgin olan, bireyin içsel potansiyelini fark etmesi ve kendini gerçekleştirme sürecidir.

Cevap: E

2. Elif'in sosyal ortamlara katılımının, katıldığı her etkinlikten sonra aldığı **olumlu geri bildirimlerle artması**, davranışın **pekiştirme yoluyla şekillendiğini** açık biçimde ortaya koyar. Öğretmenin bu değişimi Elif'in çevresel koşullara verdiği tepkilerle açıklaması ve psikolojinin yalnızca **gözlenebilen davranışlarla ilgilenmesi gerektiğini vurgulaması**, yaklaşımın doğrudan **davranışçı kurama** dayandığını gösterir. **Davranışçı kurama** göre insan doğası doğuştan "boş levha" (tabula rasa) olarak kabul edilir; davranışlar çevreyle etkileşim, öğrenme süreçleri ve özellikle **pekiştirme** yoluyla kazanılır. Bu nedenle davranışın kaynağı içsel yapılar değil, **uyarıcı-tepki ilişkileri ve öğrenme yaşantılarıdır**. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bilişselci kuram:** Davranışı zihinsel süreçler, bilgi işleme ve düşünce yapıları üzerinden açıklar; gözlenemeyen bilişsel süreçler merkezîdir.

B) **Psikanalitik kuram:** Davranışların temelini bilinç dışı dürtüler ve erken çocukluk yaşantıları oluşturur; çevresel pekiştirme belirleyici değildir.

D) **Yapısalcı kuram:** Bilincin yapı taşlarını ve duyumları incelemeye yöneliktir; davranışın çevresel öğrenmeyle şekillenmesini açıklamaz.

E) **İnsancıl kuram:** Bireyin öznel yaşantısı ve kendini gerçekleştirme eğilimine odaklanır; davranışı yalnızca gözlenebilir boyutla sınırlamaz.

Cevap: C

3. Katılımcıların, aralarında küçük boşluklar bulunmasına rağmen benzer biçimde dizilmiş ögeleri **"tek bir nesne" olarak algılaması**, algının yalnızca fiziksel uyaranlara dayanmadığını; zihnin bu uyaranları **bütünlük içinde örgütlediğini** gösterir. Parçaları ayırt etmede yaşanan güçlük ve bütün olarak algılama eğilimi, algıda **yakınlık ve benzerlik gibi örgütleme ilkelerinin** devreye girdiğini ortaya koyar. Birey çevresel bilgiyi pasif biçimde almak yerine, onu anlamlı bir bütün hâline getirecek şekilde düzenler. Bu durum, "bütün parçaların toplamından fazladır" ilkesine dayanan **gestalt kuramıyla** örtüşür. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Davranışçı kuram:** Davranışı uyarıcı-tepki ilişkisiyle açıklar ve gözlenebilir davranışlara odaklanır; algısal örgütleme ilkelerini açıklamaz.

B) **Yapılandırmacılık:** Bireyin bilgiyi aktif olarak yapılandırdığını vurgular; ancak soruda özellikle algı örgütleme ilkeleri ön plandadır.

D) **Bilişselci kuram:** Zihinsel süreçleri ve bilgi işlemeyi ele alır; ancak algı örgütlenmesine dair özgül ilkeler gestalt kadar belirgin değildir.

E) **Psikanalitik kuram:** Davranışları bilinç dışı süreçlerle açıklar; algısal örgütleme bu yaklaşımın odağında yer almaz.

Cevap: C

4. Ergenlerde gözlenen duygudurum dalgalanmaları, dürtüsel davranışlar ve risk alma eğilimlerinin **prefrontal korteksin henüz tam olgunlaşmamış olması** ile açıklanması ve ayrıca **amigdala aktivasyonundaki artışın öfke patlamalarıyla ilişkilendirilmesi**, davranışın doğrudan **beyin yapıları ve nörofizyolojik süreçler** üzerinden ele alındığını gösterir. Davranışın kaynağını sinir sistemi, beyin işleyişi ve biyolojik olgunlaşma ile açıklayan bu yaklaşım **biyolojik kurama** karşılık gelir. **Biyolojik kurama** göre bireyin davranışları genetik yapı, beyin mekanizmaları ve fizyolojik süreçler tarafından belirlenir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Davranışçı kuram: Davranışı çevresel uyarıcılar ve pekiştirme yoluyla açıklar; beyin temelli açıklama yapmaz.

B) Psikanalitik kuram: Davranışları bilinç dışı dürtüler ve erken yaşantılar üzerinden açıklar.

C) Bilişselci kuram: Davranışı düşünme süreçleri ve zihinsel işlemler üzerinden açıklar.

E) İnsancıl kuram: Bireyin öznel yaşantısı ve kendini gerçekleştirme sürecine odaklanır.

Cevap: D

5. **I numaralı ifadede** bilinçli yaşantıların deneysel yöntemlerle **bileşenlerine ayrılması** vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, zihni duyumlar, imgeler ve duygular gibi en küçük yapı taşlarına ayırarak incelemeyi amaçlayan **yapısalcı kurama** karşılık gelir. Yapısalcı yaklaşımda içe bakış yöntemi kullanılır ve bilincin yapısı sistematik biçimde analiz edilmeye çalışılır.

II numaralı ifadede davranış ve zihinsel süreçlerin temel işlevinin organizmanın **çevreye uyum sağlaması** olduğu belirtilmektedir. Bu vurgu, zihinsel süreçlerin ne işe yaradığını ve bireyin hayatta kalmasına nasıl katkı sağladığını inceleyen **işlevselci kurama** işaret eder. İşlevselcilik, zihni statik bir yapı olarak değil, çevreye uyum sağlayan dinamik bir süreç olarak ele alır.

III numaralı ifadede gelişimde **biyolojik faktörlerin önceliği** ve çevreden bağımsızlığı öne çıkarılmaktadır. Bu durum, gelişimin büyük ölçüde kalıtım ve biyolojik olgunlaşma süreçlerine bağlı olduğunu savunan **olgunlaşma kuramıyla** örtüşür. Bu kurama göre gelişim, genetik program doğrultusunda ilerler ve çevresel etkiler ikincil düzeydedir.

IV numaralı ifadede zihinsel etkinliklerin, çevreden gelen bilgilerin **işlenmesi ve anlamlandırılması** sürecinde ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu yaklaşım, zihni bir bilgi işleme sistemi olarak ele alan **bilişselci kurama** karşılık gelir. Bilişsel yaklaşım, dikkat, bellek, algı ve problem çözme gibi zihinsel süreçlerin nasıl işlediğini açıklamaya odaklanır.

Cevap: A

6. Göçmen çocukların, kendileri gibi göç etmiş akranlarıyla kurdukları ilişkilerin **doğrudan etkileşim ve sosyal destek sağlaması**, bu ilişkinin çocuğun günlük yaşamında aktif olarak yer aldığını gösterir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin gelişimi, iç içe geçmiş çevresel sistemler aracılığıyla açıklanır ve bu sistemlerin en temelinde bireyin doğrudan etkileşimde bulunduğu yakın çevre yer alır. Akran ilişkileri de bireyin yüz yüze etkileşim kurduğu bir alan olduğundan **mikrosistem** kapsamında değerlendirilir. Mikrosistem, bireyin aile, okul ve arkadaş çevresi gibi doğrudan deneyimlediği ortamları içerir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Mezosistem: Mezosistem, bireyin içinde yer aldığı mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder. Örneğin aile ile okul arasındaki iletişim, öğretmen-veli iş birliği ya da arkadaş çevresinin okul yaşantısını etkilemesi bu sistem kapsamında değerlendirilir. Burada doğrudan bir ilişki değil, iki yakın çevrenin etkileşimi söz konusudur.

C) Ekzosistem: Ekzosistem, bireyin doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği çevreleri kapsar. Örneğin ebeveynin iş ortamı, medya ya da yerel yönetim kararları çocuğu dolaylı biçimde etkiler. Çocuk bu sistemde aktif rol almaz.

D) Makrosistem: Makrosistem, toplumun genel kültürel yapısını, değerlerini, normlarını ve ideolojik çerçevesini içerir. Göç olgusu, kültürel uyum ve toplumsal değerler bu sistemde yer alır; ancak bireyin doğrudan ilişkileri bu düzeyde ele alınmaz.

E) Kronosistem: Kronosistem, bireyin yaşamı boyunca zaman içinde meydana gelen değişimleri ve geçişleri ifade eder. Göç etme, aile yapısındaki değişiklikler ya da tarihsel olaylar bu sistem kapsamında değerlendirilir.

Cevap: A

7. Ebeveynlerin ev sahibi ülkenin eğitim sistemine uyum sağlayamaması ve öğretmenlerle yeterli ilişki kuramaması, çocuğun gelişimini etkileyen iki temel çevre olan **aile ve okul arasındaki etkileşimin zayıf olduğunu** gösterir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin içinde bulunduğu mikrosistemler arasındaki ilişkiler **mezosistem** olarak adlandırılır. Aile ile okul arasındaki iletişimin niteliği; çocuğun akademik başarısını, okula uyumunu ve sosyal gelişimini doğrudan etkiler. Bu ilişkide yaşanan kopukluk, çocuğun iki önemli yaşam alanı arasında tutarsızlık ve destek eksikliği oluşturur. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Mikrosistem, çocuğun doğrudan içinde bulunduğu ve yüz yüze etkileşim kurduğu ortamları kapsar (aile, okul, akran grubu). Bu düzeyde ilişkiler birebir yaşanır. Ancak soruda tek bir ortam değil, iki farklı ortam (aile ve okul) arasındaki ilişki vurgulanmaktadır; bu nedenle mikrosistem değildir.

C) Ekzosistem: Ekzosistem, çocuğun doğrudan içinde yer almadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği çevreleri ifade eder. Örneğin ebeveynin iş koşulları çocuğu etkiler ama çocuk o ortamın parçası değildir. Bu soruda ise çocuk hem aile hem okul sisteminin içindedir; sorun bu iki sistemin birbirleriyle ilişkisindedir.

D) Makrosistem: Makrosistem, toplumun kültürel değerlerini, normlarını, eğitim anlayışını ve ideolojik yapısını kapsar. Göç ve kültürel uyum bu düzeyle ilişkili olabilir; ancak soruda kültürden ziyade aile–okul etkileşiminin zayıflığı ön plandadır.

E) Kronosistem: Kronosistem, bireyin yaşamı boyunca zaman içinde meydana gelen değişimleri ve geçişleri ifade eder. Göç süreci bu sistemle ilişkilendirilebilir; ancak soruda zamansal bir süreçten çok mevcut sistemler arası ilişki ele alınmaktadır.

Cevap: B

8. Çocuğun anne ve babasının işiyle **doğrudan bir ilişkisi olmaması**, buna rağmen işin özelliklerinin (çalışma süresi, ücret, kreş imkânı) çocuğun gelişimini **dolaylı olarak etkilemesi**, belirleyici noktadır. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin içinde bulunmadığı ancak sonuçlarından etkilendiği çevreler **ekzosistem** olarak adlandırılır. Ebeveynin iş koşulları da çocuğun doğrudan parçası olmadığı hâlde gelişimini etkileyen bir alan olduğundan bu kapsamdadır. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Çocuğun doğrudan içinde bulunduğu ve yüz yüze etkileşim kurduğu ortamları kapsar (aile, okul, akran grubu). Çocuk ebeveynin iş ortamında yer almadığı için bu sistemle açıklanamaz.

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder (örneğin aile–okul etkileşimi). Soruda iki ortam arasındaki ilişki değil, tek bir ortamın dolaylı etkisi söz konusudur.

D) Makrosistem: Toplumun kültürel değerleri, ekonomik yapısı ve normlarını içerir. Ebeveynin bireysel iş koşulları bu düzeyden ziyade daha yakın bir sistemle açıklanır.

E) Kronosistem: Zaman içinde meydana gelen değişimleri ve yaşam geçişlerini kapsar. Soruda zamansal bir değişim değil, mevcut bir durum anlatılmaktadır.

Cevap: C

9. Göçmen çocukların içinde yaşadığı ülkenin kültürü, değerleri ve toplumsal yapısı; onların uyum süreçlerini, kimlik gelişimini ve sosyal konumlarını belirleyen **geniş ölçekli kültürel çerçeveyi** ifade eder. Parçada vurgulanan kültürlenme, bütünleşme ve marjinalleşme gibi süreçler de bireyin içinde bulunduğu toplumun değerler sistemiyle ilgilidir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu tür kültürel değerler, normlar ve ideolojik yapı **makrosistem** kapsamında ele alınır. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Çocuğun doğrudan içinde bulunduğu aile, okul ve akran çevresini kapsar; burada birebir etkileşim vardır, kültürel düzey açıklaması değildir.

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; örneğin aile–okul etkileşimi. Soruda böyle bir ilişki değil, kültürel yapı vurgulanmaktadır.

C) Ekzosistem: Çocuğun doğrudan içinde yer almadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği çevreleri kapsar (örneğin ebeveynin iş ortamı). Kültürel sistem bu düzeyden daha geniştir.

E) Kronosistem: Zaman içinde yaşanan değişimleri ve geçişleri kapsar; soruda zamansal değişimden çok kültürel yapı ele alınmaktadır.

Cevap: D

10. Parçada ilk boşlukta, zamanın ve zaman içinde meydana gelen değişimlerin gelişim üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu, bireyin yaşamındaki olayların zamanlamasını ve bu olayların gelişim üzerindeki etkilerini kapsayan **kronosistem**dir. Kronosistem, gelişimi yalnızca "ne yaşandığıyla" değil, "ne zaman yaşandığıyla" birlikte ele alır.

İkinci boşlukta verilen kardeş doğumu, okula başlama ve ergenliğe geçiş gibi örnekler; gelişim psikolojisi literatürüne göre **beklenen, yaşa bağlı ve toplumda aynı gelişim grubunda bulunan bireyler tarafından benzer dönemlerde deneyimlenen olaylardır**. Bu tür olaylar biyolojik olgunlaşma ve toplumsal beklentilerle ilişkilidir, öngörülebilir ve gelişimin doğal akışı içinde yer alır. Bu nedenle bunlar **normatif yaşam olaylarıdır**.

Üçüncü boşlukta yer alan ebeveyn boşanması, çocuk istismarı ve göç gibi durumlar ise **beklenmeyen, zamanlaması öngörülemeyen ve sadece bir bireyi etkileyen olaylardır.** Bu tür olaylar çoğu zaman stres verici olup bireyin uyum sürecini zorlaştırır ve gelişim sürecinde kesintilere neden olabilir. Bu nedenle bunlar **normatif olmayan yaşam olaylarıdır**.

Sıralama **kronosistem – normatif – normatif olmayan** şeklindedir.

Cevap: A

11. Parçada tanımlanan yapı, bireyin en geniş çevresini oluşturan; toplumun **kültürel değerlerini, inanç sistemlerini, yaşam tarzlarını ve sosyoekonomik yapısını** kapsayan bir düzeyi ifade etmektedir. Bu düzeydeki unsurlar çocuğun yaşamına doğrudan temas etmez; ancak onun içinde bulunduğu çevrenin niteliğini belirleyerek gelişimini **dolaylı olarak etkiler**. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu özellikler **makrosisteme** aittir. **Makrosisteme** göre bireyin gelişimi, içinde bulunduğu toplumun genel kültürel ve ideolojik yapısı tarafından çerçevelenir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Bireyin doğrudan etkileşimde bulunduğu aile, okul ve akran çevresini kapsar; soruda doğrudan değil, geniş çevre vurgulanmaktadır.

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; burada sistemler arası etkileşim değil, üst düzey kültürel yapı anlatılmaktadır.

C) Ekzosistem: Bireyin doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar (örneğin ebeveynin iş ortamı); ancak bu düzey makrosistem kadar geniş ve kültürel değildir.

E) Kronosistem: Zaman boyutunu ve yaşam sürecindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal bir vurgu yoktur.

Cevap: D

12. Parçada vurgulanan nokta, çocukların yaşadığı deneyimlerin **zaman içinde değişmesi** ve özellikle boşanma gibi bir olayın etkisinin ilk dönemde yoğun olup zamanla azalmasıdır. Bu durum, gelişimin yalnızca çevresel faktörlerle değil, bu faktörlerin **zamana yayılı biçimde nasıl değiştiğiyle** birlikte ele alındığını gösterir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin yaşamındaki geçişlerin zamanlamasını ve bu değişimlerin etkisini açıklayan yapı **kronosisteme** karşılık gelir. **Kronosisteme** göre önemli yaşam olaylarının etkisi zaman içinde farklılaşır ve gelişim bu süreçten etkilenir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Bireyin doğrudan etkileşimde bulunduğu aile, okul ve akran çevresini kapsar; zaman boyutunu açıklamaz.

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; burada sistemler arası etkileşim değil, zaman içindeki değişim vurgulanmaktadır.

C) **Ekzosistem:** Bireyin doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar; zaman faktörü temel değildir.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; zamansal değişim bu düzeyin odağı değildir.

Cevap: E

13. Bronfenbrenner'in modelinde çocuğun gelişimi, iç içe geçmiş sistemler içinde açıklanır ve **en doğrudan etki mikrosistemden gelir**. Aile, okul ve akran gibi çocuğun birebir etkileşimde bulunduğu ortamlar gelişimi en güçlü biçimde etkiler. Buna karşılık makrosistem; kültürel değerler, normlar ve toplumsal yapı gibi daha geniş ve dolaylı etkiler içerir. Bu nedenle "çocuğun gelişimi üzerinde en doğrudan etkiye sahip katman makrosistemdir" ifadesi yanlıştır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Çocuğun davranışları çevresindeki bireylerden ve ilişkilerden etkilendiği gibi, çocuk da onları etkiler:** Model karşılıklı etkileşimi (çift yönlü etkiyi) kabul eder; ifade doğrudur.

B) **Çocuk, modelin merkezinde yer almaktadır:** Ekolojik modelde birey merkezdedir ve tüm sistemler onun etrafında yapılandırılır; ifade doğrudur.

C) **Çocuğun sağlıklı gelişimi için sistemler arasındaki etkileşimin tutarlılığı önemlidir:** Özellikle aile–okul gibi sistemler arası uyum (mezosistem) gelişimi destekler; ifade doğrudur.

E) **Çocuğun gelişimi bu sistemlerdeki deneyimlerin niteliğine bağlıdır:** Bireyin yaşadığı çevresel deneyimlerin kalitesi gelişimi belirler; ifade doğrudur.

Cevap: D

14. Akran zorbalığına neden olabilecek etmenler arasında sayılan **ilgi ve sevgiden yoksun, cezalandırıcı ve düşmanca ebeveyn tutumları**, çocuğun doğrudan içinde bulunduğu aile ortamına aittir. Çocuk bu ortamda birebir etkileşim yaşar ve bu etkileşimler gelişimini doğrudan şekillendirir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin yüz yüze ilişkiler kurduğu ve doğrudan etkilendiği en yakın çevre **mikrosistem** olarak adlandırılır. Bu nedenle ebeveyn tutumları **mikrosistem** kapsamında değerlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder (örneğin aile–okul etkileşimi). Soruda iki ortamın ilişkisi değil, doğrudan aile içi etkileşim anlatılmaktadır.

C) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde yer almadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği çevreleri kapsar (örneğin ebeveynin iş ortamı). Burada çocuk aile ortamının doğrudan içindedir.

D) **Makrosistem:** Toplumsal değerler, kültür ve normları kapsar; ebeveyn tutumları bu kadar geniş bir düzeyde ele alınmaz.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ve yaşam geçişlerini ifade eder; soruda zamansal bir değişim değil, mevcut ilişki biçimi vurgulanmaktadır.

Cevap: A

15. Ebeveynlerin iş yerinde yaşadığı **yüksek stres ve anlaşmazlıkların**, çocuğun gelişimini etkilemesi; çocuğun bu ortama **doğrudan dâhil olmamasına rağmen dolaylı olarak etkilenmesi** anlamına gelir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin içinde yer almadığı ancak sonuçlarından etkilendiği çevreler **ekzosistem** olarak adlandırılır. Ebeveynin iş ortamı da çocuğun doğrudan parçası olmadığı hâlde onun gelişimini etkileyen bir alan olduğundan bu kapsamdadır. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu aile, okul ve akran çevresini kapsar; iş ortamı bu kapsamda değildir.

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; burada sistemler arası etkileşim değil, dolaylı etki söz konusudur.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; bireysel iş stresi bu düzeyde ele alınmaz.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal süreç değil, çevresel etki anlatılmaktadır.

Cevap: C

1. Eğitim programı doğrudan ebeveynlere uygulanmakta ve onların çocuklarıyla kurdukları ilişkileri değiştirmektedir. Bu durum, çocuğun **doğrudan içinde bulunduğu aile ortamındaki etkileşimin niteliğinin değişmesi** anlamına gelir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin yüz yüze etkileşimde bulunduğu ve gelişimini en doğrudan etkileyen çevre **mikrosistemdir**. Ebeveyn–çocuk ilişkisi de mikrosistemin temel bileşenlerinden biridir. Bu nedenle verilen eğitimin çocukla olan ilişkiye yansıması **mikrosistem** kapsamında değerlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder (örneğin aile–okul etkileşimi); burada tek bir ortam içindeki değişim söz konusudur.

C) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar; burada etki doğrudan aile içindedir.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; bireysel eğitim programı bu düzeyde değildir.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal süreçten çok müdahale etkisi anlatılmaktadır.

Cevap: A

2. Parçada okul psikolojik danışmanının **anne ve babalara doğrudan bir eğitim vermesi**, yani ebeveynlerle yüz yüze etkileşime girerek onların çocuklarıyla ilişkilerini değiştirmeye yönelik bir müdahalede bulunması söz konusudur. Psikolojik danışman da, aile de çocuğun **doğrudan etkileşim kurduğu yakın çevrelerdir (mikrosistem)**. Bu iki mikrosistem arasında kurulan bu etkileşim ve bağ, çocuğun gelişimini dolaylı olarak etkiler. **Ekolojik sistemler kuramına** göre mikrosistemler arasındaki bu tür ilişkiler **mezosistem** olarak adlandırılır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Tek bir doğrudan çevreyi ifade eder; burada ise iki farklı mikrosistemin etkileşimi vardır.

C) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı çevreleri kapsar; burada ise danışman ve aile çocuğun yakın çevresindedir.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; bireysel eğitim süreci bu düzeyde değildir.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal süreç değil, çevreler arası etkileşim vardır.

Cevap: B

3. Esra Hanım'ın akran zorbalığını yalnızca öğrencinin bireysel özellikleriyle değil; **aile, okul atmosferi, öğretmen tutumu, arkadaş ilişkileri ve kültür** gibi birden fazla çevresel faktörle birlikte ele alması, davranışı **çok katmanlı ve karşılıklı etkileşimler içinde değerlendirdiğini** gösterir. Bu bakış açısı, bireyin gelişimini iç içe geçmiş çevresel sistemler (mikro, mezo, ekzo, makro) aracılığıyla açıklayan **ekolojik sistemler kuramı** ile örtüşür. Bu kurama göre davranış tek bir nedene indirgenmez; farklı sistemlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkar. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Psikanalitik:** Davranışları bilinç dışı süreçler ve erken çocukluk yaşantılarıyla açıklar; çoklu çevresel sistem vurgusu yoktur.

B) **Yapısalcılık:** Bilincin yapı taşlarını incelemeye odaklanır; sosyal çevre ve çoklu etkileşim boyutu bu yaklaşımın odağı değildir.

C) **Olgunlaşma:** Gelişimi büyük ölçüde biyolojik süreçlere bağlar; çevresel çok boyutluluk ön planda değildir.

E) **Davranışçılık:** Davranışı uyarıcı-tepki ve pekiştirme ile açıklar; kültür ve çok katmanlı çevresel sistemler bu kadar kapsamlı ele alınmaz.

Cevap: D

4. Araştırmacının, zihinsel süreçlerin **doğrudan gözlenemediği için bilimsel inceleme dışında tutulması gerektiğini** savunması ve yalnızca **uyarıcı–tepki ilişkisine dayalı gözlenebilir davranışları** ele alması, yaklaşımın temelini açıkça ortaya koyar. Davranışı yalnızca gözlenebilir yönleriyle inceleyen, içsel süreçleri psikolojinin konusu dışında bırakan bu anlayış **davranışçı yaklaşıma** aittir. **Davranışçı yaklaşıma** göre insan doğası büyük ölçüde çevre tarafından şekillenir ve öğrenme, uyarıcı–tepki bağları ile pekiştirme süreçleri üzerinden açıklanır. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Bilişsel yaklaşım:** Zihinsel süreçleri (algı, bellek, düşünme) merkeze alır; araştırmacının tam tersine içsel süreçleri incelemeyi savunur.

B) **Gestalt yaklaşımı:** Algının bütünlük içinde örgütlenmesini açıklar; zihinsel süreçleri dışlamaz, aksine vurgular.

C) **Yapısalcı yaklaşım:** Bilinci ve zihinsel yaşantıyı incelemeyi amaçlar; içe bakış yöntemiyle zihinsel süreçlere odaklanır.

E) **İşlevselci yaklaşım:** Zihinsel süreçlerin işlevini ve çevreye uyum sağlama rolünü inceler; zihni dışlamaz.

Cevap: D

5. Araştırmada zorbalık davranışlarının; **ilgi ve sevgiden yoksun aile ortamı, ebeveyn çatışması ve istismar** gibi faktörlerle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bu unsurlar, çocuğun **doğrudan içinde bulunduğu ve birebir etkileşim yaşadığı aile ortamına** aittir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin yüz yüze etkileşim kurduğu, gelişimini en doğrudan etkileyen çevre **mikrosistem** olarak adlandırılır. Aile içindeki ilişki biçimi ve ebeveyn tutumları da mikrosistemin temel bileşenleridir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Makrosistem:** Toplumsal değerler, kültür ve normları kapsar; burada aile içi doğrudan etkileşim vurgulanmaktadır.

C) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal süreç değil, mevcut ilişki biçimi ele alınmıştır.

D) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar; burada çocuk aile ortamının doğrudan içindedir.

E) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; soruda tek bir ortam (aile) içindeki etkileşim anlatılmaktadır.

Cevap: A

6. Davranışın temelinde **bilinçaltı güdüler**, bu güdüler arasındaki **çatışmalar** ve bu çatışmaların davranışa yansıması olduğu vurgulanmaktadır. Bu bakış açısı, insan davranışını bilinç dışı süreçler üzerinden açıklayan **psikanalitik ekole** aittir. **Psikanalitik ekole** göre davranışların önemli bir kısmı farkında olunmayan dürtüler ve içsel çatışmalar tarafından yönlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Davranışçı ekol:** Yalnızca gözlenebilir davranışlara odaklanır; bilinç dışı süreçleri dikkate almaz.

B) **Tarihsel kültürel ekol:** Bireyin gelişimini toplumsal ve kültürel etkileşimler üzerinden açıklar.

D) **İşlevselci ekol:** Zihinsel süreçlerin işlevine ve çevreye uyuma katkısına odaklanır.

E) **Gestalt ekolü:** Algıda bütünlük ve örgütlenme ilkelerini temel alır.

Cevap: C

7. Parçada vurgulanan durum, ailenin çocuğun arkadaş çevresiyle ve okulla **yeterli iletişim kurmaması**, yani çocuğun içinde bulunduğu iki temel çevre olan **aile ve okul arasındaki etkileşimin zayıf olmasıdır**. **Ekolojik sistemler kuramına** göre mikrosistemler arasındaki bu tür ilişkiler **mezosistem** olarak adlandırılır. Aile–okul ve aile–akran çevresi arasındaki iletişimin kopuk olması, çocuğun akademik başarısını ve okula devamını olumsuz etkiler. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunduğu ortamları kapsar; burada tek bir ortam değil, ortamlar arası ilişki söz konusudur.

B) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; soruda daha yakın çevreler arası ilişki vurgulanmaktadır.

C) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; burada zamansal değil, ilişkisel bir problem vardır.

D) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı çevreleri kapsar; burada çocuk hem aile hem okul sisteminin içindedir.

Cevap: E

8. I numaralı eşleştirmede **davranışçılık – bilinç dışı istekler** ifadesi verilmiştir. Oysa davranışçı yaklaşım, **yalnızca gözlenebilir davranışlara** odaklanır ve bilinç dışı süreçleri inceleme alanı dışında bırakır. Bu nedenle bu eşleştirme yanlıştır.

II numaralı eşleştirmede **bilişselcilik – davranışsal belirleyicilerle zihinsel süreçlerin açıklanması** ifadesi yer almaktadır. Bilişsel yaklaşım, zihinsel süreçleri merkeze alır ve davranışı bu süreçlerle açıklar; bu ifade genel olarak uygundur.

III numaralı eşleştirmede **hümanistik – belirli, gözlenebilir açık tepkiler** denilmiştir. Oysa hümanistik yaklaşım, bireyin **öznel yaşantısı, kendini gerçekleştirme eğilimi ve içsel potansiyeli** üzerine odaklanır; gözlenebilir tepkiler davranışçılığa aittir. Bu nedenle bu eşleştirme de yanlıştır.

IV numaralı eşleştirmede **sosyokültürel – kültürlerarası tavır ve davranış şekilleri** ifadesi yer alır ve bu yaklaşımın temel odağı kültür ve sosyal etkileşim olduğu için doğrudur.

V numaralı eşleştirmede **psikodinamik – bilinç dışı etkenler, engelleme ve çatışmalar** ifadesi verilmiştir; bu da doğru bir eşleştirmedir.

Yanlış olanlar I ve III'tür.

Cevap: C

9. Parçada okul ve aile arasındaki iletişimin yetersiz olmasının, çocuğun akademik ve davranışsal sorunlarının çözümünü zorlaştırdığı vurgulanmaktadır. Bu durum, çocuğun içinde bulunduğu iki temel çevre olan **aile ve okul arasındaki etkileşimin niteliğiyle** ilgilidir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre mikrosistemler arasındaki bu tür ilişkiler **mezosistem** olarak adlandırılır. Aile–okul iletişiminin güçlü olması çocuğun gelişimini desteklerken, zayıf olması problemlerin çözümünü engeller. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; burada yakın çevreler arası ilişki vurgulanmaktadır.

B) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı çevreleri kapsar; burada çocuk hem aile hem okul sisteminin içindedir.

C) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal bir süreç değil, ilişki problemi vardır.

D) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunduğu tekil ortamları kapsar; burada ise bu ortamlar arasındaki etkileşim söz konusudur.

Cevap: E

10. Asım Bey'in işindeki yoğunluk, çocuğun **doğrudan içinde bulunmadığı bir ortamda (iş ortamı)** ortaya çıkmakta; ancak bu durum çocuğun babasıyla olan ilişkisini etkileyerek gelişimine **dolaylı yoldan yansımaktadır**. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin içinde yer almadığı fakat sonuçlarından etkilendiği çevreler **ekzosistem** olarak adlandırılır. Ebeveynin iş koşulları da bu kapsamda değerlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; burada zamansal süreçten çok çevresel etki söz konusudur.

B) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; bireysel iş yoğunluğu bu düzeyde ele alınmaz.

C) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; burada iki ortamın etkileşimi değil, dolaylı bir etki vardır.

E) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu ortamları kapsar; iş ortamı bu kapsamda değildir.

Cevap: D

11. Verilen ifadelerde psikolojinin konusunun **bilinç** olduğu, amacın bu bilinci **ögelerine ayırarak incelemek** olduğu ve bunun için **içe bakış yönteminin kullanılması gerektiği** vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, zihni duyumlar ve algılar gibi temel bileşenlere ayırarak inceleyen **yapısalcı kurama** aittir. **Yapısalcı kurama** göre psikolojinin temel amacı, bilincin yapısını çözümlemek ve bu yapıyı oluşturan unsurları ortaya koymaktır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İşlevselcilik:** Zihinsel süreçlerin işlevine ve bireyin çevreye uyumuna odaklanır; bilinci yapı taşlarına ayırmayı amaçlamaz.

C) **Davranışçılık:** Yalnızca gözlenebilir davranışları inceler; bilinç ve içe bakış bu yaklaşımda yer almaz.

D) **Ekolojik sistemler:** Bireyin gelişimini çevresel sistemler üzerinden açıklar; bilinç çözümlemesiyle ilgilenmez.

E) **Psikanalitik:** Davranışları bilinç dışı süreçler ve içsel çatışmalar üzerinden açıklar; bilinç ögelerini analiz etmeye odaklanmaz.

Cevap: B

12. Öğretmenin çocuğun durumunu "ilgisizlik" ile açıklaması, davranışı çevresel ya da motivasyonel faktörlere bağlamaktadır. Ancak Gesell'in yaklaşımı, gelişimi öncelikle **biyolojik olgunlaşma** süreciyle açıklar. 5 yaşındaki bir çocuğun makas tutma, kalem kavrama gibi **küçük kas becerileri**, sinir sistemi ve kas gelişimi belirli bir düzeye ulaşmadan beklenemez. Yani bu tür beceriler, öğrenmeden önce **nörolojik olgunlaşmaya bağlıdır**. Bu nedenle psikolojik danışman, çocuğun hazır oluş düzeyi tamamlanmadan bu becerilerin gelişmeyeceğini vurgulamalıdır. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Çocuk uygun ödüllerle motive edilirse el becerileri hızla gelişir:** Davranışçı yaklaşımı yansıtır; olgunlaşma sürecini göz ardı eder.

B) **Ebeveyn ilgisi yeterli değilse bu tür motor gerilikler kaçınılmazdır:** Gelişimi yalnızca çevresel faktörlere bağlar; biyolojik temeli ihmal eder.

D) **Çocuğun dikkat eksikliği bu becerileri kazanmasını engelliyor olabilir:** Sorunu bilişsel bir eksiklikle açıklar; motor gelişimin olgunlaşma boyutunu dikkate almaz.

E) **Yaşıtlarıyla yarışma ortamı sağlanırsa çocuk beceri geliştirmeye yönelir:** Motivasyon ve rekabet vurgusu yapar; gelişimin biyolojik zamanlamasını göz ardı eder.

Cevap: C

13. "Psikolojinin amacı, davranışların insanın **çevreye uyum sağlamasına nasıl yardım ettiğini** açıklamaktır" ifadesi, zihinsel süreçlerin **ne işe yaradığını** ve bireyin yaşama uyumuna nasıl katkı sağladığını merkeze alır. Bu bakış açısı, zihnin yapısından çok **işlevine** odaklanan **işlevselci kurama** aittir. **İşlevselci kurama** göre psikolojinin temel amacı, davranış ve zihinsel süreçlerin organizmanın çevreye uyumuna nasıl hizmet ettiğini açıklamaktır. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Yapısalcılık:** Bilincin yapı taşlarını incelemeye odaklanır; işlev ve uyum vurgusu yoktur.

C) **İnsancıl:** Bireyin kendini gerçekleştirme ve öznel yaşantısına odaklanır; uyum işlevi temel vurgu değildir.

D) **Sosyal-kültürel:** Davranışı kültürel ve toplumsal etkileşimler üzerinden açıklar; bireysel uyum işlevi bu şekilde ele alınmaz.

E) **Psikanalitik:** Davranışları bilinç dışı süreçler ve içsel çatışmalarla açıklar.

Cevap: A

14. Parçada okul yöneticilerinin tutumları, öğretmenlere eğitim verilmemesi ve rehberlik sisteminin kurulmamış olması gibi **okulun kurumsal yapısına ilişkin kararların**, öğrencilerin zorbalık davranışlarını artırdığı vurgulanmaktadır. Bu durum, çocuğun doğrudan karar verici olarak içinde yer almadığı ancak sonuçlarından etkilendiği bir çevreyi ifade eder. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bireyin doğrudan katılmadığı fakat dolaylı olarak etkilendiği bu tür yapılar **ekzosistem** kapsamında değerlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal normlarla ilgilidir; burada okulun kurumsal işleyişi söz konusudur.

C) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal süreç değil, yapısal bir durum anlatılmaktadır.

D) **Mikrosistem:** Bireyin doğrudan etkileşimde bulunduğu ortamları kapsar; burada doğrudan etkileşimden çok dolaylı etki vardır.

E) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; burada sistemler arası etkileşim değil, kurumsal yapı vurgulanmaktadır.

Cevap: B

15. Yapısalcı yaklaşımda amaç, bilincin temel bileşenlerini ortaya çıkarmaktır ve bunun için kullanılan temel yöntem **içe bakış**tır. Bu yöntemde birey, kendi bilinç yaşantısını gözlemleyip ifade eder. Ancak bu yöntem, kişiden kişiye değişen deneyimlere dayanması ve ölçümlerin **nesnel biçimde doğrulanamaması** nedeniyle eleştirilmiştir. Yani en temel sorun, verilerin **öznel olmasıdır**. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir**.

A) **Davranış analizi – Duyguları göz ardı etmesi:** Davranışçılığa aittir; yapısalcılıkla ilişkili değildir.

B) **Gözlem – Nesnelliği azaltması:** Genel bir yöntemdir; yapısalcılığın özgül yöntemi içe bakıştır.

C) **Röportaj – Katılımcının tutarsız yanıtları:** Yapısalcı yaklaşımın temel yöntemi değildir.

E) **Deney – Dışsal geçerliliği olmaması:** Yapısalcılığın eleştirisi bu değildir.

Cevap: D

1. Kronosistem, bireyin yaşamında **zamanın ve zaman içinde meydana gelen değişimlerin** gelişim üzerindeki etkisini ifade eder. Bu sistem; tarihsel dönemler, yaşam geçişleri ve önemli olayların zamanlamasıyla ilgilidir. Seçenekler içinde bu özelliği doğrudan karşılayan unsur **tarihsel zamandır. Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Akranlarla ilişkiler:** Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu çevreyi ifade eder; mikrosistem kapsamındadır.

C) **Öğretmenle ilişkiler:** Doğrudan etkileşim içerir; mikrosistem örneğidir.

D) **Ailenin öğretmenle ilişkileri:** İki mikrosistem arasındaki etkileşimi ifade eder; mezosistemdir.

E) **Anne ve babanın iş yerindeki ilişkileri:** Çocuğun doğrudan içinde yer almadığı ancak dolaylı etkilendiği çevredir; ekzosistemdir.

Cevap: A

2. Scout'un gelişiminin **genetik bir plan doğrultusunda doğal olarak ilerlediğinin** vurgulanması, Gesell'in yaklaşımının özünü yansıtır. Gesell'e göre gelişim, büyük ölçüde **biyolojik olgunlaşma süreçleri tarafından belirlenir** ve belirli bir sıra izleyerek **evrensel biçimde gerçekleşir**. Çevre tamamen etkisiz değildir ancak belirleyici olan temel unsur biyolojik programdır. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Gelişim tamamen öğrenme ve çevreye bağlıdır:** Davranışçı yaklaşımı yansıtır; olgunlaşma ilkesine aykırıdır.

C) **Gelişim sadece sosyal etkileşimlerle belirlenir:** Sosyokültürel yaklaşıma uygundur; biyolojik temeli göz ardı eder.

D) **Gelişim bireyin bilinç dışı çatışmalarına bağlıdır:** Psikanalitik yaklaşımı ifade eder.

E) **Gelişim rastlantısal ve düzensizdir:** Gesell'e göre gelişim belirli bir sıra ve düzen içinde ilerler.

Cevap: A

3. Parçada söz edilen kan davası ve namus cinayetleri gibi uygulamalar, toplumun **kültürel değerleri, gelenekleri ve normları** ile ilgilidir. Bu tür töreler çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu bir ortam değil; içinde yaşadığı toplumun genel değerler sistemidir ve çocuğun davranışlarını **dolaylı olarak şekillendirir**. **Ekolojik sistemler kuramına** göre kültür, gelenek ve toplumsal normlar **makrosistem** kapsamında değerlendirilir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu aile, okul gibi ortamları kapsar; burada kültürel düzey söz konusudur.

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; sistemler arası etkileşim vurgulanmamaktadır.

C) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar; ancak burada daha geniş bir kültürel yapı söz konusudur.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ifade eder; soruda zamansal değil, kültürel bir durum anlatılmaktadır.

Cevap: D

4. Tanımda geçen "çocuğun etkin olarak katıldığı **iki veya daha fazla ortam arasındaki karşılıklı ilişki**" ifadesi, çocuğun içinde bulunduğu farklı mikrosistemlerin birbiriyle etkileşimini anlatır. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu tür mikrosistemler arası bağlantılar **mezosistem** olarak adlandırılır (örneğin aile–okul ilişkisi). **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Çocuğun doğrudan içinde bulunduğu tekil ortamları kapsar; ortamlar arası ilişkiyi ifade etmez.

C) **Ekzosistem:** Çocuğun doğrudan içinde yer almadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ve yaşam geçişlerini ifade eder.

Cevap: B

5. Soruda vurgulanan "çift yönlü ilişkinin en güçlü olduğu", "çocuğa en yakın" ve "doğrudan etkileşim içinde olunan" sistem, çocuğun **yüz yüze etkileşim kurduğu en yakın çevreyi** ifade eder. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu özellikler **mikrosisteme** aittir. Mikrosistem; aile, okul ve akran çevresi gibi çocuğun hem etkilendiği hem de etkilediği, karşılıklı (çift yönlü) etkileşimin en yoğun olduğu düzeydir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; doğrudan etkileşim değil, ortamlar arası bağlantıdır.

C) Ekzosistem: Çocuğun doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar.

D) Makrosistem: Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; doğrudan etkileşim içermez.

E) Kronosistem: Zaman içindeki değişimleri ifade eder.

Cevap: A

6. Psikolojik danışmanın vurguladığı nokta, çocukların kalem tutma ve çizgi çizme gibi becerilerinin **sinir sistemi ve kas koordinasyonu yeterince olgunlaştığında kendiliğinden ortaya çıkacağıdır**. Bu yaklaşım, gelişimin temel belirleyicisinin öğrenmeden çok **biyolojik olgunlaşma** olduğunu savunan **olgunlaşma kuramıyla** örtüşür. Bu kurama göre her çocuk belirli bir gelişim sırasını izler ve hazır oluş düzeyi tamamlanmadan bazı beceriler beklenemez. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Davranışçılık: Davranışı pekiştirme ve öğrenme yoluyla açıklar; biyolojik olgunlaşmayı temel almaz.

B) Yapılandırmacılık: Bilginin aktif olarak yapılandırılmasını vurgular; motor gelişimin biyolojik zamanlamasını merkezine almaz.

D) Sosyal öğrenme kuramı: Gözlem ve model alma yoluyla öğrenmeyi açıklar; burada biyolojik hazır oluş vurgusu vardır.

E) Bilişsel gelişim kuramı: Zihinsel süreçlerin gelişimine odaklanır; motor becerilerin olgunlaşma temeli bu kadar belirgin değildir.

Cevap: C

7. Fenomenolojik anlayış, bireyin dünyayı **nasıl algıladığına, yaşantıyı nasıl deneyimlediğine ve bu deneyime yüklediği anlama** odaklanır. Bu yaklaşımda önemli olan nesnel gerçeklikten çok, bireyin **öznel yaşantısıdır**. Seçenekler incelendiğinde, öğrencilerin bir olay hakkındaki **kişisel düşüncelerini, duygularını ve algılarını anlamaya çalışmak** ve bu farklı bakış açılarına değer vermek, doğrudan bireysel deneyimi merkeze alan bir yaklaşımdır. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Standart testlerle ölçme: Davranışı nesnel ve ölçülebilir çıktılar üzerinden değerlendirir; öznel deneyimi dikkate almaz.

C) Kurallarla davranış düzenleme: Davranışçı bir anlayışı yansıtır; bireysel algı ve deneyim ön planda değildir.

D) Bilgiyi yapılandırılmış sunma: Bilişsel/yapılandırmacı yaklaşımla ilişkilidir; öznel yaşantıdan çok bilişsel düzenleme önemlidir.

E) Ödül-ceza ile pekiştirme: Davranışçı yaklaşıma aittir; içsel deneyim ve algıyı merkeze almaz.

Cevap: A

8. Davranışçı yaklaşım, öğrenmeyi **gözlenebilir davranış değişikliği** olarak ele alır ve bu değişimin **pekiştirme (ödül–ceza)** yoluyla gerçekleştiğini savunur. Öğrencinin doğru davranışının ardından ödül verilmesi, o davranışın tekrar edilme olasılığını artırır. Seçenekler içinde, doğru cevap veren öğrencilere **jeton verilip belirli sayıya ulaştığında ödül sunulması**, açıkça pekiştirme ilkesine dayalıdır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Bireysel zorlukları anlamaya çalışma: İnsancıl/birey merkezli yaklaşıma yakındır; içsel süreçleri önemser.

C) Öğrencinin kendi hedeflerini belirlemesi: Özerklik ve kendini gerçekleştirme vurgusu taşır; insancıl yaklaşımla ilişkilidir.

D) Kendi anlamını inşa etme: Yapılandırmacı yaklaşımı yansıtır; aktif bilişsel süreçler ön plandadır.

E) **Farklı görüşleri tartışma:** Eleştirel düşünme ve bilişsel süreçleri geliştirmeye yöneliktir; davranışçı değildir.

Cevap: B

9. Bilişselci yaklaşım, öğrenmeyi **bilginin zihinde işlenmesi, örgütlenmesi ve mevcut şemalarla ilişkilendirilmesi** olarak ele alır. Bu yaklaşımda öğretmen, öğrencinin yeni bilgileri önceki bilgileriyle bağlantı kurarak anlamlandırmasına yardımcı olur. Kavram haritaları, şemalar ve organize edici araçlar da bu süreci destekler. Bu nedenle yeni bilgileri mevcut zihinsel yapılarla ilişkilendirmeyi vurgulayan ifade bilişselci yaklaşıma aittir. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Duygusal ihtiyaçlara odaklanma:** İnsancıl yaklaşımı yansıtır.

B) **Tekrar ve ezber:** Davranışçı yaklaşıma yakındır; zihinsel yapılandırma vurgusu yoktur.

D) **Grup çalışması ve akran öğrenmesi:** Sosyal öğrenme/sosyokültürel yaklaşımla ilişkilidir.

E) **Kişisel deneyim paylaşımı:** Fenomenolojik/insancıl yaklaşıma daha yakındır.

Cevap: C

10. Ece'nin başlangıçta kuleyi tek başına kuramaması, ancak öğretmenin verdiği ipuçları ve gösterimle bu beceriyi gerçekleştirebilmesi; yani yardımla yapabildiği bir beceriyi zamanla bağımsız hâle getirmesi, öğrenmenin hangi düzeyde gerçekleştiğini gösterir. Bu durum, çocuğun tek başına yapabildiği ile yetişkin desteğiyle yapabildiği arasındaki farkı ifade eden kavrama işaret eder. Vygotsky'nin sosyokültürel kuramına göre bu alan yakınsal gelişim alanıdır. Öğrenme tam olarak bu alanda gerçekleşir ve çocuk, destekle yapabildiğini zamanla bağımsız yapabilir. Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.

A) **Yapı iskelesi:** Öğretmenin sağladığı destek sürecini ifade eder; ancak soru öğrenmenin gerçekleştiği alanı sormaktadır.

B) **Bilişsel şema:** Piaget'ye aittir; zihinsel yapıların örgütlenmesini açıklar.

D) **Sosyal taklit:** Başkalarını gözlemleyerek öğrenmeyi ifade eder; burada rehberli öğrenme vurgusu vardır.

E) **İçsel motivasyon:** Öğrenmenin isteklilik boyutunu açıklar; bilişsel gelişim sürecini doğrudan açıklamaz.

Cevap: C

11. Deniz'in başlangıçta fikrini somutlaştıramaması, parçaları ilişkilendirememesi ve sonuçları öngörememesi; öğretmenin yönelttiği sorularla **daha derin düşünmesi, olasılıkları değerlendirmesi ve planlama yapabilmesi**, gelişen becerinin niteliğini gösterir. Burada hedeflenen; **problem çözme, planlama, akıl yürütme ve öngörüde bulunma** gibi üst düzey bilişsel süreçlerdir. **Vygotsky'nin sosyokültürel kuramına** göre bu tür üst düzey, kültürle ve sosyal etkileşimle gelişen beceriler **ileri zihinsel işlevler** olarak adlandırılır. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Temel zihinsel süreçler:** Dikkat ve basit algı gibi daha ilkel süreçleri ifade eder; üst düzey düşünme becerilerini kapsamaz.

B) **Bilişsel şemalar:** Piaget'ye aittir; zihinsel yapıların örgütlenmesini açıklar.

C) **Yakınsal gelişim alanı:** Öğrenmenin gerçekleştiği destekli alanı ifade eder; burada özellikle geliştirilen becerinin türü sorulmaktadır.

D) **Yapı iskelesi:** Sağlanan geçici desteği ifade eder; ancak soruda hedeflenen bilişsel becerinin adı sorulmaktadır.

Cevap: E

12. Zeynep'in başlangıçta karmaşık bilgileri anlamlandırmakta zorlanması, ancak öğretmenin verdiği **adım adım yönlendirmeler, sorular ve stratejilerle** bu süreci yönetebilir hâle gelmesi; yani daha yetkin bir kişinin sağladığı **geçici ve destekleyici rehberlik sayesinde becerinin gelişmesi**, bu durumun temel özelliğidir. Öğretmen, süreci yapılandırmakta; zamanla bu destek geri çekildiğinde öğrenci bağımsızlaşmaktadır. **Vygotsky'nin sosyokültürel kuramına** göre bu süreç **yapı iskelesi** kavramıyla ifade edilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Birincil zihinsel yetenekler:** Temel ve daha basit zihinsel süreçleri ifade eder; burada üst düzey rehberlik söz konusudur.

C) **Bilişsel uyum sağlama:** Piaget'ye aittir; özümseme ve uyum süreçlerini kapsar.

D) **İleri zihinsel işlevler:** Gelişen becerinin türünü ifade eder; ancak soruda bu becerinin nasıl desteklendiği sorulmaktadır.

E) **Yakınsak gelişim alanı:** Öğrenmenin gerçekleştiği potansiyel alanı ifade eder; burada vurgulanan öğretmenin sağladığı destek sürecidir.

Cevap: A

13. Alin'in davranışlarına bakıldığında, yönerge verildiğinde kırmızı topları ayırt edebilmesi **basit algı ve dikkat süreçlerinin çalıştığını**, ancak bu davranışı **kendi başına planlayamaması**, sürekli **dış yönlendirmeye ihtiyaç duyması** ve **dikkatini sürdürememesi** dikkat çekmektedir. Bu durum, dikkatinin **istemli değil istemsiz** olduğunu gösterir. Çünkü davranış **kendi kontrolünde değildir**, dış uyarıcıya bağlıdır ve süreklilik göstermez.

Vygotsky'ye göre **istemsiz dikkat, basit algı ve sınırlı bellek gibi süreçler temel zihinsel işlevlerdir**. Üst düzey zihinsel işlevlerde ise istemli dikkat, planlama ve öz-düzenleme görülür; ancak Alin'de bu özellikler henüz gelişmemiştir. Bu nedenle Alin'in sergilediği zihinsel işlev **temel zihinsel işlevlerdir**. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Yakınsal gelişim alanı:** Destekle yapılabilen ile bağımsız yapılan arasındaki farkı ifade eder; burada işlev türü sorulmaktadır.

B) **Üst düzey zihinsel işlev:** İstemli dikkat ve planlama içerir; Alin'de bu özellikler yoktur.

C) **Öz-düzenleme:** Davranışı kendi kendine kontrol edebilme becerisidir; burada dış yönlendirme vardır.

E) **Ortak dikkat:** Bir nesneye başkasıyla birlikte odaklanmayı ifade eder; sorudaki durumla doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: D

14. I numaralı soruda kişinin **ilk cep telefonunun marka ve modelini hatırlaması**, bireyin geçmişte yaşadığı kişisel bir deneyimi geri çağırmasını gerektirir. Bu tür bilgiler **anısal bellek** kapsamında yer alır.

II numaralı soruda **on parmak klavye kullanma becerisi**, öğrenilmiş bir motor beceridir ve otomatikleşmiş davranışları içerir. Bu tür bilgiler **işlemsel bellek** ile ilgilidir.

III numaralı soruda **suyun kaynama noktasının kaç derece olduğu bilgisi**, genel kültürel ve kavramsal bilgidir. Bu tür bilgiler **anlamsal bellek** kapsamında değerlendirilir.

Sıralama **anısal – işlemsel – anlamsal** şeklindedir.

Cevap: B

15. Ayşegül aynı anda çantasına koyacaklarını aklında tutarken, telefonda konuşmakta, kahvaltı hazırlamakta ve e-postalarını kontrol etmektedir. Bu süreçte bilgiler zihninde sadece tutulmaz; o anda kullanılır, düzenlenir ve karar vermede işe koşulur. **Bu durum, Ayşegül'ün işleyen belleği kullandığını gösterir.**

İşleyen bellek, bilgiyi kısa süreli olarak zihinde tutan ve bu bilgiyi **eş zamanlı biçimde işleyerek planlama, sıralama, problem çözme ve karar verme süreçlerinde aktif olarak kullanan** bilişsel sistemdir. Yani bilgi burada pasif şekilde beklemez; kişi o bilgiyle işlem yapar, öncelik belirler ve davranışını yönlendirir.

A) **İşlemsel bellek:** Uzun süreli belleğin bir türüdür ve **motor beceriler ile alışkanlıkları** kapsar. Bisiklet sürmek, araba kullanmak, klavye kullanmak gibi öğrenilmiş ve otomatikleşmiş davranışlar bu bellekte depolanır. Bilgi bilinçli olarak hatırlanmaz, doğrudan performansa yansır.

B) **Otobiyografik bellek:** Bireyin **kendi yaşamına ait anıları** içerir. Doğum günü, ilk okul günü, önemli yaşantılar gibi kişisel deneyimler bu bellekte saklanır ve geçmişe dönük hatırlama ile ilişkilidir.

D) **Duyusal bellek:** Çevreden gelen uyarıcıların **çok kısa süreli (milisaniyeler düzeyinde)** tutulduğu ilk bellek aşamasıdır. Görsel (ikonik) ve işitsel (ekhoik) kayıtları içerir; ancak bilgi burada işlenmez, hızla kaybolur ya da diğer bellek sistemlerine aktarılır.

E) **Yeniden kurgulayıcı bellek:** Geçmiş anıların **aynen saklanmadığını, hatırlanırken yeniden yapılandırıldığını** ifade eder. Kişi geçmişi hatırlarken mevcut bilgi ve beklentilerine göre anıyı değiştirebilir.

Cevap: C

1. Oyunda yalnızca bir kez söylenen ama **dikkat çekici, çarpıcı ve farklı** olan sözlerin hatırlanması; buna karşılık sık tekrar edilen sıradan ifadelerin unutulması, hatırlamada **alışılmışın dışındaki ve dikkat çeken bilgilerin daha güçlü kodlanması** ile ilgilidir. Bu durum, bellekte "ayırt edici/çarpıcı olanın" daha iyi hatırlanmasını ifade eden **çekici detay etkisi** ile açıklanır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kodlama çeşitliliği:** Bilginin farklı yollarla (görsel, işitsel vb.) kodlanmasını ifade eder; dikkat çekicilik vurgusu yoktur.

C) **İşleyen bellek kapasitesi:** Aynı anda işlenebilen bilgi miktarıyla ilgilidir; hatırlamada ayırt edicilik etkisini açıklamaz.

D) **Otomatik kodlama:** Bilginin çaba harcamadan kodlanmasını ifade eder; çarpıcılık/ayırt edicilik vurgusu yoktur.

E) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarana karşı duyarlılığın azalmasını ifade eder; bellekle doğrudan ilgili değildir.

Cevap: B

2. Öğrencilerden kişiyi **yalnızca 10 saniye izledikten sonra** hatırlamaları istenmektedir. Bu durumda bilgi **çok kısa süreli olarak zihinde tutulur** ve sınırlı biçimde işlenir. Bu yüzden öğrenciler **daha belirgin ve dikkat çekici görsel özellikleri (kıyafet, gözlük)** hatırlayabilirken, **daha karmaşık ve dikkat gerektiren detayları (konuşma tarzı, ses tonu)** doğru biçimde tutamaz ve karıştırır.

Bu durum, bilginin **kısa süreli olarak tutulduğu ve kapasitenin sınırlı olduğu kısa süreli bellekle** açıklanır. Kısa süreli bellekte bilgi yüzeysel ve sınırlı işlendiği için ayrıntılar kaybolabilir veya karışabilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Duyusal kayıt:** Çok kısa (milisaniyelik) ilk kayıt aşamasıdır; burada hatırlama süreci vardır.

C) **Yeniden kurgulayıcı bellek:** Uzun süreli anıların hatırlanırken değişmesiyle ilgilidir.

D) **Algısal bütünleme:** Algı süreçleriyle ilgilidir; bellek açıklaması değildir.

E) **Kodlama çeşitliliği:** Bilginin farklı yollarla kodlanmasını ifade eder.

Cevap: A

3. Barış'ın parfüm kokusuyla geçmişe ait bir anıyı hatırlaması, belleğin ipuçlarıyla geri çağrılmasını gösterir; ancak asıl kritik nokta, bu anının sonradan abartılı ve kısmen gerçeğe uymayan şekilde hatırlandığını fark etmesidir. Bu durum, belleğin bilgiyi olduğu gibi saklamadığını, hatırlama sırasında yeniden yapılandırdığını (kurguladığını) gösterir. Bu nedenle yaşanan durum **yeniden kurgulayıcı bellekle** açıklanır.

Yeniden kurgulayıcı bellek, geçmiş yaşantıların birebir kopyalar hâlinde depolanmadığını; hatırlama sırasında **mevcut bilgiler, beklentiler, inançlar ve duygular doğrultusunda yeniden düzenlendiğini** ifade eder. Bu yüzden anılar zamanla **değişebilir, eksik kalabilir ya da abartılabilir**. Özellikle aradan zaman geçtiğinde ya da güçlü duygular devreye girdiğinde, kişi farkında olmadan anıya yeni detaylar ekleyebilir.

Bu nedenle Barış'ın anılarının bir kısmını **hiç yaşanmamış olmasına rağmen gerçekmiş gibi hatırlaması**, yeniden kurgulayıcı belleğin tipik bir örneğidir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kısa süreli bellek:** Bilginin **çok kısa süre (yaklaşık 20–30 saniye)** tutulduğu ve kapasitesinin sınırlı olduğu bellek sistemidir. Genellikle **7±2 birimlik** bilgi tutulabilir. Bilgi burada çoğunlukla **yüzeysel ve geçicidir**; tekrar edilmezse hızla kaybolur. Örneğin bir telefon numarasını kısa süre akılda tutmak bu belleğe örnektir.

C) **İşleyen bellek:** Kısa süreli belleğin daha gelişmiş hâlidir. Bilgiyi sadece tutmaz; aynı zamanda **aktif olarak işler, düzenler ve kullanır**. Problem çözme, karar verme, zihinden işlem yapma gibi süreçlerde görev alır. Örneğin kafadan matematik işlemi yapmak ya da aynı anda konuşup plan yapmak işleyen bellekle ilgilidir.

D) **Kodlama özgüllüğü:** Bilginin en iyi, **öğrenildiği bağlam ve ipuçlarıyla birlikte** hatırlandığını ifade eder. Yani hatırlama, kodlama sırasında mevcut olan çevresel veya içsel ipuçlarına bağlıdır. Örneğin bir kokunun geçmişte yaşanan bir anıyı hatırlatması bu ilkeye örnektir (ama çarpıtma yoksa).

E) Çekici detay etkisi: Dikkat çekici, sıra dışı veya duygusal olarak güçlü bilgilerin diğer bilgilere göre daha iyi hatırlanmasıdır. Örneğin sıradan cümleler unutulurken çok çarpıcı bir sözün akılda kalması bu etkiyle açıklanır.

Cevap: A

4. Fırat'ın telefon ekranını ilk açtığında **gözlerinin kamaşması**, ancak kısa süre sonra aynı uyaranın artık rahatsız etmemesi; duyusal sistemin **sürekli ve değişmeyen bir uyarana karşı hassasiyetinin azalması** ile açıklanır. Bu süreç **duyusal adaptasyon**dur. Yani uyarıcı değişmediğinde, algı sistemi ona alışır ve tepki giderek azalır. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Seçici dikkat: Dikkatin belirli uyaranlara yöneltilmesiyle ilgilidir; duyusal alışma sürecini açıklamaz.

B) Kısa süreli bellek: Bilginin kısa süreli tutulmasıyla ilgilidir; duyusal alışmayla ilişkili değildir.

D) Kodlama çeşitliliği: Bilginin farklı yollarla öğrenilmesini ifade eder.

E) Çekici detay etkisi: Dikkat çekici bilgilerin daha iyi hatırlanmasını açıklar.

Cevap: C

5. Erin Gruwell'in öğrencilerle **birebir ilişki kurması**, sınıf içi etkileşim ve doğrudan destek sağlaması; öğrencilerin gelişimini etkileyen **yüz yüze, anlık ve karşılıklı etkileşimleri** ifade eder. **Ekolojik sosyokültürel kuramına** göre bireyin doğrudan içinde bulunduğu ve en güçlü etkileşimin yaşandığı çevre **mikrosistem**dir. Öğretmen–öğrenci ilişkisi de mikrosistemin en tipik örneklerinden biridir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Mezosistem: Aile–okul gibi iki mikrosistem arasındaki ilişkiyi ifade eder; burada doğrudan öğretmen–öğrenci etkileşimi vardır.

C) Ekzosistem: Bireyin doğrudan içinde bulunmadığı çevrelerin dolaylı etkisini kapsar.

D) Makrosistem: Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir.

E) Kronosistem: Zaman içindeki değişimleri ifade eder.

Cevap: B

6. Çocuğun ailesinin iş yerindeki stres ve ekonomik sıkıntıları, çocuğun **doğrudan içinde bulunmadığı bir ortamda** ortaya çıkmasına rağmen onun okul motivasyonunu **dolaylı olarak etkilemektedir**. **Ekolojik sosyokültürel kuramına** göre bireyin içinde yer almadığı fakat etkilerine maruz kaldığı çevreler **ekzosistem** kapsamında değerlendirilir. Ebeveynin iş koşulları da bu duruma tipik bir örnektir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu çevreleri kapsar (aile, okul); burada dolaylı etki söz konusudur.

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder; iki ortamın etkileşimi değil, dışsal bir faktör anlatılmaktadır.

C) Kronosistem: Zaman içindeki değişimleri kapsar; soruda zamansal süreç değil, çevresel etki vardır.

D) Makrosistem: Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; burada daha yakın düzeyde bir çevresel etki söz konusudur.

Cevap: E

7. Parçada vurgulanan savaş, ırkçılık, toplumsal normlar, yasalar ve ideolojik yapı; bireyin içinde yaşadığı toplumun **kültürel ve değerler sistemini** ifade etmektedir. Bu tür geniş ölçekli etkiler, bireyin yaşamını **doğrudan değil, genel çerçeveyi belirleyerek dolaylı biçimde etkiler**. **Ekolojik sosyokültürel kuramına** göre kültür, ideoloji, değerler ve toplumsal yapı **makrosistem** kapsamında incelenir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Mikrosistem: Bireyin doğrudan etkileşimde bulunduğu yakın çevreyi kapsar.

B) Mezosistem: Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder.

C) Ekzosistem: Bireyin doğrudan içinde bulunmadığı ancak dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar.

E) **Kronosistem:** Zaman içindeki değişimleri ve tarihsel süreçleri ifade eder; burada esas vurgu kültürel yapıdadır.

Cevap: D

8. Pandemi süreciyle birlikte eğitim, sosyal ilişkiler ve bireylerin yaşantılarında **zamana bağlı büyük değişimlerin** ortaya çıkması; gelişimin, tarihsel bir olay ve bu olayın **zaman içindeki etkileriyle** birlikte ele alındığını gösterir. **Ekolojik sosyokültürel kuramına** göre bireyin yaşamındaki bu tür **tarihsel olaylar, geçişler ve zamanla değişen koşullar kronosistem** kapsamında değerlendirilir. Pandemi de tüm bireylerin gelişimini etkileyen önemli bir tarihsel süreçtir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Mikrosistem:** Doğrudan etkileşimde bulunulan yakın çevreyi kapsar.

B) **Mezosistem:** Mikrosistemler arasındaki ilişkileri ifade eder.

C) **Ekzosistem:** Bireyin dolaylı etkilendiği çevreleri kapsar.

D) **Makrosistem:** Kültürel değerler ve toplumsal yapı ile ilgilidir; burada esas vurgu zaman içindeki değişimdir.

Cevap: E

9. Soruda vurgulanan yaklaşım, çocuğun gelişimini **karşılıklı ve çift yönlü etkileşimler** üzerinden açıklar. Yani çocuk yalnızca çevreden etkilenmez; aynı zamanda çevreyi de etkiler. Bu nedenle gelişimi sadece tek yönlü ele alan ifadeler kuramla çelişir.

C seçeneğinde, çocuğun gelişimini açıklamak için yalnızca çevrenin birey üzerindeki etkisinin yeterli olduğu, çocuğun çevre üzerindeki etkisinin önemsiz olduğu belirtilmiştir. Bu ifade, kuramın temelindeki **çift yönlü etkileşim ilkesine aykırıdır**. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A seçeneği: Ekolojik sistemlerin birbirinden bağımsız olmadığı, aksine bir bütün olarak karşılıklı etkileşim içinde çalıştığı vurgulanmaktadır. Bu ifade, kuramın temel varsayımıyla tamamen uyumludur.

B seçeneği: Çocuğun sistemlerden etkilendiği gibi, kendi davranışlarıyla bu sistemleri zamanla değiştirebileceği belirtilmektedir. Bu durum çift yönlü etkileşimi ifade ettiği için kurama uygundur.

D seçeneği: Çocuğun gelişiminin, içinde bulunduğu sistemlerin yapısı ve bu sistemler arasındaki uyumla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bu da kuramın sistemler arası etkileşim vurgusuyla örtüşür.

E seçeneği: Sistemler arası etkileşimin zaman içinde değişebileceği ve bu nedenle tarihsel sürecin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Bu ifade, kronosistem boyutunu yansıttığı için kurama uygundur.

Cevap: C

10. Starr'ın ev ve okul gibi farklı ortamlarda yaşadığı çatışmalar, onun içinde bulunduğu iki yakın çevre arasındaki etkileşimin **uyumsuz olduğunu göstermektedir**. Bu durum, bireyin farklı mikrosistemleri arasındaki ilişkinin önemini ortaya koyar. **Ekolojik sosyokültürel kuramına** göre bu tür etkileşimler **mezosistem** kapsamında değerlendirilir. Mezosistemde yaşanan çatışmalar, bireyin kimlik gelişiminde kararsızlık ve uyum sorunlarına yol açabilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B seçeneği: Bireyin doğrudan içinde bulunduğu çevreyi ifade eder; bu mikrosistemin tanımıdır.

C seçeneği: Kültürel normlar ve toplumsal değerleri kapsar; makrosisteme aittir.

D seçeneği: Zaman içindeki değişimleri ifade eder; kronosistemdir.

E seçeneği: Bireyin dolaylı etkilendiği çevreleri ifade eder; ekzosistemdir.

Cevap: A

11. Soruda vurgulanan nokta, davranışların **çevreye uyum sağlamaya hizmet eden işlevsel değerleri** olduğudur. Ayrıca zihinsel süreçlerin amacının, organizmanın **çevreye uyumunu kolaylaştırmak** olduğu ifade edilmektedir. Bu bakış açısı, zihnin yapısından çok **ne işe yaradığını** (işlevini) inceleyen **işlevselcilik** yaklaşımına aittir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Yapısalcılık:** Bilincin yapı taşlarını incelemeye odaklanır; işlev ve uyum vurgusu yoktur.

C) **Biyolojik yaklaşım:** Davranışı fizyolojik ve genetik temellerle açıklar; işlevsel uyum vurgusu bu şekilde değildir.

D) **İnsancıl yaklaşım:** Kendini gerçekleştirme ve öznel deneyime odaklanır.

E) **Gestalt yaklaşımı:** Algının bütünlük içinde örgütlenmesini açıklar.

Cevap: B

12. Çocuğun davranışlarının; **okul iklimi, arkadaş grubu, aile, komşu çevresi ve kültürel yapı** gibi birden fazla çevresel faktörün **birbiriyle etkileşimi içinde** açıklanması, gelişimin tek bir nedene indirgenmediğini gösterir. Bu bakış açısı, bireyin gelişimini **iç içe geçmiş sistemlerin karşılıklı etkileşimiyle** ele alan **Ekosistem yaklaşımına** aittir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Biyolojik yaklaşım:** Davranışı genetik ve fizyolojik temellerle açıklar; çoklu çevresel etkileşimi merkezine almaz.

C) **Davranışçılık:** Davranışı uyarıcı–tepki ilişkisiyle açıklar; sistemler arası etkileşim vurgusu yoktur.

D) **Gestalt yaklaşımı:** Algı ve bütünlük ilkelerine odaklanır; çevresel sistemleri bu şekilde ele almaz.

E) **Psikanalitik yaklaşım:** Davranışı bilinç dışı süreçler ve içsel çatışmalarla açıklar.

Cevap: A

13. Çocuğun matematik problemini çözerken **daha önce öğrendiği bilgileri zihinsel olarak yeniden organize etmesi**, öğrenmenin pasif değil **aktif bir zihinsel işlem süreci** olduğunu gösterir. Bireyin çevreden aldığı bilgileri işleyip anlamlandırması, bilgiyi düzenlemesi ve yeni durumlara uyarlaması **Bilişselci yaklaşımın** temel varsayımıdır. Bu yaklaşımda öğrenme, zihinsel süreçler (dikkat, bellek, düşünme) üzerinden açıklanır. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **İşlevselcilik:** Zihinsel süreçlerin işlevine ve uyuma odaklanır; bilgi işleme sürecini bu şekilde ele almaz.

B) **Biyolojik yaklaşım:** Davranışı genetik ve fizyolojik temellerle açıklar.

C) **Yapısalcılık:** Bilincin yapı taşlarını incelemeye odaklanır.

E) **Davranışçılık:** Gözlenebilir davranışlara odaklanır; zihinsel süreçleri merkeze almaz.

Cevap: D

14. Öğretmenin tekrar ve ödül kullanmasına rağmen bazı çocukların makas kullanamaması, rehber öğretmenin ise bu becerinin **sinirsel ve kas gelişimi belirli bir düzeye ulaşmadan kazanılamayacağını** vurgulaması; gelişimin temelinde **biyolojik olgunlaşmanın** belirleyici olduğunu gösterir. Bu yaklaşım, becerilerin öğrenmeden önce **hazır oluş (olgunlaşma) düzeyine bağlı olduğunu** savunan **olgunlaşma kuramına** aittir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Davranışçı kuram:** Öğrenmeyi pekiştirme ve tekrar ile açıklar; biyolojik hazır oluşu temel almaz.

B) **Sosyal öğrenme kuramı:** Gözlem ve model alma yoluyla öğrenmeyi vurgular.

C) **Bilişsel kuram:** Zihinsel süreçlerin işlenmesine odaklanır.

D) **Yapılandırmacı kuram:** Bireyin bilgiyi aktif olarak yapılandırmasını esas alır.

Cevap: E

15. Çocuğun saldırgan davranışlarının **pekiştirme ve model alma yoluyla öğrenildiğinin** belirtilmesi, davranışın çevresel uyarıcılar ve öğrenme süreçleriyle açıklandığını gösterir; bu bakış açısı **davranışçılığa** aittir. İkinci açıklamada ise saldırganlığın **bilinç dışı dürtüler ve içsel çatışmaların dışa vurumu** olduğu vurgulanmaktadır; bu da **psikanalitik kuramın** temel varsayımıdır.

Cevap: B

1. Öğrencinin zorbalık davranışının, **sosyal durumları yanlış değerlendirmesi, başkalarının niyetlerini düşmanca algılaması ve düşünce hatalarıyla açıklanması**, davranışın **bilişsel süreçler** üzerinden ele alındığını gösterir; bu yaklaşım **Bilişsel kurama** aittir. İkinci açıklamada ise davranışın **beyin yapısı, hormonlar (serotonin, testosteron)** gibi fizyolojik temellerle açıklanması söz konusudur; bu da **biyolojik kuramın** bakış açısıdır.

Cevap: A

2. Selin'in yaşadığı toplumda kız çocuklarının eğitiminin desteklenmemesi ve erken evlilik gibi durumlar, **toplumun kültürel değerleri ve normlarıyla** ilgilidir. Bu tür geniş ölçekli etkiler **makrosistem** kapsamında değerlendirilir.

Öte yandan öğretmenlerin bu duruma karşı çaba göstermesine rağmen **aile ile okul arasında iletişim sorunları yaşanması**, çocuğun içinde bulunduğu iki yakın çevre (aile ve okul) arasındaki etkileşimin zayıf olduğunu gösterir. **Ekolojik sistemler kuramına** göre bu tür mikrosistemler arası ilişkiler **mezosistemdir.**

Bu nedenle Selin'in durumunda etkili olan sistemler **makrosistem ve mezosistemdir**.

Cevap: C

3. Psikolojik danışmanın öğrencinin akademik başarısını; **aile, okul, arkadaş grubu ve kültürel değerler** gibi birden fazla düzeydeki etkenleri birlikte ele alarak incelemesi, gelişimin tek bir faktörle değil **birden fazla sistemin karşılıklı etkileşimiyle** açıklandığını gösterir. Bu bakış açısı, **Ekolojik sistemler kuramının** temel ilkesidir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Gelişim, sadece bireysel özelliklerle belirlenir: Kuram çevresel etkileşimi vurgular; bu ifade tek yönlüdür.

C) Gelişim sadece aile ve okul ortamlarıyla sınırlıdır: Kuram daha geniş sistemleri de kapsar (makrosistem vb.). Bu açıklama yanlıştır.

D) Bireyin gelişimi, sadece kültürel faktörlerle belirlenir: Tek bir düzeye indirgeme vardır.

E) Çevresel faktörlerin etkisi gelişim sürecinde sabittir: Kuramda sistemler dinamik ve değişkendir. Bu açıklama yanlıştır.

Cevap: B

4. Ali'nin saldırgan davranışlarının **çevresel pekiştirmelerle öğrenildiğinin** belirtilmesi, davranışın öğrenme yoluyla kazanıldığını savunan **davranışçılıkla** örtüşür. Davranışçılığa göre saldırganlık, geçmişte **ödüllendirilmiş ya da pekiştirilmiş** olduğu için devam eder.

Psikanalitik kuram ise saldırganlığı **bilinç dışı dürtüler ve bastırılmış içsel çatışmaların dışa vurumu** olarak açıklar. Yani birey farkında olmadan içsel gerilimlerini davranışa döker.

Bu iki açıklama birlikte değerlendirildiğinde doğru eşleştirme **A seçeneğinde** verilmiştir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B seçeneği: Davranışçılık genetik değil öğrenmeye dayanır; psikanalitik kuram davranışı bilinçli karar olarak görmez.

C seçeneği: Davranışçılık doğuştanlık değil öğrenmeyi savunur; psikanalitik kuram sosyal öğrenmeyi temel almaz.

D seçeneği: Davranışçılık içsel değil çevresel faktörleri vurgular; psikanalitik kuram çevresel değil içsel süreçleri önceler.

E seçeneği: Her iki kuram da nörolojik açıklama yapmaz.

Cevap: A

5. Zorbalık davranışının **başkalarının niyetlerini yanlış yorumlama, empati kuramama ve düşünce hatalarıyla açıklanması** Bilişsel yaklaşımın temelidir. Bilişsel kurama göre birey, sosyal bilgiyi hatalı işlediğinde saldırgan davranışlar gösterebilir.

Diğer yandan zorbalığın **hormonal dengesizlikler, genetik yatkınlık ve beyin yapısıyla** açıklanması biyolojik yaklaşımın bakış açısıdır.

Bu iki doğru açıklama birlikte yalnızca **E seçeneğinde** verilmiştir.

A seçeneği: Psikanalitik kuram davranışı çevreden öğrenme ile değil bilinç dışı süreçlerle açıklar.

B seçeneği: Bilişsel kuram içgüdüleri değil zihinsel süreçleri vurgular; davranışçılık karakter değil öğrenme der.

C seçeneği: Biyolojik kuram travma değil fizyolojiyi; insancıl kuram genetik değil öznel deneyimi vurgular.

D seçeneği: Psikanalitik kuram bilinç dışı süreçleri savunur; bilişsel kuram sadece çevresel açıklama yapmaz.

Cevap: E

6. Serkan'ın yardım etme davranışının **düşünme, değerlendirme ve içsel süreçlerle açıklanması** Bilişsel yaklaşımı yansıtır. Bilişsel kurama göre birey, durumu değerlendirir, sonuçlarını düşünür ve buna göre davranır.

İnsancıl kurama göre ise bu tür **özgecil davranışlar**, bireyin **kendini gerçekleştirme, değerler ve anlam arayışı** ile ilişkilidir. Kişi, içsel değerleri doğrultusunda yardım eder.

Bu iki açıklama birlikte yalnızca **A seçeneğinde** doğru verilmiştir.

B seçeneği: Bilişsel kuram genetik dürtüye indirgeme yapmaz; insancıl kuram sosyal öğrenmeyi temel almaz.

C seçeneği: Bilişsel kuram bilinç dışını değil bilinçli zihinsel süreçleri vurgular; insancıl kuram içgüdüsel açıklama yapmaz.

D seçeneği: Her iki kuram da nörolojik refleks açıklaması yapmaz.

E seçeneği: Bilişsel kuram sadece ödüle indirgemez; insancıl kuram bireysel çıkarı değil değerleri vurgular.

Cevap: A

7. Ayaz'ın evde düzenli davranırken, okulda yönergelere uymakta zorlanması; gelişimin tüm alanlarda aynı hızda ve eş zamanlı ilerlemediğini gösterir. **Gesell'in olgunlaşma kuramına** göre gelişim, biyolojik temelli bir süreçtir ve farklı gelişim alanları **farklı hızlarda olgunlaşabilir**. Bu nedenle bir çocuk bazı alanlarda ileri, bazı alanlarda daha geride olabilir; bu tür **dengesizlikler gelişimin doğal bir parçasıdır**.

Bu açıklama, seçenekler içinde yalnızca **B seçeneğinde** doğru biçimde ifade edilmiştir.

A seçeneği: Sosyalleşme vurgusu çevresel açıklamadır; olgunlaşma ilkesini yansıtmaz.

C seçeneği: Pekiştirme vurgusu davranışçı yaklaşıma aittir.

D seçeneği: Ayrılma kaygısı psikanalitik/duygusal bir açıklamadır.

E seçeneği: Bilişsel gelişime vurgu yapar; Gesell biyolojik olgunlaşmayı temel alır.

Cevap: B

8. Aynı yaşta olmalarına rağmen bazı çocukların etkinliklere yoğun ilgi göstermesi, bazılarının ise sıkılıp etkinliklerden kopması; çocukların **olgunlaşma düzeylerinin farklı olduğunu** gösterir. **Gesell'in olgunlaşma kuramına** göre gelişim biyolojik temellidir ve çocuklar aynı yaşta olsalar bile **bireysel gelişim hızları farklıdır**. Bu nedenle tüm çocuklardan aynı performans beklenemez. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A seçeneği: Tüm çocukların aynı dönemde aynı davranışı göstereceğini savunur; bu Gesell'in bireysel farklılık ilkesine aykırıdır.

B seçeneği: davranışı çevresel uyarıcı ve motivasyonla açıklar; Davranışçı yaklaşıma aittir.

C seçeneği: Çocuklar arasında gelişim farkı olmadığını ileri sürer; bu olgunlaşma ilkesine ters düşer.

E seçeneği: Kritik dönem vurgusu yapar; Gesell'in temel açıklaması bireysel olgunlaşma farklılıklarıdır.

Cevap: D

9. **I numaralı ifade işlevselci kurama aittir.** İşlevselcilik zihinsel süreçlerin organizmanın çevreye **nasıl uyum sağladığını** açıklamaya odaklanır. Zihnin yapısından çok **işlevini** inceler; davranış ve zihinsel süreçlerin bireyin hayatta kalmasına ve çevreye uyumuna nasıl hizmet ettiğini araştırır.

II numaralı ifade yapısalcı kurama uygundur. Bu kuram zihnin, deneyimlerin **küçük bileşenlerine ayrılarak incelenebileceğini** savunur. **Yapısalcı kuram**, bilinci temel ögelere ayırarak analiz etmeyi amaçlar ve içe bakış yöntemiyle zihnin yapısını çözümlemeye çalışır.

III numaralı ifade sosyokültürel kurama aittir. Çünkü bilişsel gelişimin **sosyal etkileşimler ve kültürel bağlamla şekillendiğini** vurgular. **Sosyokültürel kuram**, öğrenmenin bireysel değil toplumsal bir süreç olduğunu ve gelişimin dil, kültür ve sosyal etkileşimle gerçekleştiğini savunur.

Cevap: C

10. **I numaralı ifade Vygotsky'nin sosyokültürel kuramıyla örtüşür.** Çünkü bu kurama göre çocuklar, **daha yetkin bireylerle etkileşim kurarak** yeni beceriler kazanır ve öğrenme sosyal bir süreçtir.

II numaralı ifade Vygotsky ile örtüşmez. Çünkü bu ifade gelişimi yalnızca **doğuştan gelen özellikler ve bireysel deneyimlere** indirger; oysa Vygotsky, gelişimde **sosyal etkileşimi ve kültürel bağlamı** temel alır.

III numaralı ifade Vygotsky'nin kuramıyla örtüşür. Çünkü **dil (konuşma)**, düşüncenin gelişiminde merkezi bir rol oynar ve bilişsel süreçleri yönlendirir.

IV numaralı ifade Vygotsky'nin kuramıyla örtüşür. Çünkü zihinsel gelişim, **kültürel araçlar ve semboller** (dil, yazı, sayılar vb.) aracılığıyla gerçekleşir.

Cevap: E

11. Ali'nin aynı ortamı geçmiş yaşantılarına göre **farklı anlamlandırması** ve psikolojik danışmanın onun bu anlamları nasıl oluşturduğunu keşfetmeye çalışması, bireyin gerçekliği **öznel yaşantıları ve algıları üzerinden kurduğunu** gösterir. Bu yaklaşım **öznelci kuramdır**. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B seçeneği: Davranışçı kuram gözlenebilir davranış ve pekiştirmeye odaklanır; öznel anlamlandırmayı açıklamaz.

C seçeneği: Sosyal öğrenme kuramı model alma ve gözlemle öğrenmeyi açıklar.

D seçeneği: Psikanalitik kuram bilinç dışı süreçlere odaklanır.

E seçeneği: Olgunlaşma kuramı biyolojik gelişimi temel alır.

Cevap: A

12. **I numaralı ifade olgunlaşma kuramıyla örtüşür.** Çünkü bu kurama göre çocuklar bazı becerileri **ancak biyolojik olarak hazır olduklarında** kazanabilirler.

II numaralı ifade olgunlaşma kuramıyla örtüşmez. Çünkü bu ifade becerinin çevresel uyarıcılarla hızlıca kazandırılabileceğini savunur; oysa olgunlaşma kuramı **biyolojik hazır oluşu** temel alır.

III numaralı ifade olgunlaşma kuramıyla örtüşür. Çünkü bazı becerilerin ortaya çıkması için **sinir sisteminin belirli bir olgunluk düzeyine ulaşması gerekir**.

IV numaralı ifade olgunlaşma kuramıyla örtüşmez. Çünkü tüm çocukların aynı hızda gelişeceğini savunur; oysa bu kuram **bireysel gelişim farklılıklarını** kabul eder.

Cevap: B

13. **I numaralı ifade yakınsak gelişim alanıdır.** Çünkü öğrencinin tek başına yapamadığı ancak **daha yetkin birinin desteğiyle yapabildiği görevleri** tanımlar. Bu alan, öğrenmenin gerçekleştiği potansiyel gelişim düzeyini ifade eder.

II numaralı ifade yapı iskelesidir. Çünkü öğretmenin öğrencinin düzeyine uygun olarak **geçici destek ve rehberlik sağlaması** ve bu desteği zamanla azaltması sürecini anlatır.

Cevap: A

14. **I. İnsan zihninin bileşenlerini çözümleyerek bilinçli deneyimin temel öğelerini belirlemeyi hedefler ifadesi yapısalcı kurama aittir.** Çünkü yapısalcı kuram, bilinci oluşturan temel öğeleri analiz etmeyi amaçlar.

II. Deneysel yöntemlerle duyum ve algı gibi zihinsel süreçlerin yapı taşlarını incelemeye odaklanır ifadesi yapısalcı kurama aittir. Çünkü bu kuram, zihinsel süreçleri deneysel yöntemlerle parçalara ayırarak incelemeyi savunur.

III. Zihinsel süreçlerin işlevinden çok, bu süreçlerin oluşumundaki içeriklere odaklanır ifadesi yapısalcı kurama aittir. Çünkü yapısalcılık, zihnin işlevinden ziyade yapısını ve içeriğini inceler.

IV. Psikolojiyi, öznel deneyimlerin sistematik gözlemi yoluyla bilimsel olarak incelemeyi savunur ifadesi yapısalcı kurama aittir. Çünkü bu yaklaşımda içe bakış yöntemi kullanılır.

Cevap: E

15. Ayşe'nin yeni bir ortama girdikten sonra **yalnızlık yaşaması**, ardından ders gruplarına katılması, spor kulübüne yazılması ve sosyal ilişkiler kurarak **çevreye uyum sağlaması**, bireyin davranış ve zihinsel süreçlerini **uyum sağlama amacıyla yeniden düzenlediğini** gösterir. Bu durum, zihinsel süreçlerin işlevine odaklanan ve bireyin çevreye nasıl uyum sağladığını açıklayan **işlevselci kuramın görüşleriyle örtüşür**. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A seçeneği: Yapısalcı kuram, zihnin yapı taşlarını incelemeye odaklanır.

B seçeneği: Davranışçı kuram, öğrenmeyi uyarıcı-tepki ilişkisiyle açıklar.

C seçeneği: Olgunlaşma kuramı, biyolojik gelişimi temel alır.

D seçeneği: Psikanalitik kuram, bilinç dışı süreçlere odaklanır.

Cevap: E

1. **Soruda bizden istenen**, majör depresyonun nörotransmitter düzeyindeki fizyolojik temeliyle en çok ilişkili olan seçeneği belirlemektir. Vaka belirtileri haz alamama (anhedoni), suçluluk ve düşük enerji majör depresyonla örtüşür ve bu bozukluk en klasik biçimde **serotonin düzeyindeki azalma ile açıklanır.** Serotonin; duygu durumun dengelenmesi, uyku-uyanıklık döngüsü, iştah ve dürtü kontrolünde kritik rol oynar. Serotonin düzeyinin düşmesi; çökkünlük, isteksizlik, değersizlik düşünceleri ve genel enerji kaybı ile yakından ilişkilidir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

   A) **Dopamin düzeyinin artması:** Dopamin, beynin ödül ve motivasyon sisteminin merkezinde yer alır. Haz alma, hedefe yönelik davranış başlatma ve sürdürme gibi işlevlerde etkilidir. Depresyonda özellikle haz alamama (anhedoni) dopamin sistemindeki **azalma** ile ilişkilidir. Dopamin artışı ise daha çok bağımlılık ve psikotik belirtilerle ilişkilidir; bu nedenle uygun değildir.

   C) **GABA düzeyinin artması:** GABA, merkezi sinir sisteminin temel **baskılayıcı (ketleyici)** nörotransmitteridir. Sinirsel uyarılmayı azaltarak gevşeme sağlar. Daha çok anksiyete ile ilişkilidir; depresyonun temel mekanizmasını açıklamaz.

   D) **Asetilkolin düzeyinin azalması:** Asetilkolin dikkat, öğrenme ve bellek gibi **bilişsel (nörobilişsel)** süreçlerde rol oynar. Azalması demans gibi tablolarla ilişkilidir; depresyonun temel nedeni değildir.

   E) **Glutamat düzeyinin artması:** Glutamat uyarıcı bir nörotransmitterdir ve öğrenme-bellek süreçlerinde etkilidir. Depresyonda rolü araştırılmaktadır ancak klasik açıklama değildir.

Cevap: B

2. **Soruda bizden istenen**, travmatik olaya ait **görsel imgeleri hatırlayamama** durumunun hangi beyin bölgesiyle ilişkili olduğunu belirlemektir. Görsel bilginin işlenmesi ve görsel belleğin temel olarak organize edilmesi **oksipital lobun** işlevidir. Oksipital lob, görme duyusunun kortikal merkezidir ve görsel uyaranların anlamlandırılmasında kritik rol oynar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir**.

   A) **Frontal lob:** Yürütücü işlevler, karar verme, planlama ve dikkat süreçlerinden sorumludur; görsel bilginin temel işlenme merkezi değildir.

   B) **Beyincik:** Denge, koordinasyon ve motor kontrol ile ilişkilidir; görsel belleğin işlenmesinde temel rolü yoktur.

   D) **Temporal lob:** İşitsel bilgi işleme ve uzun süreli bellekle ilişkilidir; ancak görsel bilginin ilk işlenme merkezi değildir.

   E) **Parietal lob:** Duyusal bilgilerin bütünleştirilmesi ve mekânsal algı ile ilişkilidir; doğrudan görsel belleğin temel işlenme merkezi değildir.

Cevap: C

3. Erdem'in sınav anında yaşadığı kalp çarpıntısı, terleme ve "kaçma isteği" gibi belirtiler, vücudun tehdit algısına verdiği **savaş-kaç tepkisini** gösterir. Bu tepkinin hızlı biçimde başlatılmasında ve kaygının ortaya çıkmasında temel rol oynayan yapı **amigdaladır.** Amigdala, tehlikeyi algılar algılamaz otonom sinir sistemini harekete geçirerek bedensel stres tepkilerini başlatır. **Bu nedenle doğru cevap B'dir.**

   A) **Hipokampus:** Yaşantıların bağlamını hatırlama ve bellek oluşturma ile ilişkilidir; doğrudan korku tepkisini başlatmaz.

   C) **Talamus:** Duyusal bilgileri ilgili kortikal alanlara ileten bir aktarma merkezidir; duygusal tepkinin kaynağı değildir.

   D) **Medulla oblongata:** Solunum ve kalp ritmi gibi yaşamsal işlevleri düzenler; ancak kaygının oluşumunu başlatan yapı değildir.

   E) **Parietal lob:** Duyusal bilgilerin bütünleştirilmesi ve mekânsal algıdan sorumludur; stres tepkisinin merkezinde yer almaz.

Cevap: B

4. Merve'nin kaza sonrası **yeni bilgileri öğrenememesi**, özellikle **yeni anı oluşturma (anterograd bellek)** sürecinde bir bozulmaya işaret eder. Bu süreçten kritik düzeyde sorumlu yapı **hipokampustur.** Hipokampus, bilgilerin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarılmasında ve yeni anıların oluşturulmasında temel rol oynar. Bu nedenle bu yapının hasarı yeni öğrenmeleri ciddi biçimde zorlaştırır. **Bu nedenle doğru cevap D'dir.**

A) **Hipotalamus:** Açlık, susuzluk, hormonlar ve homeostaz gibi yaşamsal düzenlemelerde rol oynar; bellek oluşumunun temel merkezi değildir.

B) **Talamus:** Duyusal bilgilerin kortekse iletilmesini sağlar; bellek oluşumunda dolaylı rolü olsa da temel yapı değildir.

C) **Serebellum:** Denge, koordinasyon ve motor öğrenme ile ilişkilidir; bilişsel bellek süreçlerinin ana merkezi değildir.

E) **Pons:** Solunum ve uyku gibi temel yaşamsal işlevlerde rol oynar; bellek oluşumuyla doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: D

5. Danışanın "kendimi durduramıyorum" ifadesi, özellikle **dürtü kontrolü, davranışın inhibisyonu (ketlenmesi) ve duyguların düzenlenmesi** ile ilgili bir sorun olduğunu gösterir. Bu işlevlerin merkezi ise **frontal lobdur.** Frontal lob; karar verme, planlama, sosyal uygunluk ve özellikle dürtüleri kontrol etme (ketleme) süreçlerinden sorumludur. Bu bölgedeki işlev bozuklukları, ani öfke patlamaları ve kontrolsüz davranışlarla kendini gösterebilir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Parietal lob:** Duyusal bilgilerin bütünleştirilmesi ve mekânsal algı ile ilgilidir; dürtü kontrolünde temel rolü yoktur.

C) **Oksipital lob:** Görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur; davranış kontrolüyle ilişkili değildir.

D) **Temporal lob:** İşitsel süreçler ve bellekle ilişkilidir; duygusal içerik barındırsa da dürtü kontrolünün ana merkezi değildir.

E) **Limbik lob:** Duyguların oluşumu ve işlenmesinde rol oynar; ancak bu duyguların **kontrol edilmesi ve düzenlenmesi** frontal lobun temel işlevidir.

Cevap: A

6. Yusuf'un yaşadığı denge kaybı, koordinasyon güçlüğü ve ince motor beceri zayıflığı, hareketlerin **düzenlenmesi ve hassas biçimde ayarlanması** ile ilgili bir soruna işaret eder. Bu işlevlerin temel merkezi **serebellumdur.** Serebellum; denge, vücut duruşu (postür), kas tonusu ve hareketlerin akıcı-koordineli biçimde gerçekleşmesini sağlar. Bu nedenle bu tür belirtiler en çok serebellumla ilişkilidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Beyin sapı:** Solunum, kalp atımı gibi yaşamsal otomatik işlevleri düzenler; motor koordinasyonun ana merkezi değildir.

C) **Parietal lob:** Duyusal bilgilerin bütünleştirilmesi ve mekânsal algı ile ilgilidir; doğrudan motor koordinasyonu yönetmez.

D) **Frontal lob:** Planlama ve istemli hareketlerin başlatılmasında rol oynar; ancak hareketlerin dengeli ve koordineli yürütülmesi serebelluma aittir.

E) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletiminde görev alır; motor koordinasyonun temel düzenleyicisi değildir.

Cevap: B

7. Öğrencinin yaşadığı planlama, dikkat toplama ve görevleri sıralama güçlükleri; **yürütücü işlevler** olarak adlandırılan bilişsel süreçlerle ilgilidir. Bu işlevler; hedef belirleme, organize olma, dikkati sürdürme ve davranışı kontrol etme gibi üst düzey süreçleri kapsar ve bu süreçlerin merkezi **frontal lobdur.** Özellikle **dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunda** prefrontal korteks en çok etkilenen bölgedir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Temporal lob:** İşitsel bilgi işleme ve bellekle ilişkilidir; yürütücü işlevlerin merkezi değildir.

C) **Oksipital lob:** Görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur; dikkat ve planlama süreçlerinde temel rolü yoktur.

D) **Parietal lob:** Duyusal entegrasyon ve mekânsal algıyla ilişkilidir; yürütücü işlevleri doğrudan yönetmez.

E) **Serebellum:** Denge, koordinasyon ve motor kontrolle ilişkilidir; bilişsel planlama süreçlerinin merkezi değildir.

Cevap: B

8. Mehmet'in yaşadığı durum yalnızca tek bir alana özgü değildir; dikkatini toplayamama, algılayamama ve gün sonunda yaşadıklarını hatırlayamama gibi **çoklu bilişsel süreçlerde bozulma** söz konusudur. Bu tür dikkat, algı, düşünme ve bellek gibi üst düzey zihinsel işlevlerin bütüncül olarak yürütüldüğü yapı **beyin korteksidir.** Özellikle korteks; bilgiyi işleme, anlamlandırma, dikkati sürdürme ve öğrenilen bilgileri organize etme gibi temel bilişsel faaliyetlerin merkezidir. Bu nedenle Mehmet'in yaşadığı yaygın sorunlar en iyi bu yapının işlev bozukluğuyla açıklanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Talamus:** Duyusal bilgileri ilgili kortikal alanlara ileten bir aktarma merkezidir; tek başına dikkat, algı ve bellekteki yaygın bozulmayı açıklamaz.

B) **Beyincik:** Denge ve motor koordinasyonla ilgilidir; bilişsel süreçlerin merkezi değildir.

C) **Hipokampus:** Uzun süreli bellek oluşumunda etkilidir; ancak dikkat ve algı sorunlarını tek başına açıklamaz.

E) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilişkilidir; bilişsel süreçlerin genel işleyişinden sorumlu değildir.

Cevap: D

9. Zehra'nın yaşadığı kalp çarpıntısı, terleme ve mide bulantısı gibi belirtiler, **istemsiz (otonom) sinir sistemi tepkileri**dir. Bu tür fizyolojik süreçlerin düzenlenmesinde temel rol oynayan yapı **hipotalamustur.** Hipotalamus; otonom sinir sistemi ile endokrin sistemi koordine ederek stres anında kalp atışı, terleme ve sindirim gibi tepkileri düzenler. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Beyin korteksi:** Bilinçli düşünme ve üst düzey bilişsel işlevlerden sorumludur; istemsiz fizyolojik tepkilerin doğrudan düzenleyicisi değildir.

B) **Serebellum:** Denge ve motor koordinasyonla ilgilidir; otonom tepkileri yönetmez.

C) **Medulla oblongata:** Solunum ve kalp ritmi gibi yaşamsal refleksleri düzenler; ancak stres kaynaklı bütüncül otonom tepkilerin merkezi değildir.

E) **Bazal gangliyon:** Hareketlerin başlatılması ve düzenlenmesiyle ilişkilidir; otonom sinir sistemi tepkilerinde temel rolü yoktur.

Cevap: D

10. Zeliha Hanım'ın yılanla karşılaştığında yaşadığı donakalma, hızlı nefes alma, göz bebeklerinin büyümesi ve titreme gibi tepkiler, **ani tehdit algısına verilen savaş-kaç tepkisini** gösterir. Bu süreçte tehdit hızlı biçimde değerlendirilir ve vücut alarma geçirilir. Bu tepkinin başlatılmasında **amigdala**, fizyolojik yanıtların düzenlenmesinde ise **hipotalamus** etkin rol oynar. Bu iki yapı birlikte çalışarak **sempatik sinir sistemini** aktive eder ve bedeni acil duruma hazırlar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Beyin sapı ve serebellum – Somatik sistem:** Beyin sapı yaşamsal refleksleri, serebellum koordinasyonu düzenler; somatik sistem istemli hareketlerle ilgilidir, bu tabloyu açıklamaz.

B) **Hipokampus ve frontal lob – Parasempatik sistem:** Hipokampus bellekle, frontal lob yürütücü işlevlerle ilgilidir; parasempatik sistem ise gevşeme ile ilişkilidir, burada tam tersi bir durum vardır.

D) **Oksipital lob ve pons – Endokrin sistem:** Oksipital lob görme ile ilgilidir; pons temel yaşamsal işlevlerde rol alır; bu tepkiyi açıklayan temel yapılar değildir.

E) **Temporal lob ve talamus – Parasempatik sistem:** Temporal lob işitsel ve bellek süreçleriyle, talamus duyusal iletimle ilgilidir; parasempatik sistem bu durumda baskın değildir.

Cevap: C

11. Bebeğin ayak tabanına uyarı verildiğinde parmakların yukarı doğru açılması **babinski refleksi**dir ve bu refleks, **üst motor nöronların (özellikle serebral korteksin) henüz yeterince olgunlaşmadığını** gösterir. Normalde yetişkinlerde korteks bu refleksi baskılar; ancak bebeklerde kortikal kontrol gelişmediği için bu refleks görülür. Bu nedenle doğru eşleştirme **babinski refleksi – serebral korteks**tir ve **doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Moro refleksi – Beyincik:** Moro refleksi (irkilme) beyin sapı düzeyinde organize edilir; beyincik temel merkez değildir.

C) **Palmer refleksi – Bazal gangliyon:** Yakalama refleksi beyin sapı kontrolündedir; bazal gangliyonla doğrudan eşleşmez.

D) **Plantar refleksi – Hipotalamus:** Hipotalamus otonom ve hormonal düzenleme yapar; bu refleksle ilişkili değildir.

E) **Emme refleksi – Talamus:** Emme refleksi beyin sapı tarafından düzenlenir; talamus duyusal iletim merkezidir.

Cevap: A

12. Bebeğin ani sesle irkilip kollarını açması ve ardından gövdesine çekmesi **moro refleksi**ni gösterir. Bu refleks, hayatta kalma ile ilişkili ilkel bir refleks olup **beyin sapı** düzeyinde organize edilir. İlkel reflekslerin çoğu korteks dışı, daha alt düzey sinir sistemi yapılarından kaynaklanır. Bu nedenle doğru eşleştirme **moro refleksi – beyin sapıdır** ve **doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Palmer refleksi – Frontal lob:** Yakalama refleksi beyin sapı kontrolündedir; frontal lobla doğrudan ilişkili değildir.

C) **Babinski refleksi – Hipotalamus:** Babinski refleksi üst motor nöron ve serebral korteksle ilişkilidir; hipotalamusla değil.

D) **Plantar refleksi – Serebellum:** Plantar refleks serebellumla değil, daha çok kortikal kontrolle ilişkilidir.

E) **Yutma refleksi – Talamus:** Yutma refleksi beyin sapı tarafından düzenlenir; talamus duyusal iletim merkezidir.

Cevap: A

13. Danışanın ifade ettiği kalp atışlarının yavaşlaması, sindirimin rahatlaması ve gevşeme hâli, vücudun **dinlenme ve toparlanma** durumuna geçtiğini gösterir. Bu tür fizyolojik değişiklikler **parasempatik sinir sisteminin** etkinleşmesiyle ortaya çıkar; çünkü bu sistem kalp hızını düşürür, sindirimi artırır ve bedeni sakinleştirir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sempatik sinir sistemi:** Savaş-kaç tepkisini başlatır; kalp hızını artırır ve bedeni alarma geçirir, verilen durumun tersidir.

C) **Somatik sistem:** İstemli kas hareketlerini kontrol eder; iç organların düzenlenmesinde görev almaz.

D) **Retiküler aktivasyon sistemi:** Uyanıklık ve dikkat düzeyini düzenler; gevşeme ve otonom değişiklikleri açıklamaz.

E) **Vestibüler sistem:** Denge ve uzaysal yönelimle ilgilidir; bu belirtilerle ilişkili değildir.

Cevap: B

14. Bebeklerde emme ve yutma gibi yaşamsal refleksler, istem dışı ve otomatik olarak gerçekleşir ve bu tür reflekslerin koordinasyonu **beyin sapı** tarafından sağlanır. Özellikle **medulla oblongata**, yutma gibi yaşamsal reflekslerin düzenlenmesinde kritik rol oynar. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Emme refleksi – Frontal korteks:** Emme refleksi istemsizdir ve beyin sapı tarafından düzenlenir; frontal korteksle ilişkili değildir.

C) **Palmer refleksi – Serebellum:** Yakalama refleksi beyin sapı kökenlidir; serebellum motor koordinasyonla ilgilidir.

D) **Moro refleksi – Hipokampus:** Moro refleksi ilkel bir refleks olup beyin sapı ile ilişkilidir; hipokampus bellekle ilgilidir.

E) **Plantar refleksi – Mezensefalon:** Plantar refleks kortikal kontrolle ilişkilidir; mezensefalonla doğrudan eşleşmez.

Cevap: B

15. Mualla'nın yaşadığı sürekli gerginlik, uyuyamama ve tetikte olma hâli, sinir sisteminde **aşırı uyarılmışlık** durumuna işaret eder. Bu tablo en çok, merkezi sinir sisteminin temel **baskılayıcı (ketleyici)** nörotransmitteri olan **GABA'nın azalması (baskılanması)** ile açıklanır. GABA normalde sinirsel aktiviteyi azaltarak gevşeme ve sakinleşme sağlar; düzeyinin düşmesi ise kaygı, gerginlik ve uykusuzluk gibi belirtilere yol açar. Bu nedenle **doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Glutamat – Öğrenme hızının artması:** Glutamat uyarıcı bir nörotransmitterdir ve öğrenme-bellek süreçlerinde rol oynar; verilen tabloyu açıklamaz.

C) **Dopamin – Enerji artışı:** Dopamin motivasyon ve ödül sistemiyle ilişkilidir; burada temel sorun aşırı uyarılmışlıktır.

D) **Asetilkolin – Kas felci:** Asetilkolin kas hareketleri ve bilişsel süreçlerle ilişkilidir; bu eşleştirme doğru değildir.

E) **Endorfin – Ağrı eşiğinin yükselmesi:** Endorfinler ağrı azaltma ve haz ile ilişkilidir; verilen belirtilerle uyumlu değildir.

Cevap: B

1. Berk'in EEG kayıtlarında **frontal loblarda aşırı elektriksel aktivite** görülmesi, doğrudan **sinirsel uyarılmanın artmasına** işaret eder. Bu tür aşırı uyarılmışlık durumları, beynin temel **uyarıcı nörotransmitteri olan glutamatın artışıyla** en iyi şekilde açıklanır. Glutamat; sinaptik iletimi güçlendirir ve nöronal aktiviteyi artırır. Bu nedenle tabloda öncelikle dikkate alınması gereken nörotransmitter glutamattır. Bu nedenle **doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Endorfin:** Ağrı azaltma ve haz ile ilişkilidir; aşırı uyarılmışlık ve frontal aktivite artışıyla doğrudan ilişkili değildir.

B) **Serotonin:** Duygudurum ve dürtü kontrolünde rol oynar; ancak burada öncelikli vurgu nöronal aşırı aktivitedir.

C) **Noradrenalin:** Uyanıklık ve stres tepkisini artırır; fakat doğrudan elektriksel aktivite artışının temel belirleyicisi değildir.

E) **Asetilkolin:** Dikkat ve öğrenme süreçlerinde rol oynar; bu tabloyu açıklamaz.

Cevap: D

2. Derya'nın motivasyonunun azalması, hiçbir şeyden heyecan duymaması ve özellikle ödül gecikmesi olan durumlarda çabuk vazgeçmesi; **ödül beklentisi ve hedefe yönelik davranışı sürdürme** süreçlerinde bozulmaya işaret eder. Bu süreçlerin temel nörotransmitteri **dopamindir.** Dopamin; haz alma, motivasyon, ödül beklentisi ve çabayı sürdürme ile doğrudan ilişkilidir. Düzeyinin azalması, isteksizlik ve kolay vazgeçme gibi belirtilerle kendini gösterir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Endorfin:** Ağrı azaltma ve kısa süreli haz ile ilişkilidir; motivasyon ve hedefe yönelik davranışı açıklamaz.

B) **Asetilkolin:** Dikkat ve öğrenme süreçlerinde rol oynar; motivasyon eksikliğini açıklamada temel değildir.

C) **Serotonin:** Duygudurum düzenleme ile ilişkilidir; ancak ödül ve motivasyon sistemi dopaminle daha doğrudan bağlantılıdır.

D) **Noradrenalin:** Çevreye karşı tetikte olma ve dikkat açıklığını artırır; motivasyon ve ödül beklentisinin temel belirleyicisi değildir.

Cevap: E

3. Mehmet'in mide spazmları, kas gerginliği, dikkat dağınıklığı, uykusuzluk ve baş ağrıları; **sempatik sinir sisteminin aşırı çalıştığını** gösterir. Bu durum vücudu sürekli tetikte tutar ve fizyolojik uyarılmayı artırır. Bu tablo en çok **noradrenalin artışı** ile ilişkilidir; çünkü noradrenalin stres tepkisini güçlendirir, kalp atışını ve kas gerginliğini artırır, dikkat sistemini aşırı uyarır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Endorfin:** Ağrı azaltma ve haz ile ilişkilidir; stresin fizyolojik belirtilerini açıklamaz.

B) **Serotonin:** Duygudurum düzenleme ile ilişkilidir; sempatik aşırı aktivasyonun temel belirleyicisi değildir.

C) **Glutamat:** Uyarıcıdır ancak doğrudan stres sisteminin ana düzenleyicisi değildir.

D) **GABA:** Baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitterdir; artışı gevşeme sağlar, verilen durumla ters yöndedir.

Cevap: E

4. Özlem'in maraton sonrası kendini çok rahatlamış ve neşeli hissetmesi, aynı zamanda ağrı eşiğinin yükselmesi;**(koşucu sarhoşluğu** olarak bilinen durumla ilişkilidir. Bu tablo en çok **endorfin artışı** ile açıklanır. Endorfinler; doğal ağrı kesici etki gösterir, ağrı algısını azaltır ve yoğun fiziksel aktivite sonrası haz ve rahatlama hissi oluşturur. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Dopamin:** Ödül ve motivasyonla ilişkilidir; ancak ağrı eşiğinin yükselmesini doğrudan açıklamaz.

C) **Serotonin:** Duygudurum düzenler; fakat koşu sonrası ani haz ve analjezik etki endorfinle daha doğrudan ilişkilidir.

D) **Asetilkolin:** Kas hareketleri ve öğrenme süreçlerinde rol oynar; bu tabloyu açıklamaz.

E) **GABA:** Baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitterdir; gevşeme sağlar ancak ağrı eşiği artışıyla temel düzeyde ilişkili değildir.

Cevap: B

5. Özcan'ın yürürken nesnelere çarpması, sağ-sol yönleri karıştırması ve bedeninin bir tarafını kendine ait hissetmemesi; **mekânsal algı, beden farkındalığı ve duyusal bütünleştirme** ile ilgili bir bozulmaya işaret eder. Bu işlevlerin merkezi **parietal lobdur.** Özellikle parietal lob hasarında **uzaysal ihmal (neglect)** ve beden şeması bozuklukları görülebilir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Frontal lob:** Yürütücü işlevler ve motor planlama ile ilgilidir; mekânsal farkındalığın temel merkezi değildir.

B) **Beyin sapı:** Yaşamsal refleksleri düzenler; bu tür bilişsel-mekânsal belirtileri açıklamaz.

C) **Temporal lob:** İşitsel süreçler ve bellekle ilişkilidir; beden farkındalığıyla doğrudan ilişkili değildir.

D) **Oksipital lob:** Görsel bilgiyi işler; ancak bedenin uzaysal temsili ve yönelim parietal lobla ilişkilidir.

Cevap: E

6. Turgay'ın sağ eliyle tuttuğu nesneyi adlandıramaması ancak sol eliyle tuttuğunda bunu yapabilmesi ve sol görsel alandan gelen kelimeleri ifade edememesi; **beyin yarımküreleri arasında bilgi aktarımında bir kopukluk** olduğunu gösterir. Sağ el ve sağ görsel alan sol hemisferle, sol el ve sol görsel alan ise sağ hemisferle ilişkilidir. Dil merkezleri çoğunlukla sol hemisferde bulunduğu için, sağ hemisfere gelen bilginin sol hemisfere aktarılması gerekir. Bu aktarımı sağlayan yapı **corpus callosumdur.** Bu yapı hasar gördüğünde iki yarımküre arasında iletişim bozulur ve bu tür ayrışmış performanslar ortaya çıkar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Hipokampus:** Bellek oluşumuyla ilgilidir; yarımküreler arası bilgi aktarımını sağlamaz.

B) **Talamus:** Duyusal bilgileri ileten aktarma merkezidir; hemisferler arası bağlantıyı sağlamaz.

C) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilişkilidir; bu tabloyu açıklamaz.

E) **Prefrontal korteks:** Yürütücü işlevlerle ilgilidir; hemisferler arası iletişimden sorumlu değildir.

Cevap: D

7. Mert'in sürekli yemek yeme isteği ve doygunluk hissi yaşamaması, **açlık-tokluk dengesinin bozulduğunu** gösterir. Bu dengenin düzenlenmesinden sorumlu temel yapı **hipotalamustur.** Hipotalamus; açlık, susuzluk ve enerji dengesi gibi homeostatik süreçleri kontrol eder. Özellikle tokluk merkezinin hasarında birey doygunluk hissetmez ve aşırı yeme davranışı ortaya çıkar. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Hipokampus:** Bellek oluşumuyla ilgilidir; yeme davranışının düzenlenmesinde temel rolü yoktur.

B) **Serebellum:** Denge ve motor koordinasyonla ilişkilidir; açlık-tokluk düzenlemesiyle ilgili değildir.

C) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletiminde görev alır; iştah düzenlemesinin merkezi değildir.

D) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilişkilidir; doğrudan açlık-tokluk kontrolünden sorumlu değildir.

Cevap: E

8. Mehmet'te talamus bölgesine bası olması; **duyusal bilgilerin kortekse iletilmesi ve seçici dikkat süreçlerinde bozulma**ya yol açar. Talamus, duyusal bilgilerin "aktarma ve filtreleme merkezi"dir; hangi uyaranın önemli olduğuna karar verilmesinde ve dikkatin yönlendirilmesinde kritik rol oynar. Bu nedenle duyusal iletimde gecikme, dikkat azalması, uyaranları anlamlandırmada güçlük ve önem sıralaması yapamama gibi belirtiler beklenir.

Ancak **uzun süreli belleğin işlenmesi** esas olarak hipokampus ve ilişkili yapılarla ilgilidir, talamusun birincil görevi değildir. Bu yüzden bu durum Mehmet'te **en az olası** bulgudur. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Duyusal bilgilerin kortekse ulaşmasında gecikme:** Talamusun temel görevi olduğu için beklenir.

B) **Çevresel uyaranlara karşı seçici dikkatin azalması:** Talamus dikkat filtrelemede rol oynar; bu belirti beklenir.

C) **Duyular arasında bütünleşmenin zorlaşması:** Duyusal iletim bozulduğu için bütünleştirme de zorlaşır.

E) **Uyarıcılar arasında önem sıralaması yapamama:** Talamus filtreleme işlevi nedeniyle bu durum ortaya çıkabilir.

Cevap: D

9. Deniz'in tanıdık yüzleri görebilmesi, yani kişileri tanıyabilmesi **tanıma belleğinin korunduğunu** gösterir. Buna rağmen isimlerini söyleyememesi, bilginin kaybolduğunu değil **sözcüğe erişimde (isimlendirme) güçlük** yaşandığını gösterir. Konuşma akıcılığının da korunmuş olması, sorunun konuşma üretiminden değil **anlamsal bellekten sözcük çağırma sürecinden** kaynaklandığını düşündürür. Bu süreçler en çok **temporal lob**, özellikle sol temporal bölge ile ilişkilidir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Broca alanı:** Konuşma üretimiyle ilgilidir; hasarında akıcılık bozulur, burada korunmuştur.

B) **Frontal lob:** Yürütücü işlevlerle ilgilidir; spesifik isimlendirme sorununu açıklamaz.

C) **Sol parietal lob:** Duyusal entegrasyonla ilişkilidir; temel isimlendirme merkezi değildir.

D) **Spinal cord:** Omurilik olup iletim ve reflekslerle ilgilidir; dil işlevleriyle ilişkili değildir.

Cevap: E

10. Soruda özellikle vurgulanan nokta, kişinin **duyusal uyarıları alabilmesi (resepsiyon sağlam)** ancak bu bilgilerin **kortekse aktarılması ve yönlendirilmesinde bozulma** yaşamasıdır. Bu işlev, duyusal bilgileri ilgili kortikal alanlara ileten ve filtreleyen yapı olan **talamusa** aittir. Talamus, adeta beynin "aktarma ve yönlendirme merkezi"dir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Hipokampus:** Bellek oluşumu ile ilgilidir; duyusal iletim merkezi değildir.

C) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilişkilidir; duyusal bilgiyi kortekse aktarma görevi yoktur.

D) **Medulla oblongata:** Solunum ve kalp atımı gibi yaşamsal işlevleri düzenler; duyusal yönlendirme yapmaz.

E) **Hipotalamus:** Homeostatik denge ve hormon düzenleme ile ilgilidir; duyusal iletimin ana merkezi değildir.

Cevap: B

11. Mualla Hanım'ın göz hareketlerini kontrol edememesi, işitsel yansımalara tepki vermemesi ve ağrılı uyaranlara geç yanıt vermesi; **görsel, işitsel ve ağrısal reflekslerin bütüncül olarak etkilendiğini** gösterir. Bu reflekslerin koordinasyonunda temel rol oynayan yapı orta beyindir (mezensefalon). Orta beyin; göz hareketleri, görsel-işitsel refleksler ve bazı ağrıya yönelik tepkilerin düzenlenmesinde kritik görev üstlenir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Pons:** Solunum ve bazı geçiş işlevlerinde rol oynar; göz ve refleks koordinasyonunun ana merkezi değildir.

B) **Medulla oblongata:** Yaşamsal fonksiyonları (solunum, kalp) düzenler; bu tür refleks bütünlüğünü açıklamaz.

C) **Hipotalamus:** Hormon ve otonom denge ile ilgilidir; refleks kontrolünün merkezi değildir.

E) **Serebellum:** Denge ve koordinasyonla ilgilidir; refleks yanıtlarının temel merkezi değildir.

Cevap: D

12. Fehim'de görülen refleks bozuklukları, solunum düzensizliği ve kalp ritmi problemleri; **yaşamsal (otonom) işlevlerin bozulduğunu** gösterir. Bu işlevlerin temel düzenleyicisi medulla oblongatadır (omurilik soğanı). Medulla oblongata; solunum ritmini ayarlayan merkezleri, kalp atım hızını ve kan basıncını düzenleyen kardiyovasküler merkezleri içerir. Ayrıca yutma, öksürme, hapşırma ve kusma gibi reflekslerin koordinasyonunu sağlar. Bu nedenle bu yapıdaki hasar, hem reflekslerde bozulmaya hem de solunum ve kalp ritminde düzensizliklere yol açar. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Serebellum:** Denge, koordinasyon ve kas tonusu ile ilgilidir; yaşamsal otonom işlevleri düzenlemez.

C) **Talamus:** Duyusal bilgilerin kortekse iletilmesini sağlar; solunum ve kalp ritmi üzerinde doğrudan etkili değildir.

D) **Hipokampus:** Uzun süreli bellek oluşumunda rol oynar; refleks ve otonom işlevlerle ilişkili değildir.

E) **Broca alanı:** Konuşma üretiminden sorumludur; yaşamsal fizyolojik süreçlerle bağlantılı değildir.

Cevap: A

13. Yiğit'in yaşadığı kalp çarpıntısı, terleme ve nefes darlığı; korku sonrası ortaya çıkan **savaş-kaç tepkisini** gösterir. Bu durumda **sempatik sinir sistemi** aktif hâle gelir. Sempatik sistem; kalp atımını hızlandırır, göz bebeklerini büyütür, terlemeyi artırır ve sindirimi yavaşlatır. Ancak bu sistem **tükürük salgısını artırmaz, aksine azaltır** (ağız kuruluğu görülür). **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kalp atımının hızlanması: Sempatik sistemin temel etkilerindendir, beklenir.

B) Göz bebeklerinin genişlemesi: Tehlikeye karşı daha iyi görme için artar, beklenir.

C) Sindirimin yavaşlaması: Enerji sindirimden çekilip kaslara yönlendirilir, beklenir.

E) Deriden ter boşalmasının artması: Vücut ısısını düzenlemek için artar, beklenir.

Cevap: D

14. Salih'in sınav öncesinde yaşadığı kalp çarpıntısı, hızlı solunum ve gerginlik belirtileri **sempatik sinir sisteminin** aktif olduğunu gösterir. Ancak sınav başladıktan sonra nefesinin düzenlenmesi, yutkunmanın normale dönmesi ve bedeninin sakinleşmesi; bu etkinliğin azalıp **parasempatik sinir sisteminin** devreye girdiğini gösterir. Parasempatik sistem, vücudu dengeye getirir ve özellikle **kalp atışlarını düzenler, solunumu sakinleştirir ve gevşeme sağlar. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Parasempatik sistem – Solunumun daha hızlı ve düzensiz hâle gelmesi: Bu durum sempatik sisteme aittir, parasempatikle uyuşmaz.

B) Sempatik sistem – Göz bebeklerinin büyümeye devam etmesi: Sempatik sistemin devam ettiğini gösterir; oysa belirtiler azalmaktadır.

D) Sempatik sistem – Sindirimin tamamen durması: Sempatik etkiyi ifade eder; burada tersine bir süreç vardır.

E) Somatik sistem – Bilinç kaybının başlaması: Somatik sistem istemli kasları kontrol eder; bilinç kaybı ile ilişkili değildir.

Cevap: C

15. Damla'nın yüksek ses sonrası irkilmesi, donakalması, kalp çarpıntısı ve terleme yaşaması; ani tehdit algısına verilen **savaş-kaç tepkisini** gösterir ve bu aşamada **sempatik sinir sistemi** aktiftir. Olaydan birkaç dakika sonra kalp ritminin normale dönmesi, rahatlama ve acıkma hissinin ortaya çıkması ise **parasempatik sinir sisteminin** devreye girdiğini gösterir; çünkü bu sistem bedeni sakinleştirir ve sindirimi yeniden başlatır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Parasempatik - Sempatik: Süreç ters verilmiştir; ilk aşamada sempatik sistem aktif olur.

C) Somatik - Otonom: Somatik sistem istemli hareketlerle ilgilidir; bu durum otonom sistemle açıklanır.

D) Retiküler sistem - Endokrin sistem: Uyanıklık ve hormon sistemiyle ilişkilidir; bu tabloyu doğrudan açıklamaz.

E) Medulla oblongata - Hipotalamus: Bu yapılar süreçte rol oynasa da soruda sistem düzeyi sorulmaktadır.

Cevap: B

1. Candan'ın tüy temasına karşı elini hızla geri çekmesi, **refleks yayı** ile açıklanır. Bu süreçte uyarı önce **duyu nöronları** ile alınır, ardından **ara nöronlar** tarafından omurilikte işlenir ve son olarak **motor nöronlar** aracılığıyla kasa iletilir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

Duyu nöronları: Reseptörlerden (deri gibi) gelen bilgiyi merkezi sinir sistemine taşır. Yani uyarıyı ilk alan ve ileten nöronlardır.

Ara nöronlar: Omurilik ve beyinde bulunur. Gelen bilgiyi değerlendirir, uygun yanıtı organize eder ve duyu ile motor nöronlar arasında köprü görevi görür.

Motor nöronlar: Merkezi sinir sisteminden çıkan komutu kaslara iletir. Böylece kas kasılır ve davranış (örneğin elin geri çekilmesi) ortaya çıkar.

Cevap: B

2. Prefrontal korteks; dürtü kontrolü, planlama, sosyal uygunluk ve muhakeme gibi **yürütücü işlevlerden** sorumludur. Bu bölgedeki hasar; dürtüleri bastıramama, plan yapamama, sosyal normlara uymada zorlanma ve sağlıklı muhakeme kuramama gibi sorunlara yol açar. Ancak **görsel bir uyarıcıyı algılama** işlevi oksipital lobla ilgilidir ve prefrontal korteks hasarından doğrudan etkilenmez. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Dürtüsünü bastırmak:** Prefrontal korteksin temel işlevidir; hasarda zorlanır.

B) **Uzun vadeli plan yapmak:** Yürütücü işlevdir; bozulur.

C) **Sosyal normlara uygun davranmak:** Sosyal düzenleme prefrontal kortekse bağlıdır; zorlanır.

E) **Muhakeme yürütmek:** Karar verme ve değerlendirme süreçleri prefrontal kortekse bağlıdır; bozulur.

Cevap: D

3. Sağ hemisfer; yüz tanıma, duygusal tonlamaları anlama, görsel-uzamsal beceriler ve yaratıcılıkla daha çok ilişkilidir. Bu nedenle sağ hemisfer hasarında bu alanlarda bozulma beklenir. Buna karşılık **sözel mantık kurma** daha çok sol hemisferin işlevidir. Bu yüzden sağ hemisfer hasarında bu becerinin bozulması **en az olasıdır. Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Yüz ifadelerinin tanınması:** Sağ hemisferle ilişkilidir; hasarda bozulur.

B) **Duygusal tonlamaların fark edilmesi:** Sağ hemisfer işlevlerinden biridir; bozulması beklenir.

C) **Görsel-uzamsal beceriler:** Sağ hemisferin temel alanıdır; hasarda etkilenir.

D) **Yaratıcılık:** Sağ hemisferle ilişkilidir; hasarda azalabilir.

Cevap: E

4. Broca alanı, dilin **motor üretiminden** sorumludur. Bu bölgedeki hasarda konuşma **akıcılığı bozulur**, telaffuz zorlaşır ve yazılı ifade de etkilenebilir; yani birey ne söylemek istediğini bilir ama ifade etmekte güçlük yaşar. Ancak **anlamaya dayalı dil işlevleri (anlama)** genellikle korunur. Bu nedenle soruda istenen "içermez" ifadesine uygun seçenek, anlama kaybıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Konuşma akıcılığında bozulma:** Broca hasarında görülür.

B) **Dilin motor üretiminde güçlük:** Temel belirtidir.

C) **Telaffuzda zorluk:** Sık görülür.

D) **Yazılı anlatımda bozulma:** Dil üretimi etkilendiği için görülebilir.

Cevap: E

5. Danışanın düşüncelerini zihninde düzgün kurabilmesine rağmen bunları söze dökememesi, **dil üretiminde (konuşmanın motor yönünde) bozulma** olduğunu gösterir. Anlama ve düşünce içeriği korunmuş, ancak ifade etme zorlaşmıştır. Bu tablo, dilin motor üretiminden sorumlu olan **Broca alanı** hasarıyla örtüşür. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sağ frontal lob:** Daha çok duygusal ve davranışsal düzenleme ile ilişkilidir; spesifik dil üretim bozukluğu oluşturmaz.

B) **Sol oksipital lob:** Görsel işlemleme ile ilgilidir; konuşma üretimiyle ilişkili değildir.

C) **Hipokampus:** Bellek oluşumuyla ilgilidir; ifade etme güçlüğünü açıklamaz.

D) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilişkilidir; dil üretimiyle doğrudan bağlantılı değildir.

Cevap: E

6. Danışanın yazılı dili okuyabilmesine rağmen okuduğunu anlamlandıramaması ve akıcı fakat anlamsız cümleler kurması; **anlama bozukluğu ile birlikte akıcılığın korunması** durumunu gösterir. Soruda "okuyabiliyor ancak anlamlandıramıyor" ve "anlamsız kelimelerle dolu cümleler kuruyor" ifadeleri, dilin anlamsal yönünün bozulduğunu açıkça ortaya koyar. Bu tablo Wernicke afazisi ile uyumludur. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Broca afazisi:** Broca afazisinde kişi ne söylemek istediğini bilir ancak konuşması yavaş, kesik ve çabalıdır. Soruda ise konuşma akıcıdır; fark üretimde değil anlamdadır.

C) **Disleksi:** Dislekside birey kelimeleri doğru okuyamaz. Soruda ise kişi okuyabilmektedir; fark okuma değil anlamlandırmadadır.

D) **Genel afazi:** Genel afazide hem konuşma hem anlama birlikte bozulur. Soruda ise yalnızca anlam bozulmuştur; konuşma akıcıdır.

E) **Apraksi:** Aprakside konuşma seslerini oluşturmak zorlaşır. Soruda ise ses üretimi vardır; problem anlam içeriğindedir.

Cevap: A

7. Esengül'ün tabloların renk, kompozisyon ve teknik özelliklerini ayrıntılı biçimde yorumlayabilmesi, **temel görsel algının sağlam olduğunu** gösterir. Buna karşılık daha önce gördüğü eserleri tanıyamaması ve hangi sanatçıya ait olduğunu belirleyememesi, **öğrenilmiş uyaranların tanınmasında (tanıma belleği / algısal öğrenme)** bir bozulmaya işaret eder. Bu tür tanıma ve anlamlandırma süreçleri en çok **temporal lob** ile ilişkilidir. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Frontal lob:** Planlama ve karar verme ile ilgilidir; sorudaki tanıma güçlüğünü açıklamaz.

B) **Parietal lob:** Mekânsal yönelim ve dokunsal algıyla ilişkilidir; eserleri tanıma süreciyle doğrudan bağlantılı değildir.

D) **Oksipital lob:** Temel görsel algıyı sağlar. Soruda bu beceri korunmuştur; problem tanımadadır.

E) **Serebellum:** Motor koordinasyon ve denge ile ilgilidir; bilişsel tanıma süreçlerini açıklamaz.

Cevap: C

8. Hipokampus; yeni bilgilerin uzun süreli belleğe aktarılması, olayların (episodik belleğin) oluşturulması ve anıların zaman bağlamı içinde kodlanmasında kritik rol oynar. Bu yapı zarar gördüğünde özellikle **yeni öğrenilen bilgilerin kalıcı hâle getirilememesi (anterograd amnezi)** görülür. Ancak **korku tepkilerinin yoğunluğu** daha çok amigdala ile ilişkilidir ve hipokampus hasarında doğrudan bozulması beklenmez. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Yeni bilgilerin uzun süreli hafızaya aktarılması:** Hipokampusun temel işlevidir. Hasarında kişi yeni bilgileri öğrenir gibi görünse de bunları kalıcı hâle getiremez; kısa süre sonra unutma görülür.

B) **Geçmiş deneyimlere dayalı öğrenme:** Hipokampus, yaşantıların belleğe yerleştirilmesinde rol oynadığı için bu tür öğrenmelerin oluşumu ve kullanımı etkilenir. Özellikle yeni deneyimlerin geçmişle ilişkilendirilmesi zorlaşır.

D) **Olay belleği oluşturma:** Kişinin yaşadığı olayları "ne, nerede, ne zaman" boyutuyla hatırlamasını sağlayan sistemdir. Hipokampus hasarında yeni olayların belleği oluşturulamaz ya da eksik kodlanır.

E) **Zaman dizinli anıların kodlanması:** Hipokampus anıların kronolojik bağlamını kurar. Hasar durumunda olayların sırası, zamanı ve bağlamı karışır veya doğru şekilde oluşturulamaz.

Cevap: C

9. Danışanın karmaşık görsel bilgileri işlemekte ve anlamlandırmakta zorlanması ile müzik seslerini yorumlayamaması, **duyusal bilgilerin anlamlandırılması ve yorumlanması** sürecinde bir bozulma olduğunu gösterir. Bu işlevler özellikle **temporal lob** ile ilişkilidir; çünkü bu bölge hem işitsel bilgilerin (müzik, ses) analizinde hem de görsel uyaranların tanınması ve anlamlandırılmasında rol oynar. **Bu durumda doğru seçenek A'dır.**

B) **Frontal lob:** Yürütücü işlevler (planlama, karar verme) ile ilgilidir; duyusal bilgiyi anlamlandırma temel görevi değildir.

C) **Parietal lob:** Mekânsal algı ve duyusal entegrasyonla ilişkilidir; müzik ve karmaşık anlamlandırma süreçlerinin merkezi değildir.

D) **Oksipital lob:** Görmenin ilk işlendiği yerdir; ancak "gördüğünü anlamlandırma" temporal lobla ilişkilidir.

E) **Serebellum:** Denge ve koordinasyonla ilgilidir; bilişsel anlamlandırma süreçlerini açıklamaz.

Cevap: A

10. Ahmet Bey'in konuşmasının akıcı olmasına rağmen anlamsız olması ve sorulara mantıklı yanıt verememesi, **anlama ve anlamlı dil üretiminde bozulma** olduğunu gösterir. Sol temporal lob hasarı, dilin anlamsal boyutunu etkiler ve özellikle **anlamsal bellek** (kelime ve kavramların anlam bilgisi) ile ilişkilidir. Bu tablo Wernicke tipi dil bozukluğuna karşılık gelir. **Bu durumda doğru seçenek E'dir.**

A) **Sosyal değerlendirme becerisi:** Bu beceri frontal lobla ilişkilidir; sorudaki problem dilin anlam boyutundadır.

B) **Denge kaybı:** Serebellumla ilişkilidir; verilen belirtilerle bağlantılı değildir.

C) **Görsel algı bozukluğu:** Oksipital lobla ilgilidir; burada temel sorun görme değil anlamlandırmadır.

D) **El-göz koordinasyonu:** Motor koordinasyonla ilgilidir; temporal lob hasarının tipik sonucu değildir.

Cevap: E

11. Fatma Hanım'ın nesneleri **görebilmesine rağmen tanıyamaması**, ancak onların ne işe yaradığını anlatabilmesi; **algı ile tanıma süreçlerinin ayrıştığını** gösterir. Yani görsel bilgi alınmakta (görme sağlam), fakat bu bilgi daha önce öğrenilmiş temsillerle eşleştirilememektedir. Bu durum özellikle oksipital-temporal bağlantılarla ilişkili **görsel agnozi** tablosudur. Görsel agnozide kişi nesneyi tarif edebilir (rengi, şekli, işlevi) ama "bu nedir?" sorusuna cevap veremez. **Bu nedenle doğru seçenek C'dir.**

A) **Wernicke afazisi:** Bu durumda birey dili akıcı konuşur ancak anlam bozulur; söylenenleri ve okuduklarını anlamakta zorlanır. Soruda ise problem dilde değil, görsel tanımadadır. Kişi nesnenin işlevini doğru anlatabildiğine göre dilin anlamsal boyutu korunmuştur.

B) **Retrograd amnezi:** Kişinin geçmiş yaşantılarını hatırlayamaması durumudur. Eğer bu olsaydı Fatma Hanım nesnelerin ne işe yaradığını da açıklayamazdı; çünkü bu bilgi geçmiş deneyimlere dayanır. Soruda ise işlev bilgisi korunmuştur.

D) **İletim afazisi:** Temel sorun söylenenleri tekrar etmede ortaya çıkar; kişi anlar ve konuşur ama tekrar edemez. Görsel tanıma ile doğrudan ilişkili değildir.

E) **Prefrontal disfonksiyon:** Planlama, karar verme, dürtü kontrolü gibi yürütücü işlevlerle ilgilidir. Nesneleri tanıyamama gibi özgül algısal bir bozukluğu açıklamaz.

Cevap: C

12. Sürücünün ani bir tehlike karşısında **bilinçli düşünmeye fırsat kalmadan** hızla yön değiştirmesi, klasik bir "uyaran → hızlı motor yanıt" örneğidir. Burada kritik olan nokta, çevreden gelen görsel uyaranın (çocuğun yola çıkması) **çok kısa sürede işlenip doğrudan motor sisteme aktarılmasıdır.** Bu tür hızlı yönelme ve kaçınma tepkileri, üst düzey düşünme süreçlerinden ziyade daha alt düzey, refleks benzeri mekanizmalarla yürütülür. Bu bağlantıyı kuran yapı mezensefalondur (orta beyin). Orta beyin; özellikle ani görsel-işitsel uyaranlara karşı **baş ve göz hareketlerini yönlendirme, bedeni o yöne adapte etme ve hızlı motor tepki oluşturma** görevini üstlenir. Bu nedenle burada anlatılan süreç en iyi mezensefalonla açıklanır. **Bu durumda doğru seçenek B'dir.**

A) **Hipotalamus:** Otonom ve hormonal dengeyi düzenler (açlık, susuzluk, stres hormonları). Soruda anlatılan durum hızlı motor uyumdur; hormonal düzenleme değildir.

C) **Medulla oblongata:** Solunum ve kalp atımı gibi yaşamsal işlevleri sürdürür. Ani yön değiştirme gibi çevresel uyaranlara verilen motor tepkileri organize etmez.

D) **Talamus:** Duyusal bilgileri ilgili kortikal alanlara ileten bir aktarma merkezidir. Ancak tek başına motor yanıtı başlatıp organize etmez; sadece iletim görevi görür.

E) **Serebellum:** Hareketlerin dengeli, koordineli ve hatasız yapılmasını sağlar (ince ayar). Ancak soruda vurgulanan şey hareketin hassasiyeti değil, **uyarana hızlı tepki verilmesidir.**

Cevap: B

13. Mualla Hanım'da göz hareketlerini kontrol edememe, işitsel uyaranlara tepki verememe ve ağrılı uyaranlara geç yanıt verme; **görsel, işitsel ve ağrısal reflekslerin birlikte etkilendiğini** gösterir. Bu tür hızlı yönelme ve refleks yanıtlarının koordinasyonu **orta beyin (mezensefalon)** tarafından sağlanır. Orta beyin; göz hareketlerini yöneten çekirdekleri (okülomotor kontrol), görsel ve işitsel refleks merkezlerini (örneğin superior ve inferior colliculus) içerir ve aynı zamanda ağrılı uyaranlara verilen hızlı tepkilerde rol oynar. Bu nedenle bu belirtilerin bir arada görülmesi, en çok bu bölgedeki hasarla açıklanır. **Bu durumda doğru seçenek D'dir.**

A) **Pons:** Daha çok beyin bölgeleri arasında iletim ve bazı solunum düzenlemeleriyle ilgilidir; göz hareketleri ve reflekslerin ana koordinasyon merkezi değildir.

B) **Medulla oblongata:** Solunum, kalp atımı ve temel yaşamsal refleksleri düzenler; ancak görsel-işitsel yönelme tepkilerinin merkezi değildir.

C) **Hipotalamus:** Hormonlar ve otonom dengeyi düzenler; refleksif yönelme ve göz hareketlerini açıklamaz.

E) **Serebellum:** Denge ve hareketlerin ince koordinasyonunu sağlar; ancak bu soruda vurgulanan refleks yanıtların oluşumunda birincil yapı değildir.

Cevap: D

14. Danışanda gözlenen hızlı nefes alma, kalp atışının artması ve sindirimin yavaşlaması; vücudun **tehlikeye hazırlık (savaş-kaç)** durumuna geçtiğini gösterir. Bu durumda organizma enerjiyi sindirim gibi ikincil süreçlerden çekip kaslara ve hayati tepkilere yönlendirir. Bu fizyolojik değişimleri düzenleyen sistem **sempatik sinir sistemidir. Bu nedenle doğru seçenek E'dir.**

A) **Parasempatik sinir sistemi:** Gevşeme, dinlenme ve sindirimi artırma ile ilgilidir. Soruda ise bunun tam tersi bir tablo vardır.

B) **Retiküler formasyon sistemi:** Uyanıklık ve dikkat düzeyini ayarlar; kalp atışı ve sindirim gibi otonom değişiklikleri doğrudan yönetmez.

C) **Somatik sinir sistemi:** İstemli kas hareketlerini kontrol eder; iç organlara ait bu tepkileri açıklamaz.

D) **Endokrin sistem:** Hormonlar üzerinden daha yavaş etkiler oluşturur; sorudaki hızlı ve anlık fizyolojik değişimler otonom sinir sistemiyle açıklanır.

Cevap: E

15. Atınç Bey'in bacaklarını hareket ettirebilmesi, **motor yolların sağlam olduğunu** gösterir. Buna karşılık ağrılı uyarıları hissetmemesi, **duyusal iletimin bozulduğunu** açıkça ortaya koyar. Yani problem kaslara giden komutta değil, **vücuttan beyne gelen duyusal bilginin iletilmesindedir.** Bu nedenle en uygun açıklama, omurilikte **duyu yollarının hasar görmesidir. Bu durumda doğru seçenek B'dir.**

A) **Motor yol hasarı:** Eğer motor yollar hasarlı olsaydı, danışan bacaklarını hareket ettiremezdi. Soruda hareket korunmuştur.

C) **Parasempatik lif zedelenmesi:** Daha çok iç organların düzenlenmesiyle ilgilidir; ağrı duyusunun kaybını açıklamaz.

D) **Sempatik merkez bozukluğu:** Otonom tepkilerle ilişkilidir; duyusal kaybı doğrudan açıklamaz.

E) **Prefrontal koordinasyon bozukluğu:** Beynin üst düzey yürütücü işlevleriyle ilgilidir; omurilik düzeyindeki bu tabloyla ilişkili değildir.

Cevap: B

1. Melek'in yemek sonrası rahatlama hissetmesi, kalp atışının yavaşlaması ve sindirimin düzenli çalışması; vücudun **dinlenme ve sindirim** durumuna geçtiğini gösterir. Bu durumda enerji korunur, kalp hızı düşer ve sindirim sistemi aktifleşir. Bu fizyolojik düzenlemeleri sağlayan sistem **parasempatik sinir sistemidir. Bu durumda doğru seçenek C'dir.**

A) **Sempatik sinir sistemi:** Tehlike durumunda devreye girer; kalp hızını artırır ve sindirimi yavaşlatır. Sorudaki durumun tersidir.

B) **Retiküler sistem:** Uyanıklık ve dikkat düzeyini düzenler; sindirim ve kalp ritmi üzerinde doğrudan etkili değildir.

D) **Hipotalamik geri bildirim sistemi:** Vücudun genel dengesini korumada rol oynar; ancak sorudaki belirtileri doğrudan açıklamaz.

E) **Serebral korteks:** Düşünme ve bilinçli süreçlerle ilgilidir; iç organların otomatik düzenlenmesinden sorumlu değildir.

Cevap: C

2. Danışanın vücudunun sol tarafında dokunma duyusunun azalması, yazarken harfleri ters yazması ve nesnelere uzanırken zorlanması; **duyusal algı, mekânsal farkındalık ve bedenin uzaydaki konumunu organize etme** işlevlerinde bozulmaya işaret eder. Bu işlevler özellikle **parietal lob** ile ilişkilidir. Ayrıca beynin sağ yarımküresi vücudun sol tarafını kontrol ettiğinden, belirtilerin sol tarafta olması **sağ parietal lob hasarını** düşündürür. **Bu nedenle en uygun seçenek E'dir.**

A) **Sol parietal lob:** Sağ vücut yarısıyla ilişkilidir; sorudaki sol taraf belirtilerini açıklamaz.

B) **Sağ oksipital lob:** Görme ile ilgilidir; dokunma ve mekânsal organizasyonu açıklamaz.

C) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonla ilgilidir; duyusal kayıp ve mekânsal ihmal bulgularını açıklamaz.

D) **Sol temporal lob:** Dil ve işitsel süreçlerle ilgilidir; verilen belirtilerle örtüşmez.

Cevap: E

3. Danışanın plan yapma, organize etme ve adımları sıralama konusunda zorlanması; **yürütücü işlevlerde bozulma** olduğunu gösterir. Bu tür süreçler (planlama, problem çözme, davranışı düzenleme ve sıraya koyma) özellikle **prefrontal korteks** tarafından yürütülür. Bu nedenle tablo en iyi bu bölgenin hasarıyla açıklanır. **Bu durumda doğru seçenek B'dir.**

A) **Motor korteks:** Kas hareketlerini başlatır; planlama ve organizasyonla ilgili değildir.

C) **Oksipital lob:** Görsel algıyla ilgilidir; yürütücü işlevleri açıklamaz.

D) **Parietal lob:** Mekânsal algı ve duyusal bütünleştirme ile ilgilidir; planlama süreçlerinin merkezi değildir.

E) **Temporal korteks:** Bellek ve işitsel süreçlerle ilişkilidir; organize etme ve sıralama becerilerinin temel merkezi değildir.

Cevap: B

4. Danışanın birden fazla görevi aynı anda sürdürememesi ve dikkatini farklı alanlara yönlendirememesi; **dikkati yönetme, görevler arasında geçiş yapma ve bilişsel kontrol** süreçlerinde bozulma olduğunu gösterir. Bu beceriler **yürütücü işlevler** kapsamında değerlendirilir ve frontal lob tarafından düzenlenir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Uzaysal algı:** Parietal lobla ilişkilidir; çoklu görev ve dikkat yönetimini açıklamaz.

B) **Duyusal bütünleme:** Duyusal bilgilerin birleştirilmesidir; burada sorun dikkat ve kontrol süreçlerindedir.

C) **Görsel tanıma:** Görsel nesneleri ayırt etme ile ilgilidir; görevler arası geçişle ilgili değildir.

D) **İşitsel bellek:** Sesle ilgili bilgileri hatırlama ile ilgilidir; dikkat bölme ve yönetme ile doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: E

5. Deniz'de gözlenen içe kapanma, duygulanımda azalma, donuk yüz ifadesi ve düşük dopamin düzeyi; **negatif semptomlarla** uyumlu bir tabloyu gösterir. Sol frontal korteksin zayıf çalışması da planlama, başlatma ve ifade süreçlerini etkiler. Soru "hangisi değildir" diye sorduğu için, bu tabloyla **uyumlu olmayan** seçeneği bulmamız gerekir. Negatif semptomların bulunduğu bir durumda **pozitif semptomların artışı** beklenmez. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Planlama ve karar verme işlevlerinde zayıflık:** Frontal korteks işlevi bozulduğunda yürütücü işlevler zayıflar; bu durum soruyla uyumludur.

C) **İfade edici dilin akıcılığında bozulma:** Frontal bölgeler (özellikle sol taraf) dil üretimiyle ilişkilidir; donuk ve tekdüze konuşma bu durumu destekler.

D) **Motor inisiyatifin azalması ve donukluk:** Dopamin düşüklüğü ve frontal zayıflıkla birlikte hareket başlatma azalır; sorudaki belirtilerle örtüşür.

E) **Sosyal etkileşimde yetersizlik:** Negatif semptomların temel özelliklerindendir; verilen tabloyla doğrudan uyumludur.

Cevap: A

6. Cem'de görülen ani öfke patlamaları, saldırgan davranışlar ve kontrolsüz tepkiler; **dürtü kontrolünde zayıflık** olduğunu gösterir. Nörobiyolojik bulgular da bunu destekler: amigdalanın aşırı aktif olması duygusal tepkilerin yoğunlaşmasına, serotonin düşüklüğü dürtü ve agresyon kontrolünün azalmasına, sağ prefrontal korteksin düşük aktivitesi ise bu tepkilerin **denetlenememesine** yol açar. Bu nedenle tablo en iyi **sağ prefrontal korteks kaynaklı dürtü kontrol zayıflığı** ile açıklanır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sol hemisfer baskınlığı:** Dil ve analitik süreçlerle ilgilidir; saldırganlık ve dürtü kontrolüyle doğrudan ilişkili değildir.

B) **Asetilkolin artışı:** Daha çok dikkat ve öğrenme süreçleriyle ilgilidir; agresyonu açıklamaz.

C) **Talamus aktivitesi artışı:** Duyusal iletimle ilgilidir; işitsel halüsinasyonlar bu tabloyla örtüşmez.

D) **Kara madde dejenerasyonu:** Parkinson benzeri motor sorunlara yol açar; davranışsal dürtü kontrolünü açıklamaz.

Cevap: E

7. Elif'in sınav dönemlerinde yaşadığı mide bulantısı, titreme, ağlama nöbetleri ve bilinç bulanıklığı; **yoğun stres ve panik tepkisini** gösterir. Nörolojik bulgularda noradrenalin ve kortizol artışı ile amigdala aktivasyonunun yüksek olması, vücudun sürekli **tehlike algısında** olduğunu gösterir. Bu durum, otonom sinir sisteminin **sempatik bileşeninin aşırı çalışması** ile açıklanır; çünkü sempatik sistem kalp hızını artırır, mideyi etkiler, titreme ve yoğun kaygı tepkileri oluşturur. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Parasempatik sinir sistemi:** Gevşeme ve sindirimi artırır; sorudaki yoğun stres belirtileriyle uyumlu değildir.

B) **GABA artışı:** Sakinleşme ve kas gevşemesi sağlar; burada tam tersi bir aşırı uyarılmışlık vardır.

C) **Hipokampal baskılama:** Bellek sorunlarıyla ilişkilidir; sorudaki tablo akut stres ve panik belirtileridir.

E) **Endorfin artışı:** Ağrı azaltma ve rahatlama ile ilgilidir; burada kaygı ve uyarılma ön plandadır.

Cevap: D

8. İnsanda en gelişmiş beyin bölgesi, üst düzey bilişsel süreçlerin (düşünme, planlama, dil, problem çözme, bilinçli farkındalık) yürütüldüğü **serebral kortekstir (beyin kabuğu).** Bu yapı özellikle insanlarda diğer canlılara göre çok daha gelişmiştir ve karmaşık zihinsel işlevlerin temelini oluşturur. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Hipotalamus:** Homeostaz, hormonlar ve otonom dengeyi düzenler; üst düzey bilişsel süreçlerin merkezi değildir.

C) **Beyin sapı:** Solunum, kalp atımı gibi yaşamsal işlevleri kontrol eder; daha ilkel bir yapıdır.

D) **Talamus:** Duyusal bilgileri ileten bir aktarma merkezidir; en gelişmiş bölge değildir.

E) **Medulla:** Yaşamsal refleksleri düzenler; evrimsel olarak daha eski bir yapıdır.

Cevap: B

9. Sempatik sinir sistemi, tehlike anlarında devreye girerek vücudu **uyarır ve harekete hazırlar**. Bu sistem kalp hızını artırır, kan şekerini yükseltir ve parasempatik sistemle zıt çalışır. Ancak **vücudun yenilenmesi, dinlenmesi ve onarımı** parasempatik sisteme aittir. **Bu nedenle yanlış ifade B seçeneğidir.**

A) Tehlike durumunda sempatik sinir sisteminin uyarısı artar: Bu sistemin temel görevidir, doğru bir ifadedir.

C) Kalp hızını artırır: Sempatik sistem kalp atımını hızlandırarak vücudu hazırlar, doğrudur.

D) Kan şekerini artırır: Enerji sağlamak için glikoz düzeyini yükseltir, doğrudur.

E) Parasempatik sistem ile zıt etkilere sahiptir: Biri uyarıcı, diğeri yatıştırıcıdır; bu ifade doğrudur.

Cevap: B

10. Otonom sinir sistemi; kalp atışı, solunum, sindirim ve hormon dengesi gibi **istem dışı (otomatik) yaşamsal süreçleri** düzenler. Bu sistemin merkezi düzenleyicisi **hipotalamustur.** Hipotalamus; iç dengeyi (homeostaz) korur, otonom sinir sistemi ile endokrin sistemi koordine eder ve vücudun iç ortamını sürekli dengede tutar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Korteks: Bilinçli düşünme ve üst düzey bilişsel süreçlerle ilgilidir; otonom sistemi doğrudan yönetmez.

B) Bazal gangliyonlar: Hareketlerin düzenlenmesiyle ilgilidir; otonom kontrolün merkezi değildir.

D) Serebellum: Denge ve koordinasyonu sağlar; otonom işlevleri düzenlemez.

E) Omurilik: Refleksleri iletir ve bazı basit düzenlemeler yapar; ancak birinci derecede kontrol merkezi değildir.

Cevap: C

11. Broca alanı, dilin **motor üretiminden** sorumludur. Bu bölge hasar gördüğünde kişi ne söylemek istediğini bilir ancak bunu akıcı şekilde ifade edemez; konuşma yavaş, kesik ve çabalı hâle gelir. Bu nedenle ortaya çıkan temel tablo **konuşma bozukluğudur. Bu durumda doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Anlama bozukluğu: Daha çok Wernicke alanı ile ilişkilidir; Broca hasarında anlama büyük ölçüde korunur.

C) Görme kaybı: Oksipital lobla ilgilidir; dil merkezleriyle bağlantılı değildir.

D) Yürüme bozukluğu: Motor sistem ve serebellumla ilişkilidir; dil üretimiyle ilgili değildir.

E) Refleks kaybı: Omurilik ve alt merkezlerle ilgilidir; Broca alanı ile bağlantılı değildir.

Cevap: A

12. Öğrenme ve hafıza süreçlerinin temelinde sinaptik güçlenme (özellikle uzun süreli güçlenme) yer alır ve bu süreçte başlıca rol oynayan **uyarıcı nörotransmitter glutamattır.** Glutamat; sinir hücreleri arasındaki iletişimi artırır, yeni bağlantıların kurulmasını ve mevcut bağlantıların güçlenmesini sağlar. Bu nedenle öğrenme ve hafıza ile en doğrudan ilişkili nörotransmitterdir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Serotonin: Duygudurum, uyku ve iştah düzenlemesiyle ilişkilidir; öğrenme-hafıza süreçlerinde temel uyarıcı rolü yoktur.

B) Dopamin: Ödül, motivasyon ve pekiştirme süreçlerinde etkilidir; öğrenmeye katkı sağlar ancak temel uyarıcı nörotransmitter değildir.

C) Adrenalin: Stres ve uyarılma durumlarında artar; öğrenmeyi dolaylı etkileyebilir fakat ana nörotransmitter değildir.

E) GABA: Baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitterdir; sinirsel aktiviteyi azaltır, öğrenmeyi doğrudan artırmaz.

Cevap: D

13. Beynin sol yarım küresi; **dil, konuşma, yazma ve sözel işlemler** gibi işlevlerde baskındır. Bu nedenle dil becerileri sol hemisferin temel görevleri arasında yer alır. **Bu durumda doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Görsel canlandırma:** Daha çok sağ hemisferle ilişkilidir.

C) **Müzik:** Melodi ve ritim algısı genellikle sağ hemisferle bağlantılıdır.

D) **Yüz tanıma:** Sağ hemisferin özellikle gelişmiş olduğu bir alandır.

E) **Mekânsal uyum:** Uzaysal algı ve yön bulma sağ hemisferle ilişkilidir.

Cevap: A

14. Duyguların oluşumu, düzenlenmesi ve dışa vurumu; amigdala, hipokampus ve hipotalamus gibi yapıları içeren **limbik sistem** tarafından gerçekleştirilir. Bu sistem, özellikle korku, öfke, haz gibi temel duyguların ortaya çıkmasında ve davranışa yansıtılmasında merkezi rol oynar. Bu nedenle **doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Beyin sapı:** Yaşamsal fonksiyonları düzenler; duyguların oluşumunun merkezi değildir.

B) **Omurilik:** İletim ve reflekslerle ilgilidir; duygusal süreçleri yönetmez.

C) **GABA:** Bir nörotransmitterdir; bir sinir sistemi bölgesi değildir.

E) **Talamus:** Duyusal iletim merkezidir; duyguların oluşumunda birincil yapı değildir.

Cevap: D

15. Vücut dengesinin korunması, hareketlerin akıcı, hızlı ve koordineli şekilde yapılması; **motor koordinasyon ve denge** ile ilgilidir. Bu işlevlerin temel merkezi **beyinciktir (serebellum).** Beyincik, kasların uyumlu çalışmasını sağlar, hareketleri düzeltir ve dengeyi korur. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Korteks:** Üst düzey bilişsel süreçler ve istemli hareketlerin planlanmasıyla ilgilidir; dengeyi doğrudan sağlamaz.

B) **Omurilik:** Refleksler ve iletimle ilgilidir; hareketlerin ince koordinasyonunu yapmaz.

C) **Broca alanı:** Konuşma üretimiyle ilgilidir; motor dengeyle ilişkili değildir.

D) **Amigdala:** Duygularla ilgilidir; hareket koordinasyonunu açıklamaz.

Cevap: E

1. Beynin ödül sistemi; haz alma, motivasyon ve pekiştirme süreçleriyle ilgilidir. Doğal ödüllere (yemek, başarı, sosyal etkileşim gibi) ulaşıldığında artan temel nörotransmitter **dopamindir.** Dopamin, ödül beklentisini ve davranışın sürdürülmesini sağlar. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Asetilkolin:** Dikkat ve öğrenme süreçlerinde rol oynar; ödül sistemiyle doğrudan ilişkili değildir.

C) **GABA:** Baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitterdir; ödül ve haz ile ilişkili değildir.

D) **Serotonin:** Duygudurum düzenlemede etkilidir; ancak ödül sisteminin temel nörotransmitteri değildir.

E) **Adrenalin:** Stres ve uyarılma ile ilişkilidir; ödül mekanizmasının ana bileşeni değildir.

Cevap: B

2. Vücudun iç dengesinin korunması (homeostaz), hormon sisteminin düzenlenmesi ve biyolojik saatin kontrolü; **hipotalamusun** temel görevleri arasındadır. Hipotalamus, otonom sinir sistemi ile endokrin sistemi koordine eder ve vücudun iç ortamını dengede tutar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; hormon ve biyolojik saat kontrolü yapmaz.

B) **Omurilik:** Refleksler ve iletimle ilgilidir; iç dengeyi düzenleyen merkez değildir.

C) **Amigdala:** Duygusal tepkilerle ilgilidir; homeostaz ve hormon düzenlemesiyle doğrudan ilişkili değildir.

E) **Beyin sapı:** Yaşamsal fonksiyonları (solunum, kalp atımı) düzenler; biyolojik saatin ana kontrol merkezi değildir.

Cevap: D

3. Duygudurumun düzenlenmesi, iştah ve uyku gibi temel süreçlerin kontrolü; **serotonin** ile yakından ilişkilidir. Serotonin düzeyindeki değişiklikler depresyon, iştah değişiklikleri ve uyku sorunlarıyla bağlantılıdır. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Dopamin:** Ödül ve motivasyonla ilişkilidir; duygudurum üzerinde etkisi olsa da iştah ve uyku düzeninin temel belirleyicisi değildir.

B) **GABA:** Baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitterdir; daha çok sakinleşme ve kaygı azaltma ile ilişkilidir.

C) **Asetilkolin:** Dikkat ve öğrenme süreçlerinde rol oynar; duygudurum ve iştah düzenlemede temel değildir.

D) **Glutamat:** Uyarıcı nörotransmitterdir; öğrenme ve hafıza ile ilişkilidir, duygudurum düzenlemenin ana belirleyicisi değildir.

Cevap: E

4. İskelet kaslarına sinyal taşıyan sinirler, kasların kasılmasını sağlayan **motor sinirlerdir.** Bu sinirler merkezi sinir sisteminden çıkan komutları kaslara iletir ve istemli hareketlerin gerçekleşmesini sağlar. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kafa siniri:** Beyinden çıkan sinirlerdir; hem duyu hem motor lifler içerebilir, ancak tanım olarak doğrudan bunu ifade etmez.

C) **Duyusal sinir:** Uyarıları reseptörlerden merkeze taşır; kaslara komut götürmez.

D) **Ara sinir:** Merkezi sinir sistemi içinde bağlantı kurar; kaslara doğrudan sinyal göndermez.

E) **Merkezi sinir:** Beyin ve omuriliği ifade eder; sinir türü değildir.

Cevap: A

5. Duyusal ve motor sinirlerin vücut ile beyin arasında taşınmasını sağlayan, yani bu iletim için **ana geçiş yolu** oluşturan yapı **omuriliktir.** Omurilik; çevreden gelen duyusal bilgileri beyne iletirken, beyinden çıkan motor komutları da kaslara ulaştırır. **Bu nedenle doğru seçenek E'dir.**

A) **Temporal lob:** İşitsel ve dil süreçleriyle ilgilidir; iletim yolu değildir.

B) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonu sağlar; sinir iletiminin ana geçiş yolu değildir.

C) **Talamus:** Beyin içinde duyusal bilgilerin aktarıldığı merkezdir; ancak vücut ile beyin arasındaki ana iletim hattı değildir.

D) **Korteks:** Üst düzey bilişsel işlemlerden sorumludur; iletim yolu görevi yoktur.

Cevap: E

6. Parasempatik sinir sistemi; vücudu **dinlenme ve toparlanma** durumuna geçirir. Bu süreçte kalp hızı düşer, enerji korunur ve özellikle **sindirim faaliyetleri artar. Bu nedenle doğru seçenek C'dir.**

A) **Savaş tepkisi verir:** Bu, sempatik sinir sistemine aittir.

B) **Tehlike durumunda etkinliği artar:** Tehlikede sempatik sistem devreye girer, parasempatik değil.

D) **Kalp hızını artırır:** Parasempatik sistem kalp hızını düşürür.

E) **Kan şekerini artırır:** Bu da sempatik sistemin etkisidir; parasempatikte böyle bir artış beklenmez.

Cevap: C

7. Uykuya geçişi kolaylaştıran, sinirsel aktiviteyi azaltarak sakinleştirici etki oluşturan temel **baskılayıcı (ketleyici) nörotransmitter GABA'dır.** GABA, nöronların ateşlenmesini azaltır ve merkezi sinir sisteminde genel bir yavaşlama sağlar; bu da gevşeme ve uykuya geçişi destekler. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Glutamat:** Uyarıcı nörotransmitterdir; sinirsel aktiviteyi artırır, uyku değil uyanıklıkla ilişkilidir.

B) **Serotonin:** Duygudurum ve uyku düzeninde rol oynar; ancak temel baskılayıcı nörotransmitter değildir.

C) **Dopamin:** Ödül ve motivasyonla ilişkilidir; sakinleştirici temel etkiye sahip değildir.

D) **Asetilkolin:** Dikkat ve öğrenmeyle ilişkilidir; uykuya geçişte baskılayıcı rolü yoktur.

Cevap: E

8. Phineas Gage'in kazadan sonra sabırsız, agresif, dürtüsel ve sosyal açıdan uygunsuz davranışlar sergilemesi; **kişilik, dürtü kontrolü, sosyal davranış ve karar verme süreçlerinde bozulma** olduğunu gösterir. Bu işlevler özellikle **frontal lob**, daha da spesifik olarak prefrontal korteks tarafından düzenlenir. Frontal lob hasarında birey planlama yapamaz, davranışlarını kontrol etmekte zorlanır ve sosyal normlara uygun hareket edemez. Bu nedenle Gage'in yaşadığı değişim en iyi frontal lob hasarıyla açıklanır. **Bu durumda doğru seçenek D'dir.**

A) **Oksipital lob:** Görme ile ilgilidir; kişilik ve davranış değişikliklerini açıklamaz.

B) **Temporal lob:** Bellek ve işitsel süreçlerle ilişkilidir; bu düzeyde davranış kontrolünü açıklamaz.

C) **Parietal lob:** Duyusal algı ve mekânsal işlemlerle ilgilidir; kişilik değişimiyle doğrudan ilişkili değildir.

E) **Beyin sapı:** Yaşamsal fonksiyonları düzenler; davranış ve kişilikle ilgili değildir.

Cevap: D

9. Lobotomi, **prefrontal korteks bağlantılarının kesilmesi** ile gerçekleştirilir. Prefrontal korteks; kişilik, sosyal davranış, karar verme ve dürtü kontrolünden sorumludur. Bu bölgedeki bağlantıların kesilmesi, bireyin duygusal tepkilerini köreltir, sosyal uyumunu bozar ve kişilikte belirgin değişimlere yol açar. Bu nedenle en beklenen sonuç **kişilikte değişme ve sosyal ilişkilerde bozulmadır. Bu durumda doğru seçenek A'dır.**

B) **Görme sorunları:** Oksipital lobla ilişkilidir; prefrontal korteksle bağlantılı değildir.

C) **Sıcak ve soğuğu hissedememe:** Duyusal yollar ve parietal lobla ilgilidir; frontal lob hasarıyla açıklanmaz.

D) **Yüzleri tanıyamama:** Sağ temporal lob (özellikle fusiform alan) ile ilişkilidir.

E) **Renkleri ayırmada zorlanma:** Görsel korteksle ilgilidir; frontal lobla bağlantılı değildir.

Cevap: A

10. Soruda beyin ve sinir sistemiyle ilgili ifadelerden hangisinin yanlış olduğu sorulmaktadır. Mantıksal düşünme, analiz, matematiksel işlemler ve dil becerileri büyük ölçüde **sol yarıküre** ile ilişkilidir. Sol yarıküre bilgiyi daha adım adım ve analitik şekilde işler. Buna karşılık sağ yarıküre; yaratıcılık, müzik, görsel-uzamsal beceriler ve bütüncül algı ile ilişkilidir. Bu nedenle "mantıktan sağ yarıküre sorumludur" ifadesi yanlıştır. **Bu durumda doğru seçenek E'dir.**

A) **Corpus callosum:** Beynin iki yarımküresini birbirine bağlayan sinir liflerinden oluşur; doğru bir bilgidir.

B) **Beynin en büyük parçası serebral korteks-tir:** En gelişmiş ve geniş bölüm olarak kabul edilir; doğru bir ifadedir.

C) **Yaratıcı düşünce:** Sağ yarıküre ile ilişkilidir; bu nedenle doğrudur.

D) **Konuşma merkezi:** Sol yarıkürede yer alır; doğru bir bilgidir.

Cevap: E

11. "İç ve dış çevreden bilgi alır ve merkezi sinir sistemine iletir" → bu görev **duyusal nöronlara** aittir.

"Hareketleri sağlar" → kaslara komut ileten **motor nöronların** görevidir.

"Uyarıları değerlendirir" → merkezi sinir sisteminde bilgiyi işleyen **ara nöronların** görevidir.

Bu eşleştirmeye göre doğru sıralama **duyusal – motor – ara** nöron şeklindedir.

Cevap: A

12. Açlık ve tokluk gibi temel yaşamsal ihtiyaçların düzenlenmesi, vücudun iç dengesini sağlayan mekanizmalarla ilgilidir. Bu süreçlerin merkezi **hipotalamustur.** Hipotalamus; açlık-tokluk merkezlerini içerir, enerji dengesini düzenler ve hormon sistemiyle birlikte çalışarak yeme davranışını kontrol eder. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Serebral korteks:** Üst düzey bilişsel işlevlerle ilgilidir; açlık-tokluk düzenlemesinin merkezi değildir.

B) **Pons:** Beyin sapının bir parçasıdır; daha çok iletim ve bazı otomatik işlevlerle ilgilidir.

C) **Medulla oblongata (omurilik soğanı):** Solunum ve kalp atımı gibi yaşamsal işlevleri düzenler; açlık-tokluk merkezi değildir.

D) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; iştah düzenlemesinde birincil yapı değildir.

Cevap: E

13. Nöronun hücre gövdesinden çıkan ve sinyali uzak mesafelere taşıyan **en uzun uzantı aksondur.** Akson, elektriksel uyarıyı hücre gövdesinden diğer nöronlara ya da kaslara iletir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Vezikül:** Nörotransmitterleri depolayan yapılardır; uzantı değildir.

B) **Akson terminali:** Aksonun uç kısmıdır; en uzun bölüm değildir.

C) **Dendrit:** Uyarıyı hücre gövdesine doğru alır; genellikle kısa ve dallıdır.

E) **Sinaps:** İki nöron arasındaki bağlantı noktasıdır; uzantı değildir.

Cevap: D

14. İşitme ile ilgili temel işlemler (seslerin algılanması, yorumlanması ve anlamlandırılması) **temporal lob** tarafından gerçekleştirilir. Bu lobda yer alan işitsel korteks, ses bilgilerini işler ve anlamlı hâle getirir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Frontal:** Planlama, karar verme ve motor kontrol ile ilgilidir; işitmenin merkezi değildir.

C) **Oksipital:** Görme ile ilgilidir.

D) **Parietal:** Dokunma, mekânsal algı ve duyusal bütünleme ile ilgilidir.

E) **Limbik:** Duygularla ilişkilidir; işitmenin birincil kortikal merkezi değildir.

Cevap: B

15. Öğrenme ve belleğin oluşumu, özellikle yeni bilgilerin kalıcı hâle getirilmesi süreçleri **hipokampus** ile yakından ilişkilidir. Hipokampus; bilgilerin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarılmasında ve özellikle olay belleğinin oluşturulmasında temel rol oynar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Beyin sapı:** Yaşamsal fonksiyonları düzenler; öğrenme ve bellekle doğrudan ilişkili değildir.

C) **Orta beyin:** Refleksler ve bazı otomatik tepkilerle ilgilidir; bellek merkezi değildir.

D) **Serebellum:** Denge ve motor öğrenmeyle ilişkilidir; genel bellek süreçlerinin merkezi değildir.

E) **Bazal gangliyonlar:** Hareketlerin düzenlenmesi ve alışkanlık öğrenmesiyle ilgilidir; temel bellek merkezi değildir.

Cevap: B

1. Soruda bizden, **yürüme ve denge problemlerinin hangi beyin bölgesi hasarıyla ilişkili olduğunu** belirlememiz isteniyor. Bu tür motor koordinasyon ve denge işlevleri doğrudan **serebellumun (beyincik)** temel görevleri arasındadır. Serebellum; kas hareketlerinin uyumlu, dengeli ve akıcı şekilde gerçekleşmesini sağlar. Hasarında **ataksi (denge kaybı), koordinasyon bozukluğu ve düzgün yürüyememe** gibi belirtiler ortaya çıkar. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Oksipital lob:** Görme ile ilgilidir; denge ve koordinasyon üzerinde doğrudan etkisi yoktur.

B) **Corpus callosum:** İki yarım küre arasındaki iletişimi sağlar; motor koordinasyonun temel merkezi değildir.

C) **Medulla oblongata:** Solunum, kalp atımı gibi yaşamsal fonksiyonları düzenler; denge ile doğrudan ilişkili değildir.

E) **Temporal lob:** İşitme ve bellek süreçlerinde rol oynar; yürüyüş ve dengeyi düzenlemez.

Cevap: D

2. Soruda **insanda düşünce ve konuşma gibi üst seviyedeki beyin fonksiyonlarından sorumlu en büyük beyin bölgesi** sorulmaktadır. Bu işlevler; akıl yürütme, dil, planlama ve bilinçli davranışları kapsar ve bu süreçlerin merkezi **beyin korteksidir (serebral korteks)**. Korteks, beynin en gelişmiş ve en geniş alanını oluşturur ve özellikle frontal, parietal, temporal ve oksipital loblarıyla üst düzey zihinsel faaliyetleri yönetir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Arka beyin:** Daha çok denge, solunum ve temel yaşamsal işlevlerle ilgilidir; üst düzey bilişsel süreçlerin merkezi değildir.

B) **Beyin korteksi:** Düşünme, konuşma, karar verme ve bilinçli davranışların merkezidir.

C) **Hipotalamus:** Homeostaz, hormonlar ve iç dengeyi düzenler; bilişsel süreçlerin ana merkezi değildir.

D) **Orta beyin:** Refleksler ve bazı otomatik tepkilerle ilgilidir; üst düzey zihinsel işlevleri yönetmez.

E) **Omurilik:** Refleksler ve sinir iletimiyle ilgilidir; düşünme ve konuşma ile ilişkili değildir.

Cevap: B

3. Soruda **beynin sağ lobunun baskın olduğu işlevlerden hangisinin olmadığı** sorulmaktadır. Sağ yarım küre; **ritim, müzik, hayal gücü, görsel-uzamsal algı, sezgisel ve bütüncül (holistik) işlemleme** ile ilişkilidir. Buna karşılık **konuşma ve dil üretimi** büyük ölçüde sol yarım kürenin (özellikle Broca ve Wernicke alanlarının) baskın işlevidir. Sol yarım küre ayrıca **mantık yürütme, matematiksel işlemler, analitik düşünme, ayrıntıya odaklanma ve ardışık bilgi işleme** gibi işlevlerde öne çıkar. Bu bağlamda konuşma sağ lobun değil sol lobun işlevidir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Ritim duygusu:** Müzik ve ritim algısı sağ yarım kürede baskındır.

C) **Hayal gücü:** Yaratıcılık ve imgesel düşünme sağ yarım küreyle ilişkilidir.

D) **Artistik soyut değerlendirmeler:** Sanatsal ve sezgisel değerlendirme sağ yarım kürenin işlevlerindendir.

E) **Şekilsel bütünleştirme:** Görsel parçaları anlamlı bir bütün hâline getirme sağ yarım kürede baskındır.

Cevap: A

4. Soruda **otonom sinir sisteminin sempatik dalları uyarıldığında beklenmeyen durum** sorulmaktadır. Sempatik sinir sistemi vücudu acil duruma hazırlar; bu süreçte **enerji mobilize edilir (glikoz artar), kalp atışı ve kan basıncı yükselir, solunum hızlanır, sindirim baskılanır ve göz bebekleri büyür**. Dolayısıyla **göz bebeklerinin küçülmesi** sempatik değil, parasempatik etkinin sonucudur. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Glikoz seviyesinin artması:** Enerji ihtiyacını karşılamak için kandaki glikoz artırılır.

B) **Kan basıncının yükselmesi:** Kalp daha hızlı ve güçlü çalışır, basınç artar.

C) **Sindirimin yavaşlaması:** Enerji sindirime değil, hayati organlara yönlendirilir.

D) **Solunumun artması:** Oksijen ihtiyacını karşılamak için solunum hızlanır.

Cevap: E

5. Soruda **hangisinin hipotalamusun işlevlerinden birisi olmadığı** sorulmaktadır. Hipotalamus; **homeostazın sağlanmasında** temel rol oynar ve **vücut sıcaklığı, susama (su alımı), açlık-tokluk dengesi ve cinsel davranışların düzenlenmesi** gibi yaşamsal süreçleri kontrol eder. Buna karşılık **iskelet kaslarının kasılması** doğrudan hipotalamusun değil, somatik sinir sistemi ve motor korteksin kontrolündedir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Vücut sıcaklığının düzenlenmesi: Hipotalamus vücut ısısını dengeleyen merkezdir.

C) Su alımının düzenlenmesi: Susama mekanizmasını kontrol ederek sıvı dengesini sağlar.

D) Cinsel aktivitelerin düzenlenmesi: Hormonlar ve içsel dürtüler üzerinden rol oynar.

E) Açlık ve tokluğun düzenlenmesi: Beslenme davranışını kontrol eden merkezleri içerir.

Cevap: A

6. Soruda **vücut fonksiyonlarından hangisinin otonom sinir sistemi kontrolü altında olmadığı** sorulmaktadır. Otonom sinir sistemi; **kalp atımı, kan basıncı, terleme ve solunumun otomatik düzenlenmesi** gibi istem dışı süreçleri kontrol eder. Buna karşılık **göz küresi hareketleri** çizgili kaslarla gerçekleştirilir ve **somatik sinir sistemi** tarafından kontrol edilir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Solunum: Büyük ölçüde otomatik olarak düzenlenir ve otonom kontrol altındadır.

B) Terleme: Otonom sinir sistemi tarafından düzenlenir.

C) Kan basıncı: Damar çapı ve kalp etkinliği üzerinden otonom sistem kontrol eder.

D) Kalp atımı: Otonom sinir sistemi tarafından hız ve ritmi ayarlanır.

Cevap: E

7. Soruda **planlama, muhakeme ve yargılama gibi bilişsel işlevlerde sorun yaşayan bir bireyde hangi beyin bölümünün etkilenmiş olabileceği** sorulmaktadır. Bu tür **üst düzey yürütücü işlevler** (planlama, karar verme, problem çözme, yargılama) **frontal lobun**, özellikle de prefrontal korteksin temel görevleridir. Bu bölgede meydana gelen hasarlar bireyin davranışlarını organize etmesini, uygun kararlar vermesini ve sonuçları öngörmesini zorlaştırır. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Limbik sistem: Duyguların düzenlenmesi, motivasyon, öğrenme ve özellikle bellek oluşumunda rol oynar (amigdala ve hipokampus gibi yapıları içerir); ancak planlama ve mantıksal karar verme süreçlerinin merkezi değildir.

B) Temporal lob: İşitme algısı, dilin anlaşılması (Wernicke alanı) ve uzun süreli bellek süreçleriyle ilişkilidir; yürütücü işlevlerde birincil rolü yoktur.

D) Serebellum: Denge, koordinasyon ve motor hareketlerin hassas ayarlanmasını sağlar; bilişsel karar verme süreçlerinden çok hareketlerin düzenlenmesiyle ilgilidir.

E) Oksipital lob: Görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur; görme dışında üst düzey bilişsel işlevlerde temel rol oynamaz.

Cevap: C

8. Soruda **duygusal davranışların düzenlendiği beyin bölümü** sorulmaktadır. Duyguların ortaya çıkması, işlenmesi ve davranışa dönüşmesi büyük ölçüde **limbik sistem** tarafından sağlanır. Limbik sistem içinde yer alan **amigdala** duygusal tepkilerin (özellikle korku ve öfke) oluşumunda, **hipokampus** ise bu duygularla ilişkili anıların oluşturulmasında kritik rol oynar. Bu yapıların birlikte çalışması, bireyin hem duyguyu yaşamasını hem de buna uygun davranış geliştirmesini sağlar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Wernicke alanı: Temporal lobda yer alır ve dilin anlamlandırılmasıyla ilgilidir. Kişinin konuşulan dili anlama, sözcükleri doğru yorumlama ve anlamlı dil üretimine katkı sağlar; ancak duyguların düzenlenmesinde temel bir rolü yoktur.

B) **Talamus:** Beyne gelen duyusal bilgilerin (görme, işitme, dokunma vb.) kortekse iletilmeden önce uğradığı bir "aktarma ve filtreleme" merkezidir. Uyarıcıların önemine göre yönlendirilmesini sağlar; dolaylı olarak duygusal süreçlere katkı sunabilse de duyguların düzenlenmesinde birincil yapı değildir.

D) **Serebellum:** Hareketlerin koordinasyonu, denge ve kas tonusunun ayarlanmasında görev alır. Son yıllarda bilişsel süreçlerle ilişkisi de araştırılsa da temel işlevi motor düzenlemedir; duygusal davranışların merkezi değildir.

E) **Oksipital lob:** Görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur. Renk, şekil ve hareket gibi görsel özelliklerin analizini yapar; duygusal düzenleme ile doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: C

9. Soruda **sinirin hangi bölümünün hücrenin faaliyetlerini sürdürmesi ve canlı kalabilmesi için önemli olduğu** sorulmaktadır. Nöronun yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi, metabolik süreçlerini gerçekleştirebilmesi ve hücresel bütünlüğünü koruyabilmesi **soma (hücre gövdesi)** sayesinde mümkündür. Soma; **çekirdeği ve organelleri** içerir, protein sentezi ve enerji üretimi gibi temel yaşamsal işlevlerin merkezidir. Bu nedenle hücrenin canlı kalması doğrudan bu yapıya bağlıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Miyelin:** Aksonu saran yalıtıcı tabakadır; sinir iletim hızını artırır ancak hücrenin yaşamsal merkezi değildir.

B) **Akson:** Uyarıyı hücre gövdesinden diğer hücrelere ileten uzantıdır; iletimde görev alır, yaşamsal merkez değildir.

C) **Dentritler:** Diğer nöronlardan gelen uyarıları alır ve hücre gövdesine iletir; yaşamı sürdüren yapı değildir.

D) **Ranvier boğumları:** Miyelin kılıf üzerindeki boşluklardır; impulsun sıçrayarak iletilmesini sağlar, yaşamsal işlevlerin merkezi değildir.

Cevap: E

10. Soruda **hangisinin otonom sinir sisteminin kontrolündeki vücut yapılarından birisi olmadığı** sorulmaktadır. Otonom sinir sistemi; **düz kaslar, kalp kası ve bezler** üzerinde etkilidir ve istem dışı çalışan iç organların faaliyetlerini düzenler. Buna karşılık **iskelet kasları** istemli hareketleri gerçekleştirir ve **somatik sinir sistemi** tarafından kontrol edilir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Düz kaslar:** İç organların (damarlar, mide, bağırsaklar) yapısında bulunur ve otonom sinir sistemi tarafından kontrol edilir.

C) **Hormon salgılayan bezler:** Endokrin bezlerin çalışması otonom sistem ve hipotalamus aracılığıyla düzenlenir.

D) **Kalp kası:** Kalbin çalışma hızı ve ritmi otonom sinir sistemi tarafından ayarlanır.

E) **Mide-bağırsak:** Sindirim sistemi organları düz kas içerir ve otonom sinir sistemi tarafından düzenlenir.

Cevap: B

11. Soruda **beynin oksipital lobunun vücuttan hangi bilgileri alıp işlediği** sorulmaktadır. Oksipital lob, beynin arka kısmında yer alır ve **görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur**. Gözlerden gelen uyarılar burada analiz edilir; renk, şekil ve hareket gibi görsel özellikler anlamlandırılır. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Ağrı:** Daha çok parietal lobda yer alan somatosensoriyel alanlarda işlenir.

C) **İşitme:** Temporal lobda bulunan işitsel korteks tarafından değerlendirilir.

D) **Vücut pozisyonu:** Kas ve eklem duyuları yine parietal lob tarafından işlenir.

E) **Koku:** Olfaktör (koku alma) sistem ve temporal lobla ilişkilidir.

Cevap: B

12. Soruda **bir sinir hücresinden diğer sinir hücresine sinir uyarılarının aktarıldığı bölüm** sorulmaktadır. Nöronlar arasındaki iletişim, bir hücrenin akson ucundan salınan nörotransmitterlerin diğer hücrenin dendritine geçmesiyle **sinaps** adı verilen bağlantı bölgesinde gerçekleşir. Yani nöronlar arası bilgi aktarımının gerçekleştiği temel yapı sinapstır. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Hücre gövdesi:** Nöronun yaşamsal faaliyetlerini sürdürdüğü merkezdir; iletimin gerçekleştiği yer değildir.

C) **Akson:** Uyarıyı hücre gövdesinden diğer hücrelere doğru iletir ancak hücreler arası aktarım noktası değildir.

D) **Miyelin kılıfı:** İletim hızını artıran yalıtıcı tabakadır; aktarımın gerçekleştiği yapı değildir.

E) **Dendrit:** Diğer nöronlardan gelen uyarıları alır; ancak iki hücre arasındaki aktarım bölgesi değildir.

Cevap: A

13. Ali Bey'in kulaklarında fiziksel bir sorun olmamasına rağmen işitememesi, problemin **duyusal organlarda değil, işitsel bilginin işlendiği beyin merkezinde** olduğunu düşündürür. İşitme ile ilgili bilgilerin işlendiği temel bölge **temporal lobdur** (işitsel korteks burada yer alır). Bu bölgede oluşan bir hasar, kulak sağlam olsa bile işitme algısında bozulmaya yol açabilir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Oksipital lob:** Görme ile ilgili bilgilerin işlendiği merkezdir.

C) **Parietal lob:** Dokunma, basınç, ağrı ve vücut pozisyonu gibi somatosensoriyel bilgileri işler.

D) **Frontal lob:** Hareketlerin kontrolü ve yürütücü işlevlerle ilişkilidir.

E) **Prefrontal korteks:** Planlama, karar verme ve üst düzey bilişsel süreçlerde rol oynar.

Cevap: B

14. Sinir sisteminde bazı nörotransmitterler uyarıcı, bazıları ise **baskılayıcı (inhibitör)** etki gösterir. Beyinde başlıca **aktiviteyi azaltıcı, sinirsel iletimi baskılayıcı** nörotransmitter **GABA'dır (gamma-aminobütirik asit)**. GABA, nöronların aşırı uyarılmasını engelleyerek sinir sisteminde denge sağlar. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Norepinefrin:** Uyarıcı etki gösterir; dikkat ve uyanıklığı artırır.

B) **Serotonin:** Duygudurum, uyku ve iştah üzerinde etkilidir; temel inhibitör nörotransmitter değildir.

C) **Dopamin:** Ödül, motivasyon ve hareketle ilişkilidir; baskılayıcı temel rolü yoktur.

D) **Asetilkolin:** Kas hareketleri ve bazı bilişsel süreçlerde görev alır; inhibitör ana nörotransmitter değildir.

Cevap: E

15. Bir bireyin konuşulanları anlayabilmesine rağmen konuşma üretiminin kaybı, **ifade edici dilin (konuşma üretimi)** bozulduğunu gösterir. Bu durum **Broca alanı hasarı** ile açıklanır ve bu alan genellikle **sol yarım kürede** bulunur. Yani birey anlar ama akıcı konuşamaz (motor afazi). **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sağ yarı küre:** Daha çok duygusal tonlama, görsel-uzamsal ve bütüncül işlemleme ile ilgilidir; dil üretiminin merkezi değildir.

C) **Oksipital lob:** Görme ile ilgilidir; konuşma ile doğrudan bağlantılı değildir.

D) **Parietal lob:** Duyusal bilgilerin işlenmesi ve mekânsal algıyla ilişkilidir; konuşma üretiminin merkezi değildir.

E) **Beyincik:** Denge ve motor koordinasyonu sağlar; dil üretiminden sorumlu değildir.

Cevap: A

1. Ağrı veren bir uyarana karşı elin **bilinç dışı ve çok hızlı şekilde geri çekilmesi**, refleks olarak gerçekleşir. Refleksler, beynin üst merkezlerine uğramadan **omurilik düzeyinde** organize edilir; böylece tepki süresi kısalır ve birey korunur. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Frontal lob:** İstemli hareketlerin planlanması ve yürütücü işlevlerle ilgilidir; reflekslerin merkezi değildir.

C) **Hipotalamus:** Homeostaz, hormonlar ve iç dengeyi düzenler; refleks hareketleri yönetmez.

D) **Medulla:** Solunum ve kalp atımı gibi yaşamsal otomatik işlevleri düzenler; bu tip geri çekme refleksinin merkezi değildir.

E) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonla ilgilidir; refleksin oluştuğu temel merkez değildir.

Cevap: B

2. Depresyonun biyolojik temellerine bakıldığında, özellikle **duygudurumun düzenlenmesinde önemli rol oynayan serotonin düzeyindeki düşüklük** öne çıkar. Serotonin; duygu durumu, uyku, iştah ve genel psikolojik denge üzerinde etkilidir. Bu nörotransmitterin yetersizliği depresif belirtilerle ilişkilendirilir. **Cevap D seçeneğidir.**

A) **GABA:** Daha çok sinirsel aktiviteyi baskılayan inhibitör bir nörotransmitterdir; depresyonun temel nedeni olarak kabul edilmez.

B) **Norepinefrin:** Dikkat ve uyanıklıkla ilişkilidir; depresyonda rolü olsa da temel vurgu serotonin üzerinedir.

C) **Asetilkolin:** Kas hareketleri ve bazı bilişsel süreçlerde görev alır; depresyonun ana belirleyicisi değildir.

E) **Glutamat:** Uyarıcı bir nörotransmitterdir; son yıllarda depresyonla ilişkisi araştırılsa da klasik yaklaşımda temel neden olarak kabul edilmez.

Cevap: D

3. Öfke ve korku gibi **temel duyguların tanınması ve bu duygulara verilen tepkilerin düzenlenmesi** özellikle **amigdala** tarafından sağlanır. Amigdala, yüz ifadeleri ve ses tonlarındaki duygusal ipuçlarını değerlendirmede kritik rol oynar. Bu yapı hasar gördüğünde birey **özellikle korku ve öfke gibi duyguları tanımakta zorlanır**. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Hipokampus:** Daha çok bellek oluşumu ve öğrenme süreçleriyle ilgilidir; duyguların tanınmasında temel yapı değildir.

B) **Serebral korteks:** Genel bilişsel süreçlerin merkezidir; duygusal tanıma özel olarak tek başına bu işleve indirgenemez.

C) **Oksipital lob:** Görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur; duygusal değerlendirme yapmaz.

D) **Beyincik:** Denge ve motor koordinasyonla ilgilidir; duygusal süreçlerin merkezi değildir.

Cevap: E

4. Dengenin sağlanması, hareketlerin uyumlu hâle getirilmesi ve göz hareketlerinin koordinasyonu büyük ölçüde **serebellum (beyincik)** tarafından gerçekleştirilir. Serebellum; kas hareketlerini hassas biçimde ayarlar, dengeyi korur ve göz–baş koordinasyonunu düzenler. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Talamus:** Duyusal bilgilerin kortekse iletilmesinde görev alan bir aktarma merkezidir; denge ve göz hareketlerinin ana kontrol merkezi değildir.

C) **Serebrum:** Üst düzey bilişsel süreçlerden sorumludur; denge ve koordinasyonun temel merkezi değildir.

D) **Hipokampus:** Bellek oluşumu ve öğrenmeyle ilgilidir.

E) **Amigdala:** Duygusal süreçlerin düzenlenmesinde rol oynar.

Cevap: B

5. Öğrenme ve bellek süreçlerinin temelinde **sinaptik güçlenme (özellikle uzun süreli potansiyasyon)** yer alır ve bu süreçte en önemli rolü **glutamat** oynar. Glutamat, beyindeki başlıca **uyarıcı nörotransmitterdir** ve öğrenme, hafıza oluşumu ve bilişsel işlemlerde kritik etkiye sahiptir. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **GABA:** Sinirsel aktiviteyi baskılayan inhibitör nörotransmitterdir; öğrenmeden çok dengeleyici rol oynar.

C) **Norepinefrin:** Dikkat ve uyanıklık düzeyini artırır; öğrenmeye dolaylı katkı sağlar ancak temel nörotransmitter değildir.

D) **Serotonin:** Duygudurum, uyku ve iştahla ilişkilidir; bellek oluşumunda birincil rolü yoktur.

E) **Dopamin:** Ödül, motivasyon ve pekiştirme süreçlerinde etkilidir; öğrenmeye katkı sağlar ancak temel öğrenme nörotransmitteri glutamattır.

Cevap: A

6. Beynin iki yarım küresi arasındaki bilgi alışverişini sağlayan, onların **birbirinden haberdar şekilde uyumlu çalışmasına imkân tanıyan yapı** kalın bir sinir lifi demeti olan **corpus callosumdur**. Bu yapı, sağ ve sol yarım küre arasında adeta bir köprü görevi görerek motor, duyusal ve bilişsel bilgilerin karşılıklı iletimini sağlar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Pons:** Beyin sapının bir parçasıdır; solunum ve bazı reflekslerin düzenlenmesinde rol oynar, yarım küreler arası bağlantı sağlamaz.

B) **Omurilik:** Beyin ile vücut arasındaki iletimi sağlar; yarım küreler arasında köprü değildir.

D) **Medulla oblongata:** Yaşamsal fonksiyonları (solunum, kalp atımı) düzenler; yarım küreler arası iletişimle ilgili değildir.

E) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonu sağlar; yarım küreleri birbirine bağlayan yapı değildir.

Cevap: C

7. Solunumun ritmi ve sürekliliği gibi **yaşamsal otomatik işlevlerin temel düzenlenmesi** beyin sapında yer alan **medulla oblongata** tarafından gerçekleştirilir. Medulla, solunum merkezlerini içerir ve nefes alıp verme sürecini istemsiz olarak kontrol eder. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Pons:** Solunumu düzenleyici merkezlere yardımcı olur ve ritmin ayarlanmasına katkı sağlar; ancak temel kontrol merkezi değildir.

C) **Serebellum:** Denge ve hareket koordinasyonuyla ilgilidir; solunumu yönetmez.

D) **Oksipital lob:** Görme ile ilgili bilgileri işler.

E) **Prefrontal korteks:** Planlama ve karar verme gibi üst düzey bilişsel işlevlerle ilgilidir.

Cevap: A

8. Omurilik, **beyin ile çevresel sinir sistemi arasında iletim sağlayan ana yol**dur ve aynı zamanda **reflekslerin merkezidir**. Vücuttan gelen duyusal bilgileri beyne iletir, beyinden çıkan motor komutları ilgili organlara taşır. Ayrıca **geri çekme refleksi (acıdan kaçma), diz kapağı refleksi (patellar refleks), çapraz ekstansör refleks (çapraz germe refleksi)** gibi hızlı ve istemsiz tepkiler omurilik düzeyinde organize edilir. Bu reflekslerde amaç, tehlikeye karşı **en kısa sürede koruyucu tepki oluşturmaktır**. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Duyu organlarını kontrol etmek:** Duyuların yorumlanması beyinde gerçekleşir; omurilik doğrudan kontrol etmez.

B) **Vücut sıcaklığını ayarlamak:** Hipotalamusun görevidir.

C) **Dolaşım sistemindeki organların yönetimini sağlamak:** Otonom sinir sistemi ve beyin sapı tarafından düzenlenir.

E) **Hayal kurma gibi etkinlikleri kontrol etmek:** Üst düzey bilişsel süreçler serebral korteksle ilgilidir.

Cevap: D

9. Akşam saatlerinde çay veya kahve tüketimiyle alınan kafein, beyinde **uyanıklığı artıran sistemleri aktif tutarken uykuya geçişi kolaylaştıran merkezlerin etkisini baskılar**. Uyku-uyanıklık döngüsünün düzenlenmesinde, özellikle biyolojik ritim ve uykuya geçiş süreçlerinde önemli rol oynayan yapı **hipotalamustur**. Kafein etkisiyle hipotalamusun uykuya yönelik düzenleyici etkisi baskılanır ve bu durum **uykuya dalamama** şeklinde ortaya çıkar. **Cevap A seçeneğidir.**

B) Talamus: Duyusal bilgilerin kortekse iletilmesinde görev alır; uyku düzeninde dolaylı rolü olsa da temel merkez değildir.

C) Omurilik: İletim ve reflekslerle ilgilidir; uyku-uyanıklık düzenini kontrol etmez.

D) Uç beyin (serebrum): Üst düzey bilişsel işlevlerle ilgilidir; uyku başlatıcı ana merkez değildir.

E) Beyincik: Denge ve koordinasyonla ilgilidir.

Cevap: A

10. Dolaşım ve sindirim gibi **yaşamsal ve istem dışı çalışan sistemlerin düzenlenmesi**, beyin sapında yer alan merkezler tarafından gerçekleştirilir. Bu işlevlerin temel kontrolü özellikle **omurilik soğanı (medulla oblongata)** tarafından sağlanır. Medulla; **kalp atımı, damar tonusu ve sindirimle ilişkili bazı reflekslerin** düzenlenmesinde kritik rol oynar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Omurilik: İletim ve reflekslerle ilgilidir; iç organların yönetim merkezi değildir.

B) Temporal lob: İşitme ve bellek süreçleriyle ilişkilidir.

C) Beyincik: Denge ve koordinasyonu sağlar.

E) Pons: Solunumun düzenlenmesine katkı sağlar; ancak dolaşım ve sindirimin temel kontrol merkezi değildir.

Cevap: D

11. Verilen ipuçlarını birlikte düşündüğümüzde kritik ifade beyin yarıküreleri arası iletişimi sağlamadır. Bu işlev doğrudan **corpus callosum**a aittir. Corpus callosum, sağ ve sol yarım küre arasında bilgi alışverişini sağlar; ayrıca bu iletişim sayesinde **görsel, dokunsal ve dikkatle ilgili bilgilerin bütüncül işlenmesine dolaylı katkı sunar**. Bu nedenle soruda sayılan işlevleri bir arada karşılayan en uygun yapı budur. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Beyincik: Denge ve koordinasyonu sağlar; yarım küreler arası iletişim görevi yoktur.

B) Omurilik: Beyin ile vücut arasında iletim sağlar; yarım küreler arası bağlantı kurmaz.

C) Pons: Beyin sapında yer alır, solunum ve bazı otomatik süreçlere katkı sağlar; yarım küreleri birbirine bağlayan yapı değildir.

D) Korteks: Üst düzey bilişsel süreçlerden sorumludur; ancak yarım küreler arası bağlantıyı sağlayan spesifik yapı değildir.

Cevap: E

12. Serebral korteks; **duyusal bilgilerin değerlendirilmesi, bilinçli düşünme, karar verme, dil, bellek ve üst düzey bilişsel (yürütücü) işlevlerin** merkezidir. Yani insanın "bilinçli zihinsel faaliyetleri" büyük ölçüde bu yapıda gerçekleşir. Buna karşılık **vücudun ısı dengesinin sağlanması** korteksin değil, **hipotalamusun** temel görevidir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Duyu organları tarafından alınan verileri değerlendirmek: Korteks, duyusal bilgileri analiz eder ve anlamlandırır.

B) Eski bilgi ile yeni bilgi arasında karşılaştırma yapmak: Bellek ve bilişsel işlemleme sayesinde kortekste gerçekleştirilir.

C) Bilinçli değerlendirmeler yapmak: Karar verme ve farkındalık korteksin temel işlevidir.

D) Bellek, düşünme, dil, yönetsel işlevleri yönetmek: Üst düzey bilişsel süreçler korteks tarafından yürütülür.

Cevap: E

13. Omurilik soğanı, **yaşamsal reflekslerin ve temel yaşam fonksiyonlarının düzenlendiği merkezdir**.

I. Yutkunma, hapşırma reflekslerini denetler. Bu ifade doğrudur, çünkü bu reflekslerin merkezi omurilik soğanıdır.

II. Omurilik soğanı zedelenen bir insan yaşamını sürdüremez. Bu ifade doğrudur, çünkü solunum ve kalp gibi hayati merkezler burada bulunur.

III. Solunum merkezi omurilik soğanında bulunur. Bu ifade doğrudur, çünkü solunumun temel kontrolü bu yapı tarafından sağlanır.

Cevap: E

14. Beyin kabuğu (serebral korteks), **bilinçli düşünme, öğrenme ve bellek gibi üst düzey bilişsel işlevlerin** merkezidir. Bu yapı zedelendiğinde özellikle **öğrenilmiş bilgilerin hatırlanması** gibi bilinçli süreçler bozulur. Buna karşılık solunum, kalp atımı ve metabolik süreçler daha alt merkezler tarafından sürdürülebilir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Nefes alıp vermesi normal olarak devam eder: Solunum, beyin sapı tarafından düzenlenir.

B) Kalp atımı devam eder: Kalp atımı otonom sinir sistemi ve beyin sapı tarafından kontrol edilir.

D) Karaciğerinde glikojen depolar: Bu metabolik süreçler hormonlar ve otonom sistemle düzenlenir.

E) Böbrekleri üre atımını sürdürür: Boşaltım sistemi işlevleri korteksten bağımsızdır.

Cevap: C

15. Duyusal bilgiler koku hariç önce **talamusa** gelir, burada düzenlenir ve ilgili korteks alanlarına iletilir. Bu nedenle talamus, duyular için **toplanma ve dağıtım merkezi** olarak kabul edilir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Epitalamus: Daha çok biyolojik ritim ve epifiz bezi ile ilişkilidir; duyuların ana aktarım merkezi değildir.

C) Hipotalamus: Homeostaz ve hormonel düzenlemeyle ilgilidir.

D) Omurilik soğanı: Yaşamsal refleksleri düzenler.

E) Beyincik: Denge ve koordinasyonu sağlar.

Cevap: B

1. Omurilik soğanı; **yaşamsal reflekslerin ve otonom işlevlerin düzenlenmesinde** görev alır. **Yutkunma, hapşırma, kusma refleksleri**, **kalp-damar faaliyetleri** ve **sindirim sistemi hareketlerinin bir kısmı** bu yapı tarafından kontrol edilir. Ayrıca beyin ile omurilik arasında **iletim görevi** de vardır. Buna karşılık **vücudun tuz-su dengesinin ayarlanması** temel olarak **hipotalamusun** görevidir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Beyin ile omurilik arasındaki uyartıları taşımak:** İletim görevi vardır.

B) **Yutkunma, hapşırma, kusma gibi refleksleri yönetmek:** Bu reflekslerin merkezi omurilik soğanıdır.

C) **Kalp damarlarının büzülme gevşemesini kontrol etmek:** Dolaşım sistemi üzerinde düzenleyici etkisi vardır.

E) **Sindirim sisteminin hareketlerini denetlemek:** Otonom kontrol kapsamında rol oynar.

Cevap: D

2. Sempatik sinir sistemi **vücudu harekete geçirir** (kalp hızını artırır, solunumu hızlandırır, sindirimi baskılar), parasempatik sistem ise **dinlenme ve onarım** durumunu destekler (kalp hızını düşürür, sindirimi artırır).

I. **Akciğer/Hava kesecikleri: Genişletir – Daraltır.** Bu ifade **doğrudur**, çünkü sempatik sistem bronşları genişletir, parasempatik sistem daraltır.

II. **Kalp atışı: Yavaşlatır – Hızlandırır.** Bu ifade **yanlıştır**, çünkü sempatik sistem kalp atışını hızlandırır, parasempatik sistem yavaşlatır.

III. **Mide: Sindirimi artırır – Sindirimi yavaşlatır.** Bu ifade **yanlıştır**, çünkü sempatik sistem sindirimi yavaşlatır, parasempatik sistem artırır.

IV. **Kan basıncı: Artırır – Azaltır.** Bu ifade **doğrudur**, çünkü sempatik sistem kan basıncını yükseltir, parasempatik sistem düşürür.

Cevap: B

3. Vücudun **su dengesi, vücut sıcaklığı ve hormonların düzenlenmesi** gibi homeostatik süreçleri **hipotalamus** tarafından kontrol edilir. Hipotalamus, hem otonom sinir sistemi hem de endokrin sistem üzerinde etkili olarak iç dengeyi sağlar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletim ve dağıtım merkezidir.

B) **Omurilik:** İletim ve reflekslerden sorumludur.

C) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonu sağlar.

E) **Omurilik soğanı:** Yaşamsal refleksleri (solunum, kalp atımı) düzenler.

Cevap: D

4. Adrenalin, **sempatik sinir sistemi etkisi oluşturarak vücudu harekete geçirir**. Bu durumda **kalp atışı hızlanır, göz bebekleri büyür, kan şekeri yükselir ve kan basıncı artar**; buna karşılık **sindirim faaliyetleri baskılanır**. Bu nedenle sindirimin hızlanması beklenmez. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Kalp atışlarının hızlanması:** Sempatik etkiyle artar.

B) **Göz bebeklerinin büyümesi:** Daha fazla ışık almak için genişler.

C) **Kan şekerinin yükselmesi:** Enerji ihtiyacını karşılamak için artar.

E) **Kan basıncının yükselmesi:** Damar daralması ve kalp hızının artmasıyla yükselir.

Cevap: D

5. Travma veya aşırı korku durumlarında vücut, **ağrı algısını azaltmak ve dayanıklılığı artırmak için endorfin salgılar**. Endorfinler, etkileri bakımından **morfin benzeri** olup doğal ağrı kesici görevi görür ve kişide rahatlama hissi oluşturur. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Asetilkolin:** Kas hareketleri ve bazı bilişsel süreçlerde görev alır; ağrı kesici etkisi yoktur.

C) **Norepinefrin:** Dikkat ve uyanıklıkla ilişkilidir; stres yanıtında rol oynar.

D) **Serotonin:** Duygudurum ve uyku düzeniyle ilgilidir.

E) **Dopamin:** Ödül ve motivasyon süreçlerinde etkilidir.

Cevap: B

6. Stres durumunda ortaya çıkan **uyanıklık, dikkat artışı ve "hazır olma" hâli**, aynı zamanda **kalp atım hızının ve kan basıncının yükselmesi** ile birlikte görülür. Bu etkiler, **sempatik sinir sistemiyle ilişkili olan norepinefrin** tarafından oluşturulur. Norepinefrin hem beyinde dikkat ve uyarılmayı artırır hem de vücutta stres yanıtını destekler. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **GABA:** Sinirsel aktiviteyi baskılayan inhibitör bir nörotransmitterdir.

B) **Endorfin:** Doğal ağrı kesici etki gösterir.

D) **Serotonin:** Duygudurum, uyku ve iştahla ilişkilidir.

E) **Dopamin:** Ödül, motivasyon ve hareketle ilgilidir.

Cevap: C

7. Prefrontal lob; **davranışların kontrolü, dürtü denetimi, planlama, karar verme ve içgörü** gibi yürütücü işlevlerden sorumludur. Bu bölgedeki hasarlarda birey **dürtüsel davranır, kendini kontrol etmekte zorlanır, sosyal kurallara uymakta güçlük çeker ve içgörü kaybı yaşar**. Buna karşılık **kalp atım hızının kontrolü** prefrontal lobun değil, **otonom sinir sistemi ve beyin sapının** görevidir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Davranış ve amaçlarını anlık düşüncelerine göre gerçekleştirme:** Bu ifade **doğrudur**, çünkü dürtü kontrolü bozulur.

B) **İçgörü kaybı yaşama:** Bu ifade **doğrudur**, kişi kendi davranışlarını değerlendirmekte zorlanır.

C) **Tepkilerini kontrol edememe ve aşırıya kaçma:** Bu ifade **doğrudur**, inhibisyon mekanizması zayıflar.

D) **Kuyrukta sırasını bekleyememe:** Bu ifade **doğrudur**, sosyal kurallara uyum ve sabır azalır.

Cevap: E

8. Kaygı yaratan durum ortadan kalktığında **parasempatik sinir sistemi** devreye girer ve vücut **dinlenme–onarım durumuna** geçer. Bu durumda **kalp atışı yavaşlar, sindirim artar, bronşlar daralır ve mesane kasılarak boşaltım kolaylaşır**. Buna karşılık **göz bebeklerinin büyümesi** sempatik etkinin sonucudur ve bu durumda beklenmez. **Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sindirimin artması:** Bu ifade **doğrudur**, parasempatik sistem sindirimi artırır.

C) **Mesanenin daralması:** Bu ifade **doğrudur**, idrar yapmayı kolaylaştırır.

D) **Kalp atışının yavaşlaması:** Bu ifade **doğrudur**, dinlenme durumunda kalp hızı düşer.

E) **Bronşların daralması:** Bu ifade **doğrudur**, solunum daha sakin hâle gelir.

Cevap: A

9. Soruda **beynin sağ yarım küresi ile ilişkilendirilemeyen işlev** sorulmaktadır. Sağ yarım küre; **bütüncül algılama, sezgisel düşünme, hayal gücü ve yüz tanıma** gibi daha çok **görsel-uzamsal ve yaratıcı süreçlerle** ilişkilidir. Buna karşılık **gerçekçi (mantıksal-analitik) düşünme** daha çok sol yarım kürenin baskın işlevidir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Bütüncül algılama:** Bu ifade **doğrudur**, sağ yarım küre parçadan çok bütünü algılar.

C) **Sezgisel düşünme:** Bu ifade **doğrudur**, sağ yarım küre sezgisel işlemleme yapar.

D) **Hayal kurma:** Bu ifade **doğrudur**, yaratıcılık ve imgesel süreçler sağ yarım küreyle ilişkilidir.

E) **Yüzleri tanıma:** Bu ifade **doğrudur**, yüz tanıma sağ yarım kürede baskındır.

Cevap: B

10. Soruda **limbik sistemden gelen duygusal isteklerin kontrolünde zorlanma durumunun hangi beyin yapısıyla açıklanabileceği** sorulmaktadır. Limbik sistem duyguları üretirken, bu duyguların **uygun ve kontrollü davranışlara dönüştürülmesi** görevi **frontal loba (özellikle prefrontal kortekse)** aittir. Bu bölgede bir sorun olduğunda kişi **dürtülerini denetlemekte zorlanır**. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Omurilik:** Omuriliğin görevi refleksleri düzenlemek ve beyin ile vücut arasında iletimi sağlamaktır; duygusal kontrolle ilgili değildir.

B) **Corpus callosum:** İki yarım küre arasında bilgi alışverişini sağlar; duygusal isteklerin kontrolünden sorumlu değildir.

D) **Talamus:** Duyusal bilgileri düzenleyip kortekse iletir; duygusal denetim görevi yoktur.

E) **Orta beyin:** Görsel ve işitsel reflekslerle ilgilidir; duygusal davranışların kontrolünü sağlamaz.

Cevap: C

11. Soruda **omurilik soğanının yapısı ve işlevleriyle ilgili yanlış olan ifade** sorulmaktadır. Omurilik soğanı; **yaşamsal faaliyetlerin (solunum, dolaşım vb.) düzenlenmesi ve reflekslerin kontrolü** ile görevli bir yapıdır, ancak **karar verme gibi üst düzey bilişsel işlevlerin merkezi değildir**. Bu tür işlevler serebral kortekste, özellikle frontal lobda gerçekleşir. **Cevap D seçeneğidir.**

A) **İstemsiz çalışan iç organların kontrol merkezidir:** Omurilik soğanı otonom işlevleri düzenler, bu nedenle bu ifade doğrudur.

B) **Beyne giren bütün sinirler omurilik soğanından geçer:** Beyin–vücut arasındaki sinir yolları büyük ölçüde buradan geçer, bu ifade doğru kabul edilir.

C) **Solunum, dolaşım, boşaltım ve sindirim sisteminin çalışmasını düzenler:** Yaşamsal sistemlerin düzenlenmesinde rol aldığı için bu ifade doğrudur.

E) **Beyinden gelen sinirlerin çaprazlanması buradadır:** Piramidal çaprazlanma burada gerçekleşir, bu ifade doğrudur.

Cevap: D

12. Göz bebeğinin ışığa karşı **otomatik olarak küçülmesi**, istem dışı bir **reflekstir** ve bu refleksin merkezi **orta beyinde** yer alır. Orta beyin, özellikle görsel reflekslerin (ışığa pupilla tepkisi gibi) düzenlenmesinde görev alır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Prefrontal korteks:** Üst düzey bilişsel işlevlerden sorumludur; refleks merkezi değildir.

B) **Oksipital lob:** Görsel bilgilerin algılanması ve yorumlanmasıyla ilgilidir; refleksin oluştuğu merkez değildir.

C) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonu sağlar; bu tür refleksleri yönetmez.

D) **Ön beyin:** Daha çok bilinçli ve karmaşık işlevlerle ilgilidir; refleks kontrol merkezi değildir.

Cevap: E

13. İç kulaktan (vestibüler sistem) ve gözden gelen bilgileri kas hareketleriyle **uyumlu hâle getirerek dengeyi sağlama** görevi **beyinciğe (serebellum)** aittir. Beyincik, farklı duyusal kaynaklardan gelen bilgileri bütünleştirir ve hareketlerin **koordineli ve dengeli** olmasını sağlar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Orta beyin:** Görsel ve işitsel reflekslerle ilgilidir; dengeyi düzenlemez.

B) **Ön beyin:** Üst düzey bilişsel süreçlerle ilgilidir.

C) **Korteks:** Bilinçli algı ve düşünme süreçlerini yönetir; dengeyi doğrudan sağlamaz.

E) **Hipotalamus:** Homeostaz ve hormon düzenlemesiyle ilgilidir.

Cevap: D

14. Soruda **merkezî sinir sistemi organları ile görevlerinin eşleştirilmesinde hangisinin yanlış olduğu** sorulmaktadır. **Koku duyusu hariç diğer duyuların toplanıp kortekse iletilmesi görevi talamusa aittir**, hipotalamusa değil. Hipotalamus daha çok **homeostaz (ısı, su dengesi, hormonlar)** ile ilgilidir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Omurilik - Refleksleri ve alışkanlık hareketlerini kontrol eder:** Omurilik reflekslerin merkezidir; ifade doğrudur.

B) **Omurilik soğanı - Solunum, sindirim, dolaşım, boşaltım gibi sistemlerin çalışmasını kontrol eder:** Yaşamsal işlevleri düzenlediği için doğrudur.

C) **Beyincik - Vücut dengesini sağlar:** Denge ve koordinasyon görevi vardır; doğrudur.

E) **Orta beyin - Görme ve duyma reflekslerini kontrol eder:** Görsel ve işitsel reflekslerde rol alır; doğrudur.

Cevap: D

15. Yutma ve solunum gibi **yaşamsal ve otomatik işlevlerin devam etmesi**, omurilik soğanının çalıştığını gösterir. Buna karşılık **öğrenmeye dayalı işlevlerin gerçekleştirilememesi**, üst düzey bilişsel süreçlerin merkezinin çalışmadığını düşündürür. Öğrenme, bellek ve bilinçli işlemler **serebral korteksin** temel görevleridir. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonu sağlar; öğrenmenin merkezi değildir.

B) **Omurilik soğanı:** Solunum ve yutma gibi yaşamsal işlevleri düzenler; soruda bu işlevler korunmuştur.

D) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; öğrenmenin ana merkezi değildir.

E) **Hipotalamus:** Homeostaz ve hormon düzenlemesiyle ilgilidir.

Cevap: C

1. Verilen eşleştirmelerde her bir faaliyetin ilgili beyin bölgesiyle uyumuna bakılır:

I. Periyodik cetvelin ezberlenmesi – Korteks: Bu ifade **doğrudur**, çünkü öğrenme ve bellek korteksle ilişkilidir.

II. Vücut ısısının ayarlanması – Omurilik soğanı: Bu ifade **yanlıştır**, çünkü vücut ısısı **hipotalamus** tarafından düzenlenir.

III. Vücut dengesinin sağlanması – Serebellum: Bu ifade **doğrudur**, çünkü denge ve koordinasyon beyinciğin görevidir.

IV. Beyincik yarımkürelerinin bağlanması – Pons: Bu ifade **doğrudur**, pons beyincik yarımküreleri arasında bağlantı sağlar.

V. Solunumun kontrolü – Hipotalamus: Bu ifade **yanlıştır**, çünkü solunumun temel kontrol merkezi **omurilik soğanıdır** (pons destekler).

Yanlış olanlar **II. ve V. eşleştirmedir.**

Cevap: B

2. Reflekslerin hangi merkezler tarafından kontrol edildiği değerlendirildiğinde:

I. Diz kapağı refleksi (Patella) – Omurilik: Bu ifade **doğrudur**, spinal refleksler omurilik tarafından düzenlenir.

II. Göz bebeği refleksi – Orta beyin: Bu ifade **doğrudur**, ışık refleksi orta beyinde düzenlenir.

III. Kusma – Omurilik soğanı: Bu ifade **doğrudur**, kusma refleksi medulla tarafından kontrol edilir.

IV. Yanan sobaya değince elini çekme – Omurilik: Bu ifade **doğrudur**, geri çekme refleksi omurilik düzeyinde gerçekleşir.

V. Hapşırma – Omurilik soğanı: Bu ifade **doğrudur**, hapşırma refleksi medulla tarafından kontrol edilir.

Cevap: E

3. Ani bir ses karşısında kulakların o yöne çevrilmesi, **işitsel uyarana verilen refleksif yönelme tepkisidir**. Bu tür **görsel-işitsel refleksler** orta beyinde (mezensefalon) yer alan merkezler tarafından düzenlenir. **Cevap D seçeneğidir.**

A) Omurilik: Daha çok basit spinal refleksleri (çekme refleksi gibi) düzenler; işitsel yönelme refleksiyle ilgili değildir.

B) Beyincik: Denge ve koordinasyonu sağlar; refleksin oluştuğu merkez değildir.

C) Talamus: Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; refleks yanıtı oluşturmaz.

E) Diensefalon: Talamus ve hipotalamusu içerir; bu tür reflekslerin merkezi değildir.

Cevap: D

4. İğne batması normalde **geri çekme refleksi** oluşturur ve bu refleks omurilik düzeyinde hızlıca gerçekleşir. Ancak aşı olurken kişinin elini çekmemesi, **üst merkezlerin (özellikle beyin korteksinin)** devreye girerek refleksi **baskılaması ve istemli kontrol sağlaması** ile açıklanır. Yani kişi durumu değerlendirir ve refleks tepkisini bilinçli olarak engeller. Bu reflekslerin ertelenebilir olma özelliğiyle ilişkilidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Bu davranış içgüdüsel olduğundan dolayı içgüdülerin ertelenme özelliğiyle ilgilidir: İçgüdü kavramı bu durumu açıklamaz; burada bilişsel kontrol söz konusudur.

C) Bu durumda omuriliğin hasar gördüğünden şüphe edilmelidir: Omurilik sağlamdır; aksine refleks üst merkezler tarafından baskılanmaktadır.

D) Acı verici uyarıcılarda verilecek tepkilerde orta beyin devreye girer: Bu durum orta beyinle değil, kortikal kontrolle ilgilidir.

E) Söz konusu refleks omurilik soğanıyla ilgilidir: Geri çekme refleksi omurilikle ilgilidir; medulla refleksleri ertelemez.

Cevap: A

5. Kişinin **ne söylemek istediğini bilmesine rağmen uygun kelimeleri seçememesi, akıcı ve anlamlı konuşma üretememesi** durumu, **ifade edici dil bozukluğu** olarak bilinen **Broca afazisini** gösterir. Bu durumda anlama büyük ölçüde korunur ancak konuşma üretimi bozulur. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Wernicke afazisi: Dilin anlaşılması bozulur; kişi akıcı konuşur ancak anlamsızdır ve genellikle söylediğinin farkında değildir.

C) Metastaz: Kanserin başka dokulara yayılmasıdır; dil bozukluğu tanımı değildir.

D) Tourette sendromu: İstem dışı tiklerle kara terizedir; dil üretim bozukluğu değildir.

E) Basit tik bozukluğu: Tekrarlayıcı istemsiz hareket veya seslerdir; afaziyle ilgili değildir.

Cevap: A

6. Farklı duyuların (özellikle **işitme ve koku**) algılanması ve anlamlandırılması büyük ölçüde **temporal lobda** gerçekleşir. Temporal lob; **işitsel korteks** ve **koku ile ilişkili yapılar** sayesinde bu duyuları işler ve yorumlar. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Frontal lob: Hareket kontrolü ve yürütücü işlevlerle ilgilidir; duyusal algının merkezi değildir.

B) Oksipital lob: Görme ile ilgilidir; diğer duyuları işlemez.

C) Prefrontal lob: Planlama ve karar verme gibi üst düzey işlevlerle ilgilidir.

E) Parietal lob: Dokunma, basınç ve vücut pozisyonu gibi somatosensoriyel bilgileri işler.

Cevap: D

7. Soruda **hipotalamusun görevleri arasında yer almayan ifade** sorulmaktadır. Hipotalamus; **homeostazın sağlanması, otonom sinir sisteminin kontrolü, hipofiz bezi aracılığıyla hormonların düzenlenmesi ve vücut sıcaklığı, açlık, susuzluk, cinsel dürtüler gibi süreçlerin kontrolünden** sorumludur. Buna karşılık **sonradan kazanılmış reflekslerin kontrolü** hipotalamusun değil, daha çok **korteks ve ilgili öğrenme merkezlerinin** işlevidir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Otonom sinir sistemini kontrol etmek: Bu ifade **doğrudur**, hipotalamus otonom sistemi düzenler.

B) Homeostatik düzenleme merkezi olarak görev yapmak: Bu ifade **doğrudur**, iç dengeyi sağlar.

C) Hipofiz bezinin çalışmasını düzenleyerek diğer organlardan salgılanan hormonları kontrol etmek: Bu ifade **doğrudur**, endokrin sistem üzerinde etkilidir.

D) Vücut sıcaklığını, kan basıncını, açlığı, cinsel dürtüleri düzenlemek: Bu ifade **doğrudur**, temel düzenleyici merkezdir.

Cevap: E

8. Sempatik sinir sistemi **vücudu harekete geçirir**; bu durumda **bronşlar genişler, kalp atışı hızlanır, göz bebekleri büyür ve sindirim baskılanır**. Bronşların genişlemesi, daha fazla oksijen alımını sağlayarak vücudu acil duruma hazırlar. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kalp atımının yavaşlaması: Bu ifade **doğru değildir**, çünkü sempatik sistem kalp hızını artırır.

B) Kan damarlarının genişlemesi: Bu ifade **doğru değildir**, sempatik sistem çoğunlukla damarları daraltır.

C) Göz bebeklerinin daralması: Bu ifade **doğru değildir**, sempatik sistem göz bebeklerini büyütür.

E) Mesanenin daralmasıyla idrara çıkılması: Bu ifade **doğru değildir**, bu durum parasempatik sistemle gerçekleşir.

Cevap: D

9. Otonom sinir sistemi; **terleme, göz bebeği tepkileri, sindirim ve bağırsak hareketleri** gibi istem dışı çalışan iç organ faaliyetlerini düzenler. Buna karşılık **diz kapağı refleksi (patellar refleks)** bir **somatik refleks**tir ve omurilik tarafından kontrol edilir, otonom sistemle ilgili değildir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Vücudun ısınmasıyla terleme meydana gelmesi: Bu ifade **doğrudur**, otonom sistem tarafından düzenlenir.

B) Göz bebeğinin karanlıkta büyümesi: Bu ifade **doğrudur**, sempatik sistem etkisiyle gerçekleşir.

C) Yemek yenildiğinde midede sindirim salgılarının artması: Bu ifade **doğrudur**, parasempatik sistemle ilişkilidir.

E) Yemek yedikten sonra bağırsak hareketlerinin başlaması: Bu ifade **doğrudur**, otonom sistem kontrolündedir.

Cevap: D

10. Köpek tarafından kovalanma gibi bir durumda **sempatik sinir sistemi devreye girer** ve vücudu acil duruma hazırlar. Bu süreçte **sindirim faaliyetleri baskılanır**, çünkü enerji kaslara yönlendirilir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Tükürük salgısının artması: Bu ifade **doğru değildir**, sempatik sistem salgıyı azaltır.

B) Kalp atım hızının yavaşlaması: Bu ifade **doğru değildir**, kalp hızı artar.

D) Bronşların daralması: Bu ifade **doğru değildir**, bronşlar genişler.

E) Göz bebeğinin daralması: Bu ifade **doğru değildir**, göz bebekleri büyür.

Cevap: C

11. Soruda **Wernicke bölgesi hasarında hangisinin görülmeyeceği** sorulmaktadır. Wernicke alanı hasarında **dilin anlaşılması bozulur**, kişi konuşulanı anlayamaz; buna rağmen **konuşması akıcıdır ancak anlamsızdır**. Buna karşılık **konuşma üretimindeki temel bozukluk (ne söyleyeceğini bilip ifade edememe)** Broca afazisine aittir. **Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Bu kişilerin motor konuşma alanı sağlamdır: Bu ifade **doğrudur**, Broca alanı genellikle sağlamdır.

B) Yorum yapamadıkları için kelimeleri dizemezler ve konuşamazlar: Bu ifade **doğrudur**, anlama bozulduğu için anlamlı dil üretimi etkilenir.

C) Kişi işitir ama anlamaz: Bu ifade **doğrudur**, Wernicke afazisinin temel özelliğidir.

D) Konuşması yapısal olarak normal ama anlamsızdır: Bu ifade **doğrudur**, akıcı fakat anlamsız konuşma görülür.

Cevap: E

12. Ahmet Bey'in ani ve kontrolsüz şekilde **öfke patlaması yaşaması**, davranışın **duygusal ve ilkel tepkilerle yönlendirildiğini** gösterir. Bu tür **ani öfke, saldırganlık ve yoğun duygusal tepkiler** limbik sistem içinde yer alan **amigdala** tarafından düzenlenir. Amigdala baskın olduğunda, üst düzey kontrol (korteks) geri planda kalabilir. **Cevap D seçeneğidir.**

A) Korteks: Üst düzey düşünme ve kontrol sağlar; bu durumda baskılanmıştır.

B) Talamus: Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; duygusal tepkinin kaynağı değildir.

C) Oksipital lob: Görme ile ilgilidir.

E) Epifiz bezi: Melatonin salgılar; uyku-uyanıklık döngüsüyle ilişkilidir.

Cevap: D

13. Soruda **aşık olunan kişiyle karşılaşınca yüzde kızarma gibi fizyolojik bir tepkinin hangi sinir sistemiyle ilişkili olduğu** sorulmaktadır. Bu tür **istem dışı bedensel tepkiler** (yüzde kızarma, kalp hızında artış, terleme vb.) **otonom sinir sistemi** kapsamında değerlendirilir. Özellikle heyecan, stres ve duygusal uyarılma durumlarında **sempatik sinir sistemi** devreye girer ve damar genişlemesi gibi tepkilerle yüzde kızarma oluşabilir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Korteks:** Korteksin görevi bilinçli düşünme, karar verme ve üst düzey bilişsel süreçlerdir; yüz kızarması gibi otomatik tepkileri doğrudan kontrol etmez.

B) **Prefrontal lob:** Planlama, dürtü kontrolü ve karar verme ile ilgilidir; bu tür fizyolojik tepkilerin merkezi değildir.

C) **Parasempatik sistem:** Dinlenme ve sakinleşme durumlarını destekler; heyecanla ortaya çıkan kızarma tepkisinin temel nedeni değildir.

D) **Sempatik sistem:** Bu ifade **doğrudur**, çünkü duygusal uyarılma durumlarında devreye girerek kalp hızı artışı, damar değişiklikleri ve yüz kızarması gibi tepkilere yol açar.

E) **Somatik sistem:** İstemli kas hareketlerini kontrol eder; otomatik duygusal tepkilerle ilişkili değildir.

Cevap: D

14. Soruda **miyelinleşme sürecinin doğru tanımı** sorulmaktadır. Miyelinleşme, nöronların aksonlarının etrafının **miyelin kılıf adı verilen yağlı bir tabaka ile sarılması** sürecidir. Bu yapı sinir iletimini yalıtarak **iletim hızını artırır ve daha verimli hâle getirir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sinir hücreleri arasındaki kimyasal mesajların iletimini sağlayan boşlukların genişlemesi süreci:** Bu ifade **doğru değildir**, sinaptik boşlukla ilgilidir, miyelinleşme değildir.

B) **Beyindeki nöronların dendritlerinin dallanarak yeni bağlantılar kurması süreci:** Bu ifade **doğru değildir**, bu durum sinaptik bağlantı artışı (dallanma) ile ilgilidir.

C) **Beyindeki nöronların sayısının doğumdan sonra artması süreci:** Bu ifade **doğru değildir**, nöron sayısı büyük ölçüde doğumdan önce belirlenir.

D) **Sinaptik bağlantıların gereksiz olanlarının budanarak azalması süreci:** Bu ifade **doğru değildir**, bu süreç sinaptik budamadır.

Cevap: E

15. Kahraman Bey'in **tabağın ya da yüzünün sadece bir yarısını fark etmesi**, uzaysal farkındalık ve dikkatle ilgili bir bozulmayı gösterir (ihmal sendromu). Bu tür durumlar **vücudun ve çevrenin mekânsal algılanmasından sorumlu parietal lob** hasarında ortaya çıkar. Özellikle sağ parietal lob hasarında kişi karşı tarafı ihmal edebilir. **Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Temporal lob:** İşitme ve bellekle ilgilidir; mekânsal ihmalin temel nedeni değildir.

C) **Oksipital lob:** Görme ile ilgilidir; ancak burada sorun algının yorumlanmasıdır.

D) **Hipokampus:** Bellek oluşumunda rol oynar.

E) **Omurilik soğanı:** Yaşamsal refleksleri düzenler.

Cevap: B

1. Urbach-Wiethe hastalığı nadir görülen genetik bir hastalıktır ve özellikle **amigdala bölgesinde hasara** yol açar. Amigdala; **korku, tehdit algısı ve duygusal tepkilerin düzenlenmesinde** kritik rol oynar. Bu hastalıkta amigdala işlevini kaybettiği için birey **korku hissedemez, tehlikeli durumlara karşı olağan dışı sakin kalır**. Verilen örnekteki davranışlar (yılandan korkmama, tehdit karşısında sakin kalma) bu durumu açıkça göstermektedir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Talamus:** Duyusal bilgileri iletir; korku tepkisinin merkezi değildir.

B) **Korteks:** Üst düzey bilişsel süreçleri yönetir; korku duygusunun temel kaynağı değildir.

C) **Beyincik:** Denge ve koordinasyonla ilgilidir.

E) **Pons:** Solunum ve bazı otomatik süreçlerde rol oynar; duygusal korku tepkisiyle ilgili değildir.

Cevap: D

2. Soruda **parietal lob hasarında hangisinin görülmeyeceği** sorulmaktadır. Parietal lob; **dokunma, ağrı, vücut duyuları ve mekânsal farkındalık** ile ilgilidir. Bu nedenle bu bölgede hasar olduğunda **duyusal algı ve uzaysal yön bulma problemleri** ortaya çıkar. Buna karşılık **vücut iç dengesinin sağlanması (homeostaz)** hipotalamusun görevidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kas, deri, eklem ve vücudun diğer bölgelerinden dokunma ile ilgili duyuları işleme sorunları:** Bu ifade **doğrudur**, parietal lob somatosensoriyel bilgileri işler.

B) **Acı ve dokunma hissi kayıpları:** Bu ifade **doğrudur**, duyusal algı bozulur.

D) **Mekânsal yön belirleme sıkıntısı:** Bu ifade **doğrudur**, uzaysal farkındalık etkilenir.

E) **Sağını solunu tayin etmede sorunlar:** Bu ifade **doğrudur**, lateralizasyon ve yön bulma bozulabilir.

Cevap: C

3. Sinir hücrelerinin belirli görevlerde uzmanlaşması ve yapı–işlev bakımından farklılaşması, gelişimde ayrımlaşma olarak adlandırılır. Bu süreçte nöronlar belirli işlevlere uyum sağlayarak özelleşir.

A) **Sinaptik budama:** Bu ifade yanlıştır, gereksiz bağlantıların azaltılmasıdır.

B) **Miyelinleşme:** Bu ifade yanlıştır, aksonların miyelinle kaplanarak iletim hızının artmasıdır.

D) **Sinaptogenez:** Bu ifade yanlıştır, yeni sinaptik bağlantıların kurulmasıdır.

E) **Nöral plastisite:** Bu ifade yanlıştır, beynin deneyime bağlı değişebilme kapasitesidir; doğrudan özelleşme süreci değildir.

Cevap: C

4. Ataksi; **denge, koordinasyon ve hareketlerin uyumlu şekilde yürütülememesi** ile karakterizedir. Parçada belirtilen **geniş tabanlı, dengesiz yürüyüş ve koordinasyon bozukluğu** özellikle **beyinciğin (serebellum)** temel işlevlerinin bozulduğunu gösterir. Beyincik; kas hareketlerini hassas biçimde ayarlar ve dengeyi sağlar. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Korteks:** Üst düzey bilişsel süreçlerle ilgilidir; temel denge merkezi değildir.

B) **Talamus:** Duyusal bilgilerin iletim merkezidir; koordinasyonun ana merkezi değildir.

C) **Oksipital lob:** Görme ile ilgilidir.

D) **Hipotalamus:** Homeostaz ve hormon düzenlemesiyle ilgilidir.

Cevap: E

5. **I.** **Frontal – Yaşanacak sonuçlardan ders çıkartmada sorun yaşama.** Bu ifade **doğrudur**, çünkü frontal lob yürütücü işlevler, karar verme ve sonuçları değerlendirme ile ilgilidir.

II. **Temporal – Yönünü tayin etmede sorun yaşama.** Bu ifade **yanlıştır**, çünkü mekânsal yön bulma ve uzaysal algı **parietal lob** ile ilişkilidir.

III. **Oksipital – İşitsel verileri işlemede sorun yaşama.** Bu ifade **yanlıştır**, çünkü işitsel veriler **temporal lobda** işlenir; oksipital lob görme ile ilgilidir.

IV. Parietal – Sıcak ve soğuk gibi dokunsal uyarıcıları algılamada sorun yaşama. Bu ifade **doğrudur**, çünkü parietal lob somatosensoriyel duyuları işler.

Yanlış olanlar **II. ve III. eşleştirmedir.**

Cevap: D

6. **I. Frontal lob – İşitilenlerin anlamlandırılmasını sağlar.** Bu ifade **yanlıştır**, çünkü işitilenlerin anlamlandırılması **temporal lobun** (Wernicke alanı) görevidir.

II. Temporal lob – Algısal öğrenme merkezi olarak görev yapar. Bu ifade **doğrudur**, temporal lob işitsel algı ve bellekle ilişkili öğrenmede rol oynar.

III. Oksipital lob – Dokunarak tanımayı sağlar. Bu ifade **yanlıştır**, dokunarak tanıma **parietal lobun** işlevidir; oksipital lob görme ile ilgilidir.

IV. Parietal lob – Limbik sistemden gelen duygusal istekleri kontrollü davranışlara dönüştürür. Bu ifade **yanlıştır**, bu görev **frontal lobun (prefrontal korteks)** işlevidir.

Yanlış olanlar **I, III ve IV. eşleştirmedir.**

Cevap: D

7. Sinir iletim hızını artıran temel mekanizma, aksonların etrafının **yağlı bir tabaka ile sarılmasıdır**. Bu yapı, elektriksel uyarının akson boyunca **daha hızlı ve sıçrayarak iletilmesini** sağlar ve iletimi daha verimli hâle getirir. Bu özellikler **miyelin kılıfa** aittir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Sinaptik boşluk: Nöronlar arası kimyasal iletimin gerçekleştiği alandır; hız artırıcı yapı değildir.

B) Dendrit: Uyarıları alan yapıdır; iletim hızını artırmaz.

D) Nörotransmitter: Kimyasal iletimi sağlar; yapısal bir iletim hızlandırıcı değildir.

E) Glia hücresi: Destek hücreleridir; doğrudan iletim hızını sağlayan yapı değildir (miyelin üretimine katkı sağlar).

Cevap: C

8. Soruda **beynin sağ ve sol yarımkürelerinin farklı işlevlere uzmanlaşması** durumu açıklanmaktadır. Dilin sol yarımkürede, mekânsal algı ve yüz tanımanın sağ yarımkürede baskın olması, işlevlerin yarımküreler arasında **dağılım göstermesi** anlamına gelir. Bu durum **lateralizasyon** olarak adlandırılır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Sinaptik plastisite: Sinaptik bağlantıların deneyime bağlı değişmesidir; yarımküre uzmanlaşmasını ifade etmez.

C) Nöronal nöroplasti: Beynin değişebilme kapasitesidir; spesifik olarak işlevlerin yarımkürelere dağılımını anlatmaz.

D) Miyelinleşme: İletim hızının artmasıyla ilgilidir.

E) Nörogenez: Yeni nöron oluşumudur.

Cevap: B

9. Kullanılmayan sinaptik bağlantıların ortadan kaldırılması ve işlevsel olanların güçlendirilmesi süreci sinaptik budama olarak adlandırılır. Bu mekanizma, beynin daha organize ve verimli çalışmasını sağlar. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Miyelinleşme: Bu ifade doğru değildir, aksonların miyelinle kaplanarak iletim hızının artmasıdır.

B) Ayrımlaşma: Bu ifade doğru değildir, hücrelerin yapı ve işlev bakımından özelleşmesidir.

D) Sinaptogenez: Bu ifade doğru değildir, yeni sinaptik bağlantıların oluşmasıdır.

E) Nöral plastisite: Bu ifade doğru değildir, beynin deneyime bağlı değişebilme kapasitesidir; burada özel olarak bağlantıların elenmesi vurgulanmaktadır.

Cevap: C

10. Soruda **serotonin düzeyindeki düşüşle ilişkilendirilemeyecek durum** sorulmaktadır. Serotonin; **duygudurum, uyku ve iştah düzeni** üzerinde etkilidir. Düzeyinin düşmesi durumunda **depresyon belirtileri, anksiyete artışı, uyku bozuklukları ve iştah değişiklikleri** görülür. Buna karşılık **mutluluk ve iyi oluş hâlinin artması** beklenmez. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Depresyon belirtilerinde artış:** Bu ifade **doğrudur**, serotonin düşüklüğü depresyonla ilişkilidir.

B) **Uyku düzeninin bozulması:** Bu ifade **doğrudur**, serotonin uyku döngüsünde rol oynar.

C) **Anksiyete düzeyinde yükselme:** Bu ifade **doğrudur**, düşük serotonin kaygıyı artırabilir.

E) **İştah değişiklikleri ve duygudurum dalgalanmaları:** Bu ifade **doğrudur**, serotonin bu süreçleri etkiler.

Cevap: D

11. Soruda **norepinefrin düzeyindeki artışla ilişkilendirilebilecek durum** sorulmaktadır. Norepinefrin; **bireyin çevresel uyarıcılara karşı daha tetikte, dikkatinin odaklanmış ve zihinsel olarak hazır olduğu bir uyarılmışlık düzeyini artırır**. Bu durum, özellikle tehdit ya da önemli uyaranlara hızlı ve etkili tepki verebilmeyi sağlar. **Cevap C seçeneğidir.**

A) **Kalp atış hızında yavaşlama:** Bu ifade **doğru değildir**, norepinefrin kalp hızını artırır.

B) **Enerji düzeyinde azalma ve motivasyon kaybı:** Bu ifade **doğru değildir**, aksine uyarılma ve enerji artar.

D) **Uykuya geçiş süresinin kısalması:** Bu ifade **doğru değildir**, uyanıklık arttığı için uyku zorlaşır.

E) **Parasempatik sinir sisteminin baskın hâle gelmesi:** Bu ifade **doğru değildir**, sempatik sistem etkisi artar.

Cevap: C

12. Soruda **serebrumun (uç beyin) temel işlevlerinden hangisinin olmadığı** sorulmaktadır. Serebrum; **duyusal bilgilerin işlenmesi, bilinçli hareketlerin kontrolü, dil, düşünme, karar verme, öğrenme ve bellek** gibi üst düzey bilişsel işlevlerden sorumludur. Buna karşılık **denge ve koordinasyonun sağlanması** temel olarak **beyinciğin (serebellum)** görevidir. **Cevap D seçeneğidir.**

A) **Duyusal bilgilerin işlenmesi:** Bu ifade **doğrudur**, serebrum duyusal bilgileri değerlendirir.

B) **Bilinçli hareketlerin kontrolü:** Bu ifade **doğrudur**, istemli hareketler korteks tarafından yönetilir.

C) **Dil, düşünme ve karar verme gibi bilişsel işlevlerin yürütülmesi:** Bu ifade **doğrudur**, üst düzey zihinsel süreçler serebruma aittir.

E) **Bellek ve öğrenme süreçlerinin desteklenmesi:** Bu ifade **doğrudur**, serebrum bu süreçlerde rol oynar.

Cevap: D

13. Nöronlar arasında **yeni sinaptik bağlantıların kurulması** süreci **sinaptogenez** olarak adlandırılır. Özellikle erken gelişim döneminde çevresel uyarıcılarla artış gösterir. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sinaptik budama:** Bu ifade **doğru değildir**, var olan bağlantıların azaltılmasıdır.

B) **Miyelinleşme:** Bu ifade **doğru değildir**, iletim hızının artmasıyla ilgilidir.

C) **Ayrımlaşma:** Bu ifade **doğru değildir**, hücrelerin özelleşmesidir.

E) **Nöral plastisite:** Bu ifade **doğru değildir**, daha genel bir kavramdır; burada spesifik olarak yeni bağlantı oluşumu anlatılmaktadır.

Cevap: D

14. Beynin **deneyim, öğrenme ya da hasar sonrası yeniden organize olabilme ve işlevleri yeniden düzenleyebilme kapasitesi nöral plastisite** olarak adlandırılır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Sinaptik budama: Bu ifade **doğru değildir**, bağlantıların azaltılmasıdır.

B) Miyelinleşme: Bu ifade **doğru değildir**, iletim hızının artmasıyla ilgilidir.

C) Ayrımlaşma: Bu ifade **doğru değildir**, hücrelerin özelleşmesidir.

D) Sinaptogenez: Bu ifade **doğru değildir**, yeni bağlantı oluşumudur; burada daha geniş bir yeniden yapılanma söz konusudur.

Cevap: E

15. Vaka incelendiğinde iki kritik belirti öne çıkmaktadır: **unutkanlık ve öğrenme güçlüğü (hipokampal işlev)** ile **olumsuz uyaranlara aşırı duyarlılık (amigdala hiperaktivitesi)**. Ancak seçenekler içinde bu durumu en doğrudan açıklayan mekanizma, depresyonda sıklıkla görülen **hipokampus hacminde küçülme ve buna eşlik eden kronik kortizol artışıdır**. Hipokampusun stres geri bildirim mekanizmasındaki rolü bozulduğunda kortizol düzeyi yüksek kalır ve bu durum hem bellek süreçlerini hem de stres düzenlemesini olumsuz etkiler. **Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir**.

A seçeneğinde, amigdala aktivitesinin azalması belirtilmiştir; oysa depresyonda genellikle **amigdala hiperaktiftir** ve bu durum olumsuz yorumlama eğilimini artırır.

B seçeneğinde, hipokampusta artan nörogenezden (yeni nöron üretimi) bahsedilmektedir; ancak depresyonda tam tersine **nörogenez azalır**.

C seçeneğinde, prefrontal korteks aktivitesinin artması ifade edilmiştir; oysa depresyonda genellikle **prefrontal aktivite azalır** ve bu durum duygusal düzenlemeyi zayıflatır.

E seçeneğinde, amigdalanın işlev kaybı belirtilmiştir; bu da depresyonun tipik bulgularıyla örtüşmez çünkü depresyonda **tehdit algısı artar, azalmaz**.

Cevap: D

1. Soruda, Eriyen Saatler tablosunda saatlerin alışılmış biçimlerinden sapmasına rağmen izleyicinin onları hâlâ **"saat" olarak tanımlaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, nesnenin **retinaya düşen görüntüsü değişse bile zihinde aynı nesne olarak algılanması** anlamına gelir ve **algısal değişmezlik** ile açıklanır. **Algısal değişmezlik**, üç temel türde incelenir: **büyüklük değişmezliği**, **şekil değişmezliği** ve **renk/parlaklık değişmezliği**. Soruda özellikle nesnenin biçimi bozulmasına rağmen tanınması, **şekil değişmezliğine** örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Şekil-zemin ilişkisi**: **Nesne ile arka planın ayrımını** ifade eder; nesnenin değişmesine rağmen aynı kalmasını açıklamaz.

C) **Tamamlama ilkesi**: **Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır**; burada eksiklik değil, **biçim değişimi** vardır.

D) **Yakınlık ilkesi**: **Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır**; tek bir nesnenin tanınmasıyla ilgili değildir.

E) **Basitlik ilkesi**: **Uyarıcıların en sade biçimde örgütlenmesini** ifade eder; nesnenin kimliğinin korunmasını açıklamaz.

Cevap: A

2. Soruda, Cobb'un karısı Mal'i farklı gerçeklik katmanlarında, **arka plan sürekli değişmesine rağmen kalabalık içinde hemen ayırt edebilmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, bir uyarıcının diğer uyarıcılardan **ön plana çıkarılarak arka plandan ayrılması** anlamına gelir ve **şekil-zemin ayrımı** ile açıklanır. Özellikle **kalabalık (zemin) içinden belirli bir kişinin (şekil) seçilmesi**, bu algı sürecinin doğrudan göstergesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Yakınlık ilkesi:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; tek bir kişinin kalabalık içinden seçilmesini açıklamaz. Örneğin, **birbirine yakın duran insanların grup olarak algılanması yakınlık ilkesine örnektir.**

C) **Algıda basitlik:** Uyarıcıların en sade ve düzenli biçimde örgütlenmesidir; burada sadelik değil, **belirli bir uyarıcının öne çıkarılması** söz konusudur. Örneğin, **karmaşık bir şekli daha düzenli bir formda algılamamız basitlik ilkesine örnektir.**

D) **Tamamlama ilkesi:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; soruda eksiklik değil, **mevcut uyarıcılar arasından seçim yapılması** vardır. Örneğin, **yarım çizilmiş bir daireyi tam daire olarak algılamamız tamamlama ilkesine örnektir.**

E) **Benzerlik ilkesi:** Benzer özellikteki uyarıcıların gruplanmasıdır; tek bir kişinin seçilmesini açıklamaz. Örneğin, **aynı kıyafeti giyen kişilerin birlikte algılanması benzerlik ilkesine örnektir.**

Cevap: B

3. Soruda, Winston'ın çevresinde çok sayıda uyarıcı bulunmasına rağmen, **partinin sembolünün yüzlerce afiş içinde her zaman ilk dikkatini çekmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, algının tüm uyarıcılara değil, **belirli bir uyarana yönelmesi ve diğerlerini geri planda bırakması** anlamına gelir ve **algıda seçicilik** ile açıklanır. Özellikle **çoklu uyarıcı ortamında belirli bir uyarıcının öne çıkması**, bu sürecin temel göstergesidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Benzerlik:** Benzer özellikteki uyarıcıların gruplanmasıdır; dikkat odağının seçilmesini açıklamaz. Örneğin, **aynı renkteki afişlerin birlikte bir grup gibi algılanması benzerlik ilkesine örnektir.**

B) **Yakınlık:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; belirli bir uyarıcının seçilmesiyle ilgili değildir. Örneğin, **yan yana asılmış afişlerin bir bütün gibi algılanması yakınlık ilkesidir.**

C) **Algıda süreklilik:** Uyarıcıların sürekli ve kesintisiz olarak algılanma eğilimidir; dikkat yönelimiyle doğrudan ilgili değildir. Örneğin, kesintili çizgilerden oluşan bir şekli **kesintisiz bir çizgi gibi algılamamız süreklilik ilkesine örnektir.**

D) **Basitlik ilkesi:** Uyarıcıların en sade ve düzenli biçimde örgütlenmesidir; belirli bir uyarıcının seçilmesini açıklamaz. Örneğin, karmaşık afiş düzenini **daha düzenli ve anlamlı bir bütün olarak algılamamız basitlik ilkesine örnektir.**

Cevap: E

4. Soruda, "Son Akşam Yemeği" tablosunda figürlerin **yan yana ve belirli bir mesafe içinde düzenli biçimde yerleştirilmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, birbirine **yakın olan uyarıcıların birlikte bir grup olarak algılanması** anlamına gelir ve **yakınlık ilkesi** ile açıklanır. Özellikle **masada yan yana oturan figürlerin mesafe bakımından birbirine yakın olması**, onların tek bir grup olarak algılanmasını sağlar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Süreklilik: Uyarıcıların **kesintisiz ve devam eden bir bütün olarak algılanmasıdır**; burada vurgu devamlılık değil, **mesafe temelli gruplanmadır**. Örneğin, **kesik çizgileri tek bir çizgi gibi algılamamız süreklilik ilkesine örnektir.**

C) Tamamlama: Eksik uyarıcıların **zihinde tamamlanmasıdır**; soruda eksiklik değil, **mevcut figürlerin gruplanması** vardır. Örneğin, **yarım bırakılmış bir şekli tamamlanmış gibi algılamamız tamamlama ilkesine örnektir.**

D) Benzerlik: Benzer özellikteki uyarıcıların **birlikte algılanmasıdır**; burada belirleyici olan benzerlik değil, **yakınlıktır**. Örneğin, **aynı kıyafeti giyen kişilerin birlikte algılanması benzerlik ilkesine örnektir.**

E) Şekil-zemin: Bir uyarıcının **arka plandan ayrılmasıdır**; soruda figür-zemin ayrımı değil, **figürlerin kendi aralarında gruplanması** söz konusudur. Örneğin, **bir nesneyi arka plandan ayırt etmemiz şekil-zemin ilkesine örnektir.**

Cevap: B

5. Soruda, Mozart'ın eserinin **sade yapısı**, **tekrar eden melodik hatları** ve **net bölümlere ayrılması** sayesinde dinleyici tarafından kolay algılanıp akılda kalması vurgulanmaktadır. Bu durum, uyarıcıların **en basit, düzenli ve anlamlı biçimde örgütlenmesi** eğilimini ifade eder ve gestalt kuramına göre **basitlik (Prägnanz) ilkesi** ile açıklanır. Özellikle karmaşık olmayan, açık ve düzenli yapıların zihinde daha kolay işlenmesi bu ilkenin temel özelliğidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Figür-zemin: Bir uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; burada vurgu ayrım değil, yapının sade ve düzenli olmasıdır. Örneğin, bir resimde siyah bir nesneyi beyaz fondan ayırt etmemiz figür-zemin ilkesine örnektir.

B) Tamamlama: Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; soruda eksik bırakılmış bir yapı yoktur. Örneğin, yarım çizilmiş bir çemberi zihnimizde tamamlayarak tam çember gibi algılamamız bu ilkeye örnektir.

C) Yakınlık: Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada belirleyici olan mesafe değil, yapının sadeliğidir. Örneğin, birbirine yakın notaların bir melodi grubu gibi algılanması yakınlık ilkesine örnektir.

E) Benzerlik: Benzer özellikteki uyarıcıların gruplanmasıdır; soruda benzerlikten çok düzen ve sadelik ön plandadır. Örneğin, aynı ritimde çalınan seslerin birlikte algılanması benzerlik ilkesine örnektir.

Cevap: D

6. Soruda, yalnızca birkaç çizgi ve eksik parçalarla verilmiş bir figürün öğrenciler tarafından **bütün bir hayvan silueti olarak algılanması** vurgulanmaktadır. Bu durum, eksik ya da tamamlanmamış uyarıcıların zihinde **tamamlanarak anlamlı bir bütün hâline getirilmesi** ile açıklanır ve gestalt kuramına göre **tamamlama ilkesi**ni gösterir. Özellikle **eksik çizgilere rağmen bütünün görülmesi**, bu ilkenin temel göstergesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Yakınlık: Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada belirleyici olan mesafe değil, eksik parçaların tamamlanmasıdır. Örneğin, birbirine yakın noktaların bir şekil oluşturuyormuş gibi algılanması yakınlık ilkesine örnektir.

B) Basitlik: Uyarıcıların en sade ve düzenli biçimde örgütlenmesidir; soruda sadelikten çok **eksik parçaların tamamlanması** söz konusudur. Örneğin, karmaşık bir şekli daha düzenli bir formda algılamamız basitlik ilkesine örnektir.

C) Benzerlik: Benzer özellikteki uyarıcıların gruplanmasıdır; burada benzerlik değil, parçaların birleştirilmesi vardır. Örneğin, aynı renkteki nesnelerin birlikte algılanması benzerlik ilkesine örnektir.

E) Figür-zemin: Bir uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; soruda ayrım değil, **eksik uyarıcıların tamamlanması** söz konusudur. Örneğin, bir nesneyi arka plandan seçmemiz figür-zemin ilkesine örnektir.

Cevap: D

7. Soruda, filmdeki kamera geçişlerinin **tek planda ve kesintisiz bir akış varmış gibi algılanması** vurgulanmaktadır. İzleyici, sahneler arasında kopukluk olsa bile anlatımı **sürekli ve devam eden bir bütün** olarak algılar. Bu durum, uyarıcıların zihinde **kesintisiz bir akış şeklinde örgütlenmesi** ile açıklanır ve gestalt kuramına göre **süreklilik ilkesi**ni yansıtır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Yakınlık: Uyarıcıların birbirine olan mesafesine göre gruplanmasıdır; burada mesafe değil, **akışın devamlılığı** söz konusudur. Örneğin, birbirine yakın noktaların aynı grupta algılanması yakınlık ilkesine örnektir.

B) Figür-zemin: Bir uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; soruda ayrım değil, **kesintisiz algı** ön plandadır. Örneğin, bir nesneyi arka plandan seçmemiz figür-zemin ilkesine örnektir.

D) Simetri: Simetrik yapıların birlikte ve düzenli algılanmasıdır; burada simetriden çok **akışın sürekliliği** vardır. Örneğin, aynadaki yansıma gibi düzenli yapıların birlikte algılanması simetri ilkesine örnektir.

E) Tersine çevrilebilirlik: Algının farklı şekillerde yorumlanabilmesidir; soruda çoklu yorum değil, **tek ve kesintisiz akış algısı** vardır. Örneğin, hem vazo hem yüz olarak algılanabilen şekiller tersine çevrilebilirliğe örnektir.

Cevap: C

8. Soruda, katılımcıların giderek azalan şiddetteki sesleri dinlediği ve **katılımcıların %50'sinin belirli bir düzeyde sesi duyabildiği noktanın** belirlendiği vurgulanmaktadır. Bu durum, bir uyarıcının **algılanabildiği en düşük şiddet düzeyini** ifade eder ve psikofizikte **duyum eşiği (mutlak eşik)** olarak adlandırılır. Özellikle **%50 algılama kriteri**, bu kavramın temel ölçütüdür. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Fark eşiği: İki uyarıcı arasındaki **en küçük farkın ayırt edilebildiği düzeydir**; burada tek bir uyarıcının algılanma sınırı ölçülmektedir. Örneğin, iki ses arasındaki çok küçük şiddet farkını fark edebilmek fark eşiğine örnektir.

B) Üst eşik: Bir uyarıcının **algılanabildiği en yüksek sınırdır**; soruda alt sınır (en düşük algılanabilir düzey) söz konusudur. Örneğin, çok yüksek bir sesin artık rahatsız edici hâle geldiği nokta üst eşiğe örnektir.

C) Duyusal adaptasyon: Sürekli uyarıcılara karşı **duyarlılığın azalmasıdır**; soruda tekrar eden uyarıcıya alışma değil, algılama sınırı ölçülmektedir. Örneğin, bir süre sonra ortam kokusunu fark etmemek duyusal adaptasyondur.

E) Uyarıcı genellemesi: Benzer uyarıcılara **aynı tepkinin verilmesidir**; burada genelleme değil, algılama eşiği ölçülmektedir. Örneğin, benzer tonlardaki seslere aynı tepkiyi vermek uyarıcı genellemesine örnektir.

Cevap: D

9. Soruda, Ceren'in çok düşük şiddetteki bir sesi **diğerlerinin fark edemediği düzeyde algılayabilmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, bir uyarıcının **algılanabildiği en düşük şiddet düzeyi** ile ilgilidir ve psikofizikte **mutlak eşik (duyum eşiği)** olarak adlandırılır. Mutlak eşik, bir uyarıcının **%50 olasılıkla fark edildiği en düşük düzeyi** ifade eder; yani uyarıcı bazen algılanır bazen algılanmaz, tam bu sınır noktası eşiktir. Ceren'in bu sesi duyabilmesi, onun **mutlak eşiğinin diğerlerine göre daha düşük olması** ile açıklanır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Fark eşiği:** İki uyarıcı arasındaki **en küçük farkın ayırt edilmesi** ile ilgilidir; burada tek bir uyarıcının algılanması söz konusudur. Örneğin, iki ses arasındaki küçük bir şiddet farkını ayırt etmek fark eşiğine örnektir.

B) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarıcılara karşı **duyarlılığın azalmasıdır**; burada alışma değil, düşük şiddetteki uyarıcının fark edilmesi vardır. Örneğin, bir süre sonra ortam kokusunu fark etmemek adaptasyondur.

D) **Üst eşik:** Bir uyarıcının **algılanabildiği en yüksek sınırdır**; soruda alt sınır söz konusudur. Örneğin, çok yüksek bir sesin rahatsız edici hâle gelmesi üst eşiğe örnektir.

E) **Uyarıcı genellemesi:** Benzer uyarıcılara **aynı tepkinin verilmesidir**; burada genelleme değil, **algılama sınırı** söz konusudur. Örneğin, benzer tonlardaki seslere aynı tepkiyi vermek genellemedir.

Cevap: C

10. Soruda, iki farklı yoğunluktaki kokunun bazı kişiler tarafından **ayırt edilebilmesi**, bazılarının ise bu farkı algılayamaması vurgulanmaktadır. Bu durum, iki uyarıcı arasındaki **en küçük farkın fark edilebildiği düzey** ile ilgilidir ve psikofizikte **fark eşiği (ayırt etme eşiği)** olarak adlandırılır. Elif'in, farkı hisseden müşteri oranını incelemesi de bu eşik düzeyini belirlemeye yöneliktir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Mutlak eşik:** Bir uyarıcının **algılanabildiği en düşük düzeydir**; burada tek bir kokunun algılanması değil, iki koku arasındaki fark söz konusudur. Örneğin, çok hafif bir kokuyu fark edebilmek mutlak eşiğe örnektir.

C) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarıcıya maruz kalınca **duyarlılığın azalmasıdır**; burada alışma değil, farkı ayırt etme vardır. Örneğin, bir süre sonra parfüm kokusunu fark etmemek adaptasyondur.

D) **Üst eşik:** Uyarıcının **algılanabildiği en yüksek sınırdır**; soruda üst sınır değil, iki uyarıcı arasındaki fark incelenmektedir. Örneğin, çok yoğun kokunun rahatsız edici olması üst eşiğe örnektir.

E) **Duyusal yoksunluk:** Uyarıcı eksikliğine bağlı olarak **algısal deneyimin azalmasıdır**; burada uyarıcı eksikliği değil, karşılaştırma vardır. Örneğin, tamamen sessiz bir ortamda uzun süre kalmak duyusal yoksunluktur.

Cevap: B

11. Soruda, bireyin çevresindeki çok sayıda uyarıcıdan **yalnızca bazılarını fark etmesi ve onları anlamlandırması**, bunun da **dikkat, yaşantı, beklenti ve kültürel faktörlerden etkilenmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, algının tüm uyarıcılara değil **belirli uyarıcılara yönelmesi** ile açıklanır ve **seçici dikkat** kavramını ifade eder. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Algı alanı:** Bireyin fark edebildiği tüm uyarıcıları kapsar; burada tüm alan değil, **seçim yapma** süreci vurgulanmaktadır. Örneğin, bir ortamda birçok uyarıcıyı potansiyel olarak algılayabilmemiz algı alanıdır.

B) **Duyum eşiği:** Bir uyarıcının **algılanabildiği en düşük düzeydir**; burada eşik değil, **hangi uyarıcının seçildiği** önemlidir. Örneğin, çok hafif bir sesi duyabilmek duyum eşiği ile ilgilidir.

C) **Alt eşik:** Bilinçli farkındalığın **altında kalan uyarıcılardır**; soruda fark edilen uyarıcılar söz konusudur. Örneğin, fark etmeden maruz kalınan çok kısa süreli görüntüler alt eşik kapsamındadır.

D) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarıcıya karşı **duyarlılığın azalmasıdır**; burada alışma değil, **seçim ve yönelim** vardır. Örneğin, bir süre sonra ortam kokusunu fark etmemek adaptasyondur.

Cevap: E

12. Danışmanın, öğrencinin davranışını yalnızca **gözlenen eylem olarak değil**, bu davranışın arkasındaki **anlam ve yaşantıları çözümlemeye çalışması** vurgulanmaktadır. Öfkeyle sınıftan çıkmayı sadece "kurallara uymama" olarak değil, **altta yatan duyguların bir ifadesi** olarak ele almak, bireyin davranışını onun **algısal çerçevesi ve yüklediği anlam üzerinden açıklamayı** ifade eder. Bu yaklaşım **algı dayanağı** ile ilişkilidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Yüzeysel dinleme:** Sadece **söyleneni yüzeyde dinlemektir**; burada derin anlam çözümlemesi vardır.

B) **Davranışçı analiz:** Davranışı **uyarıcı-tepki ilişkisiyle açıklar**; içsel anlamları incelemez.

C) **Koşulsuz kabul:** Danışanı **yargılamadan kabul etmektir**; anlamlandırma sürecini açıklamaz.

D) **Basitlik:** Uyarıcıların **en sade biçimde örgütlenmesidir**; davranışın arkasındaki anlamla ilgili değildir.

Cevap: E

13. Ayşe ve Mehmet'in aynı ortamda bulunmalarına rağmen **farklı uyarıcılara odaklanmaları** ve bunun **ilgi, ihtiyaç ve yaşantılarla şekillenmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, algının çevredeki tüm uyarıcıları eşit biçimde işlemesi yerine, bireyin **dikkatini belirli uyarıcılara yöneltip diğerlerini geri planda bırakması** anlamına gelir ve **algıda seçicilik** ile açıklanır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarıcıya maruz kalınca **duyarlılığın azalmasıdır**; burada alışma değil, seçme vardır. Örneğin, bir süre sonra ortam kokusunu fark etmemek adaptasyondur.

B) **Fark eşiği:** İki uyarıcı arasındaki **en küçük farkın ayırt edilmesidir**; burada karşılaştırma değil, dikkat yönelimi vardır.

C) **Alt eşik:** Bilinçli farkındalığın **altında kalan uyarıcılardır**; burada fark edilen uyarıcılar söz konusudur.

D) **Algısal yanılgı:** Uyarıcıların **yanlış ya da hatalı algılanmasıdır**; burada hata değil, **seçici yönelme** vardır.

Cevap: E

14. Heykelin farklı açılardan görünümünün değişmesine rağmen gözlemcinin **nesnenin aynı kaldığını algılaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, nesnenin retinaya düşen görüntüsü değişse bile zihinde **aynı biçimde algılanması** ile açıklanır ve **şekil değişmezliği** kavramını ifade eder. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Hareket algısı:** Nesnelerin **hareketini algılama** ile ilgilidir; burada hareket değil, **değişmeyen algı** söz konusudur. Örneğin, bir aracın ilerlediğini fark etmek hareket algısına örnektir.

C) **Derinlik algısı:** Nesnelerin **uzaklık ve üç boyutluluğunu algılama**dır; soruda mesafe değil, biçimin sabit kalması vardır. Örneğin, bir nesnenin bize yakın mı uzak mı olduğunu anlamak derinlik algısıdır.

D) **Işık uyumu:** Farklı ışık koşullarında **görmenin uyum sağlamasıdır**; burada ışık değil, nesnenin biçimi ön plandadır. Örneğin, karanlıktan aydınlığa geçince gözün uyum sağlaması ışık uyumudur.

E) **Görsel dikkat:** Belirli uyarıcılara **dikkatin yöneltilmesi**dir; burada dikkat değil, **algının değişmezliği** söz konusudur.

Cevap: A

15. Nesnelerin uzaklığı değiştikçe retinada oluşan görüntü **küçülüp büyüse de**, kişinin nesneleri **gerçek (fiziksel) boyutlarıyla aynı kabul etmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, uyarıcı koşulları değişmesine rağmen nesnenin **büyüklüğünün sabit algılanması** ile açıklanır ve **büyüklük değişmezliği** kavramını ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Görsel uyum mekanizmaları:** Gözün **ışık ve odaklanmaya uyum sağlamasıdır**; burada uyum değil, büyüklüğün sabit algılanması vardır. Örneğin, karanlıkta gözün uyum sağlaması bu kapsamdadır.

C) **Perspektif yanılsaması:** Derinlik ipuçlarının **yanıltıcı algıya yol açmasıdır**; soruda yanılgı değil, doğru ve sabit algı söz konusudur. Örneğin, paralel çizgilerin uzaklaştıkça birleşiyor gibi görünmesi perspektif yanılsamasıdır.

D) **Derinlik algısı:** Nesnelerin **uzaklık ve üç boyutluluğunu algılama**dır; burada mesafe değil, **büyüklüğün değişmemesi** ön plandadır.

E) **Görsel sabitlik:** Genel bir ifade olup, özel olarak **büyüklük değişmezliğini** karşılayan en doğru kavram değildir.

Cevap: B

1. başını ve gözlerini hareket ettirmesiyle retinaya düşen görüntü **sürekli değişmesine rağmen**, nesneleri **konum, büyüklük ve renk açısından sabit algılaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, değişen uyarıcı koşullarına rağmen nesnelerin **aynı ve tutarlı biçimde algılanması** ile açıklanır ve **algısal değişmezlik** kavramını ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Duyusal adaptasyon:** Sürekli uyarıcıya karşı **duyarlılığın azalmasıdır**; burada azalma değil, **sabit algılama** vardır. Örneğin, bir süre sonra kokuyu fark etmemek adaptasyondur.

C) **Seçici dikkat:** Belirli uyarıcılara **dikkatin yöneltilmesidir**; burada dikkat değil, **değişmez algı** söz konusudur.

D) **Fark eşiği:** İki uyarıcı arasındaki **en küçük farkın ayırt edilmesidir**; burada karşılaştırma değil, sabitlik vardır.

E) **Gestalt ilkeleri:** Uyarıcıların **örgütlenme biçimini açıklar**; bu soru özel olarak **değişmezlik** ilkesini hedeflemektedir.

Cevap: B

2. Ayşegül'ün yarım kalan sunumunu ve Emre'nin bitiremediği film sahnesini **tamamlanmış işlere göre daha ayrıntılı ve sürekli hatırlaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, tamamlanmamış görevlerin zihinde **gerilim oluşturarak daha uzun süre hatırda kalması ve zihni meşgul etmesi** ile açıklanır ve **Zeigarnik etkisi**ni ifade eder. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Duygusal bellek etkisi:** Duygusal yoğunluğu yüksek olayların **daha iyi hatırlanmasıdır**; burada belirleyici olan duygu değil, **yarım kalmışlık**tır. Örneğin, korkutucu bir olayı uzun süre hatırlamak duygusal bellekle ilgilidir.

B) **İşlemsel belleğin kalıcılığı: Becerilere ve alışkanlıklara ilişkin bellektir**; burada bir beceri değil, tamamlanmamış görevler söz konusudur. Örneğin, bisiklet sürmeyi unutmamak işlemsel bellektir.

C) **Geriye dönük ket vurma:** Yeni öğrenilen bilgilerin **eski bilgileri bozmasıdır**; burada bilgi çatışması değil, **tamamlanmamışlık etkisi** vardır.

D) **Serbest çağrışım etkisi:** Düşüncelerin **birbirini çağrıştırmasıyla ilerlemesidir**; burada çağrışım değil, yarım kalan işin zihni meşgul etmesi söz konusudur.

Cevap: E

3. **Derinlik algısı**, bireyin çevresindeki nesneleri **üç boyutlu olarak algılamasını** ve onların **uzaklıklarını doğru biçimde değerlendirmesini** sağlayan süreçtir. Bu sayede nesnelerin bize **yakın mı uzak mı olduğu**, çeşitli görsel ipuçlarıyla doğru biçimde anlaşılır.

Soruda istenen, bu durumu **doğrudan yansıtan örneği** bulmaktır. Melis'in, daha büyük görünen otobüse rağmen aslında daha küçük görünenin daha yakın olduğunu fark etmesi, görünüşe aldanmayıp **uzaklığı doğru değerlendirmesi** anlamına gelir ve derinlik algısını gösterir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Simge'nin dikkatini dağıtan seslere rağmen metne odaklanabilmesi, **dikkatini belirli bir uyarıcıya yöneltmesi** ile ilgilidir; bu durum **seçici dikkat**tir, derinlik algısı değildir.

B) Berkan'ın farklı kaynaklardan edindiği bilgileri tek bir şema altında toplaması, bilgileri **zihinsel olarak organize etme** sürecidir; algısal bir derinlik değerlendirmesi içermez.

C) Duru'nun karanlıkta gördüğü silueti geçmiş deneyimlerine dayanarak yorumlaması, algının **önceki yaşantılardan etkilenmesi** ile ilgilidir; nesnenin ne olduğu tahmin edilir, ancak uzaklık bilgisi yoktur.

D) Arda'nın parmaklarını bir süre sonra net görememesi, sürekli uyarıcıya maruz kalmaya bağlı olarak **duyarlılığın azalması** yani **duyusal adaptasyon** ile açıklanır; derinlik algısıyla ilgili değildir.

Cevap: E

4. Galerideki tabloda, paralel çizgilerin **ölçüldüğünde eşit olmasına rağmen farklı uzunlukta algılanması** vurgulanmaktadır. Yani fiziksel gerçeklik ile algı arasında **bir çelişki oluşmaktadır**. Bu durum, uyarıcıların olduğundan **farklı ya da hatalı algılanması** ile açıklanır ve **görsel illüzyon** kavramını ifade eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Algısal sabitlik:** Nesnelerin değişen koşullara rağmen **aynı algılanmasıdır**; burada sabitlik değil, **yanılma** vardır. Örneğin, uzaklaşan bir nesneyi aynı büyüklükte algılamak sabitliktir.

B) **Renk değişmezliği:** Farklı ışık koşullarında nesnelerin **renklerinin aynı algılanmasıdır**; soruda renk değil, uzunluk algısı söz konusudur.

D) **Derinlik algısı:** Nesnelerin **uzaklık ve üç boyutluluğunu algılama**dır; burada mesafe değil, **yanıltıcı uzunluk algısı** vardır.

E) **Algıda örgütleme:** Uyarıcıların **anlamlı bütünler hâlinde düzenlenmesidir**; soruda örgütleme değil, **algısal hata** ön plandadır.

Cevap: C

5. Yan yana duran sabit ışık noktalarının **sırayla yanıp sönmesi sonucu hareket varmış gibi algılanması** vurgulanmaktadır. Bu durum Phi fenomeni olarak adlandırılır. **Phi fenomeni**, gerçekte hareket olmayan durumlarda, ardışık uyarıcıların zihinde **sürekli bir hareket gibi algılanmasıdır**. Bu durumda ışıklar yer değiştirmez; ancak beyin bu değişimi **tek bir hareketli ışık** olarak yorumlar. **Bu nedenle doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Algıda seçicilik:** Bireyin dikkatini **belirli uyarıcılara yöneltmesi** ile ilgilidir; burada dikkat değil, **hareket yanılsaması** vardır.

B) **Hareket körlüğü:** Hareketi **fark edememe durumu**dur; burada tam tersine **hareket algısı oluşmaktadır**.

D) **Derinlik algısı:** Nesnelerin **uzaklık ve üç boyutluluğunu algılama**dır; soruda mesafe değil, hareket hissi söz konusudur.

E) **Algısal sabitlik:** Değişen koşullara rağmen nesnelerin **aynı algılanmasıdır**; burada sabitlik değil, **yanılsama** vardır.

Cevap: C

6. Algıda seçicilik, bireyin çevresindeki çok sayıda uyarıcı arasından **bazılarını seçip diğerlerini göz ardı etmesi** sürecidir. Bu süreçte **iç faktörler** (ilgi, ihtiyaç, duygu, beklenti gibi bireye ait özellikler) ve **dış faktörler** (uyarıcının şiddeti, parlaklığı, hareketliliği gibi çevresel özellikler) etkili olur.

Bu ayrım dikkate alındığında, **duygusal durum** bireyin içsel bir özelliğidir (iç faktör), **parlak renkler** ise uyarıcının dikkat çekici fiziksel özelliğidir (dış faktör). **Bu nedenle doğru eşleştirme B seçeneğidir.**

A) Açlık iç faktördür, yüksek ses dış faktördür; eşleştirme ters verilmiştir.

C) İlgi alanları iç faktördür, hareketli nesneler dış faktördür; yanlış sınıflandırılmıştır.

D) Ortam ışığı dış faktördür, kişisel beklentiler iç faktördür; yine ters verilmiştir.

E) Fiziksel sıcaklık dış faktördür, kişisel deneyimler iç faktördür; eşleştirme hatalıdır.

Cevap: B

7. Okula yeni başlayan çocukların, birbirine benzeyen harfleri (**m–n**, **u–v**) **karıştırmaları**, farklı görünümlere sahip uyarıcıları **kararlı ve tutarlı biçimde ayırt edememeleri** ile ilgilidir. Bu durum, uyarıcılar değişse ya da benzerlik gösterse bile nesneleri **aynı ve doğru biçimde tanıyabilme** becerisinin henüz gelişmemiş olduğunu gösterir. Bu beceri **algısal değişmezliktir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Algıda seçicilik:** Dikkatin belirli uyarıcılara yönelmesidir; burada dikkat değil, **ayırt etme ve tanıma sorunu** vardır.

C) **Algısal basitlik:** Uyarıcıların en sade biçimde algılanmasıdır; burada sadelik değil, **benzer uyarıcıları ayırt edememe** söz konusudur.

D) **Zeigarnik etkisi:** Yarım kalan işlerin **daha iyi hatırlanmasıdır**; algı süreciyle ilgili değildir.

E) **Algısal farkındalık:** Uyarıcının fark edilmesidir; çocuklar harfleri görmekte ancak **doğru biçimde tanıyamamaktadır**.

Cevap: B

8. Bazı görsel deneyimlerde, aynı uyarıcıya bakılmasına rağmen zamanla **öne çıkan unsurun değişmesi**, yani bazen nesnenin (figür) bazen de arka planın (fon) algıda öne geçmesi vurgulanmaktadır. Bu durum, algının uyarıcıları **figür ve zemin olarak organize etmesi ve bu ikisinin yer değiştirebilmesi** ile açıklanır. Bu olgu **figür-fon ilişkisi**dir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Algısal değişmezlik:** Değişen koşullara rağmen nesnelerin aynı algılanmasıdır; burada sabitlik değil, **algının yer değiştirmesi** vardır.

B) **Algıda seçicilik:** Dikkatin belirli uyarıcılara yönelmesidir; burada dikkat değil, **algısal organizasyonun değişimi** söz konusudur.

C) **Derinlik algısı:** Nesnelerin uzaklık ve üç boyutluluğunu algılamadır; burada derinlik değil, **figür-zemin dönüşümü** vardır.

E) **Algısal kapanma:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; burada eksiklik değil, **algının odak değiştirmesi** vardır.

Cevap: D

9. Gestalt psikolojisinde **şekil-zemin ilişkisi**, algının uyarıcıları **ön plan (şekil)** ve **arka plan (zemin)** olarak ayırmasıyla ilgilidir. Bu yapı **sabit değildir**, aksine algı sürecinde **yer değiştirebilir ve esnektir** (örneğin aynı görselde bazen vazo, bazen iki yüz görülmesi gibi).

Bu nedenle, "şekil ve zemin algısı **statik olup değişmezdir**" ifadesi yanlıştır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Şeklin ön planda ve daha belirgin olması, şekil-zemin ilişkisinin temel özelliğidir.

B) Zeminin arka planı oluşturması ve daha az dikkat çekmesi doğrudur.

D) Algının şekil ve zemin arasında ayrım yapması bu ilkenin özüdür.

E) Şekil-zemin ilişkisi, uyarıcıların anlamlı biçimde algılanmasını sağladığı için algısal bütünlüğe katkı sağlar.

Cevap: C

10. Ali ve Deniz'in farklı özelliklere sahip olmalarına rağmen **aynı takımda yer almaları ve sürekli birlikte görülmeleri**, antrenörün onları **benzer şekilde değerlendirmesine** yol açmıştır. Yani bireyler arasındaki farklar göz ardı edilerek, **birlikte bulunma (yakın olma) durumuna göre algısal bir genelleme yapılmıştır**. Bu durum gestalt kurama göre **yakınlık ilkesi** ile açıklanır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Ön yargı:** Kişi hakkında önceden oluşmuş genel yargılardır; burada belirleyici olan **birlikte bulunma etkisidir.**

C) **İlk izlenim etkisi:** İlk karşılaşmada oluşan izlenimin kalıcı olmasıdır; soruda buna dair bir vurgu yoktur.

D) **Benzerlik ilkesi:** Benzer özelliklere sahip olanların birlikte algılanmasıdır; burada benzerlikten çok **birlikte bulunma** söz konusudur.

E) **Karakterizasyon:** Kişinin davranışlarına dayanarak genel bir kişilik yargısı oluşturmadır; ancak burada esas etki gruplamadır (yakınlık).

Cevap: A

11. Danışmanın, öğrencilerin aslında rastgele gruplandığını bilmesine rağmen, **aynı renkte üniforma giyenleri daha samimi ve bir grup gibi algılaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, benzer özelliklere sahip uyarıcıların **birlikte ve ilişkiliymiş gibi algılanması** ile açıklanır ve gestalt kurama göre **benzerlik ilkesi**ni gösterir. Özellikle **renk benzerliği**, bireylerin aynı gruba aitmiş gibi algılanmasına yol açmıştır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Yakınlık ilkesi:** Birbirine yakın olan uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada belirleyici olan mesafe değil, **benzerliktir**.

B) **Tamamlama ilkesi:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; soruda eksiklik değil, **gruplama** vardır.

C) **Şekil-zemin ilişkisi:** Uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; burada figür-zemin ayrımı değil, **benzerliğe dayalı gruplanma** söz konusudur.

E) **Süreklilik ilkesi:** Uyarıcıların kesintisiz bir bütün olarak algılanmasıdır; soruda süreklilik değil, **benzerlik temelli algı** vardır.

Cevap: D

12. Noktalar arasında gerçekte bir bağlantı olmamasına rağmen, öğrencilerin bu dizilimi **tek bir yol ya da akış gibi algılaması** vurgulanmaktadır. Bu durum, uyarıcıların zihinde **kesintisiz ve devam eden bir bütün olarak organize edilmesi** ile açıklanır ve gestalt kurama göre **süreklilik ilkesi**ni gösterir. Özellikle kavisli dizilim, algının **bir çizgi akışı şeklinde kurulmasına** yol açmıştır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Yakınlık ilkesi:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada yakınlık olsa da belirleyici olan **akış hissi**dir.

B) **Şekil-zemin ilişkisi:** Uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; burada figür-zemin değil, **devamlılık algısı** vardır.

C) **Tamamlama ilkesi:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; burada eksiklik değil, **süreklilik kurma** söz konusudur.

E) **Benzerlik ilkesi:** Benzer özellikteki uyarıcıların gruplanmasıdır; burada belirleyici olan benzerlik değil, **akışın sürmesi**dir.

Cevap: D

13. Trafik işaretlerinin bir kısmı silinmiş olmasına rağmen sürücülerin bu işaretleri **doğru şekilde tanıyabilmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, eksik ya da tamamlanmamış uyarıcıların zihinde **tamamlanarak anlamlı bir bütün hâline getirilmesi** ile açıklanır ve gestalt yaklaşıma göre **tamamlama ilkesini** gösterir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Şekil-zemin:** Uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; burada ayrım değil, **eksik bilgiyi tamamlama** söz konusudur.

B) **Benzerlik:** Benzer uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada benzerlik değil, **eksikliği tamamlama** vardır.

C) **Süreklilik:** Uyarıcıların kesintisiz bir akış gibi algılanmasıdır; burada akış değil, **eksik parçaları bütünleme** vardır.

E) **Yakınlık:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada mesafe değil, **tamamlama süreci** belirleyicidir.

Cevap: D

14. Karmaşık şekillerin bir arada bulunmasına rağmen öğrencilerin bu desenleri **daha tanıdık ve düzenli formlar (daire, üçgen, kare)** şeklinde algılaması vurgulanmaktadır. Bu durum, uyarıcıların zihinde **en sade, düzenli ve anlamlı biçimde örgütlenmesi** eğilimi ile açıklanır ve gestalt yaklaşıma göre **basitlik (Prägnanz) ilkesini** gösterir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Yakınlık:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada mesafe değil, **sadeleştirme eğilimi** vardır.

B) **Tamamlama:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; burada eksiklik değil, **karmaşık yapıyı basitleştirme** vardır.

C) **Benzerlik:** Benzer uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada benzerlik değil, **düzenli forma indirgeme** söz konusudur.

E) **Şekil-zemin:** Uyarıcının arka plandan ayrılmasıdır; burada figür-zemin değil, **basit ve düzenli algılama** vardır.

Cevap: D

15. Vitrinde ürünlerin **arka plandan farklı renk ve ışıklandırmayla öne çıkarılması** vurgulanmaktadır. Bu düzenleme, belirli uyarıcıların **arka plandan ayrılarak daha belirgin hâle getirilmesi** ile açıklanır ve gestalt kurama göre **şekil-zemin ilişkisi**ne dayanır. Ürünler şekil (ön plan), arka plan ise zemin olarak algılanır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Benzerlik:** Benzer uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada benzerlik değil, **ön plana çıkarma** vardır.

B) **Süreklilik:** Uyarıcıların kesintisiz bir akış gibi algılanmasıdır; burada akış değil, **figür-zemin ayrımı** söz konusudur.

C) **Yakınlık:** Birbirine yakın uyarıcıların birlikte algılanmasıdır; burada mesafe değil, **kontrast ve ayrım** belirleyicidir.

D) **Tamamlama:** Eksik uyarıcıların zihinde tamamlanmasıdır; burada eksiklik değil, **vurgulama ve ayrıştırma** vardır.

Cevap: E

1. **I.** Aslı'nın, kişinin ilk günkü **cana yakın davranışını genelleyerek** onu "genel olarak sıcak biri" olarak değerlendirmesi ve sonradan yaşadığı olumsuzluğu görmezden gelmesi **öncelik etkisidir.** Bu hatada, kişi hakkında edinilen **ilk bilgi zihinde güçlü bir çerçeve oluşturur** ve sonraki bilgiler bu çerçeveye göre yorumlanır ya da göz ardı edilir.

II. Öğretmenin öğrencinin başarısızlığını **"tembel" gibi kişisel özelliklere bağlaması**, ancak ailevi sorunları dikkate almaması **temel atıf hatasıdır.** Bu hatada bireyler, başkalarının davranışlarını açıklarken **durumsal nedenleri küçümseyip içsel nedenleri abartırlar.**

III. Hasan'ın "çok düzenlidir" bilgisinden yola çıkarak kişinin tüm davranışlarını bu yönde değerlendirmesi **gizli kişilik kuramıdır.** Bu hatada insanlar, bir özellikten hareketle **o kişide başka hangi özelliklerin de bulunması gerektiğine dair zihinsel bir şema kurar** ve davranışları buna göre yorumlar.

IV. Ayşe'nin kendi olumsuz ruh hâli nedeniyle çevresindeki yüz ifadelerini **hep olumsuz algılaması olumsuzluk yanılgısıdır.** Bu hatada birey, bilgileri değerlendirirken **negatif olanlara daha fazla ağırlık verir** ve nötr ya da olumlu ipuçlarını göz ardı eder.

Bu durumda örneği verilmeyen kavram **olumluluk yanılgısıdır.** Bu yanılgı, bireyin kişi ya da durumları **gerçekte olduğundan daha olumlu değerlendirmesi**, olumsuz yönleri fark etmemesi ya da önemsememesi şeklinde ortaya çıkar.

Cevap: E

2. **I.** Melek'in bir öğrenciyi başarılı bulduktan sonra onun **iyi kalpli, dürüst ve çalışkan olduğunu da varsayması halo etkisidir.** Bu hatada birey, bir kişide gördüğü **tek bir olumlu özelliği diğer özelliklere geneller** ve o kişiyi bütünüyle olumlu algılar. Yani tek bir özellik, tüm kişilik hakkında genelleme yapılmasına yol açar.

II. Taner'in birinin başarısızlığını hemen **kişilik özelliğine bağlaması** ve ortam koşullarını hiç dikkate almaması **temel atıf hatasıdır.** Bu hatada birey, başkalarının davranışlarını açıklarken **durumsal etkenleri göz ardı eder** ve davranışı doğrudan kişinin karakterine bağlar.

III. Zeynep'in biri hakkında ilk kötü izlenimden sonra onun **olumlu yönlerini fark edememesi öncelik etkisidir.** Bu hatada ilk edinilen bilgi, sonraki bilgileri **filtreler**; kişi artık yeni bilgileri tarafsız değerlendiremez.

IV. Fatih'in kötü bir gün geçirdikten sonra herkesin kendisine **sert davrandığını düşünmesi olumsuzluk yanılgısıdır.** Bu hatada birey, içinde bulunduğu ruh hâlinin de etkisiyle çevredeki durumları **olumsuz yorumlama eğilimi gösterir** ve nötr davranışları bile negatif algılar.

Bu örnekler arasında **kendine hizmet eden yanlılık** yer almamaktadır. Bu yanlılıkta birey, **başarılarını kendi özelliklerine**, başarısızlıklarını ise **dış faktörlere bağlama eğilimindedir** (örneğin "başardım çünkü zekiyim", "başaramadım çünkü şartlar kötüydü").

Cevap: E

3. **I.** Nil'in başarıyı **"çok çalıştım"** diyerek kendine, başarısızlığı ise **"sorular zordu"** diyerek dış faktörlere bağlaması **kendine hizmet eden yanlılıktır.** Bu hatada birey, başarıyı **içsel**, başarısızlığı **dışsal nedenlerle** açıklar.

II. Deniz'in arkadaşının başarısızlığını **ilgisizliğine bağlaması temel atıf hatasıdır.** Bu hatada birey, başkalarının davranışlarını açıklarken **durumsal etkenleri göz ardı edip kişisel özelliklere odaklanır.**

III. Arda'nın bir kişinin bir kez yardım etmesini görüp onu **"cömert biri" olarak genellemesi halo etkisidir.** Bu hatada tek bir olumlu davranıştan yola çıkarak **genel bir kişilik yargısı oluşturulur.**

IV. Sude'nin morali bozukken herkesin ona **mesafeli davrandığını düşünmesi olumsuzluk yanılgısıdır.** Bu hatada birey, durumu **olumsuz yorumlama eğilimi gösterir** ve nötr davranışları bile negatif algılar.

Bu örnekler arasında **stereotip (kalıp yargı)** yer almamaktadır. Stereotip, bir gruba ait bireyler hakkında **genelleştirilmiş ve önceden oluşmuş yargılar geliştirme** durumudur.

Cevap: A

4. Dilara'nın uyguladığı yöntem **önce küçük sonra büyük rica tekniğidir.** Küçük bir isteği kabul eden kişi, kendini tutarlı görmek istediği için daha büyük isteğe de "evet" deme eğilimindedir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Önce büyük sonra küçük rica: Kişiden önce zor bir istek istenir, reddedilince daha küçük ve kabul edilebilir bir isteğe geçilir. Örneğin, "Bir hafta gönüllü çalışır mısın?" sorusu reddedilince "O zaman sadece bugün yardım eder misin?" denmesi.

C) Sadece o değil tekniği: Teklif sunulduktan sonra cazip bir ek yapılarak ikna artırılır. Örneğin, "Bu kursa katılırsan sertifika alacaksın, **üstelik** ücretsiz materyaller de veriyoruz."

D) Sıra dışı istek: Alışılmadık ya da dikkat çekici bir talep sunularak kişinin düşünmeden kabul etmesi sağlanır. Örneğin, "Bugün yabancılara gülümseyip onlara iyi günler diler misin?" gibi beklenmedik bir rica.

E) Öncelik etkisi: İlk verilen bilginin sonraki değerlendirmeleri etkilemesidir; bir ikna tekniği değil, algı yanlılığıdır. Örneğin, bir kişi hakkında önce olumlu bir özellik duyulduğunda, sonraki bilgilerin buna göre yorumlanması.

Cevap: A

5. Cansu'nun ürünü tanıtırken **"ürünü alırsanız yanında kulaklık, çanta ve garanti de hediye"** demesi, temel teklifin yanına **ek avantajlar sunarak cazibeyi artırma** stratejisidir. Bu durum, teklif sunulduktan sonra "**sadece o değil, bunun yanında şunlar da var**" diyerek iknayı güçlendiren **sadece o değil tekniğidir. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Önce küçük sonra büyük rica: Önce küçük bir istek kabul ettirilir, ardından daha büyük bir isteğe geçilir. Örneğin, önce "Broşür dağıtır mısın?" deyip kabul eden kişiden sonra "Tüm gün etkinlikte görev alır mısın?" demek.

B) Önce büyük sonra küçük rica: İlk olarak büyük bir istek sunulur, reddedilince daha küçük bir isteğe geçilir. Örneğin, "Bu pahalı paketi alır mısınız?" reddedilince "O zaman daha uygun fiyatlı olanı tercih eder misiniz?" denmesi.

D) Sıra dışı istek: Alışılmadık, dikkat çekici bir talep sunularak kişinin düşünmeden kabul etmesi sağlanır. Örneğin, "Bugün hiç tanımadığınız üç kişiye teşekkür eder misiniz?" gibi beklenmedik bir rica.

E) Sonralık etkisi: En son verilen bilginin daha etkili olmasıdır; bir ikna tekniğinden çok **algısal/bilişsel bir etki**dir. Örneğin, bir sunumda en son söylenen bilginin daha çok hatırlanması.

Cevap: C

6. Okan'ın önce **yüksek miktarda bir istekte bulunması (2000 TL)** ve bu istek reddedilince **daha küçük bir isteğe (200 TL) geçmesi** vurgulanmaktadır. Bu durum, kişinin ilk büyük talebi reddettikten sonra ikinci talebi **daha makul bulup kabul etme eğilimine girmesi** ile açıklanır ve **önce büyük sonra küçük rica tekniğidir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Önce küçük sonra büyük rica: Önce küçük bir istek kabul ettirilir, sonra daha büyük bir istek sunulur. Örneğin, önce "5 dakika yardım eder misin?" deyip sonra "Tüm gün destek olur musun?" demek.

C) Sadece o değil tekniği: Teklifin cazibesini artırmak için **ek avantajlar sunulur**. Örneğin, "Bu ürünü alırsanız yanında aksesuarlar da hediye."

D) Sıra dışı istek: Alışılmadık ve dikkat çekici bir talep sunulur. Örneğin, "Bugün hiç tanımadığın birine iyilik yapar mısın?" gibi beklenmedik bir rica.

E) Öncelik etkisi: İlk bilginin sonraki değerlendirmeleri etkilemesidir; bir ikna tekniği değildir. Örneğin, bir kişi hakkında ilk duyulan bilginin tüm yargıyı etkilemesi.

Cevap: B

7. Sinem'in kendi başarısızlığını **dışsal nedenlere (hava sıcaklığı)** bağlarken, aynı durumu yaşayan arkadaşının başarısızlığını **içsel nedenlere (çalışmamak)** bağlaması vurgulanmaktadır. Bu durum, kişinin **kendi davranışlarını durumsal, başkalarınınkini kişisel nedenlerle açıklaması** eğilimini ifade eder ve **aktör-gözlemci yanılgısıdır. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kendini gerçekleştiren kehanet:** Bireyin beklentilerinin davranışları etkileyerek **beklentinin gerçekleşmesine yol açmasıdır.** Örneğin, "Nasıl olsa başarısız olacağım" diyen birinin çalışmayıp gerçekten başarısız olması.

C) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın **artması ya da azalmasıdır.** Örneğin, kalabalık önünde basit bir işi daha iyi yapmak.

D) **Normatif etki:** Bireyin, gruba uyum sağlamak için **davranışını değiştirmesidir.** Örneğin, gruba uyum için herkes gibi giyinmek.

E) **Bilişsel uyumsuzluk:** Bireyin çelişen düşünce ve davranışları arasında **rahatsızlık hissetmesi ve bunu azaltmaya çalışmasıdır.** Örneğin, sağlıksız olduğunu bildiği hâlde sigara içen birinin "o kadar da zararlı değil" demesi.

Cevap: A

8. Sınıfta bir öğrencinin "Nasıl olsa başkası yapar" diyerek yardım etmemesi ve diğer öğrencilerin de benzer şekilde davranması, sorumluluğun **grup içinde dağılması** ile açıklanır. Birey sayısı arttıkça herkes yardım etme sorumluluğunu başkasına yükler. Bu durum **seyirci etkisidir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sosyal öğrenme:** Bireyin başkalarını gözlemleyerek davranış öğrenmesidir. Örneğin, bir öğrencinin arkadaşını taklit ederek aynı davranışı göstermesi.

B) **Bilişsel çelişki:** Kişinin düşünce ve davranışları arasında uyumsuzluk yaşamasıdır. Örneğin, sağlığa zararlı olduğunu bildiği hâlde sigara içen birinin kendini rahatlatacak gerekçeler üretmesi.

C) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin **daha uç noktalara kaymasıdır.** Örneğin, bir grubun tartışma sonrası daha radikal kararlar alması.

E) **Bilgi etkisi:** Bireyin doğruyu bulmak için başkalarının davranışlarını **bilgi kaynağı olarak kullanmasıdır.** Örneğin, ne yapacağını bilemeyen birinin diğerlerine bakarak hareket etmesi.

Cevap: D

9. Elif'in, Ahmet'in ilk yaptığı espriden hareketle onun kişiliğine dair genel bir yargıya varması ve sonraki davranışlarını bu ilk izlenime göre yorumlayarak çelişen bilgileri görmezden gelmesi, **ilk bilginin sonraki değerlendirmeleri yönlendirmesi** ile ilgilidir. Buna **öncelik etkisi** denir. **Öncelik etkisi**, birey hakkında ilk edinilen bilginin daha etkili olması ve sonraki bilgilerin bu çerçevede değerlendirilmesidir. Yani kişi, ilk izlenimi temel alarak diğer davranışları ya görmezden gelir ya da ona göre yorumlar. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını açıklarken **durumsal etkenleri göz ardı edip içsel (kişilik) nedenlere aşırı vurgu yapma eğilimidir.** Örneğin bir öğrencinin derste konuşmasını "saygısız biri" diye açıklamak, oysa belki de o gün önemli bir sorun yaşıyor olabilir. Bu soruda ise bir davranışı açıklama yok, **ilk izlenimin baskınlığı** söz konusudur.

C) **Gizil kişilik kuramı:** Sosyal psikolojide bireylerin, bazı kişilik özelliklerinin **birlikte bulunduğuna dair zihinsel (örtük) inançlarıdır**. Yani kişi, birinde gördüğü **tek bir özelliğe dayanarak**, onun diğer özellikleri hakkında da çıkarım yapar. Örneğin bir öğrenciyi **dürüst, çalışkan ve saygılı** olarak değerlendiren birinin, onun olumsuz bir davranış yaptığını duyduğunda **"bu kişi bunu yapmış olamaz"** demesi de, bu özelliklerin zihinde bir bütün olarak örgütlenmesine dayanan bir örnektir.

D) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz bilgilerin daha dikkat çekici ve etkili olmasıdır. Örneğin bir kişi hakkında birçok olumlu bilgi varken tek bir olumsuz davranışın tüm izlenimi bozması. Bu soruda ise olumlu ilk izlenim etkisini sürdürmektedir.

E) Aktör-gözlemci yanılgısı: Kendi davranışlarımızı duruma, başkalarının davranışlarını kişiliğe bağlama eğilimidir. Örneğin sınavdan düşük aldığımızda "zor sorulmuştu" demek, ama başkası düşük aldığında "yetersiz" demek. Bu durum soruda yer almamaktadır.

Cevap: A

10. Murat'ın, öğrencinin sürekli geç kalmasını **ulaşım gibi durumsal bir nedene rağmen** onun **"sorumsuz" kişiliğiyle açıklaması**, davranışı değerlendirirken bağlamı göz ardı edip içsel nedenlere yükleme yapmasıyla ilgilidir. Buna **temel atıf hatası** denir. **Temel atıf hatası**, başkalarının davranışlarını açıklarken **durumsal etkenleri ihmal edip kişilik özelliklerine aşırı vurgu yapma eğilimidir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Öncelik etkisi: İlk edinilen bilginin sonraki değerlendirmeleri yönlendirmesidir. Örneğin bir öğretmen, öğrenciyi ilk derste çok başarılı görüp daha sonra yaptığı hataları fark etmezse bu etki görülür. Bu soruda ise ilk izlenim değil, **davranışı açıklama biçimi** vardır.

C) Gizil kişilik kuramı: Sosyal psikolojide bireylerin, bazı kişilik özelliklerinin **birlikte bulunduğuna dair zihinsel (örtük) inançlarıdır**. Yani kişi, birinde gördüğü **tek bir özelliğe dayanarak**, onun diğer özellikleri hakkında da çıkarım yapar. Örneğin birini **esprili ve zeki** olarak gören birinin, onun aynı zamanda **sıcakkanlı ve sosyal** olduğunu da düşünmesi ya da bir öğrenciyi **dürüst, çalışkan ve saygılı** olarak değerlendirip onun olumsuz bir davranış yapmış olabileceğini reddetmesi bu kurama örnektir.

D) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilerin olumlu bilgilere göre daha etkili olmasıdır. Örneğin bir çalışan hakkında birçok olumlu bilgi varken tek bir hatasının tüm değerlendirmeyi olumsuz etkilemesi. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

E) Aktör-gözlemci yanılgısı: Kendi davranışlarımızı duruma, başkalarının davranışlarını kişiliğe bağlama eğilimidir. Örneğin kişi kendi geç kalmasını "trafik vardı" diye açıklarken, başkasının geç kalmasını "sorumsuz" diye açıklarsa bu yanılgı oluşur. Bu soruda yalnızca başkasına yönelik değerlendirme vardır, **karşılaştırma yoktur**.

Cevap: B

11. Ayşe'nin, bir kişinin sadece **"yardımsever"** olduğunu duyunca onu tüm yönleriyle olumlu algılaması, kişilik özelliklerinin birlikte bulunduğuna dair önceden var olan inançlara dayanır. Buna **gizil kişilik kuramı** denir. **Gizil kişilik kuramı**, bireylerin insanların hangi özelliklerinin bir arada bulunduğuna ilişkin **önceden oluşturulmuş inanç ve varsayımlarına dayanarak**, tek bir özellikten hareketle diğer özellikleri de çıkarmasıdır. Özellikle bilimsel olmayan biçiminde, **"iyi özellikler birlikte, kötü özellikler birlikte bulunur"** varsayımı etkilidir. Örneğin **yardımsever** birinin aynı zamanda **dürüst, güvenilir ve iyi biri** olarak algılanması ya da **çalışkan ve saygılı** bir öğrencinin suç işlemiş olabileceğine inanmakta zorlanılması bu duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Öncelik etkisi: İlk edinilen bilginin sonraki değerlendirmeleri yönlendirmesidir. Örneğin bir öğretmenin öğrenciyi ilk derste başarılı görüp daha sonra hatalarını fark etmemesi. Bu soruda zaman sırasına bağlı bir etki değil, **özellikten özellik çıkarımı** vardır.

B) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişiliğe yükleme yapmadır. Örneğin birinin geç kalmasını "sorumsuz" diye açıklamak. Bu soruda bir davranışın nedeni değil, **kişilik algısı** söz konusudur.

D) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilerin daha baskın olmasıdır. Örneğin bir kişi hakkında tek bir olumsuz bilginin tüm izlenimi bozması. Burada ise olumlu bir özellikten hareketle genelleme yapılmaktadır.

E) Aktör-gözlemci yanılgısı: Kendi davranışlarını duruma, başkalarınınkini kişiliğe bağlama eğilimidir. Örneğin kendi hatamızı "şartlar zordu" diye açıklarken başkasını "yetersiz" görmek. Bu soruda böyle bir karşılaştırma yoktur.

Cevap: C

12. Bir arkadaşının, Süleyman'ın sadece "sakin ve sessiz" olmasından yola çıkarak onun aynı zamanda utangaç ve sosyal kaygılı olduğunu düşünmesi, bir özelliği nedensel olarak başka özelliklerin kanıtı gibi görme ile ilgilidir. Yani kişi, gözlediği davranışı yanlış bir akıl yürütmeyle farklı kişilik özelliklerine bağlamaktadır. Bu durum mantık hatasıdır. Mantık hatası, bireyin sınırlı bir bilgiden hareketle geçerli olmayan çıkarımlar yapması ve bunu doğruymuş gibi kabul etmesidir. Örneğin "Az konuşan insanlar utangaçtır, Süleyman az konuşuyor, o hâlde utangaçtır" şeklindeki çıkarım hatalıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Genelleme yanılgısı:** Sınırlı bir gözleme dayanarak geniş ve kapsayıcı sonuçlara ulaşmadır. Örneğin bir öğrencinin bir derste başarısız olmasına bakarak "bu öğrenci her derste başarısızdır" demek. Bu soruda ise vurgu, genellemeden çok hatalı çıkarım (akıl yürütme) üzerinedir.

C) **Nihai yükleme yanılgısı:** Grup temelli bir atıf hatasıdır; kişi kendi grubunu olumlu, dış grubu olumsuz nedenlerle açıklar. Örneğin "Biz başarılıyız çünkü zekiyiz, onlar başarısız çünkü tembel." Bu soruda grup yoktur.

D) **İç grup kayırmacılığı:** Kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirme eğilimidir. Örneğin kendi okulunu diğerlerinden üstün görmek. Bu soruda grup karşılaştırması yoktur.

E) **Kalıp yargı tehdidi:** Bireyin, grubuna yönelik olumsuz bir stereotip nedeniyle performansının düşmesidir. Örneğin "erkekler duygusal değildir" inancı altında duygularını ifade etmekte zorlanmak. Bu soruda performans düşüşü yoktur.

Cevap: A

13. Kerem'in, çalışma arkadaşının **tek bir davranışına dayanarak** onun tüm kişiliği hakkında **genel ve kapsayıcı yargılar geliştirmesi**, sınırlı gözlemden geniş sonuç çıkarma ile ilgilidir. Bu durum **genelleme yanılgısıdır**. **Genelleme yanılgısı**, bireyin az sayıda örnekten hareketle kişi hakkında genel ve kesin yargılara ulaşmasıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Mantık hatası:** Hatalı akıl yürütme sürecidir. Örneğin "Nazik insanlar güvenilirdir, o nazik, o hâlde güvenilir" gibi bir çıkarım. Bu soruda böyle açık bir akıl yürütme zinciri yoktur.

B) **Öncelik etkisi:** İlk bilginin sonraki değerlendirmeleri yönlendirmesidir. Bu soruda ilk izlenim vurgusu değil, **tek davranıştan genelleme** vardır.

D) **Gizil kişilik kuramı:** Bireylerin bazı kişilik özelliklerinin **birlikte bulunduğuna dair önceden oluşturulmuş inançlara dayanarak**, bir özellikten diğer özellikleri çıkarma eğilimidir. Özellikle bilimsel olmayan biçiminde, **iyi özelliklerin birlikte, kötü özelliklerin birlikte bulunduğu** varsayımı vardır. Örneğin birini yardımsever gören kişinin onun aynı zamanda dürüst ve güvenilir olduğunu düşünmesi bu duruma örnektir. Bu soruda bu duruma benzerlik olsa da asıl vurgu **sınırlı gözlemden genel yargı üretme** üzerinedir.

E) **Temel atıf hatası:** Davranışı açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişiliğe yükleme yapmadır. Bu soruda açıklama değil, **genelleme yapılmaktadır**.

Cevap: C

14. Üniversitedeki kadın öğrencilerin, matematikte kadınların daha başarısız olduğuna dair **yaygın bir kalıp yargıyı fark etmeleri ve bunun performanslarını olumsuz etkilemesi**, bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz stereotip nedeniyle **kaygı yaşaması ve performansının düşmesi** ile ilgilidir. Buna **kalıp yargı tehdidi** denir. **Kalıp yargı tehdidi**, bireyin ait olduğu gruba ilişkin olumsuz bir yargının doğrulanacağı kaygısıyla **bilişsel yükünün artması ve performansının düşmesidir**. Örneğin "kadınlar matematikte başarısızdır" inancı altında sınava giren bir öğrencinin daha düşük performans göstermesi buna örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığının performansı artırması ya da zor görevlerde düşürmesidir. Örneğin seyirci önünde daha hızlı koşmak. Bu soruda performansın nedeni **başkalarının varlığı değil, kalıp yargıdır**.

C) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin değerlendirmeyi daha fazla etkilemesidir. Örneğin bir kişi hakkında ilk izlenimin tüm yargıyı belirlemesi. Bu soruda böyle bir **zaman sırası etkisi** yoktur.

D) **Nihai yükleme yanılgısı:** Grup düzeyinde yapılan atıf hatasıdır; kişi kendi grubunu olumlu, dış grubu olumsuz nedenlerle açıklar. Örneğin "biz başarılıyız çünkü zekiyiz, onlar başarısız çünkü tembel." Bu soruda **atıf değil performans etkisi** vardır.

E) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendini diğerlerinden daha farklı ve özel görme eğilimidir. Örneğin "kimse benim kadar zorlanmıyor" demek. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: A

15. Murat'ın, daha önce hiç tanımadığı bir grubun üyelerini yalnızca **farklı bir etnik kökene sahip olmalarına dayanarak "güvenilmez" olarak değerlendirmesi**, yeterli bilgiye dayanmayan, genellenmiş ve peşin bir yargı oluşturmasıyla ilgilidir. Bu durum **ön yargıdır**. **Ön yargı**, bireyin bir grup hakkında **deneyime dayanmadan, kalıplaşmış ve genellenmiş olumsuz (ya da olumlu) tutum geliştirmesidir**. Örneğin bir kişiyi sadece ait olduğu gruba bakarak değerlendirmek bu kavrama örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Ayrımcılık:** Bir gruba yönelik olumsuz tutumların **davranışa dönüşmesidir**. Örneğin bir kişiyi işe almamak ya da dışlamak. Bu soruda henüz davranış yok, **düşünce/tutum düzeyi** vardır.

C) **Normatif sosyal etki:** Bireyin, grup tarafından kabul görmek ya da dışlanmamak için **gruba uyum sağlamasıdır**. Örneğin herkes aynı fikri savunduğu için katılmadığı hâlde aynı şeyi söylemek. Bu soruda böyle bir uyma yoktur.

D) **Bilgilendirici sosyal etki:** Bireyin belirsizlik durumunda başkalarını **doğru bilgi kaynağı olarak görüp onlara uymasıdır**. Örneğin ne yapacağını bilemeyince başkalarına bakarak karar vermek. Bu durum burada yoktur.

E) **Uyma:** Bireyin grup baskısı sonucu davranışlarını değiştirmesidir. Örneğin çoğunluğa katılmak. Bu soruda grup baskısı söz konusu değildir.

Cevap: B

1. Bir şirkette kadın çalışanlara eşit fırsatlar verilmemesi ve terfi olanaklarının kısıtlanması, bir gruba yönelik olumsuz tutumların **davranışa dönüşmesi** ile ilgilidir. Bu durum **ayrımcılıktır**. **Ayrımcılık**, belirli bir gruba yönelik olumsuz değerlendirmelerin **somut davranış ve uygulamalara yansımasıdır**. Örneğin işe almama, terfi ettirmeme ya da dışlama bu kapsamdadır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Normatif sosyal etki:** Bireyin grup tarafından kabul görmek için çoğunluğa uymasıdır. Örneğin herkes aynı görüşü savunduğu için katılmadığı hâlde desteklemek. Bu soruda grup baskısı yoktur.

C) **Bilgilendirici sosyal etki:** Bireyin belirsizlik durumunda başkalarını doğru bilgi kaynağı olarak görerek onlara uymasıdır. Bu soruda bilgiye dayalı bir uyma söz konusu değildir.

D) **Uyma:** Bireyin grup baskısı sonucu davranışlarını değiştirmesidir. Örneğin çoğunluğa katılmak. Bu soruda böyle bir süreç yoktur.

E) **Ön yargı:** Bir gruba yönelik deneyime dayanmayan genellenmiş tutumdur. Bu soruda ise tutum değil, **davranışsal uygulama** vardır.

Cevap: B

2. Gamze'nin, partiye giderken diğerleri gibi giyinmesi ve bunu **grubun onayını almak istemesi**, bireyin kabul edilme ve dışlanmama ihtiyacıyla davranışını değiştirmesi ile ilgilidir. Buna **normatif sosyal etki** denir. **Normatif sosyal etki**, bireyin doğru olduğuna inandığı için değil, **grup tarafından kabul görmek ve reddedilmemek için** uyum göstermesidir. Örneğin bir kişinin aslında beğenmediği bir tarzı sırf arkadaş grubuna uyum sağlamak için tercih etmesi bu duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Bilgilendirici sosyal etki:** Bireyin belirsizlik durumunda başkalarını doğru bilgi kaynağı olarak görüp onlara uymasıdır. Örneğin ne yapacağını bilmediğinde başkalarına bakarak karar vermek. Bu soruda amaç bilgi edinmek değil, **onay almaktır**.

C) **Kalıp yargı tehdidi:** Bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz bir yargı nedeniyle performansının düşmesidir. Bu soruda performansla ilgili bir durum yoktur.

D) **Ayrımcılık:** Bir gruba yönelik olumsuz tutumların **davranışa dönüşmesidir**. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

E) **Genelleme yanılgısı:** Gözlenen bir özellikten yola çıkarak kişi hakkında **genel ve ilgisiz özellikleri de varmış gibi düşünmektir**. Örneğin iyi giyimli birini aynı zamanda dürüst ve güvenilir olarak değerlendirmek (halo etkisi) ya da olumsuz bir özelliğe bakarak tüm kişiliği kötü görmek (horn etkisi). Bu soruda böyle bir çıkarım yoktur.

Cevap: B

3. Kişinin, ailesi ve çevresinden gelen **yoğun ısrara rağmen kendi değerlerine bağlı kalması ve bu baskılara boyun eğmemesi**, bireyin dışsal etkilere karşı **direnç göstermesi** ile ilgilidir. Bu durum, **dış baskıya direnme tekniğinin etkisiz kaldığını** gösterir. **Dış baskıya direnme**, bireyin kendisine yöneltilen ikna ve baskı girişimlerine karşı **kendi tutumunu koruyabilmesidir**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Önce küçük sonra büyük rica:** Kişiden önce küçük bir isteği kabul etmesi sağlanıp ardından daha büyük bir istekte bulunulmasıdır. Örneğin önce kısa bir anket doldurtup sonra bağış istemek. Bu soruda böyle aşamalı bir rica yoktur.

C) **Sadece o değil tekniği:** İlk sunulan teklife ek avantajlar ekleyerek kabul olasılığını artırma yöntemidir. Örneğin "Bunu alırsanız yanında şu da ücretsiz." Bu soruda böyle bir durum yoktur.

D) **Giderek artan ricalar:** Kişi başlangıçta kabul ettiği bir isteğin ardından giderek daha büyük taleplerle karşılaşır. Bu soruda bu tür bir süreç yoktur.

E) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Bu bir ikna tekniği değil, algı hatasıdır ve soruyla ilişkili değildir.

Cevap: A

4. Romanda Roger'ın, başlangıçta isteksiz olmasına rağmen Jack'in **baskıcı ve güçlü liderliği altında**, onun yönlendirmelerine uyarak şiddet eylemine katılması, bireyin güçlü bir otorite figürünün etkisiyle **kendi içsel onayı olmasa bile davranışını değiştirmesi** ile ilgilidir. Bu durum **otoriteye itaattir**. **Otoriteye itaat**, bireyin, güçlü ve meşru görülen bir liderin talimatlarına **sorgulamadan ya da içten katılmasa bile uymasıdır**. Roger'ın davranışı, grup kabulünden çok **liderin otoritesine boyun eğme** ile açıklanır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Normatif sosyal etki – Kabul görmek için grubun beklentilerine uyum sağlama:** Bireyin dışlanmamak ve kabul görmek için gruba uymasıdır. Örneğin arkadaş grubuna aykırı düşmemek için onların kararlarına katılmak. Bu olayda vurgu grup onayından çok **liderin otoritesine itaat** üzerinedir.

C) **Bilişsel uyumsuzluk – Davranış ve inançlar arasındaki çelişkinin rahatsızlık yaratması:** Kişinin inançlarıyla davranışları çeliştiğinde rahatsızlık duymasıdır. Örneğin sigara içen birinin bunu haklı çıkarmaya çalışması. Bu soruda bu tür bir içsel çatışma vurgusu yoktur.

D) **Grup kutuplaşması – Grup içinde fikirlerin daha uç noktalara taşınması:** Grup tartışmaları sonucunda bireylerin daha aşırı tutumlar geliştirmesidir. Örneğin bir grubun zamanla daha radikal kararlar alması. Bu durum metinde kısmen görülse de Roger'ın davranışını en iyi açıklayan kavram değildir.

E) **Azınlık etkisi – Küçük bir grubun çoğunluk üzerinde etkili olması:** Az sayıda kişinin tutarlı davranarak çoğunluğu etkilemesidir. Bu soruda azınlık değil, **liderin etkisi** söz konusudur.

Cevap: B

5. Başlangıçta çoğunluğun aynı görüşte olduğu bir ortamda, **tek bir kişinin (azınlığın) tutarlı, kararlı ve mantıklı duruşuyla çoğunluğun görüşünü değiştirmesi** söz konusudur. Bu durum **azınlık etkisidir**. **Azınlık etkisi**, sayıca az olan birey ya da grubun, **tutarlılık ve kararlılık göstererek çoğunluğun düşüncelerini etkilemesi ve değiştirmesidir**. Filmde tek bir jüri üyesinin zamanla tüm grubun kararını değiştirmesi bu kavramın klasik bir örneğidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Normatif sosyal etki:** Bireyin kabul görmek ve dışlanmamak için çoğunluğa uymasıdır. Bu filmde ise tam tersine **çoğunluk azınlığa uyum sağlamaktadır**.

B) **Otoriteye itaat:** Bireyin güçlü bir otorite figürünün talimatlarına uymasıdır. Bu durumda yönlendiren bir otorite yoktur.

C) **Bilgilendirici sosyal etki:** Bireyin başkalarını doğru bilgi kaynağı olarak görerek fikir değiştirmesidir. Bu kavram kısmen uygun olsa da burada asıl belirleyici olan **azınlığın çoğunluğu etkilemesidir**.

E) **Grup düşüncesi:** Grup uyumunu korumak için eleştirel düşünmenin bastırılmasıdır. Bu filmde ise tam tersine **eleştirel düşünme artmaktadır**.

Cevap: D

6. Raskolnikov'un, cinayeti işlemeden önce geliştirdiği **"bazı insanların yasa dışı eylemleri yapabileceği"** düşüncesi ile suç sonrası yaşadığı **vicdani rahatsızlık ve toplum değerleriyle çatışma**, inançları ile davranışları arasında ortaya çıkan uyumsuzlukla ilgilidir. Bu durum **bilişsel çelişkidir**. **Bilişsel çelişki**, bireyin inançları, tutumları ve davranışları arasında **uyumsuzluk olduğunda ortaya çıkan psikolojik rahatsızlık durumudur**. Raskolnikov'un, işlediği suçu zihinsel olarak meşrulaştırmaya çalışmasına rağmen zamanla yoğun bir içsel çatışma yaşaması bu duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sosyal dışlanma:** Bireyin grup tarafından reddedilmesi ya da dışlanmasıdır. Bu soruda asıl vurgu dışlanma değil, **içsel çatışmadır**.

C) **Uyma:** Bireyin grup baskısı sonucu davranışlarını değiştirmesidir. Bu olayda grup baskısıyla davranış değişimi yoktur.

D) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı artırması ya da zor görevlerde düşürmesidir. Bu durum performansla ilgilidir, içsel çatışmayla değil.

E) **Grup normu:** Bir grubun kabul ettiği davranış kurallarıdır. Bu soruda normdan sapma var ancak açıklanan durum **çelişki yaşamasıdır**.

Cevap: B

7. Andrew'ın, sınıfta tek başına çalıştığında ortalama performans göstermesine rağmen, prova sırasında **başkalarının (grup arkadaşları ve eğitmen) varlığında daha yüksek performans sergilemesi**, gözlemcilerin varlığının performansı artırması ile ilgilidir. Bu durum **sosyal hızlandırmadır**. **Sosyal hızlandırma**, bireyin başkalarının varlığında **iyi öğrenilmiş ya da basit görevlerde performansının artmasıdır**. Andrew'ın performans anında motivasyonunun yükselmesi ve daha iyi çalması bu duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sosyal kaytarma:** Bireyin grup içinde sorumluluğun dağılması nedeniyle daha az çaba göstermesidir. Örneğin grup çalışmasında bazı kişilerin daha az katkı sağlaması. Bu soruda ise performans düşüşü değil **artışı** vardır.

C) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Bu durum tutumlarla ilgilidir, performansla değil.

D) **Normatif etki:** Bireyin kabul görmek için gruba uymasıdır. Bu soruda amaç onay almak değil, **performansın artmasıdır**.

E) **Azınlık etkisi:** Az sayıda kişinin çoğunluğu etkilemesidir. Bu soruda böyle bir etkileme süreci yoktur.

Cevap: B

8. Ofiste çalışanların grup hâlinde çalışırken **bireysel sorumluluklarının azaldığını hissetmeleri** ve "nasıl olsa başkası yapar" düşüncesiyle çabalarını azaltmaları, bireyin grup içinde **daha az çaba göstermesi** ile ilgilidir. Bu durum **sosyal kaytarmadır**. **Sosyal kaytarma**, bireyin grup içinde çalışırken sorumluluğun dağılması nedeniyle **bireysel performansını düşürmesi ve daha az çaba göstermesidir**. İş verimliliğinin düşmesi bu durumun tipik sonucudur. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığının performansı artırmasıdır. Bu soruda performans artışı değil, **azalma** söz konusudur.

C) **Uyma:** Bireyin grup baskısı nedeniyle davranışlarını değiştirmesidir. Bu soruda grup baskısıyla uyum değil, **çaba azalması** vardır.

D) **Bilinçli direnç:** Bireyin dış baskılara rağmen kendi tutumunu korumasıdır. Bu soruda direnç değil, **pasifleşme** vardır.

E) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Bu durum tutumlarla ilgilidir, performansla değil.

Cevap: A

9. Feribotlardaki insanların, başlangıçta var olan düşüncelerinin tartışmalar ilerledikçe **daha uç ve daha tehlikeli hâle gelmesi**, grup içinde etkileşim arttıkça görüşlerin **aşırılaşması** ile ilgilidir. Bu durum **grup kutuplaşmasıdır**. **Grup kutuplaşması**, bireylerin grup içinde tartışma ve etkileşim sonucunda **başlangıçtaki eğilimlerini daha uç noktalara taşımasıdır**. Örneğin başlangıçta tereddüt eden bireylerin zamanla daha radikal kararlar savunmaya başlaması bu duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Azınlık etkisi:** Az sayıda kişinin çoğunluğu etkilemesidir. Bu soruda azınlık değil, **grup içi aşırılaşma** vardır.

C) **Enformasyonel sosyal etki:** Bireyin başkalarını doğru bilgi kaynağı olarak görerek fikir değiştirmesidir. Bu soruda amaç doğruyu bulmak değil, **görüşlerin uçlaşmasıdır**.

D) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Bu soruda çaba değil, **tutum değişimi** söz konusudur.

E) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı etkilemesidir. Bu durum performansla ilgilidir, görüşlerin uçlaşmasıyla değil.

Cevap: B

10. Schindler'in, Nazi yetkililerini önce **küçük ve kabul edilebilir bir gerekçeyle (ekonomik fayda)** ikna etmesi, ardından bu kabulün üzerine **giderek daha büyük ve kapsamlı talepler eklemesi**, aşamalı olarak artan isteklerle ilerleme stratejisini gösterir. Bu durum **giderek artan ricalar tekniğidir**. **Giderek artan ricalar tekniği**, bireyin başlangıçta kabul ettiği bir isteğin ardından **kademeli olarak daha büyük taleplerle karşılaşması ve bunları da kabul etme eğilimi göstermesidir**. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sadece o değil tekniği:** İlk sunulan teklife ek avantajlar ekleyerek kabul olasılığını artırmadır. Bu sahnede ek avantaj sunma değil, **isteklerin kademeli artırılması** vardır.

B) **Önce büyük sonra küçük rica tekniği:** Önce reddedilmesi muhtemel büyük bir istek sunulup ardından daha küçük bir isteğe geçilmesidir. Bu sahnede başlangıç küçük taleplerle yapılmaktadır.

D) **Önce küçük sonra büyük rica tekniği:** Önce küçük bir isteğin kabul edilmesi sağlanıp ardından daha büyük bir isteğe geçilmesidir. Bu seçenek yakın görünse de burada yalnızca iki aşama değil, **sürekli artan talepler dizisi** vardır.

E) **Etkili karşılaştırma:** Seçenekleri karşılaştırarak birini daha cazip göstermedir. Bu sahnede böyle bir durum yoktur.

Cevap: C

11. Evey'in, devletin propagandasına karşı başlangıçta direnç göstermemesine rağmen, V'nin uyguladığı süreç sonrasında **zihinsel olarak hazırlanması ve ikna girişimlerine karşı bağışıklık kazanması**, bireyin ileride karşılaşacağı ikna edici mesajlara karşı **önceden güçlendirilmesi** ile ilgilidir. Bu durum **aşılama tekniğidir**. **Aşılama tekniği**, bireye zayıf karşı argümanlar sunarak onun **kendi savunmalarını geliştirmesini ve güçlü ikna girişimlerine karşı direnç kazanmasını sağlamadır**. Evey'in yaşadığı deneyim, onu sistemin etkilerine karşı **daha dirençli hâle getirmiştir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

C) **Ön uyarı:** Bireyin yaklaşan bir ikna girişiminden haberdar edilmesidir. Bu durumda doğrudan bir uyarı değil, **direnç kazandırma süreci** vardır.

D) **Normatif etki:** Bireyin kabul görmek için gruba uymasıdır. Bu soruda uyma değil, **direnç geliştirme** söz konusudur.

E) **Azınlık etkisi:** Az sayıda kişinin çoğunluğu etkilemesidir. Bu soruda böyle bir süreç yoktur.

Cevap: B

12. Winston'un, Parti'nin propagandalarına rağmen kendi düşüncelerini zihninde tekrar ederek **kendi inançlarını destekleyen içsel argümanlar geliştirmesi** ve bu sayede karşıt görüşlere karşı direnç oluşturması, bireyin mevcut tutumunu **destekleyici bilgilerle güçlendirmesi** ile ilgilidir. Buna **destekleyici savunma** denir. **Destekleyici savunma**, bireyin sahip olduğu inanç, tutum ya da görüşü, **onu destekleyen tez ve bilgilerle pekiştirerek karşıt görüşlere karşı sağlamlaştırmasıdır**. Winston'un kendi düşüncelerini sürekli zihninde canlandırarak Parti'nin mesajlarına karşı direnç geliştirmesi bu duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Aşılama:** Bireyin zayıf karşı argümanlarla karşılaştırılarak güçlü ikna girişimlerine karşı direnç kazanmasıdır. Bu soruda dışarıdan sunulan karşı argümanlar değil, **kişinin kendi inançlarını desteklemesi** vardır.

B) **Sosyal karşılaştırma:** Bireyin kendini başkalarıyla kıyaslayarak değerlendirmesidir. Bu soruda böyle bir kıyaslama yoktur.

D) **Önce küçük sonra büyük rica:** Önce küçük bir isteğin kabul ettirilip ardından daha büyük bir isteğe geçilmesidir. Bu bir ikna tekniğidir, **direnç mekanizması değildir**.

E) **Normatif etki:** Bireyin kabul görmek için gruba uymasıdır. Bu soruda uyma değil, **direnç geliştirme** vardır.

Cevap: C

13. Truman'ın, çevresindeki insanların onu durdurmak için **ikna etmeye çalışacaklarını önceden fark etmesi ve buna karşı zihinsel olarak kendini hazırlaması**, yaklaşan ikna girişimine karşı bilinçli farkındalık geliştirmesi ile ilgilidir. Buna **ön uyarı** denir. **Ön uyarı**, bireyin kendisine yönelik bir ikna girişimini **önceden fark etmesi ve bu sayede direnç geliştirmesidir**. Truman'ın "beni ikna etmeye çalışacaklar" diyerek kendini hazırlaması bu duruma örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Aşılama:** Bireyin zayıf karşı argümanlarla karşılaştırılarak güçlü ikna girişimlerine karşı direnç kazanmasıdır. Bu soruda böyle bir karşı argüman sunumu yoktur.

C) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı etkilemesidir. Bu soruda performans değil, **iknaya direnç** vardır.

D) **Uyma:** Bireyin grup baskısıyla davranışını değiştirmesidir. Bu soruda uyma değil, **direnç** söz konusudur.

E) **Tepkisellik:** Bireyin özgürlüğü kısıtlandığında tam tersini yapma eğilimidir. Bu soruda karşı koyma değil, **önceden hazırlık** vardır.

Cevap: A

14. Tris'in, kendisine ne yapması gerektiği dikte edildiğinde özgürlüğünün kısıtlandığını **hissedip buna karşı öfke duyarak tam tersine daha da direnç göstermesi**, bireyin özgürlüğü tehdit edildiğinde karşı tepki geliştirmesi ile ilgilidir. Bu durum **tepkiselliktir**. **Tepkisellik**, bireyin davranış özgürlüğü sınırlandığında ya da tehdit edildiğinde, **bu sınırlamaya karşı çıkarak tam tersini yapma eğilimidir**. Tris'in baskı arttıkça daha da inatçı hâle gelmesi bu duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı artırması ya da zor görevlerde düşürmesidir. Bu soruda performans değil, **direnç davranışı** vardır.

B) **Normatif sosyal etki:** Bireyin kabul görmek için gruba uymasıdır. Tris uyum sağlamamakta, aksine **karşı çıkmaktadır**.

D) **Aşılama:** Bireyin zayıf karşı argümanlarla karşılaştırılarak güçlü ikna girişimlerine karşı direnç kazanmasıdır. Bu soruda böyle bir hazırlık süreci yoktur.

E) **Grup kutuplaşması:** Grup içinde görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Bu soruda bireysel tepki söz konusudur.

Cevap: C

15. Prof. Dr. Ece Hanım'ın, dürüstlük ve iş ahlakı gibi olumlu özelliklerin toplumda **çok nadir olduğunu**, buna karşılık **kendisi ve çevresinin bu özellikleri taşıyan ayrıcalıklı bir grup olduğunu düşünmesi**, bireyin kendisini başkalarından daha farklı ve özel görmesi ile ilgilidir. Bu durum **eşsizlik yanılgısıdır**. **Eşsizlik yanılgısı**, bireyin sahip olduğu olumlu özelliklerin başkalarında daha az bulunduğunu düşünerek **kendini ayrıcalıklı ve nadir görmesidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişiliğe yükleme yapmadır. Bu soruda bir davranışı açıklama değil, **kendini değerlendirme** vardır.

B) **Kendine hizmet eden yanılgı:** Başarıları içsel, başarısızlıkları dışsal nedenlere bağlamadır. Örneğin başarıyı "ben yaptım", başarısızlığı "şartlar kötüydü" diye açıklamak. Bu soruda böyle bir yükleme yoktur.

C) **Bilişsel çelişki:** İnanç ve davranışlar arasındaki uyumsuzluktan doğan rahatsızlıktır. Bu soruda bir çelişki durumu yoktur.

D) **Görüş birliği yanılgısı:** Bireyin kendi düşüncelerinin çoğunluk tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Bu soruda ise tam tersi, **kendisini azınlık ve özel görme** vardır.

Cevap: E

1. Prof. Dr. Selim Bey'in, sınırlı sayıda öğrencinin çevreye duyarlı olduğunu ifade etmesine dayanarak, **toplumun genelinin de aynı görüşü paylaştığını düşünmesi**, kendi görüşlerinin yaygın olduğunu varsayması ile ilgilidir. Bu durum **görüş birliği yanılgısıdır**. **Görüş birliği yanılgısı**, bireyin kendi düşünce ve tutumlarının **çoğunluk tarafından da paylaşıldığını abartılı biçimde varsaymasıdır**. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Davranışları açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişiliğe yükleme yapmadır. Bu soruda böyle bir açıklama yoktur.

B) **Bilişsel çelişki:** İnanç ve davranışlar arasındaki uyumsuzluktan doğan rahatsızlıktır. Bu soruda çelişki yoktur.

C) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendini diğerlerinden daha farklı ve özel görmesidir. Bu soruda ise tam tersi, **kendi görüşünü yaygın sanma** vardır.

E) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı etkilemesidir. Bu soruda performansla ilgili bir durum yoktur.

Cevap: D

2. Öğrencilerin, öğretmenin görüşüne aslında katılmamalarına rağmen sınıfın çoğunluğu aynı görüşte olduğu için **aynı fikri benimsemeleri**, bireyin grup baskısı altında davranış ve tutumlarını değiştirmesi ile ilgilidir. Bu durum **uymadır (konformizm)**. **Uyma**, bireyin kendi görüşüne aykırı olsa bile **çoğunluğa uyum sağlayarak düşünce ya da davranışını değiştirmesidir**. Örneğin bir öğrenci, cevabın yanlış olduğunu bilse bile sınıftaki herkes farklı bir seçeneği işaretlediği için aynı seçeneği işaretleyebilir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Ayrımcılık:** Bir gruba yönelik olumsuz tutumların **davranışa dönüşmesidir**. Örneğin bir öğrenciyi sadece etnik kökeni nedeniyle dışlamak ya da bir işe almamak. Bu soruda böyle bir davranış yoktur.

C) **Bilgilendirici sosyal etki:** Bireyin belirsizlik durumunda başkalarını **doğru bilgi kaynağı olarak görüp** onlara uymasıdır. Örneğin zor bir soruda ne yapacağını bilemeyen bir öğrencinin arkadaşlarının cevabına bakarak karar vermesi. Bu soruda ise öğrenciler doğruyu bulmak için değil, **çoğunluğa uyum sağlamak için** davranmaktadır.

D) **Ön yargı:** Bir grup hakkında deneyime dayanmadan **genellenmiş ve peşin yargılar geliştirmektir**. Örneğin "X bölümündekiler tembeldir" gibi düşünmek. Bu soruda böyle bir yargı yoktur.

E) **Kalıp yargı tehdidi:** Bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz bir yargı nedeniyle **performansının düşmesidir**. Örneğin "kızlar matematikte başarısızdır" inancı altında sınava giren bir öğrencinin kaygı yaşaması. Bu soruda performans düşüşü yoktur.

Cevap: A

3. **Heider'in bilişsel denge kuramı,** bireylerin kişiler arası ilişkilerinde **tutarlılık ve uyum aradığını** savunur. İnsanlar, sevdikleri ve sevmedikleri kişiler arasında **mantıksal bir denge kurmak ister**. Bu denge bozulduğunda bireyde **psikolojik rahatsızlık (gerilim)** oluşur ve kişi bu durumu düzeltmeye çalışır.

Kuram **P-O-X modeli** ile açıklanır: **P (kişi)**, **O (diğer kişi)** ve **X (üçüncü kişi ya da nesne)** arasındaki ilişkiler **olumlu (+)** ya da **olumsuz (-)** olarak değerlendirilir. Temel ilke şudur: **İlişkilerin çarpımı pozitif ise denge, negatif ise dengesizlik vardır.**

Dengeli durumlarda birey rahat hisseder. Örneğin bir kişinin sevdiği biriyle aynı kişiyi sevmesi ya da sevmediği biriyle aynı kişiyi sevmemesi denge oluşturur. Dengesiz durumlarda ise çelişki ortaya çıkar. Örneğin bir kişinin sevdiği birinin, kendisinin sevmediği birini sevmesi bireyde gerilim yaratır.

Birey bu dengesizliği gidermek için genellikle üç yoldan birini seçer: tutumunu değiştirir, kişiler arası ilişkisini değiştirir ya da durumu yeniden yorumlar.

Soruda Ali, Ahmet'i **seviyor (+)**, Ahmet Murat'ı **seviyor (+)**, Ali ise Murat'ı **sevmiyor (-)**. Bu durumda yapı **(+)(+)(-)** olur ve sonuç **negatif**, yani **dengesizdir**. Ali'nin sevdiği bir kişinin sevdiği kişiyi sevmemesi kurama göre uyumsuzluk yaratır.

Cevap: B

4. Selin'in, aynı görüşte olduğu öğretmeni **sevmesi (+)** ve öğretmenin sevdiği öğrencilerden de **hoşlanması (+)**, üçlü ilişkide tüm bağların **olumlu ve tutarlı olması** ile ilgilidir. Heider'ın bilişsel denge kuramına göre birey, sevdiği bir kişinin sevdiği kişileri de sevdiğinde yapı **uyumlu ve dengelidir**. Bu durumda ilişkiler **(+)(+)(+)** biçimindedir ve bireyde herhangi bir psikolojik gerilim oluşmaz.

Cevap: B

5. Başlangıçta **küçük ve marjinal bir grubun (hippiler)**, ana akım kültüre aykırı fikirler savunmasına rağmen zamanla **geniş kitleleri etkilemesi ve bu değerlerin yaygınlaşması**, az sayıda bireyin tutarlı duruşuyla çoğunluğun düşüncelerini değiştirmesi ile ilgilidir. Bu durum **azınlık etkisidir**. **Azınlık etkisi**, sayıca az olan bir grubun, **tutarlı, kararlı ve istikrarlı duruşuyla çoğunluğun tutum ve inançlarını zamanla değiştirmesidir**. Hippi hareketinin başlangıçta dışlanıp sonrasında yaygınlaşması bu kavramın tipik örneğidir. Cevap C seçeneğidir.

A) **Bilgiye dayalı grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Bu olayda tartışma sonucu uçlaşma değil, **azınlığın çoğunluğu etkilemesi** vardır.

B) **Normatif sosyal etki:** Bireyin kabul görmek için çoğunluğa uymasıdır. Burada çoğunluğa uyum değil, **çoğunluğun azınlıktan etkilenmesi** söz konusudur.

D) **Bireysel direnç mekanizması:** Bireyin ikna girişimlerine karşı direnç geliştirmesidir. Bu olayda bireysel direnç değil, **toplumsal etkileme süreci** vardır.

E) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının performansı etkilemesidir. Bu durum performansla ilgili değildir.

Cevap: C

6. Zeynep'in, önemli bir sınava geç kalmayı göze alarak kaza geçiren çocuğa yardım etmesi, herhangi bir çıkar, ödül ya da beklenti olmadan sadece **başkasının yararını gözetmesi** ile ilgilidir. Bu durum **özgeci davranıştır**. **Özgeci davranış**, bireyin kendi çıkarını bilinçli olarak geri plana atarak, **karşılık beklemeden başkasına yardım etmesidir**. Bu tür davranışlarda temel ölçüt **niyettir** ve kişi yalnızca yardım etmiş olmanın verdiği doyumla hareket eder. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sude,** kalabalık bir caddede fenalaşan yaşlı bir kadına yardım eder ve bunu sosyal medyada paylaşarak takipçi kazanır. Bu davranış özgeci değildir çünkü **yardımın ardından elde edilen bir ödül (takipçi)** söz konusudur.

B) **Emre,** trafik kazası geçiren birine yardım eder çünkü insanların saygı duyacağını düşünür. Bu davranış özgeci değildir çünkü **toplumsal onay beklentisi** vardır.

C) **Mert,** komşusuna yardım eder çünkü ileride kendisinin de yardıma ihtiyacı olabileceğini düşünür. Bu davranış özgeci değildir çünkü **karşılık bekleme düşüncesi** vardır.

D) **Deniz,** yaşlı bakım merkezinde gönüllü çalışır çünkü bunu CV'sine yazmak ister. Bu davranış özgeci değildir çünkü **kişisel çıkar amacı** vardır.

Cevap: E

7. Bir toplumda insanların çoğunluğun giyim tarzına uygun şekilde giyinmesi ve buna uymayanlara karşı olumsuz tepkiler verilmesi, birey davranışlarını yönlendiren **toplumsal kurallar ve beklentiler** ile ilgilidir. Bu durum **normlar ile açıklanır**. **Normlar**, toplumda hangi davranışların uygun ya da uygun olmadığını belirleyen, bireylerin uyması beklenen **yazılı olmayan kurallardır**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Roller,** bireyin sahip olduğu statüye bağlı olarak üstlenmesi beklenen davranışlardır. Bu soruda belirli bir rol değil, **genel davranış kuralı** vardır.

C) **Öğrenilmiş çaresizlik,** bireyin tekrar eden başarısızlıklar sonucunda kontrol duygusunu kaybetmesidir. Bu soruyla ilgili değildir.

D) **Ayna benlik,** bireyin kendini başkalarının onu nasıl gördüğüne göre değerlendirmesidir. Bu soruda benlik algısı değil, **davranışı düzenleyen toplumsal kural** vardır.

E) **Yansıtılmış benlik,** bireyin kendine ilişkin algısını başkalarının tepkilerine göre oluşturmasıdır. Bu da benlik ile ilgilidir.

Cevap: B

8. Öğrencilerin, kendi başarılarını sınıfın büyük bir kısmından daha yüksek görmeleri ve hatta kendilerini en başarılılar arasında değerlendirmeleri, bireylerin kendilerini ortalamaya göre **olduğundan daha iyi görme eğilimi** ile ilgilidir. Bu durum **ortalama üstü etkisidir**. **Ortalama üstü etkisi**, bireyin kendi yetenek, başarı ya da özelliklerini **gerçek duruma göre abartarak ortalamanın üzerinde değerlendirmesidir**. Sınav sonuçlarının bunu doğrulamaması, bu algının bir **yanılgı** olduğunu gösterir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kendini gerçekleştiren kehanet,** bireyin beklentilerinin davranışlarını etkileyerek o sonucun gerçekleşmesine yol açmasıdır. Bu soruda beklenti sonucu şekillendirme değil, **yanlış öz değerlendirme** vardır.

C) **Sosyal hızlandırma,** başkalarının varlığının performansı etkilemesidir. Bu soruda performans değil, **algı yanılgısı** vardır.

D) **Grup kutuplaşması,** grup içinde görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Bu soruda grup tartışması değil, **bireysel değerlendirme hatası** vardır.

E) **Bilişsel uyumsuzluk,** inanç ve davranışlar arasındaki çelişkiden doğan rahatsızlıktır. Bu soruda böyle bir içsel çatışma yoktur.

Cevap: B

9. Muhammed Ali'nin, devletin ve otoritenin baskısına rağmen savaşmayı reddetmesi ve bu kararını **kendi dini, ahlaki ve vicdani değerlerine dayanarak sürdürmesi**, bireyin güçlü bir otoriteye karşı **bilinçli biçimde direnç göstermesi** ile ilgilidir. Bu durum **otoriteye dirençtir**. **Otoriteye direnç**, bireyin otoritenin beklenti ve baskılarına rağmen, **kendi değer ve inançlarını koruyarak itaat etmemesidir**. Ali'nin ağır yaptırımlara rağmen kararından dönmemesi bu kavramın güçlü bir örneğidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bilgiye Dayalı Uyma,** bireyin başkalarını doğru bilgi kaynağı olarak görerek onlara uymasıdır. Bu olayda uyma değil, **karşı çıkma** vardır.

B) **Grup Düşüncesi,** grup uyumunu korumak için eleştirel düşünmenin bastırılmasıdır. Ali tam tersine **çoğunluğa karşı çıkmaktadır**.

D) **İçsel Uyum,** bireyin toplumsal normları benimseyerek içselleştirmesidir. Bu soruda normlara uyum değil, **reddetme** vardır.

E) **Normatif Uyma,** bireyin kabul görmek için gruba uymasıdır. Ali ise **toplumsal baskıya rağmen uyum göstermemektedir**.

Cevap: C

10. **Planlı Davranış Kuramı, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetini ve bu niyetin davranışa dönüşmesini açıklayan bir sosyal psikoloji kuramıdır.** Ajzen tarafından geliştirilen kurama göre davranışsal niyet, temel olarak üç unsurdan etkilenir: **Davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol.** Davranışa yönelik tutum ve öznel norm ile algılanan davranışsal kontrol, bireyin davranışı gerçekleştirme niyetini etkiler; algılanan davranışsal kontrol ise bazı koşullarda davranış üzerinde doğrudan da etkili olabilir. Ece'nin bisiklet kullanmanın ulaşım maliyetlerini azaltacağına ve günlük yaşamını daha ekonomik hâle getireceğine inanması, bisiklet kullanımına ilişkin olumlu bir değerlendirmeyi ifade ettiği için "**davranışa yönelik tutum**" kapsamındadır. Yakın arkadaşlarının bisiklet kullanmasını destekleyeceğini ve kendisinin de bisiklet kullanmasını olumlu karşılayacaklarını düşünmesi, önemli gördüğü kişilerin beklentilerine ilişkin algısını ifade ettiği için "**öznel norm**" kapsamındadır. Bisiklet kullanmanın kendisi açısından kolay

ve ulaşılabilir olduğunu düşünmesi ise davranışı gerçekleştirmesinin ne ölçüde kolay olduğuna ilişkin algısını ifade ettiği için "**algılanan davranışsal kontrol**" kapsamındadır.

Davranışa yönelik tutum: Bireyin belirli bir davranışı olumlu veya olumsuz değerlendirmesidir.

Öznel norm: Bireyin önemli gördüğü kişilerin veya grupların belirli bir davranışı yapması ya da yapmaması yönündeki beklentilerine ilişkin algısıdır.

Algılanan davranışsal kontrol: Bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmesinin kendisi açısından ne ölçüde kolay veya zor olduğuna ilişkin algısıdır.

Cevap: B

11. Vedat'ın kendi davranışını açıklarken durumsal bir neden olan "binanın girişindeki beklenmedik yoğunluğu" göstermesi, buna karşılık Süheyla'nın Vedat'ın aynı davranışını onun kişisel özellikleri olan "sorumluluklarını zamanında yerine getirmeme ve planlama konusunda yeterince dikkatli olmama" ile açıklaması, aktörün kendi davranışına yaptığı açıklama ile gözlemcinin aktörün aynı davranışına yaptığı açıklama arasındaki farklılığı göstermektedir. **Bu durum "aktör-gözlemci yanılgısı" ile açıklanır.** Aktör-gözlemci yanılgısı, **aktörün kendi davranışlarının nedenlerini daha çok durumsal etkenlerle açıklamasına karşılık, gözlemcinin aktörün davranışlarını daha çok kişisel özelliklerle açıklaması eğilimidir.**

A) Kendine hizmet eden yanlılık: Bireyin başarılarını içsel, başarısızlıklarını ise dışsal nedenlerle açıklama eğilimidir. Bu soruda başarı veya başarısızlığın açıklanması söz konusu değildir.

B) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı ederek kişisel özelliklere aşırı ağırlık verme eğilimidir. Ancak soruda yalnızca gözlemcinin kişisel açıklama yapması değil, aktörün aynı davranışı durumsal nedenlerle açıklamasıyla arasındaki farklılık söz konusudur.

C) Yanlış uzlaşma etkisi: Bireyin kendi düşünce, tutum ve davranışlarının başkaları tarafından da yaygın biçimde paylaşıldığını olduğundan fazla varsaymasıdır. Soruda başkalarının aynı görüşü paylaştığına ilişkin bir değerlendirme bulunmamaktadır.

D) Adil dünya inancı: Bireyin dünyayı adil bir yer olarak algılaması ve insanların genellikle hak ettikleri sonuçlarla karşılaştıklarına inanmasıdır. Sorudaki açıklama biçimi adil dünya inancıyla ilişkili değildir.

Cevap: E

12. İnek Şaban'ın, doğru cevap verdiğinde bunu **kendi zekâsına bağlaması (içsel neden)**, başarısız olduğunda ise durumu **öğretmene ve ortama yüklemesi (dışsal neden)**, bireyin olumlu sonuçları kendine, olumsuz sonuçları dış faktörlere atfetmesi ile ilgilidir. Bu durum **kendine yontan atıf hatasıdır**. **Kendine yontan atıf hatası**, bireyin başarıyı **içsel nedenlere**, başarısızlığı ise **dışsal nedenlere bağlamasıdır**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Temel atıf hatası, başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişiliğe yükleme yapmaktır. Bu soruda kişi **kendi davranışını değerlendirmektedir**.

C) Gözlemci-aktör yanılgısı, bireyin kendi davranışlarını durumsal, başkalarınınkini kişisel nedenlerle açıklamasıdır. Bu soruda başkaları değil, **aynı kişinin kendi durumları** vardır.

D) Benlik sunumu, bireyin başkaları üzerinde olumlu izlenim bırakmaya çalışmasıdır. Bu soruda sistematik bir izlenim yönetimi değil, **atıf biçimi** vardır.

E) Kendini gerçekleştiren kehanet, bireyin beklentilerinin davranışlarını etkileyerek sonucu şekillendirmesidir. Bu soruda böyle bir süreç yoktur.

Cevap: B

13. Kampanyada ürünün klasik sunumundan farklı olarak şişe üzerinde kişisel isimlerin yer alması ve "markayı değil arkadaşının adını al" gibi bir çağrı yapılması, bireylerin dikkatini çekerek onları alışılmışın dışında bir davranışa yönlendirme ile ilgilidir. Bu durum **sıra dışı istek tekniğidir**. **Sıra dışı istek tekniği**, bireyin alışık olmadığı, dikkat çekici ve farklı bir sunumla karşılaşması sonucunda **ikna olma olasılığının artmasıdır**. Kişisel isim kullanımı, ürüne duygusal ve kişisel anlam yükleyerek bu etkiyi güçlendirmiştir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sadece o değil tekniği,** bir teklife ek avantajlar ekleyerek kabulü artırmadır. Bu kampanyada ek avantaj değil, **farklı sunum** vardır.

C) **Önce küçük, sonra büyük rica tekniği,** önce küçük bir isteği kabul ettirip ardından daha büyük bir istekte bulunmaktır. Bu kampanyada böyle aşamalı bir süreç yoktur.

D) **Giderek artan ricalar tekniği,** taleplerin aşamalı olarak büyütülmesidir. Bu durum burada görülmez.

E) **Önce büyük sonra küçük rica tekniği,** önce büyük bir isteğin sunulup ardından daha küçük bir istekle kabulün artırılmasıdır. Bu kampanyada böyle bir strateji yoktur.

Cevap: B

14. Kampanyada bireylere önce **aşırı büyük ve kabul edilmesi zor bir istek (100 kişi için kola alma)** sunulmakta, bu istek reddedildikten sonra **daha küçük ve makul bir teklif (bir kişi için alma)** yapılmaktadır. Bireyler ikinci teklifi daha kabul edilebilir bulup kabul etmektedir. Bu durum **önce büyük sonra küçük rica tekniğidir**. **Önce büyük sonra küçük rica tekniği**, bireye önce reddedilmesi muhtemel büyük bir istek sunup ardından daha küçük bir istekle **kabul olasılığını artırma** yöntemidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sadece o değil tekniği,** bir teklife ek avantajlar ekleyerek kabulü artırmadır. Bu soruda avantaj ekleme yoktur.

B) **Sıra dışı istek,** alışılmışın dışında dikkat çekici taleplerle ikna etmektir. Bu soruda dikkat çekicilikten çok **aşamalı talep** vardır.

C) **Önce küçük, sonra büyük rica tekniği,** önce küçük bir isteğin kabul ettirilip ardından daha büyük bir isteğe geçilmesidir. Bu soruda tam tersi yapılmaktadır.

D) **Giderek artan ricalar tekniği,** taleplerin kademeli olarak büyütülmesidir. Bu soruda ise büyükten küçüğe geçiş vardır.

Cevap: E

15. Reklamda ürün önce temel işleviyle (bulaşık yıkama) tanıtılmakta, ardından buna ek olarak **düşük su tüketimi, enerji verimliliği ve otomatik deterjan dozlama gibi ekstra özellikler** vurgulanmaktadır. Bu durum, sunulan teklife ek avantajlar ekleyerek ürünü daha cazip hâle getirme ile ilgilidir. Bu nedenle kullanılan strateji **sadece o değil tekniğidir**. **Sadece o değil tekniği**, bireye sunulan bir ürüne ya da teklife **ek özellikler/avantajlar ekleyerek kabul etme olasılığını artırma** yöntemidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sıra dışı istek,** alışılmışın dışında dikkat çekici taleplerle ikna etmektir. Bu reklamda sıra dışı bir talep yoktur.

C) **Önce küçük, sonra büyük rica tekniği,** önce küçük bir isteğin kabul ettirilip ardından daha büyük bir isteğe geçilmesidir. Bu reklamda aşamalı rica yoktur.

D) **Giderek artan ricalar tekniği,** taleplerin kademeli olarak artırılmasıdır. Bu reklamda talep değil, **ürün özellikleri sunulmaktadır**.

E) **Önce büyük sonra küçük rica tekniği,** önce büyük bir isteğin sunulup ardından daha küçük bir istekle kabulün artırılmasıdır. Bu durum burada yoktur.

Cevap: A

1. Kampanyada kullanıcılara önce **küçük ve kolay kabul edilebilir bir teklif (ücretsiz 1 GB internet)** sunulmakta, ardından bu kabulün üzerine **daha büyük bir teklif (ücretli 10 GB paket)** getirilmektedir. Kullanıcılar ilk teklifi kabul ettikleri için ikinci teklife de daha yatkın hâle gelmektedir. Bu durum **önce küçük, sonra büyük rica tekniğidir**. **Önce küçük, sonra büyük rica tekniği**, bireye önce küçük bir isteği kabul ettirip ardından daha büyük bir istekte bulunarak **kabul olasılığını artırma** yöntemidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sadece o değil tekniği,** teklife ek avantajlar ekleyerek kabulü artırmadır. Bu soruda avantaj ekleme değil, **aşamalı istek** vardır.

B) **Sıra dışı istek,** alışılmışın dışında dikkat çekici taleplerle ikna etmektir. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

C) **Giderek artan ricalar tekniği,** taleplerin kademeli olarak artırılmasıdır. Bu seçenek yakın görünse de burada belirgin olarak **ilk küçük kabul üzerine büyük teklif** vardır.

D) **Önce büyük sonra küçük rica tekniği,** önce büyük bir isteğin sunulup ardından daha küçük bir istekle kabulün artırılmasıdır. Bu soruda tam tersi söz konusudur.

Cevap: E

2. Bu soruda, Zeynep'in yaptığı şey **kendi görüşünü destekleyen bilimsel veriler ve içeriklerle tutumunu güçlendirmesi ve bu sayede karşıt görüşleri kolayca çürütebilmesidir**. Bu durum destekleyici savunma olarak adlandırılır. **Destekleyici savunma**, bireyin mevcut tutumunu destekleyen bilgilerle bu tutumu pekiştirmesi ve ikna girişimlerine karşı daha dirençli hâle gelmesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Tepkisellik:** Bireyin özgürlüğünün tehdit edildiğini hissettiğinde karşıt yönde tepki vermesidir. Örnek: Bir öğrenciye sürekli "bu bölümü seçmelisin" diye baskı yapılması sonucu öğrencinin özellikle başka bir bölümü tercih etmesi. Bu soruda böyle bir baskı yoktur.

B) **Aşılama:** Bireye karşıt görüşlerin zayıf örnekleri verilerek bunları çürütmesi sağlanır. Örnek: Sigaranın zararlarını savunan bir kişiye, "bazı insanlar içiyor ama bir şey olmuyor" gibi yaygın ama zayıf bir karşı görüşün sunulup bunun neden geçerli olmadığı üzerinde durulması. Bu soruda böyle bir karşı argümanla hazırlama yoktur.

D) **Ön uyarı:** Bireyin ikna edilmeye çalışıldığını önceden fark etmesiyle savunmaya geçmesidir. Örnek: Bir ürünün reklamı olduğunu anlayan kişinin verilen mesajlara daha eleştirel yaklaşması. Bu soruda böyle bir farkındalık yoktur.

E) **Bilişsel çelişki azaltımı:** Bireyin tutum ve davranışları arasındaki uyumsuzluğu azaltmasıdır. Örnek: Sağlıksız olduğunu bildiği hâlde abur cubur yiyen birinin "zaten bugün çok yoruldum" diyerek bunu gerekçelendirmesi. Bu soruda çelişki değil, tutumun güçlenmesi vardır.

Cevap: C

3. Bu soruda, Merih'in yaptığı şey **baskıcı ve zorlayıcı mesajlar karşısında özgürlüğünün kısıtlandığını hissedip ters yönde davranarak sigara içmeye devam etmesidir**. Bu durum tepkisellik olarak adlandırılır. **Tepkisellik**, bireyin seçim özgürlüğü tehdit edildiğinde buna karşı çıkarak tam tersini yapma eğilimidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Aşılama:** Bireye zayıf karşıt görüşler verilerek bunları çürütmesi sağlanır. Örnek: Sigaranın zararlarını savunan birine, "bazı insanlar içiyor ama zarar görmüyor" gibi zayıf bir karşı görüş sunulup bunun geçersizliği gösterilir. Bu soruda böyle bir hazırlama yoktur.

C) **Destekleyici savunma:** Bireyin kendi görüşünü destekleyen bilgilerle tutumunu güçlendirmesidir. Örnek: Sigaranın zararlı olduğunu düşünen birinin bu görüşünü destekleyen belgeseller izleyerek daha da kesinleşmesi. Bu soruda ise destekleme değil, tepki vardır.

D) **Ön uyarı:** Bireyin ikna edilmeye çalışıldığını önceden fark etmesiyle daha dirençli hâle gelmesidir. Örnek: Bir reklam olduğunu anlayan kişinin mesajlara daha şüpheyle yaklaşması. Bu soruda farkındalıktan çok baskıya tepki vardır.

E) **Bilişsel çelişki azaltımı:** Bireyin tutum ve davranışları arasındaki uyumsuzluğu azaltmasıdır. Örnek: Sigara içen birinin "zaten çok stresliyim" diyerek bunu gerekçelendirmesi. Bu soruda gerekçelendirme değil, karşı koyma vardır.

Cevap: A

4. Bu soruda, öğretmenin yaptığı şey **öğrencilere zayıf karşıt argümanlar vererek bu argümanları çürütmelerini sağlamak ve böylece ileride karşılaşacakları daha güçlü ikna girişimlerine karşı direnç kazandırmaktır**. Bu durum aşılama yoluyla savunma olarak adlandırılır. **Aşılama yoluyla savunma**, bireyin karşıt görüşleri önceden tanıyıp çürütmeyi öğrenmesi sayesinde daha güçlü ikna girişimlerine karşı direnç geliştirmesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Tepkisellik: Bireyin özgürlüğünün tehdit edildiğini hissettiğinde ters yönde davranmasıdır. Örnek: "Bunu yapmalısın" denildiğinde özellikle yapmamak. Bu soruda özgürlük tehdidine tepki yoktur.

C) Destekleyici savunma: Bireyin kendi görüşünü destekleyen bilgilerle tutumunu güçlendirmesidir. Örnek: GDO'ların zararlı olduğunu düşünen birinin bu görüşünü destekleyen içerikler izleyerek daha da kesinleşmesi. Bu soruda destekleme değil, karşı argümanla hazırlama vardır.

D) Ön uyarı: Bireyin ikna edilmeye çalışılacağını önceden fark etmesiyle daha dirençli hâle gelmesidir. Örnek: Bir reklam olduğunu anlayan kişinin mesajlara daha eleştirel yaklaşması. Bu soruda sadece farkındalık değil, aktif çürütme süreci vardır.

E) Bilişsel çelişki azaltımı: Bireyin tutum ve davranışları arasındaki uyumsuzluğu azaltmasıdır. Örnek: Sağlıksız olduğunu bildiği hâlde abur cubur yiyen birinin bunu gerekçelendirmesi. Bu soruda çelişki yoktur.

Cevap: B

5. Bu soruda, Ayça'nın yaptığı şey **reklamlarda kullanılan ikna teknikleri hakkında önceden bilgilendirilmesi ve "yakında bu tür reklamlara maruz kalacağı" bilgisini edinmesi sonucunda daha temkinli ve eleştirel yaklaşmasıdır**. Burada birey, ikna edilmeye çalışılacağını önceden fark ederek zihinsel olarak savunmaya geçmektedir. Bu durum ön uyarı olarak adlandırılır. **Ön uyarı**, bireyin ikna girişiminin farkında olmasıyla birlikte karşı argüman üretmeye başlaması ve daha dirençli hâle gelmesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Tepkisellik: Bireyin özgürlüğü tehdit edildiğinde ters yönde davranmasıdır. Örnek: "Bunu almalısın" denildiğinde özellikle almamak. Bu soruda özgürlük tehdidine tepki yoktur.

B) Aşılama: Bireye zayıf karşı argümanlar verilerek bunları çürütmesi sağlanır. Örnek: Bir ürüne yönelik basit karşı iddiaların önceden sunulup neden geçersiz olduğunun gösterilmesi. Bu soruda karşı argümanla hazırlama yoktur.

C) Destekleyici savunma: Bireyin kendi görüşünü destekleyen bilgilerle tutumunu güçlendirmesidir. Örnek: Bir markayı seven kişinin o markayı öven içerikleri izleyerek daha da bağlanması. Bu soruda destekleme değil, bilinçlenme vardır.

E) Bilişsel çelişki azaltımı: Bireyin tutum ve davranış uyumsuzluğunu azaltmasıdır. Örnek: Beğenmediği bir ürünü aldıktan sonra "aslında fena değil" demesi. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: D

6. Bu soruda, bireyin **otorite konumundaki bir kişinin görüşüne, kendi düşüncesine ters olsa bile uyması** durumu sorulmaktadır. Bu, sosyal psikolojide itaat davranışıyla ilişkilidir ve özellikle otoritenin etkisiyle ortaya çıkar. Doğru seçenekte hem otorite figürü olmalı hem de birey kendi düşüncesine rağmen uyum göstermelidir. Bu koşulları sağlayan ifade **Zeynep'in bölüm başkanına katılmasa da öneriyi uygulamasıdır**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Yalçın, arkadaşlarının fikrini kendi fikrinden üstün tutar: Bu durum otoriteye değil, akran etkisine dayalı uyma davranışıdır.

C) Canan, grubun ortak kararına karşı çıkar: Bu uyma değil, karşı koyma davranışıdır.

D) Serkan, öğretmenin fikrine rağmen kendi görüşünü savunur: Bu da uyma değil, bağımsız davranıştır.

E) Ayşe, konuyla ilgili herkesin fikrine eşit mesafede yaklaşır: Bu tarafsızlık durumudur, uyma davranışı değildir.

Cevap: A

7. Bu soruda, **öz güveni yüksek bireyin grup içinde azınlıkta kalsa bile kendi görüşünü savunması ve grup baskısına direnç göstermesi** durumu sorulmaktadır. Bu durumu en iyi yansıtan kişi Tuğçe'dir. Tuğçe, çoğunluk farklı düşünse de kendi görüşünü kararlılıkla ifade ederek grup baskısına boyun eğmemekte ve bağımsız davranmaktadır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Murat:** Herkesin aynı düşündüğünü görünce susarak grup baskısına uyum sağlamaktadır, direnç göstermemektedir.

C) **Hande:** Grup kararını mantıklı bulmasa da uyum sağlayarak kendi görüşünden vazgeçmektedir.

D) **Eren:** Kendi fikrinden emin olmasına rağmen çoğunluğa uyarak bağımsızlığını koruyamamaktadır.

E) **Seda:** Yalnız kalmamak için çoğunluğa katılarak normatif uyma göstermektedir.

Cevap: B

8. Bu soruda, bireyin **uzman olarak gördüğü ya da bilgi sahibi olduğuna inandığı kişinin görüşüne dayanarak tutumunu değiştirmesi** durumu sorulmaktadır. Bu, bilgiye dayalı uyma davranışıdır. Bu durumu en iyi yansıtan kişi Barış'tır. Barış, alanında yetkin bir akademisyenin görüşünü duyunca kendi fikrini gözden geçirerek uzmanlığa dayalı bir uyma göstermektedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Esra:** Uzmanlık ya da bilgiye dayalı uyma yoktur, öneriyi reddetmektedir.

B) **Cem:** Uzman olmayan birine grup baskısıyla uyduğu için bu durum normatif uyma ile ilgilidir.

C) **Gül:** Uzman görüşünü dikkate almadığı için uyma davranışı yoktur.

D) **Ferhat:** Kim ne derse desin kararını değiştirmemesi bağımsızlık gösterir, uyma içermez.

Cevap: E

9. Bu soruda, **bireyin grup içinde olsa bile kendi görüşünü koruması ve grup baskısına rağmen bağımsız davranması** durumu sorulmaktadır. Bu durumu en iyi yansıtan kişi Nehir'dir. Nehir, grubun tamamı farklı düşünse de kendi kararını açıkça savunarak bağımsızlığını korumakta ve uyma davranışı göstermemektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Elvan:** Çoğunlukla aynı görüşteymiş gibi davranarak uyum göstermektedir, bağımsızlık yoktur.

B) **Ozan:** Kendi fikrini bastırarak gruba uymaktadır.

D) **Kadir:** Katılmasa da uyum sağlayarak grup baskısına boyun eğmektedir.

E) **Melis:** Dışlanmamak için sessiz kalarak normatif uyma göstermektedir.

Cevap: C

10. Bu soruda, **bireyin gruba aidiyet duygusu nedeniyle dışlanmamak ve kabul görmek için içten katılmasa bile grup normuna uyması** durumu sorulmaktadır. Bu durumu en iyi yansıtan kişi Ahmet'tir. Ahmet, çok değer verdiği arkadaş grubunda yalnız kalmamak için fikir değiştirerek normatif uyma göstermektedir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Berk:** Grup baskısına rağmen kendi görüşünü savunarak bağımsız davranmaktadır.

B) **Ayla:** Grubun fikrini reddedip ortamdan ayrılmaktadır, uyma yoktur.

C) **Sinan:** Grup değerlerine karşı çıkarak tartışma başlatmaktadır, uyum göstermemektedir.

E) **Yağmur:** Çoğunluktan farklı düşündüğü için gruptan ayrılmaktadır, bu da uyma değildir.

Cevap: D

11. Bu soruda, **grupta aynı görüşü paylaşan kişi sayısı arttıkça bireyin çoğunluğa uyma eğiliminin artması** durumu sorulmaktadır. Yani birey, kalabalık bir çoğunluğun etkisiyle kendi fikrinden vazgeçerek uyum göstermektedir. Bu durumu en iyi yansıtan kişi Elif'tir. Elif, sınıfın neredeyse tamamının desteklediği fikre sessizce katılarak çoğunluk etkisiyle uyma davranışı göstermektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sude:** Çoğunluğa rağmen kendi fikrini koruyarak bağımsız davranmaktadır.

B) **Can:** Herkes susarken itiraz ederek çoğunluğa karşı çıkmaktadır.

D) **Mert:** Çoğunluğa katılmayarak eleştirel ve bağımsız davranmaktadır.

E) **Derya:** Kalabalığın düşüncesini eleştirerek uyum göstermemektedir.

Cevap: C

12. Bu soruda, Selin'in arkadaşının davranışını **bilinçli, isteyerek ve toplumsal beklentilere aykırı şekilde yaptığına inanarak onun kişiliğine (kibirli, kötü niyetli) yönelik çıkarımda bulunması** durumu sorulmaktadır. Bu, davranıştan hareketle bireyin içsel özelliklerine yönelik çıkarım yapmayı açıklayan **Jones ve Davis'in uyuşan çıkarsamalar kuramı** ile örtüşür. Bu kurama göre özellikle **isteyerek yapılan ve toplumsal normlara aykırı davranışlar**, kişinin karakteri hakkında güçlü çıkarımlar yapılmasına yol açar. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Weiner'in başarı atıf kuramı:** Başarı ve başarısızlığın nedenlerini (içsel-dışsal, kontrol edilebilirlik vb.) açıklar. Bu soruda başarıya ilişkin bir durum yoktur.

B) **Kelley'nin kovaryasyon modeli:** Davranışı; tutarlılık, ayırt edicilik ve uzlaşma bilgilerine göre açıklar. Soruda bu tür karşılaştırmalı bilgi yoktur.

D) **Heider'in bilişsel denge kuramı:** Kişiler arası tutumların dengede olmasını açıklar. Bu soruda denge ilişkisi yoktur.

E) **Festinger'in bilişsel çelişki kuramı:** Tutum ve davranış arasındaki uyumsuzluğu azaltmayı açıklar. Bu soruda çelişki değil, kişilik çıkarımı vardır.

Cevap: C

13. Bu soruda, Mükerrem'in şaşkınlığı **Cem'in beklenen performansının dışına çıkması ve bu durumu açıklamaya çalışması** ile ilgilidir. Bu tür durumlar, bireyin bir davranışın nedenini anlamak için farklı bilgi kaynaklarını birlikte değerlendirdiği **Kelley'nin Kovaryasyon Modeli** ile açıklanır. **Kovaryasyon modeli**, bir davranışın nedenini belirlerken üç tür bilgiye bakar: **tutarlılık (kişinin aynı durumda benzer davranışı gösterip göstermemesi), uzlaşma (başkalarının aynı durumda nasıl davrandığı) ve ayırt edicilik (kişinin bu davranışı sadece bu duruma mı özgü yaptığı)**. Soruda, Cem'in genelde başarılı olması (yüksek tutarlılık beklentisi) ve diğer öğrencilerin yüksek not alması (yüksek uzlaşma) bu düşük notun dikkat çekici ve açıklanması gereken bir durum olduğunu gösterir. Bu nedenle Mükerrem'in şaşkınlığı kovaryasyon modelinin öngördüğü atıf süreciyle örtüşür. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Heider'ın bilişsel denge kuramı:** Kişiler arası ilişkilerde tutumların dengede olmasını açıklar, burada performans analizi vardır.

C) **Festinger'in bilişsel çelişki kuramı:** Tutum ve davranış uyumsuzluğunu açıklar, bu soruda çelişki değil açıklama arayışı vardır.

D) **Bem'in öz-ayırt kuramı:** Bireyin kendi davranışından hareketle tutum geliştirmesini açıklar, burada başkası değerlendirilmektedir.

E) **Weiner'in başarı atıf modeli:** Başarı ve başarısızlığın nedenlerini sınıflandırır, ancak burada temel vurgu atıf türlerinden çok bilgiye dayalı değerlendirme sürecidir.

Cevap: B

14. Bu soruda, insanların **başkalarının davranışlarının nedenlerini anlamaya çalışması ve bu davranışları içsel (kişilik, niyet) ya da dışsal (durum, şans) faktörlere bağlaması** durumu sorulmaktadır. Ayrıca bireylerin gündelik yaşamda "amatör psikologlar gibi" davranarak sürekli atıf yapması vurgulanmıştır. Bu özellikler, Heider'in naif psikoloji kuramına aittir. **Heider'in naif psikoloji kuramı**, insanların sosyal dünyayı anlamlandırmak için davranışların nedenlerini açıklamaya çalıştığını ve bu açıklamaları içsel-dışsal atıflar üzerinden yaptığını savunur. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Heider'ın bilişsel denge kuramı:** Kişiler arası ilişkilerde tutumların dengede olmasını açıklar, atıf sürecine odaklanmaz.

B) **Festinger'in bilişsel çelişki kuramı:** Tutum ve davranış uyumsuzluğunu azaltma sürecini açıklar.

D) **Kelley'in kovaryasyon modeli:** Davranışın nedenini belirlerken tutarlılık, uzlaşma ve ayırt edicilik bilgilerini kullanır; daha sistematik bir atıf modelidir.

E) **Bem'in öz-ayırt kuramı:** Bireyin kendi davranışlarından hareketle tutum geliştirmesini açıklar.

Cevap: C

15. Bu soruda, Berat'ın yaşadığı durum **sonuç ortaya çıktıktan sonra geçmişteki tutumunu yeniden yorumlaması** ile ilgilidir. Bölümden mutsuz olduktan sonra "zaten böyle olacağı belliydi, o kadar da istememiştim" demesi, olayın sonucunu öğrendikten sonra geçmişi sanki baştan beri böyleymiş gibi değerlendirmesidir. Bu durum geçmişi değerlendirme yanlılığı olarak adlandırılır. **Geçmişi değerlendirme yanlılığı**, bireyin bir olayın sonucunu öğrendikten sonra, geçmişteki düşünce ve öngörülerini çarpıtarak hatırlamasıdır. Olayın sonucu öğrenildikten sonra, olayın gidişatı da sanki bu sonucu zorunlu olarak doğuruyormuş gibi görünür. Bu da kişinin, sonucu önceden sezdiği yanılsamasına kapılmasına neden olur. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Kalıpyargı tehdidi:** Bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz bir yargı nedeniyle performansının düşmesidir. Örnek: "Kadınlar matematikte başarısızdır" inancını bilen bir öğrencinin sınavda kaygılanıp düşük performans göstermesi.

B) **Saydamlık yanılması:** Bireyin kendi duygu ve düşüncelerinin başkaları tarafından kolayca anlaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Sunum yaparken heyecanlandığını herkesin fark ettiğini düşünmek.

C) **Bağışıklık bilgisizliği:** Bireyin gelecekte yaşayacağı duygusal tepkileri olduğundan farklı tahmin etmesidir. Örnek: Bir sınavı kazanamazsa "çok uzun süre toparlanamam" diye düşünmek ama kısa sürede normale dönmek.

D) **Sahne ışığı etkisi:** Bireyin başkalarının kendisine olduğundan fazla dikkat ettiğini düşünmesidir. Örnek: Üzerine kahve döken birinin herkesin bunu fark ettiğini sanması.

Cevap: E

1. Bu soruda ölçülen kavram, bireyin **gelecekte yaşayacağı duygusal tepkileri olduğundan daha yoğun ve uzun süreli öngörmesi** ile ilgilidir. Ayşenur'un, sınavda başarısız olursa "çok büyük bir yıkım yaşayacağını" ve "uzun süre toparlanamayacağını" düşünmesi; buna rağmen Defne'nin benzer bir durumu kısa sürede atlattığını belirtmesine karşın bu inancı sürdürmesi, bireyin kendi psikolojik dayanıklılığını ve uyum sağlama kapasitesini göz ardı ettiğini gösterir. Bu durum bağışıklık bilgisizliği olarak adlandırılır. Birey, olumsuz bir olay sonrası devreye girecek başa çıkma, alışma ve yeniden anlamlandırma süreçlerini hesaba katmaz ve duygusal etkinin süresini abartır. Nitekim bir kişinin "işten çıkarılırsam aylarca kendime gelemem" diye düşünmesi, ancak gerçekte birkaç hafta içinde yeni koşullara uyum sağlayabilmesi bu yanlılığa tipik bir örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Saydamlık yanılsaması:** Bireyin kendi duygu ve düşüncelerinin başkaları tarafından kolayca anlaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Sunum yapan bir öğrencinin, heyecanını herkesin fark ettiğini düşünmesi.

C) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişilik özelliklerine, kendi davranışlarımızı ise durumsal etkenlere bağlama eğilimidir. Örnek: Bir arkadaşının düşük not almasını "yetersiz biri" diye açıklarken, kendi düşük notunu "sınav çok zordu" şeklinde açıklamak.

D) **Geçmişi değerlendirme yanlılığı:** Olayın sonucunu öğrendikten sonra geçmişteki düşünceleri çarpıtarak "zaten böyle olacağı belliydi" şeklinde hatırlamadır. Örnek: Bir maç bittikten sonra "bu takımın kazanacağı baştan belliydi" demek.

E) **Sahne ışığı etkisi:** Bireyin başkalarının kendisine olduğundan fazla dikkat ettiğini düşünmesidir. Örnek: Üzerine içecek döken birinin, herkesin ona baktığını sanması; oysa çoğu kişi bunu fark etmez.

Cevap: A

2. Bu soruda ölçülen kavram, bireyin **kendi içsel yaşantılarının (duygu, düşünce, fizyolojik tepkiler) başkaları tarafından ne ölçüde fark edildiğini yanlış değerlendirmesi** ile ilgilidir. Başak'ın sunum sırasında kalp çarpıntısı, terleme ve ses titremesi yaşaması tamamen içsel bir deneyimdir; ancak sunum sonrasında herkesin onun ne kadar gergin olduğunu fark ettiğini düşünmesi, buna karşın çevresindekilerin onu oldukça rahat görmesi bu çarpıtmayı açıkça gösterir. Bu durum **saydamlık yanılsaması** olarak adlandırılır. Birey, kendi içsel durumunun dışarıdan da aynı açıklıkla görülebildiğini varsayar. Örneğin bir kişi sunum yaparken "ellerim titriyor, kesin herkes fark ediyor" diye düşünür; oysa izleyiciler bunu çoğu zaman fark etmez bile. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Bireyin kendi davranışlarını durumsal, başkalarının davranışlarını ise kişisel özelliklerle açıklama eğilimidir. Örnek: Kendi geç kalmasını "trafik vardı" diye açıklarken, başkasının geç kalmasını "sorumsuz biri" diye değerlendirmek.

B) **Aşırı genelleme:** Tek bir olumsuz deneyimden yola çıkarak geniş ve genelleyici sonuçlara varmaktır. Örnek: Bir sınavdan düşük not alan bir öğrencinin "ben zaten hiçbir derste başarılı olamam" demesi.

D) **Ayna benlik algısı:** Bireyin kendisini, başkalarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerini yansıtarak algılamasıdır. Örnek: Arkadaşlarının onu zeki bulduğunu düşünen birinin kendini gerçekten zeki olarak görmeye başlaması.

E) **Gözlemci ön yargısı:** Gözlem yapan kişinin kendi beklenti ve inançlarının, değerlendirmelerini etkilemesidir. Örnek: Bir öğretmenin, başarılı olduğunu düşündüğü öğrencilerin performansını daha olumlu değerlendirmesi.

Cevap: C

3. Emir'in, arkadaşlarının ona bakıp fısıldaştığını görünce herkesin kazaktaki lekeyi fark ettiğini düşünmesi ve gün boyunca herkesin onu izlediğine, hakkında konuştuğuna inanması; sosyal ortamda dikkat odağı olma algısını abarttığını gösterir. Yüzünün kızardığını hissettiğinde bunun herkes tarafından fark edildiğinden emin olması da bu durumu pekiştirir. Bu durum **sahne ışığı etkisi** olarak adlandırılır. Birey, sanki bir sahnedeymiş gibi herkesin dikkatinin kendi üzerinde olduğunu varsayar. Örneğin bir kişi tişörtünde küçük bir leke olduğunda, herkesin bunu fark edip kendisine baktığını düşünür; oysa çoğu insan bunu ya fark etmez ya da önemsemez. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Saydamlık yanılsaması:** Bireyin kendi duygu ve içsel durumlarının başkaları tarafından kolayca anlaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Sunum yapan bir öğrencinin heyecanının herkes tarafından fark edildiğini düşünmesi.

B) **Kendine yontma yanlılığı:** Başarıları içsel nedenlere, başarısızlıkları dışsal nedenlere bağlama eğilimidir. Örnek: Yüksek not alınca "zekiyim", düşük not alınca "sınav çok zordu" demek.

C) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını onların kişilik özellikleriyle açıklama eğilimidir. Örnek: Birinin geç kalmasını "sorumsuz biri" diye yorumlamak.

D) **Yanlış görüş birliği etkisi:** Bireyin kendi düşüncelerinin çoğu kişi tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Kendi tuttuğu takımın herkes tarafından desteklendiğini düşünmek.

Cevap: E

4. Annenin, çocuğunun olumlu davranışlarını kendisiyle ilişkilendirmesi ("bana çekmiş") ancak olumsuz davranışlarını dışsal bir kaynağa atfetmesi ("kime çekmiş bilmiyorum") başarıyı içsel, başarısızlığı ise dışsal nedenlerle açıklama eğilimini gösterir. Bu durum **kendine yontan atıf hatası** olarak adlandırılır. Birey, benlik saygısını korumak için olumlu sonuçları kendine mal ederken olumsuz sonuçlardan uzaklaşır. Örneğin bir öğrenci yüksek not aldığında "çok çalıştım" derken, düşük not aldığında "sınav çok zordu" diyerek durumu dışsal nedenlere bağlar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İçsel saplanma:** Bireyin belirli bir gelişim dönemine ya da davranış örüntüsüne takılı kalmasıdır. Örnek: Yetişkin birinin aşırı bağımlı davranışlar sergilemesi.

C) **İçsel bastırma:** Kabul edilemeyen duygu ve düşüncelerin bilinç dışına itilmesidir. Örnek: Kişinin yaşadığı öfkeyi fark etmeyip tamamen bastırması.

D) **İçsel atıf:** Davranışların nedenini bireyin kişilik özellikleriyle açıklamadır. Örnek: Başarılı bir öğrenciyi "zeki biri" olarak değerlendirmek.

E) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklama eğilimidir. Örnek: Birinin başarısızlığını "yetersiz biri" olarak yorumlamak.

Cevap: B

5. Ayşe'nin kilo aldığını düşünüp yediklerine dikkat etmesi gerektiğine inanmasına rağmen pastane gördüğünde kendini durduramayıp pasta ve börek alması; yani "sağlıklı beslenmeliyim" düşüncesi ile "sağlıksız yiyecek tüketme" davranışının birbiriyle çelişmesi ve bu durumdan rahatsızlık duyması, bireyin iki zıt biliş arasında kalmasına işaret eder. Bu durum **bilişsel çelişki** olarak adlandırılır. **Bilişsel çelişki**, birey tutumu ile davranışı arasında uyumsuzluk yaşadığında ortaya çıkan psikolojik gerilim durumudur ve kişi bu rahatsızlığı azaltmaya çalışır. Örneğin sigaranın zararlı olduğunu bilen birinin sigara içmeye devam etmesi ve bundan dolayı huzursuzluk yaşaması da aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Şema tutarsızlığı:** Bireyin mevcut zihinsel şemalarıyla uyuşmayan bir durumla karşılaşmasıdır. Örnek: "Tüm öğrenciler sessizdir" inancına sahip birinin çok hareketli bir sınıfla karşılaşması.

B) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklama eğilimidir. Örnek: Birinin başarısızlığını "yetersiz biri" olarak değerlendirmek.

D) **Tutumsal zayıflık:** Bireyin tutumunun güçlü olmaması ve kolayca değişebilmesidir. Örnek: Bir ürün hakkında net fikri olmayan birinin reklamlardan etkilenerek görüşünü değiştirmesi.

E) Kendine yontan yanlılık: Başarıları kendine, başarısızlıkları dışsal nedenlere bağlama eğilimidir. Örnek: Sınavdan yüksek not alınca "çok çalıştım", düşük alınca "sınav zordu" demek.

Cevap: C

6. Deneyde, **tek başına** anket dolduranların %70'inin yardım etmesi, buna karşılık **grup hâlinde** olanlarda bu oranın %40'a düşmesi; birey sayısı arttıkça yardım etme olasılığının azaldığını göstermektedir. Yani kişi yalnızken sorumluluğu tamamen kendisi hissederken, grup içindeyken "nasıl olsa biri yardım eder" düşüncesiyle sorumluluğu başkalarına yayar. Bu durum **seyirci etkisi** olarak adlandırılır. **Seyirci etkisi**, bir olay karşısında yardım etme davranışının, ortamda bulunan kişi sayısı arttıkça azalmasıdır. Örneğin kalabalık bir ortamda birinin yere düştüğünü gören bireylerin, başkalarının da orada olması nedeniyle müdahale etmemesi bu duruma tipik bir örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Aktör-gözlemci yanılgısı: Bireyin kendi davranışlarını **durumsal**, başkalarının davranışlarını ise **kişisel özelliklerle** açıklama eğilimidir. Örnek: Kendi başarısızlığını "şartlar zordu" diye açıklarken, başkasının başarısızlığını "yetersiz biri" olarak değerlendirmek.

C) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını **içsel özelliklere** bağlama eğilimidir. Örnek: Birinin geç kalmasını "sorumsuz biri" diye yorumlamak.

D) Grup kutuplaşması: Grup tartışmaları sonucunda bireylerin başlangıçtaki görüşlerinin **daha uç noktalara kaymasıdır**. Örnek: Bir konuda kararsız olan bireylerin grup tartışması sonrası daha keskin bir görüş benimsemesi.

E) Zıtlaştırma etkisi: Bir uyarıcının, kendisinden önce gelen uyarıcıyla **zıtlık oluşturacak şekilde algılanmasıdır**. Örnek: Çok zor bir sorudan sonra gelen orta zorluktaki sorunun kolay algılanması.

Cevap: A

7. Eski hükümlülerin bir şirkette çalışmaya başladıklarında çalışma huzurunu bozacaklarına inanmak, bir gruba yönelik **genelleyici ve peşin hüküm içeren bir değerlendirme** yapıldığını gösterir. Bireyler, bu kişileri tanımadan, sadece ait oldukları gruba bakarak olumsuz bir yargıya varmaktadır. Bu durum **ön yargı** olarak adlandırılır. **Ön yargı**, bir gruba yönelik yeterli bilgiye dayanmadan, önceden oluşturulmuş olumlu ya da olumsuz tutum ve inançlardır. Örneğin bir işverenin, "gençler sorumsuzdur" diyerek adayları değerlendirmeden elemesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Grup birliği: Grup üyeleri arasındaki bağlılık ve dayanışma düzeyidir. Örnek: Bir takımın üyelerinin birbirine destek olarak ortak hedef doğrultusunda hareket etmesi.

B) Mobbing: İş ortamında bir kişiye yönelik sistematik psikolojik baskı ve yıldırma davranışlarıdır. Örnek: Bir çalışanın sürekli küçümsenmesi ve dışlanması.

C) Grup kutuplaşması: Grup tartışmaları sonucunda bireylerin görüşlerinin daha uç noktalara kaymasıdır. Örnek: Kararsız bir grubun tartışma sonrası çok daha keskin bir karar alması.

E) Düşmanlık: Bir kişi ya da gruba karşı açık ve yoğun olumsuz duygular besleme durumudur. Örnek: Bir gruba karşı nefret söylemlerinde bulunmak.

Cevap: D

8. "**Bütün İtalyanlar neşelidir**" ya da "**bütün kadınlar kötü sürücüdür**" gibi ifadeler, bir gruba ait tüm bireyleri **tek tip özelliklerle genelleyerek değerlendirme** içerir. Bu tür genellemeler, bireyleri tek tek tanımadan, ait oldukları gruba bakarak özellik atfetmeyi ifade eder. Bu durum **kalıp yargı** kavramına karşılık gelir. **Kalıp yargı**, belirli bir gruba ilişkin özelliklerin tüm üyelere aynen atfedilmesidir. Örneğin "tüm mühendisler içine kapanıktır" gibi bir genelleme yapmak da aynı duruma örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Mobbing: İş ortamında bir kişiye yönelik **sistematik baskı ve yıldırma** davranışlarıdır. Örnek: Bir çalışanın sürekli küçümsenmesi ve dışlanması.

C) **Düşmanlık:** Bir kişi ya da gruba karşı **yoğun olumsuz duygular (öfke, nefret)** besleme durumudur. Örnek: Bir gruba yönelik hakaret ve nefret söylemlerinde bulunmak.

D) **İç grup kayırmacılığı:** Bireyin kendi grubunu **diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesi ve avantaj sağlamasıdır**. Örnek: Kendi okulundan mezun olan adaylara öncelik tanımak.

E) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda bireylerin görüşlerinin **daha uç noktalara kaymasıdır**. Örnek: Başta kararsız olan bir grubun tartışma sonrası çok daha keskin bir tutum benimsemesi.

Cevap: A

9. **Sosyal kaytarma**, bireyin **grup içinde çalışırken bireysel çabasını azaltması** durumudur. Kişi, katkısının fark edilmeyeceğini düşündüğünde ya da sorumluluğun dağıldığını hissettiğinde daha az çaba gösterir.

Bireyin sarf ettiği **kişisel eforun gözleneceğini bilmesi**, yaptığı katkının görünür olmasını sağlar ve sorumluluk hissini artırır. Bu durumda birey daha fazla çaba gösterir ve sosyal kaytarma azalır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Bireyin yapacağı işi sıkıcı bulması:** İşe yönelik motivasyon düşer ve birey daha az çaba gösterir. Bu durumda sosyal kaytarma artar.

C) **Bireyin yapılan işte kendi performansının anlamlı bir etkisinin olmayacağına inanması:** Kişi kendi katkısını önemsiz görür ve sorumluluk hissi azalır. Bu durumda sosyal kaytarma artar.

D) **Bireyin büyük gruplar içinde çalışması:** Grup büyüdükçe bireysel sorumluluk dağılır. Bu durumda sosyal kaytarma artar.

E) **Bireyin yapılan işi önemsiz bulması:** İşe verilen değer azaldıkça bireyin çabası düşer. Bu durumda sosyal kaytarma artar.

Cevap: A

10. Prenses Diana'nın hayatını kaybettiği kazada, olay yerinde birçok paparazzi bulunmasına rağmen yalnızca bir kişinin yardım çağırması; diğerlerinin ise "nasıl olsa bir başkası aramıştır" diye düşünmesi, **sorumluluğun başkalarına dağıtılması** durumunu gösterir. Birey sayısı arttıkça kişi, müdahale etme sorumluluğunu daha az hisseder ve başkalarının harekete geçeceğini varsayar. Bu durum **seyirci etkisi** olarak adlandırılır. **Seyirci etkisi**, bir olay karşısında yardım etme davranışının, ortamda bulunan kişi sayısı arttıkça azalmasıdır. Örneğin kalabalık bir ortamda birinin yardıma ihtiyacı olduğunda herkesin birbirine bakması ve kimsenin müdahale etmemesi bu duruma tipik bir örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Kitlelerin bilgeliği: Kitlelerin bilgeliği**, bireylerin birbirinden bağımsız yaptıkları tahmin ve değerlendirmelerin bir araya geldiğinde çoğu zaman daha doğru sonuç vermesidir. Bu durumun ortaya çıkması için çeşitlilik, bağımsızlık ve merkezi olmayan yapı gerekir. Örnek: Bir grup insanın bağımsız olarak yaptığı tahminlerin ortalamasının gerçek değere çok yakın çıkması. Bu soruda ise bireyler bağımsız karar üretmek yerine sorumluluğu başkalarına bırakmaktadır.

B) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda bireylerin başlangıçtaki görüşlerinin daha uç noktalara kaymasıdır. Örnek: Başta orta düzeyde risk alan bir grubun tartışma sonrası daha riskli kararlar alması. Bu olayda tartışma ve görüş değişimi yoktur.

C) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını kişisel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi hatasını "şartlar zordu" diye açıklarken, başkasının hatasını "dikkatsiz biri" diye yorumlamak. Bu senaryoda atıf biçimi değil, sorumluluk dağılımı söz konusudur.

E) **Mantık hatası:** Bireyin, **birbirine yakın ve benzer özellikleri birbirinden ayırt edememesi** durumudur. Örneğin çalışkan bir kişiyi doğrudan zeki olarak değerlendirmek, iki farklı özelliği karıştırmaktır. Bu soruda ise problem benzer özellikleri karıştırmak değil, sorumluluğun başkalarına aktarılmasıdır.

Cevap: D

11. Saldırganlığın artmasında **olumsuz duygular ve kötü ruh hâli önemli bir rol oynar**. Birey öfke, engellenme, stres gibi durumlar yaşadığında saldırgan tepkiler verme olasılığı yükselir. Bu durum, özellikle engellenme-saldırganlık yaklaşımı ve duygusal uyarılma temelli açıklamalarla desteklenir. Örneğin yoğun stres yaşayan bir kişinin küçük bir uyarana karşı bile daha sert tepki vermesi bu duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Saldırganlığı en çok etkileyen faktör çevresel faktördür: Saldırganlık tek bir faktörle açıklanamaz; biyolojik, psikolojik ve çevresel etkenlerin etkileşimi söz konusudur. Bu nedenle tek başına çevresel faktör demek doğru değildir.

C) Saldırganlık, bireysel bir sorundur: Saldırganlık sadece bireyin içsel özellikleriyle değil, sosyal çevre, öğrenme ve durumlarla da ilişkilidir. Bu ifade eksik ve yanlıştır.

D) Saldırganlık, yardımseverliğin tam tersi bir davranıştır: Saldırganlık ve yardımseverlik farklı boyutlardır; biri diğerinin basitçe zıttı değildir. Birey farklı durumlarda her iki davranışı da sergileyebilir.

E) Saldırganlık, sadece doğuştan gelen bir özelliktir: Saldırganlık yalnızca biyolojik temelli değildir; öğrenme, model alma ve çevresel etkiler de belirleyicidir.

Cevap: B

12. Asitli içeceklerin zararlı olduğunu bilmesine rağmen içmeye devam eden bir kişinin bu durumdan **rahatsızlık duyması** ve bu huzursuzluğu azaltmak için **sağlıklı içeceklere yönelmesi**, bireyin düşünce ve davranışları arasındaki uyumsuzluğu gidermeye çalıştığını gösterir. Bu durum **bilişsel çelişki kuramı** ile açıklanır. **Bilişsel çelişki**, bireyin sahip olduğu bilgi, tutum ve davranışlar arasında uyumsuzluk olduğunda ortaya çıkan psikolojik gerilimdir ve birey bu gerilimi azaltmak için ya davranışını değiştirir ya da düşüncesini yeniden düzenler. Örneğin sigaranın zararlı olduğunu bilip içmeye devam eden birinin bu çelişkiyi azaltmak için sigarayı bırakmaya çalışması da aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Düşünülmüş eylem kuramı: Davranışın, bireyin niyeti ve bu niyeti belirleyen tutumlar ile öznel normlara bağlı olduğunu açıklar. Bu durumda ise temel vurgu çelişkiyi azaltma üzerinedir.

B) Pasif öğrenme kuramı: Bireyin çevresinden gelen uyarıcılarla, aktif çaba göstermeden öğrenmesini ifade eder. Bu senaryoda öğrenmeden çok içsel uyumsuzluk söz konusudur.

D) Planlı davranış kuramı: Davranışın, niyet, tutum, öznel normlar ve algılanan davranışsal kontrol ile belirlendiğini savunur. Burada ise davranışı yönlendiren unsur çelişkiyi azaltma ihtiyacıdır.

E) Sosyal yargı kuramı: Bireyin mesajları kendi tutumlarına göre değerlendirmesi ve kabul-ret aralıklarıyla ilgilidir. Bu olayda tutum değerlendirmesi değil, içsel gerilim söz konusudur.

Cevap: C

13. İlhan'ın, önündeki arabanın yavaş gitmesini **sürücünün beceriksizliğiyle açıklaması** ve "ehliyeti yeni almış olabilir, trafikte ilk günü olabilir" gibi **durumsal nedenleri hiç dikkate almaması**, başkasının davranışını doğrudan kişisel özelliklere bağladığını gösterir. Bu durum **temel atıf hatası** olarak adlandırılır. **Temel atıf hatası**, bireyin başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip içsel özelliklere ağırlık vermesidir. Örneğin trafikte hata yapan birini hemen "dikkatsiz biri" olarak etiketlemek, o kişinin o anki koşullarını düşünmemek bu hataya tipik bir örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Kendine yontan atıf hatası: Bireyin başarılarını kendine, başarısızlıklarını dışsal nedenlere bağlamasıdır. Bu durumda kişi kendi davranışını değil, başkasının davranışını açıklamaktadır.

B) Normatif sosyal etki: Bireyin grup tarafından kabul görmek için çoğunluğa uyum sağlamasıdır. Bu örnekte sosyal uyum değil, atıf yapma biçimi söz konusudur.

D) Dışsal atıf: Davranışın nedenini çevresel ve durumsal faktörlerle açıklamaktır. İlhan tam tersini yaparak içsel nedenlere odaklanmaktadır.

E) Bilgilendirici sosyal etki: Bireyin doğruyu bulmak için başkalarını bilgi kaynağı olarak almasıdır. Bu durumda başkalarından etkilenme değil, bireysel yorum söz konusudur.

Cevap: C

14. Pazarlama ve finans departmanlarının toplantı sırasında **karşıt görüşler üzerinden tartışması** ve bu tartışmaların sonunda **daha sağlıksız bir karara varılması**, grup içi etkileşim sonucunda görüşlerin daha **uç ve dengesiz noktalara kaydığını** gösterir. Başlangıçta daha dengeli olabilecek görüşler, tartışma sürecinde keskinleşmiş ve sonuçta daha hatalı bir karar ortaya çıkmıştır. Bu durum **grup kutuplaşması** olarak adlandırılır. **Grup kutuplaşması**, grup tartışmaları sonucunda bireylerin başlangıçtaki eğilimlerinin daha uç noktalara taşınmasıdır. Örneğin riskli bir karara yatkın bir grubun tartışma sonrası çok daha riskli bir karar alması buna tipik bir örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kitlelerin bilgeliği: Bireylerin bağımsız değerlendirmeleri bir araya geldiğinde daha isabetli sonuçlar ortaya çıkmasıdır. Bu durumda ise karar kalitesi düşmektedir.

B) İtaat: Bireyin bir otoritenin talimatlarına uymasıdır. Bu senaryoda otoriteye uyma değil, grup içi tartışma söz konusudur.

C) Sosyal kolaylaştırma: Bireyin başkalarının varlığında bazı görevleri daha iyi yapmasıdır. Burada performans artışı değil, karar süreci bozulmaktadır.

E) Sosyal kaytarma: Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Bu durumda tartışma ve karar süreci ön plandadır, çaba azaltma değil.

Cevap: D

15. Kişinin ait olduğu grubu üstün görme ihtiyacı, diğer gruplarla temas eksikliği, sınırlı kaynaklar için rekabet ve dünyayı "biz ve onlar" şeklinde algılama eğilimi; **gruplar arası ayrımı keskinleştirerek ön yargı ve düşmanlığı artıran** durumlardır. Buna karşılık **ortak hedeflere ulaşmak için dış grupla birlikte hareket etme gerekliliği**, gruplar arası iş birliğini artırır ve ön yargıları azaltır. Bu durum, grupların ortak amaç doğrultusunda bir araya geldiğinde aralarındaki olumsuz tutumların zayıfladığını gösterir. Bu nedenle **ön yargı ve düşmanlığı körüklemeyen** seçenek budur. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Kişinin ait olduğu grupları başka gruplardan daha üstün görme ihtiyacında olması: Kişi kendi grubunu yüceltir, diğer grupları değersizleştirir. Bu durumda ön yargı artar.

B) Diğer grubun üyeleriyle temasın olmaması, onları tanımaması ve bilmemesi: Bilgi eksikliği yanlış genellemelere yol açar. Bu durumda ön yargı artar.

C) Diğer grubun üyeleriyle sınırlı kaynaklara ulaşmak için rekabet hâlinde olunması: Rekabet çatışmayı tetikler. Bu durumda düşmanlık artar.

D) Sosyal hayatı "biz ve onlar" ekseninde algılamaya doğal eğilim gösterilmesi: Grup ayrımı keskinleşir. Bu durumda ön yargı artar.

Cevap: E

1. Altan'ın matematik sınavında **iyi not aldığında bunu "çok çalıştım" diyerek kendisine bağlaması**, kötü not aldığında ise "öğretmen kıt not veriyor" diyerek **dışsal bir nedene yüklemesi**, başarıyı içsel; başarısızlığı dışsal nedenlerle açıklama eğilimini gösterir. Bu durum **kendine yontan atıf hatası** olarak adlandırılır. **Kendine yontan atıf hatası**, bireyin benlik saygısını korumak için olumlu sonuçları kendine, olumsuz sonuçları ise dış etkenlere bağlamasıdır. Örneğin bir öğrencinin yüksek not aldığında "çok çalıştım", düşük not aldığında "sorular çok zordu" demesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

   A) **Olumluluk yanlılığı:** Bireyin olumlu bilgileri daha fazla hatırlama ya da önemseme eğilimidir. Örnek: Bir öğrencinin aldığı yüksek notları hatırlayıp düşük notlarını göz ardı etmesi. Altan'ın durumunda ise bilgi seçmek değil, **başarı ve başarısızlığın nedenini farklı şekilde açıklamak** söz konusudur.

   C) **Seçici dikkatsizlik:** Bireyin bazı uyarıcılara odaklanırken diğerlerini görmezden gelmesidir. Örnek: Derste sadece öğretmenin anlattığına odaklanıp dış sesleri fark etmemek. Altan'ın durumunda dikkat süreci değil, **notlarının nedenini nasıl yorumladığı** ön plandadır.

   D) **Sosyal kaytarma:** Bireyin grup içinde çalışırken çabasını azaltmasıdır. Örnek: Grup ödevinde bazı öğrencilerin "nasıl olsa diğerleri yapar" diyerek daha az çalışması. Altan'ın yaşadığı durumda ise **bir grup çalışması yoktur**, bireysel başarısını ve başarısızlığını yorumlamaktadır.

   E) **Olumsuzluk yanılgısı:** Bireyin olumsuz bilgileri daha güçlü ve etkili algılamasıdır. Örnek: Bir öğrencinin aldığı tek bir düşük notu abartarak genel başarısını kötü görmesi. Altan'ın durumunda ise **olumsuz bilgiye odaklanmak değil**, başarısızlığın nedenini dışa yüklemek söz konusudur.

Cevap: B

2. **"Ön yargının duygusal boyutuna kalıp yargı denir"** ifadesi yanlıştır. Ön yargı üç boyuttan oluşur: **bilişsel boyut (kalıp yargı)**, **duygusal boyut (duygu; örneğin hoşlanmama, nefret)** ve **davranışsal boyut (ayrımcılık)**. Bu nedenle kalıp yargı, duygusal değil **bilişsel** boyuta aittir. Örneğin "X grubu tembeldir" demek kalıp yargıdır (bilişsel); bu gruptan hoşlanmamak duygusal boyuttur; o gruba iş vermemek ise davranışsal boyuttur. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

   A) **Soykırım, ön yargının davranışsal boyutunun ulaşabileceği en aşırı noktalardan birisidir:** Doğrudur. Ön yargı davranışa dönüştüğünde ayrımcılık ve en uçta kitlesel şiddet görülebilir.

   B) **"Biz"i "onlar"dan üstün görme arzusu ön yargının temel nedenlerinden birisidir:** Doğrudur. İç grup kayırmacılığı ve sosyal kimlik süreçleri ön yargıyı artırır.

   C) **Sınırlı kaynaklara ulaşmak için rekabet eden grupların üyeleri birbirlerine karşı ön yargılı olabilirler:** Doğrudur. Gerçekçi çatışma yaklaşımına göre rekabet ön yargıyı besler.

   D) **Kendini belli bir gruptan çok insanlık aleminin bir üyesi olarak algılamak ön yargıyı azaltacaktır:** Doğrudur. Üst kimlik vurgusu grup ayrımlarını zayıflatır.

Cevap: E

3. **Grup içi etkileşimlerin, üyeleri başlangıçtaki görüşlerine göre daha uç noktalara taşıması** grup kutuplaşmasının temel özelliğidir. Yani bireyler başlangıçta belirli bir eğilime sahipken, grup tartışmaları sonrasında bu eğilim **daha keskin ve aşırı hâle gelir**. Bu durum **grup kutuplaşması** olarak adlandırılır. **Grup kutuplaşması**, grup içi etkileşimler sonucunda bireylerin tutumlarının başlangıca göre daha uç noktalara kaymasıdır. Örneğin risk almaya yatkın bir grubun tartışma sonrası çok daha riskli kararlar alması buna tipik bir örnektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

   A) **Grupların sınırlı kaynaklara ulaşmak için başka gruplarla sürekli rekabet hâlinde olması:** Bu durum gruplar arası rekabeti artırır ve ön yargıyı besler. Bu durumda grup kutuplaşması değil, gruplar arası çatışma söz konusudur.

B) **Bir grubun üyelerinin hiç tanımadıkları hâlde başka bir gruba ait olanlara karşı ön yargı beslemesi:** Bu durum ön yargı ile ilgilidir. Bu durumda grup içi tartışma sonucu oluşan bir aşırılaşma yoktur.

C) **Bireysel rekabete kıyasla gruplar arası rekabetin daha motive edici olması:** Bu durum performans ve motivasyonla ilgilidir. Bu durumda tutumların uçlaşması söz konusu değildir.

D) **Grup içinde bireyin kendi kimliğini kaybetmesi:** Bu durum **bireyselliğin kaybı (kimliksizleşme)** ile ilgilidir. Örnek: Kalabalık içinde bireyin anonimleşerek normalde yapmayacağı davranışları sergilemesi. Bu durumda tutumların aşırılaşması değil, kimlik algısının zayıflaması söz konusudur.

Cevap: E

4. Cem'in Hindistan'da izlediği polo maçında **oyunun kurallarını bilmediği için ne olup bittiğini anlamaya çalışması ve nasıl tepki vereceğini etrafındakilerin davranışlarına bakarak belirlemesi**, belirsiz bir durumda başkalarını **bilgi kaynağı olarak kullanmasıdır**. Bu durum **bilgilendirici sosyal etki** olarak adlandırılır. **Bilgilendirici sosyal etki**, bireyin doğru davranışı belirlemek için başkalarının davranışlarını rehber olarak almasıdır. Örneğin yeni girilen bir ortamda nasıl davranacağını bilemeyen birinin diğer insanları gözlemleyerek hareket etmesi buna tipik bir örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Mert'in futbolla ilgiliymiş gibi yapması:** Başkaları tarafından beğenilmek için davranış değiştirme söz konusudur. Bu durumda **normatif sosyal etki** vardır.

B) **Nihan'ın olumlu düşünmesine rağmen çoğunluğa katılır gibi yapması:** Farklı görünmemek için uyum sağlama söz konusudur. Bu durumda **normatif sosyal etki** vardır.

D) **Müge'nin dışlanmamak için fikirlerini saklaması:** Sosyal kabul görmek için uyum sağlama söz konusudur. Bu durumda **normatif sosyal etki** vardır.

E) **Leyla'nın dergileri saklaması:** Başkalarının olumsuz değerlendirmesinden kaçınma söz konusudur. Bu durumda **normatif sosyal etki** vardır.

Cevap: C

5. Katıldığı grubun görüşlerini benimsemek, dışarı çıkarken görünümünü düzenlemek, hediye seçerken karşı tarafın beğenisini dikkate almak ya da ortama göre giyinmek; hepsi **başkalarının beklenti, norm ve değerlendirmelerini dikkate alarak davranma**, yani sosyal etkiden etkilenme örnekleridir. Buna karşılık **okuyup beğenmediği bir kitap hakkındaki düşüncelerini açıkça ifade etmek**, bireyin başkalarının görüşlerine uyum sağlama ya da onları dikkate alma ihtiyacı duymadan, kendi değerlendirmesine göre davranmasıdır. Bu durumda sosyal etki yoktur. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Katıldığı grubun görüşlerini benimseme:** Grup normlarına uyum sağlama söz konusudur, sosyal etki vardır.

B) **Sokağa çıkarken kılık, kıyafetini düzeltme:** Toplumsal beklentilere uygun görünme çabası vardır, sosyal etki vardır.

D) **Arkadaşına hediye alırken onun zevk ve beğenisini göz önünde bulundurma:** Başkasının beklentisini dikkate alma söz konusudur, sosyal etki vardır.

E) **Bir toplantıya giderken ortama göre giyinme:** Ortama uygun davranma ve sosyal normlara uyum vardır, sosyal etki vardır.

Cevap: C

6. İnsanların **başkalarıyla aynı işi yaptığı ortamlarda verimliliklerinin artması**, bireyin başkalarının varlığında performansının yükselmesini ifade eder. Bu durum **sosyal kolaylaştırma** olarak adlandırılır. **Sosyal kolaylaştırma**, bireyin tek başına olduğuna kıyasla başkalarının varlığında özellikle iyi öğrenilmiş ya da basit görevlerde daha yüksek performans göstermesidir. Örneğin spor yapan birinin seyirci varken daha iyi performans sergilemesi buna tipik bir örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda tutumların daha uç noktalara kayması-dır. Bu durumda performans artışı değil, görüşlerin aşırılaşması söz konusudur.

B) **Sosyal kaytarma:** Bireyin grup içinde çabasını azaltmasıdır. Bu durumda performans artışı değil, tam tersine düşüş beklenir.

D) **İkna:** Bireyin tutum ve düşüncelerinin başkaları tarafından değiştirilmesidir. Bu durumda performans değil, tutum değişimi ön plandadır.

E) **Tutum değiştirme:** Bireyin bir konuya yönelik görüşünün değişmesidir. Bu durumda davranış performansı değil, düşünce değişimi söz konusudur.

Cevap: C

7. **Grup üyelerinin birbirlerinden bağımsız tahminde bulunmaları ve bu tahminlerin bir araya geldiğinde daha doğru bir sonuca ulaşılması**, kitlelerin bilgeliğinin temel özelliğidir. Yani bireyler **birbirinden etkilenmeden** değerlendirme yaptığında, ortaya çıkan ortak sonuç çoğu zaman tek tek bireylerden daha isabetli olur. Bu durum **kitlelerin bilgeliği** olarak adlandırılır. **Kitlelerin bilgeliği**, bireylerin bağımsız ve çeşitli değerlendirmelerinin birleşmesiyle daha doğru sonuçlara ulaşılmasıdır. Örneğin bir sorunun cevabını bilmeyen birçok kişinin yaptığı tahminlerin ortalamasının doğruya çok yakın çıkması buna örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bireylerin grup içinde daha erdemli ve bilgece davranması:** Bu ifade bireysel davranışın değişimine odaklanır. Kitlelerin bilgeliğinde ise **bağımsız tahminlerin birleşmesi** söz konusudur.

B) **Grup üyelerinin birlikte düşünüp ortak karar vermesi:** Bu durumda bireyler birbirini etkiler. Kitlelerin bilgeliğinde ise **bağımsızlık esastır**, birlikte tartışma değil.

D) **Grup içi etkileşimlerin üyeleri daha ılımlı tutumlara itmesi:** Bu durum grup kutuplaşmasının tersine bir ifade içerir ve tutum değişimiyle ilgilidir. Kitlelerin bilgeliği ise tahmin doğruluğuyla ilgilidir.

E) **Grup üyelerinin uyum içinde yaşaması:** Bu ifade grup uyumu ile ilgilidir. Kitlelerin bilgeliği ise karar ve tahmin doğruluğu ile ilgilidir.

Cevap: C

8. Katılımcıların, karşılarındaki kişinin acı çektiğini bilmelerine rağmen araştırmacının yönlendirmesiyle davranışı sürdürmeleri, **otoriteye bağlı olarak kendi ahlaki yargılarına rağmen hareket ettiklerini** gösterir. Bu durum **itaat** kavramıyla açıklanır. **İtaat**, bireyin bir otorite figürünün doğrudan talimatları doğrultusunda, kendi değerleriyle çelişse bile davranış sergilemesidir. Örneğin bir çalışanın, yanlış olduğunu düşündüğü bir işi sadece yöneticisi istediği için yapması da aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Davranış sonuçlarını analiz edememe:** Katılımcılar durumun farkındadır; sorun analiz değil, otoriteye uyumdur.

B) **Model alma:** Başkalarının davranışını gözlemleyerek öğrenme söz konusudur; bu senaryoda böyle bir süreç yoktur.

D) **Sorumluluğun paylaşılması:** Bu durum seyirci etkisiyle ilgilidir; burada belirleyici olan otorite baskısıdır.

E) **Kişiyi yanlış değerlendirme:** Atıf hatalarıyla ilgilidir; bu olayda temel süreç otoriteye uyma davranışıdır.

Cevap: C

9. Bir başkası çürük tahtaya basıp düştüğünde "önüne baksaydı" diyerek **durumu kişinin dikkatsizliğiyle açıklamak**, ancak aynı durum kendi başına geldiğinde "bu tahtanın burada ne işi var" diyerek **durumsal nedenlere yönelmek**, kişinin aynı olaya farklı bakış açılarıyla tepki verdiğini gösterir. Yani birey, **başkası söz konusu olduğunda içsel nedenlere**, kendisi söz konusu olduğunda ise **dışsal nedenlere** vurgu yapmaktadır. Bu durum, insanın aynı olayı **kendi yaşadığında ve başkası yaşadığında farklı değerlendirebildiğini** gösterir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **İnsan yalnızken farklı, toplum içinde farklı tutum sergileyebilir:** Bu ifade sosyal ortamın davranışı etkilemesiyle ilgilidir. Bu örnekte yalnızlık-toplum farkı yoktur.

B) **Sosyal etki, davranışı belirleyen ve yönlendiren temel kriterlerden biridir:** Bu ifade genel bir yargıdır. Bu örnekte sosyal etki değil, atıf farkı söz konusudur.

C) **Sosyal ilişkileri objektif bakımdan değerlendirmemiz mümkündür:** Bu ifade tam tersine yanlıştır; örnek de öznel değerlendirme yapıldığını göstermektedir.

E) **Ön yargılarımız, davranışlarımız üzerinde etkilidir:** Bu durum genelleme ve kalıp yargılarla ilgilidir. Bu örnekte ise aynı olayın farklı kişilere göre farklı yorumlanması vardır.

Cevap: D

10. **Planlı Davranış Kuramı**, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetini ve bu niyetin davranışa dönüşmesini açıklayan sosyal psikoloji kuramıdır. Kurama göre davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol, bireyin davranışa yönelik niyetini etkileyen temel unsurlardır.

Elif'in düzenli ders çalışmanın sınav başarısını artıracağına ve konuları daha iyi öğrenmesini sağlayacağına inanması, davranışın olumlu sonuçlar doğuracağına ilişkin değerlendirme olduğundan "**davranışa yönelik tutum**" ile açıklanır. **Kaan'ın** ailesi ve yakın arkadaşlarının düzenli ders çalışmasını beklediğini ve onların bu konudaki düşüncelerini önemsediğini belirtmesi, önemli gördüğü kişilerin beklentilerine ilişkin algısını ifade ettiğinden "**öznel norm**" ile açıklanır. **Melis'in** ders çalışma programını kendisinin oluşturabildiğini ve çalışmak için uygun bir ortama sahip olduğunu belirtmesi, davranışı gerçekleştirmesinin kendisi açısından kolay olduğuna ilişkin algısını ifade ettiğinden "algılanan davranışsal kontrol" ile açıklanır.

Davranışa yönelik tutum: Bireyin belirli bir davranışı ve davranışın beklenen sonuçlarını olumlu veya olumsuz değerlendirmesidir.

Öznel norm: Bireyin önemli gördüğü kişi veya grupların belirli bir davranışa ilişkin beklentilerini ve onaylarını nasıl algıladığını ifade eder.

Algılanan davranışsal kontrol: Bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmesinin kendisi açısından ne ölçüde kolay veya zor olduğuna ilişkin algısıdır.

Cevap: C

11. Bir davranışın, onu yapan kişi hakkında en doğru bilgiyi verebilmesi için dış baskılardan bağımsız olması, yani bireyin kendi isteği ve tercihiyle ortaya çıkması gerekir. Kişi davranışı özgür iradesiyle yaptığında, bu davranış onun gerçek tutum ve özelliklerini daha iyi yansıtır. Bu nedenle en ayırt edici durum, davranışın kişinin kendi seçimiyle gerçekleşmesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Davranışın, kişinin görevi gereği yapılması:** Kişi rolü gereği davranır. Bu durumda davranış kişinin gerçek tutumunu yansıtmayabilir.

C) **Davranışın iki ya da daha çok sonucunun olması:** Davranışın sonuç çeşitliliği, kişinin özelliklerini doğrudan daha iyi yansıtmaz.

D) **Davranışın beğenilme güdüsüyle yapılması:** Kişi sosyal onay için davranır. Bu durumda gerçek düşünce ve tutumlar gizlenebilir.

E) **Davranışın bir emir nedeniyle yapılması:** Davranış otorite etkisiyle ortaya çıkar. Bu durumda bireyin kendi özelliklerinden çok dış etki belirleyicidir.

Cevap: B

12. "İtalyanlar üç öğün yemek yer" ifadesi, bir gruba yönelik **kişilik ya da karakter özelliği atfetmez**, daha çok kültürel bir alışkanlığı ifade eder. Oysa **kalıp yargı**, bir gruba ait tüm bireyleri **genelleyici ve sabit kişilik özellikleriyle değerlendirme** durumudur. Bu nedenle bu ifade kalıp yargı özelliği taşımaz. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Yaşlılar aksi olur:** Genelleyici kişilik atfı içerir, **kalıp yargıdır**.

B) **Ergenler asi olur:** Gelişim grubuna yönelik genelleyici özellik yüklenir, **kalıp yargıdır**.

C) **Sanatçılar garip giyinirler:** Meslek grubuna yönelik genelleme vardır, **kalıp yargıdır**.

D) **Almanlar soğuktur:** Bir millete yönelik genelleyici kişilik atfı vardır, **kalıp yargıdır**.

Cevap: E

13. Zihinsel kısa yollar, yani **sezgisel kestirme yollar**, bireyin karşılaştığı durumlarda **detaylı ve sistemli düşünmek yerine hızlı ve pratik biçimde karar vermesini sağlayan bilişsel stratejilerdir**. Bu süreçte kişi, geçmiş deneyimlerinden, şemalarından ve eldeki sınırlı bilgilerden yararlanarak hızlı yargılara ulaşır. Günlük hayatta zaman kazandırır ve karar vermeyi kolaylaştırır; ancak bu hızlı işleyiş nedeniyle **yanılgılara ve hatalı yargılara açık** olabilir. Bu yüzden zihinsel kısa yollar her zaman en doğru sonucu vermez.

Bu nedenle "Kişinin karşılaştığı bir sorunu çözmesinin en doğru yoludur" ifadesi yanlıştır. Çünkü bu yollar pratik ve hızlıdır ama doğruluk garantisi yoktur. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kişinin bir yargıya varmasını kolaylaştırır:** Karar verme sürecini hızlandırır, zihinsel kısa yolların temel özelliğidir.

B) **Kişiye problem çözme sürecinde zaman kazandırır:** Hızlı değerlendirme sağlar, zihinsel kısa yolların özelliğidir.

D) **Şemaları harekete geçirirler:** Önceden var olan bilişsel yapıları kullanır, zihinsel kısa yolların özelliğidir.

E) **Çevreden alınan bilgilere dayalıdırlar:** Deneyim ve gözlemlerden beslenir, zihinsel kısa yolların özelliğidir.

Cevap: C

14. Kendini **çirkin olarak algılayan birinin**, bu durumdan kaynaklanan olumsuz duygularla baş etmek ve kendini daha değerli hissetmek için yaşamını bir ideolojiye adayarak **toplumda saygınlık kazanmaya çalışması**, bireyin benliğini koruma ve tehdit eden duygulardan uzaklaşma çabasını gösterir. Bu durum **benlik koruyucu işlev** ile açıklanır. **Benlik koruyucu işlev**, bireyin kendine yönelik olumsuz duygu ve düşüncelerle başa çıkmak, benlik saygısını korumak ve içsel çatışmaları azaltmak için tutum geliştirmesidir. Örneğin kendini yetersiz hisseden birinin, bu duyguyu telafi etmek için farklı alanlarda aşırı başarıya yönelmesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Araçsal:** Tutumların ödül elde etme ya da cezadan kaçınma amacıyla kullanılmasıdır. Bu durumda temel amaç benliği korumaktır.

C) **Değer ifade edici:** Bireyin kendi değerlerini ve kimliğini yansıtmasıdır. Bu örnekte değer ifade etmekten çok benlik saygısını koruma ön plandadır.

D) **Bilgi sağlayıcı:** Tutumların dünyayı anlamlandırmaya yardımcı olmasıdır. Bu durumda bilişsel düzenleme değil, duygusal korunma söz konusudur.

E) **Öğrenme:** Tutumların öğrenme süreçleriyle kazanılmasıdır. Bu örnekte işlevsel yön ön plandadır.

Cevap: B

15. Mehmet Bey'in, karşısındaki kadının kendisini dikkatle incelediğini fark ettikten sonra **kendi davranışını ve görünümünü değiştirmesi**, başkasının varlığının ve değerlendirmesinin davranışı yönlendirdiğini gösterir. Yani birey, **başkalarının algı ve tepkilerini dikkate alarak davranışını düzenlemektedir**. Bu durum **sosyal etki** olarak adlandırılır. **Sosyal etki**, bireyin düşünce, duygu ve davranışlarının başkalarının gerçek ya da algılanan varlığıyla değişmesidir. Örneğin bir kişinin toplum içinde daha düzenli giyinmesi veya davranışlarını kontrol etmesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Boyun eğme:** Bireyin açık bir talep ya da baskı karşısında davranışını değiştirmesidir. Bu durumda doğrudan bir talep yoktur.

C) **Benimseme:** Bireyin bir görüşü içtenlikle kabul etmesidir. Mehmet Bey'in yaptığı davranış geçici bir uyumdur, içselleştirme yoktur.

D) **Çekicilik:** Bir kişinin başkaları tarafından beğenilmesiyle ilgilidir. Bu durumda temel süreç davranış değişimidir.

E) **Sosyal davranış:** Başkalarına yönelik tüm davranışları kapsayan genel bir kavramdır. Bu soru daha özel bir mekanizmayı sormaktadır.

Cevap: A

1. Ali ve Veli'nin, okul müdürünün **azarlaması üzerine şakalaşmayı bırakmaları**, davranışın bir **otorite figürünün doğrudan uyarısı ve baskısı** sonucu değiştiğini gösterir. Yani davranış değişikliği kendi isteklerinden değil, **otoriteye uyma zorunluluğundan** kaynaklanmaktadır. Bu durum **itaat** olarak adlandırılır. **İtaat**, bireyin bir otoritenin talimatı ya da baskısı doğrultusunda davranışını değiştirmesidir. Örneğin bir öğrencinin öğretmeni "sessiz olun" dediği için konuşmayı kesmesi ya da bir çalışanın yöneticisi istediği için istemediği bir görevi yapması da aynı duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Benimseme:** Bireyin bir davranışı gerçekten doğru bulduğu için içtenlikle kabul etmesidir. Örnek: Bir öğrencinin düzenli çalışmanın faydasına inanıp kimse söylemeden ders çalışmaya başlaması. Bu durumda içten kabul vardır.

C) **Özdeşleşme:** Bireyin bir gruba ait olmak ya da beğenilmek için o grubun davranışlarına uyum sağlamasıdır. Örnek: Bir öğrencinin arkadaş grubuna uyum sağlamak için onların konuşma tarzını taklit etmesi.

D) **Sosyal kaytarma:** Bireyin grup içinde çalışırken çabasını azaltmasıdır. Örnek: Grup ödevinde bazı öğrencilerin "nasıl olsa diğerleri yapar" diyerek daha az çalışması.

E) **Sosyal hızlandırma:** Bireyin başkalarının varlığında performansının artmasıdır. Örnek: Bir sporcunun seyirci önünde daha iyi performans göstermesi.

Cevap: B

2. Öğrencilerin, kariyer günlerinde konuşma yapan psikolojik danışmanın **şık görünümü, etkileyici konuşması ve çekiciliğinden etkilenerek** onun mesleğini seçmeye yönelmeleri, **kişinin özelliklerinden etkilenerek ona benzemek isteme ve onunla özdeşim kurma** durumunu gösterir. Burada öğrenciler mesleği yalnızca mantıksal olarak değerlendirmemiş, konuşmacının **çekiciliği ve etkileyiciliği nedeniyle ona yakın hissetmiş ve onun gibi olmak istemiştir**. Bu durum **özdeşleşme** olarak adlandırılır. **Özdeşleşme**, bireyin beğendiği ya da çekici bulduğu kişi ya da grupla benzerlik kurarak onun tutum ve davranışlarını benimsemesidir. Örneğin bir öğrencinin sevdiği bir öğretmenin mesleğini seçmek istemesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Benimseme:** Bireyin bir görüşü gerçekten doğru bulduğu için içtenlikle kabul etmesidir. Örnek: Bir öğrencinin meslek hakkında araştırma yapıp gerçekten uygun olduğunu düşündüğü için seçmesi. Bu durumda çekicilikten çok içsel kabul vardır.

B) **İtaat:** Bireyin bir otoritenin talimatı doğrultusunda davranışını değiştirmesidir. Örnek: Ailesi istediği için belirli bir mesleği seçmek. Bu durumda zorlayıcı bir otorite yoktur.

D) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Örnek: Bir grubun tartışma sonrası daha radikal kararlar alması. Bu senaryoda grup tartışması yoktur.

E) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığında performansın artmasıdır. Örnek: Bir öğrencinin kalabalık önünde daha iyi sunum yapması. Bu durumda performans değil, meslek seçimi etkilenmektedir.

Cevap: C

3. Danışanın **size farklı gelen bir davranışını tamamen onun kişilik özelliğiyle açıklamanız**, yani durumsal etkenleri hiç dikkate almadan doğrudan içsel nedenlere bağlamanız, başkalarının davranışlarını değerlendirirken yapılan sistematik bir hatadır. Bu durum **temel yükleme hatası** olarak adlandırılır. **Temel yükleme hatası**, bireyin başkalarının davranışlarını açıklarken çevresel ve durumsal faktörleri ihmal edip kişilik özelliklerine aşırı vurgu yapmasıdır. Örneğin bir danışanın sessiz kalmasını "içe kapanık biri" olarak yorumlamak, o anki kaygı ya da ortam etkisini göz ardı etmektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Dışsal atıf:** Davranışı çevresel ve durumsal nedenlerle açıklamaktır. Örnek: Aynı danışanın sessizliğini "ortama alışamadı" diye açıklamak. Bu soruda bunun tersi yapılmaktadır.

C) **Gözlemci yanlılığı:** Gözlem yapan kişinin kendi beklenti ve inançlarının değerlendirmesini etkilemesidir. Örnek: Danışmanın ön yargıları nedeniyle davranışı çarpıtması. Bu soruda ise özellikle içsel atıf vurgusu vardır.

D) **Seyirci etkisi:** Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Örnek: Birinin düştüğünü gören kalabalığın müdahale etmemesi. Bu durumla ilgisi yoktur.

E) **Aktör-gözlemci yanlılığı:** Bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi sessizliğini "yorgundum", başkasınınkini "asosyal" diye açıklamak. Bu soruda yalnızca başkasına yönelik atıf vardır, karşılaştırma yoktur.

Cevap: A

4. Danışanın **size farklı gelen bir davranışını tamamen onun kişilik özelliğiyle açıklamanız**, yani durumsal etkenleri hiç dikkate almadan doğrudan içsel nedenlere bağlamanız, başkalarının davranışlarını değerlendirirken yapılan sistematik bir hatadır. Bu durum **temel yükleme hatası** olarak adlandırılır. **Temel yükleme hatası**, bireyin başkalarının davranışlarını açıklarken çevresel ve durumsal faktörleri ihmal edip kişilik özelliklerine aşırı vurgu yapmasıdır. Örneğin bir danışanın sessiz kalmasını "içe kapanık biri" olarak yorumlamak, o anki kaygı ya da ortama alışma sürecini göz ardı etmektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Dışsal atıf:** Davranışı çevresel ve durumsal nedenlerle açıklamaktır. Örnek: Danışanın davranışını "ortama alışamadı" diye yorumlamak. Bu soruda bunun tersi yapılmaktadır.

C) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendisini diğerlerinden daha farklı ve özel görmesidir. Örnek: "Kimse benim yaşadıklarımı anlayamaz" demek. Bu durumda başkasının davranışını açıklama yoktur.

D) **Seyirci etkisi:** Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Örnek: Birinin düştüğünü gören kalabalığın müdahale etmemesi. Bu durumla ilgisi yoktur.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi sessizliğini "yorgundum", başkasınınkini "asosyal" diye açıklamak. Bu soruda yalnızca başkasına yönelik atıf vardır, karşılaştırma yoktur.

Cevap: A

5. Epilepsisi nedeniyle yolda düşüp nöbet geçiren bir kişiyi **herhangi bir çıkar gözetmeden** hastaneye götürmek, başkasının iyiliğini ön planda tutan ve karşılık beklenmeden yapılan bir davranıştır. Bu durum **özgecilik (özgeci davranış)** olarak adlandırılır. **Özgeci davranış**, bireyin başkasına yardım ederken kendi çıkarını gözetmemesi ve karşılık beklememesidir. Örneğin tanımadığı birine zor durumda yardım etmek de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **İhtiyacı olan bir arkadaşa "ileride o da bana verir" düşüncesiyle para vermek:** Davranış karşılık beklentisi içerir, bu nedenle özgeci değildir.

B) **İş gereği görevleri yerine getirmek:** Zorunluluk ve rol gereği yapılan bir davranıştır, özgeci değildir.

C) **Polis aracını görüp yavaşlamak:** Cezadan kaçınma amacı vardır, özgeci değildir.

D) **Tanıdık aracılığıyla gelen birinin işini halletmek:** Sosyal ilişki ve çıkar ilişkisi söz konusudur, özgeci değildir.

Cevap: E

6. "Kadınlar duygusaldır, erkekler mantıklıdır" gibi ifadeler, bir gruba ait bireyleri **genelleyici ve kalıplaşmış özelliklerle tanımlama** içerir. Bireyler tek tek değerlendirilmeden, ait oldukları gruba göre yargıya varılır. Bu durum **kalıp yargı** olarak adlandırılır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Gizil kişilik kuramı:** İnsanların, belirli özelliklerin bir arada bulunduğuna dair önceden oluşturdukları inançlara dayanarak çıkarım yapmalarıdır. Örnek: Bir öğrenciyi "çalışkan" olarak gören birinin, onun aynı zamanda "sorumluluk sahibi ve dürüst" olduğunu da düşünmesi.

B) **Öncelik etkisi:** İlk edinilen bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: Bir kişi hakkında önce "çok yardımsever" olduğu bilgisi verildiğinde, sonradan duyulan olumsuz özelliklerin daha az etkili olması.

C) **Sonralık etkisi:** Son edinilen bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: Bir kişi hakkında görüşmenin sonunda söylenen olumsuz bir özelliğin genel değerlendirmeyi daha fazla etkilemesi.

E) **Kendine yontan atıf hatası:** Bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dışsal nedenlere bağlamasıdır. Örnek: Sınavdan yüksek not alınca "çok çalıştım", düşük alınca "sınav çok zordu" demek.

Cevap: D

7. Sürücülerin "araba önüme çıktı", "güneş gözümü aldı", "yaya bana çarptı" gibi ifadeler kullanması, kazanın sorumluluğunu **kendilerinden uzaklaştırarak dışsal nedenlere yükleme** eğilimini gösterir. Yani kişi olumsuz sonucu kendi hatasıyla değil, çevresel faktörlerle açıklamaktadır. Bu durum **kendine hizmet eden yanlılık hatası** olarak adlandırılır. **Kendine hizmet eden yanlılık**, bireyin benlik saygısını korumak için başarısızlıkları dışsal, başarıları ise içsel nedenlere bağlamasıdır. Örneğin bir öğrencinin düşük not aldığında "sorular zordu" demesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını içsel özelliklerle açıklamaktır. Örnek: Birinin kaza yapmasını "dikkatsiz biri" diye yorumlamak. Bu soruda kişi kendi davranışını açıklamaktadır.

C) **Gizil kişilik kuramı:** Belirli özelliklerin birlikte bulunduğuna dair önceden var olan inançlara dayanarak çıkarım yapmaktır. Örnek: "Çalışkan biri aynı zamanda dürüsttür" diye düşünmek. Bu soruda özellikler arası çıkarım değil, sorumluluğu dışa atma vardır.

D) **İçsel atıf:** Davranışı kişinin özellikleriyle açıklamaktır. Örnek: "Kazayı ben dikkatsiz olduğum için yaptım" demek. Soruda bunun tam tersi vardır.

E) **Normatif sosyal etki:** Başkaları tarafından kabul görmek için uyum sağlamadır. Örnek: Grup içinde dışlanmamak için çoğunluğa katılmak. Bu olayla ilgili değildir.

Cevap: B

8. Arif Bey'in, Selami Bey'e karşı **doğrudan saldırmak yerine onu sürekli küçümsemesi ve önemsemediğini hissettirmesi**, saldırganlığın **örtük ve dolaylı biçimde ifade edildiğini** gösterir. Yani açık bir saldırı yoktur; ancak davranışlar yoluyla karşı tarafı değersiz hissettirme söz konusudur. Bu durum **pasif saldırganlık** olarak adlandırılır. **Pasif saldırganlık**, bireyin öfke ve düşmanlığını doğrudan değil, dolaylı yollarla (görmezden gelme, küçümseme, alay etme gibi) ifade etmesidir. Örneğin birine kızıp onunla konuşmamak ya da sürekli iğneleyici tavırlar sergilemek de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **İzin verilmiş saldırganlık:** Toplum tarafından kabul edilen ya da meşru görülen saldırganlıktır. Örnek: Kendini savunmak için karşılık vermek. Bu durumda dolaylı küçümseme yoktur.

B) **Araçsal saldırganlık:** Belirli bir amaca ulaşmak için kullanılan saldırganlıktır. Örnek: Karate ya da boks maçında kazanmak için rakibe fiziksel müdahalede bulunmak. Bu durumda amaç vardır; Arif Bey'in davranışında böyle bir hedef yoktur.

D) **Antisosyal saldırganlık:** Toplumsal kurallara zarar veren, açık ve doğrudan saldırganlıktır. Örnek: Kavga etmek ya da birine fiziksel zarar vermek. Bu durumda davranış açık ve doğrudandır.

E) **Özgeci saldırganlık:** Başkasını korumak ya da yarar sağlamak için yapılan saldırganlıktır. Örnek: Birini savunmak için saldırgan davranmak. Bu durumla ilişkili değildir.

Cevap: C

9. Ferhat Bey'in, müşteri ürünü almaktan vazgeçecekken **"sadece bugün geçerli bir promosyon da var" diyerek ürünü cazip hâle getirmesi**, ürüne ek bir avantaj sunarak ikna etmeye çalıştığını gösterir. Yani kişi, teklifin değerini artırmak için **"sadece bu değil, yanında ekstra bir şey daha var" mesajı vermektedir**. Bu durum **sadece o değil tekniği** olarak adlandırılır. **Sadece o değil tekniği**, sunulan teklife ek avantajlar ekleyerek karşı tarafın kabul etme olasılığını artırma yöntemidir. Örneğin "Bu ürünü alırsanız yanında hediye de veriyoruz" demek buna tipik bir örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sıra dışı istek tekniği:** Kişiden beklenmedik ya da alışılmadık bir istekte bulunarak dikkat çekmeyi amaçlar. Örnek: Sokakta birine doğrudan yüksek bir bağış talep etmek.

B) **Önce büyük, sonra küçük rica tekniği:** Önce kabul edilmesi zor büyük bir istek sunulup reddedilince daha küçük istek yapılır. Örnek: Önce yüksek miktarda bağış isteyip, reddedilince daha düşük miktar istemek.

C) **Giderek artan ricalar tekniği:** Kişi bir isteği kabul ettikten sonra taleplerin aşamalı olarak artırılmasıdır. Örnek: Önce küçük bir ürünü satıp sonra daha pahalı ürünlere yönlendirmek.

E) **Önce küçük, sonra büyük rica tekniği:** Önce küçük bir isteği kabul ettirip ardından daha büyük istekte bulunmaktır. Örnek: Önce küçük bir yardım isteyip sonra daha büyük bir yardım talep etmek.

Cevap: D

10. Çetin Bey'in, oyunda **yüksek puan aldığında bunu kendi sözel yeteneğine bağlaması**, ancak kötü oynadığında ya da kaybettiğinde **"harfler uygun gelmedi" diyerek durumu dışsal nedenlerle açıklaması**, başarıyı içsel; başarısızlığı dışsal nedenlere yükleme eğilimini gösterir. Bu durum **kendine hizmet eden yanlılık hatası** olarak adlandırılır. **Kendine hizmet eden yanlılık**, bireyin benlik saygısını korumak için olumlu sonuçları kendine, olumsuz sonuçları ise dış etkenlere bağlamasıdır. Örneğin bir öğrencinin yüksek not alınca "çok çalıştım", düşük not alınca "sınav zordu" demesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Olumsuzluk yanılgısı:** Bireyin olumsuz bilgileri daha güçlü ve etkili algılamasıdır. Örnek: Bir kişinin tek bir eleştiriyi abartarak tüm performansını kötü görmesi. Bu soruda atıf biçimi söz konusudur.

B) **Seyirci-aktör yanılgısı:** Bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi başarısızlığını "şartlar zordu", başkasınınkini "yetersiz" diye açıklamak. Bu soruda kişi sadece kendi davranışını yorumlamaktadır.

C) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Örnek: Grup ödevinde bazı kişilerin daha az çalışması. Bu durum bireysel performans yorumuyla ilgili değildir.

D) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kayması-dır. Örnek: Bir grubun tartışma sonrası daha radikal kararlar alması. Bu olayla ilişkili değildir.

Cevap: E

11. Ahmet Bey'in **kendisi yalan söylediğinde "diğer çalışanlar da yalan söylüyordur" diye düşünmesi**, kendi davranışını başkalarına genelleyerek çoğunluğun da aynı şekilde davrandığını varsaymasıdır. Yani kişi, **kendi tutum ve davranışlarını yaygın ve normalmiş gibi algılayarak kendini rahatlatmaktadır**. Bu durum **görüş birliği yanılgısı** olarak adlandırılır. **Görüş birliği yanılgısı**, bireyin kendi düşünce ve davranışlarının başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Genelleme hatası:** Bir kişinin tek bir özelliğinden yola çıkarak henüz gözlenmeyen diğer özelliklerini de aynı yönde değerlendirmektir. Örnek: Birini "nazik" gördüğü için onun aynı zamanda "dürüst ve yardımsever" olduğunu da düşünmek. Bu soruda ise kişi başkalarının özelliklerini değil, kendi davranışını genellemektedir.

C) **Mantık hatası:** Birbirine benzer özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Çalışkan birini otomatik olarak zeki sanmak. Bu durumla ilgili değildir.

D) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz bilgilerin daha güçlü algılanmasıdır. Örnek: Tek bir eleştirinin tüm değerlendirmeyi etkilemesi. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

E) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: İlk izlenimin genel yargıyı belirlemesi. Bu olayla ilişkili değildir.

Cevap: A

12. Salih Bey'in **kendisinin kurallara çok uyduğunu düşünmesi ve bunu diğer insanlarda nadir gördüğünü varsayması**, kendi olumlu özelliklerini **başkalarından daha az yaygın** görmesi anlamına gelir. Yani kişi, "ben farklıyım, benim gibi az kişi var" şeklinde düşünmektedir. Bu durum **eşsizlik yanılgısı** olarak adlandırılır. **Eşsizlik yanılgısı**, bireyin kendi olumlu özellik ve davranışlarını başkalarına göre daha nadir ve kendine özgü görmesidir. Örneğin bir kişinin "ben çok dürüstüm, çoğu insan benim gibi değil" demesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Görüş birliği yanılgısı:** Kişinin kendi davranışlarının çoğu kişi tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Yalan söyleyen birinin "herkes yalan söyler" diye düşünmesi. Bu soruda bunun tam tersi vardır.

B) **Olumluluk yanılgısı:** Bireyin olumlu bilgileri daha fazla hatırlaması ya da kendini olumlu değerlendirmeye eğilimli olmasıdır. Örnek: Kendi başarılarını abartılı şekilde hatırlamak. Bu durumda başkalarıyla karşılaştırmalı bir nadirlik algısı yoktur.

D) **Mantıksal hata:** Benzer özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Çalışkan birini otomatik olarak zeki sanmak. Bu durumla ilgili değildir.

E) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: İlk izlenimin daha baskın olması. Bu olayla ilişkili değildir.

Cevap: C

13. Kerem Bey'in **alkollü araç kullanmasına rağmen "benim gibi çok kişi var" diye düşünmesi**, kendi davranışını başkalarına genelleyerek **yaygın ve normalmiş gibi algılamasıdır**. Yani birey, kendi yaptığı davranışın çoğunluk tarafından da yapıldığını varsayarak kendini rahatlatmaktadır. Bu durum **görüş birliği yanılgısı** olarak adlandırılır. **Görüş birliği yanılgısı**, bireyin kendi tutum ve davranışlarının başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. Örneğin sigara içen birinin "zaten çoğu insan içiyor" demesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Olumluluk yanılgısı:** Bireyin olumlu bilgileri daha fazla hatırlaması ya da kendini olumlu değerlendirme eğilimidir. Örnek: Kendi başarılarını abartması. Bu soruda davranışın yaygınlığına dair yanlış algı vardır.

C) **Eşsizlik yanılgısı:** Kişinin kendi olumlu özelliklerini başkalarından daha nadir görmesidir. Örnek: "Ben çok dürüstüm, çoğu insan benim gibi değil" demek. Bu soruda bunun tam tersi vardır.

D) **Mantıksal hata:** Benzer özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Çalışkan birini zeki sanmak. Bu durumla ilgili değildir.

E) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: İlk izlenimin baskın olması. Bu olayla ilişkili değildir.

Cevap: A

14. Sevgi Hanım'ın, Olcay'ın derse geç kalmasını **"tembel ve uykucu" gibi kişilik özellikleriyle açıklaması**, yani durumsal etkenleri (kış şartları, ulaşım sorunu) tamamen göz ardı etmesi, başkalarının davranışlarını değerlendirirken yapılan tipik bir yanlılıktır. Bu durum **temel atıf hatası** olarak adlandırılır. **Temel atıf hatası**, bireyin başkalarının davranışlarını açıklarken çevresel koşulları ihmal edip içsel özelliklere aşırı vurgu yapmasıdır. Örneğin bir öğrencinin derste konuşmasını "saygısız" diye yorumlayıp, o gün yaşadığı bir sorunu hiç düşünmemek de aynı hataya örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Genelleme:** Bir kişinin tek bir davranışından yola çıkarak diğer özelliklerini de aynı yönde değerlendirmektir. Örnek: Bir öğrenciyi bir kez geç kaldı diye "hep sorumsuzdur" diye etiketlemek. Bu soruda ise doğrudan neden yükleme vardır.

B) **Mantık hatası:** Birbirine yakın özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Sessiz bir öğrenciyi otomatik olarak "utangaç" sanmak. Bu durumla ilgili değildir.

C) **Eşsizlik yanılgısı:** Kişinin kendisini diğerlerinden daha farklı ve nadir görmesidir. Örnek: "Benim kadar disiplinli insan azdır" diye düşünmek. Bu soruda böyle bir karşılaştırma yoktur.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi geç kalmasını "trafik vardı" diye açıklayıp, başkasının geç kalmasını "sorumsuz" diye yorumlamak. Bu soruda yalnızca başkasına yönelik değerlendirme vardır.

Cevap: D

15. İç grup yanlılığı, bireyin **kendi grubunu daha üstün görmesi ve dış grubu küçümsemesi** ile karakterizedir. Bu süreçte bireyler genellikle dış gruba karşı olumsuz tutum geliştirir, kendi grubunu yüceltir ve grup kimliğinden beslenir. Ancak **dış grup üyeleriyle iş birliği yapmayı istemek**, bu eğilimin tersine bir durumdur; çünkü iç grup yanlılığı genellikle **ayrım, mesafe ve rekabeti artırır**, iş birliğini değil. Bu nedenle bu durumun ortaya çıkması beklenmez. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Diğerlerini ikinci sınıf, ahlaki değerleri zayıf ve yetersiz görmek:** Dış grubu küçümseme söz konusudur. Bu durum iç grup yanlılığının tipik sonucudur.

B) **Grup içindeki otoritelere boyun eğmek:** Grup bağlılığının artmasıyla birlikte grup normlarına ve otoritesine uyum artabilir. Bu durum iç grup yanlılığıyla ilişkili olabilir.

C) **Diğerlerinin değerlerini reddetmek:** Dış grubun değerlerini değersiz görme eğilimi vardır. Bu durum iç grup yanlılığının sonucudur.

D) **İç grubun başarılarından kendine pay çıkarmak:** Birey grup başarısını sahiplenir. Örnek: “Biz kazandık” demek. Bu durum iç grup yanlılığının tipik sonucudur.

Cevap: E

1. Bisikletçilerin **tek başlarına yarıştıklarına göre başkalarıyla birlikte yarıştıklarında daha hızlı olmaları**, başkalarının varlığının performansı artırdığını gösterir. Yani birey, aynı işi başkalarının varlığında yaptığında **daha yüksek performans sergilemektedir**. Bu durum **sosyal hızlandırma** olarak adlandırılır. **Sosyal hızlandırma**, bireyin başkalarının varlığında özellikle iyi öğrenilmiş ya da basit görevlerde daha iyi performans göstermesidir. Örneğin bir öğrencinin sınıfta soru çözerken tek başına olduğundan daha hızlı çözmesi de buna örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: İlk izlenimin değerlendirmeyi belirlemesi. Bu durum performansla ilgili değildir.

C) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Örnek: Grup ödevinde bazı kişilerin daha az çalışması. Bu durumda performans artmaz, azalır.

D) **Seyirci etkisi:** Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Örnek: Birinin düştüğünü gören kalabalığın müdahale etmemesi. Bu durumla ilgisi yoktur.

E) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç noktalara kaymasıdır. Örnek: Bir grubun tartışma sonrası daha radikal kararlar alması. Bu olayla ilgili değildir.

Cevap: B

2. Kalabalık bir ortamda bir kişinin bayılmasına rağmen insanların **müdahale etmemesi ve herkesin "nasıl olsa biri yardım eder" diye düşünmesi**, sorumluluğun bireyler arasında dağılmasıyla açıklanır. Yani kişi, tek başına olsaydı yardım edebilecekken, kalabalık içinde **sorumluluğu başkalarına atarak pasif kalmaktadır**. Bu durum **seyirci etkisi** olarak adlandırılır. **Seyirci etkisi**, bir olay karşısında yardım etme davranışının, ortamda bulunan kişi sayısı arttıkça azalmasıdır. Örneğin kalabalık bir caddede düşen birine kimsenin yardım etmemesi de aynı duruma örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi geç kalmasını "trafik vardı", başkasınınkini "sorumsuz" diye açıklamak. Bu soruda yardım davranışı söz konusudur.

B) **Genelleme hatası:** Bir özelliğe bakarak diğer özellikleri de aynı yönde değerlendirmektir. Örnek: Birini "nazik" bulup "dürüsttür" diye düşünmek. Bu durumla ilgili değildir.

D) **Öncelik-sonralık etkisi:** İlk ya da son bilginin daha etkili olmasıdır. Örnek: İlk izlenimin baskın olması. Bu olayla ilişkili değildir.

E) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz bilgilerin daha güçlü algılanmasıdır. Örnek: Tek bir kötü olayın tüm değerlendirmeyi etkilemesi. Bu durum söz konusu değildir.

Cevap: C

3. Dilan Hanım'ın, konuşma sırasında **"çoğunuzun benimle aynı düşündüğünü biliyorum" demesi**, kendi düşüncesinin başkaları tarafından da paylaşıldığını varsaymasıdır. Yani birey, kendi görüşünü **yaygın ve çoğunluk tarafından kabul edilen bir düşünce gibi algılamaktadır**. Bu durum **görüş birliği yanılgısı** olarak adlandırılır. **Görüş birliği yanılgısı**, bireyin kendi düşünce ve tutumlarının başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendisini ya da bazı özelliklerini diğer insanlardan daha farklı ve nadir görmesidir. Örnek: Bir yöneticinin "benim kadar disiplinli çalışan çok az kişi var" diye düşünmesi.

C) **Temel atıf yanılgısı:** Başkalarının davranışlarını kişilik özellikleriyle açıklayıp durumsal etkenleri göz ardı etmektir. Örnek: Bir çalışanın raporu geç teslim etmesini "sorumsuz" diye yorumlayıp yoğun iş yükünü dikkate almamak.

D) **Mantık hatası:** Birbirine yakın özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Düzgün konuşan birini otomatik olarak "çok bilgili" sanmak.

E) **Öncelik etkisi:** İlk edinilen bilginin sonraki değerlendirmeleri daha fazla etkilemesidir. Örnek: Bir iş görüşmesinde adayın ilk izlenimde olumlu görünmesi nedeniyle küçük hatalarının göz ardı edilmesi.

Cevap: A

4. Deniz'in, **ortak bir başarıda kendi payını olduğundan daha büyük görmesi ve diğerlerinin katkılarını küçümsemesi**, grup içindeki katkı dağılımını çarpıtarak değerlendirdiğini gösterir. Yani birey, **eşit katkı olmasına rağmen başarıyı kendine daha fazla mal etmektedir**. Bu durum **kendi katkısını abartma** olarak adlandırılır. **Kendi katkısını abartma**, bireyin ortak bir işte kendi rolünü gerçekte olduğundan daha büyük algılamasıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Kendine hizmet eden yanlılık: Başarıyı kendine, başarısızlığı dışsal nedenlere bağlamaktır. Örnek: Bir çalışan başarılı projede "ben yaptım", başarısız projede "ekip kötüydü" demesi.

C) İç grup yanlılığı: Kendi grubunu diğer gruplardan üstün görme eğilimidir. Örnek: "Bizim ekip diğer ekiplerden daha iyi" demek.

D) Görüş birliği yanılgısı: Kişinin kendi davranışlarının çoğu kişi tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: "Herkes benim kadar çalışıyor" diye düşünmek.

E) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını içsel nedenlerle açıklamaktır. Örnek: Birinin başarısızlığını "yetersiz" diye yorumlamak.

Cevap: B

5. Dışsal yükleme, bir davranışı **kişinin karakteriyle değil, içinde bulunduğu durum ve koşullarla açıklamaktır**. Soruda da mutlu çiftlerin olumsuz davranışları dışsal nedenlere bağladığı vurgulanıyor. Bu nedenle seçeneklerde **davranışı durumsal bir nedene bağlayan ifade** aranır. "Seni bu akşam biraz gergin görüyorum, işte ters giden bir şey mi oldu?" ifadesinde davranış, kişinin kişiliğine değil **işte yaşanan bir duruma** bağlanmaktadır. Bu nedenle bu ifade dışsal yüklemeye örnektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Sen nasıl bir insansın her şeye hemen sinirlenmek zorunda mısın?: Davranış kişilik özelliğine (sinirli olmak) bağlanır, dışsal değil içsel yüklemedir.

B) Senden ne zaman bir şey istesem eline yüzüne bulaştırırsın çünkü sen sakarın birisin: Davranış "sakar" kişilik özelliğiyle açıklanır, içsel yüklemedir.

C) Ne zaman senden bir şey istesem böyle oluyor, güvenilmez bir insansın: Davranış kişinin karakterine bağlanır, içsel yüklemedir.

D) Bir evlilik yıl dönümümüzü de hatırlasan ne olur: Bu ifade sitem içerir ancak belirgin bir durumsal neden sunmaz; daha çok kişiye yönelik beklenti ve eleştiri vardır.

Cevap: E

6. Ayfer'in, **kendi içsel durumunun (heyecanının) başkaları tarafından fark edildiğini düşünmesi**, bireyin kendi duygu ve yaşantısını merkeze alarak değerlendirme yapmasıdır. Bu durum **saydamlık yanılsaması** olarak adlandırılır. **Saydamlık yanılsaması**, bireyin içsel duygu ve düşüncelerinin başkaları tarafından kolayca anlaşıldığını sanmasıdır. Bu yanılgı, bireyin kendi yaşantısını referans alması nedeniyle ortaya çıkan **benmerkezci bilişsel yanlılıklardan biridir**. Bu nedenle doğru seçenek, bu üst yapıyı kapsayan **benmerkezli düşünce**dir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Seyirci etkisi: Kalabalık ortamlarda bireylerin yardım etme davranışının azalmasıdır. Örnek: Yoğun bir caddede yere düşen birine kimsenin müdahale etmemesi.

C) Görüş birliği yanılgısı: Kişinin kendi düşüncelerinin başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Bir öğrencinin kendi ders çalışma yönteminin herkes için en doğru yöntem olduğunu düşünmesi.

D) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını kişilik özellikleriyle açıklamaktır. Örnek: Bir çalışanın hatasını "dikkatsiz biri" diye yorumlayıp iş yoğunluğunu göz ardı etmek.

E) Sosyal kaytarma: Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Örnek: Grup sunumunda bazı üyelerin sorumluluk almaktan kaçınması.

Cevap: B

7. Öğrencinin, öğretmenin davranışını değerlendirirken **kendi bakış açısını merkeze alması ve öğretmenin içinde bulunduğu durumu dikkate almaması**, olaylara başkasının perspektifinden bakamama durumunu gösterir. Yani birey, **karşı tarafın koşullarını ve niyetini anlamaya çalışmadan kendi yorumunu merkeze almaktadır**. Bu durum **perspektif alma hatası**dır. **Perspektif alma hatası**, bireyin karşısındaki kişinin bakış açısını yeterince hesaba katamamasıdır ve bu, **benmerkezci bilişsel yanlılıklardan biridir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Saydamlık yanılsaması: Bireyin içsel duygu ve düşüncelerinin başkaları tarafından fark edildiğini sanmasıdır. Örnek: Sunumda heyecanlanan birinin bunu herkesin anladığını düşünmesi.

C) Görüş birliği yanılgısı: Kişinin kendi düşüncelerinin başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Kendi fikrinin sınıftaki çoğunluk tarafından desteklendiğini varsaymak.

D) Sahne ışığı etkisi: Bireyin başkalarının dikkatinin sürekli kendi üzerinde olduğunu düşünmesidir. Örnek: Küçük bir hatanın herkes tarafından fark edildiğini sanmak.

E) Sosyal kaytarma: Grup içinde bireysel çabanın azalmasıdır. Örnek: Grup çalışmasında bazı üyelerin daha az sorumluluk alması.

Cevap: B

8. Mehmet Ali Bey'in, öğrencinin **yaşına bağlı hareketliliğini göz ardı ederek** bunu farklı bir problemle ilişkilendirmesi, gözlenen bir özelliği yanlış yorumlayarak hatalı sonuca ulaşmasıdır. Bu durum **mantıksal hata** olarak adlandırılır. **Mantıksal hata**, birbirine yakın ya da ilişkili görülen özelliklerin yanlış biçimde ilişkilendirilmesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Genelleme hatası: Bir özelliğe bakarak kişinin diğer özelliklerini de aynı yönde değerlendirmektir. Örnek: "Okul birincisi olan bir öğrencinin her şeyi iyidir" diye düşünmek.

C) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Örnek: Başarılı bir öğrencinin tek bir hatasına odaklanıp onu yetersiz görmek.

D) Seyirci etkisi: Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Örnek: Birinin düştüğünü gören kalabalığın müdahale etmemesi.

E) Kendine yontan atıf hatası: Başarıyı kendine, başarısızlığı dışsal nedenlere bağlamadır. Örnek: Sınavdan düşük alınca "sorular zordu" demek.

Cevap: B

9. Okul yöneticisinin, adayın **pantolonunun ütüsüz olması ve kravatının uyumsuzluğu gibi sınırlı ve yüzeysel özelliklerinden yola çıkarak onun mesleki yeterliliği hakkında genel bir yargıya varması**, tek bir (ya da birkaç) özelliğin tüm değerlendirmeyi etkilemesi durumudur. Yani birey, **bir özelliğe bakarak kişinin diğer özelliklerini de aynı yönde değerlendirmektedir**. Bu durum **hâle etkisi** olarak adlandırılır. **Hâle etkisi**, bir kişi hakkında edinilen olumlu ya da olumsuz bir izlenimin, o kişinin diğer özelliklerine ilişkin değerlendirmeleri de etkilemesidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Mantıksal hata: Birbirine benzer ya da ilişkili görülen özellikleri yanlış biçimde ilişkilendirmektir. Örnek: Düzgün konuşan birini doğrudan "çok bilgili" kabul etmek. Bu soruda ise genel izlenimin tüm yargıyı etkilemesi söz konusudur.

C) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilerin daha dikkat çekici ve etkili olmasıdır. Örnek: Bir adayın birçok iyi özelliği varken tek bir hatasına odaklanmak. Bu soruda esas olan genelleme etkisidir.

D) Seyirci etkisi: Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Bu durumla ilgisi yoktur.

E) Temel yükleme hatası: Davranışı kişilik özellikleriyle açıklayıp durumsal etkenleri göz ardı etmektir. Örnek: Bir çalışanın geç kalmasını "sorumsuz" diye yorumlamak. Bu soruda izlenim genellemesi vardır.

Cevap: B

10. Verilen özelliklerde, grubun **yürürlükte olan işleri sürdürmeye odaklanması**, **resmî bir yapıya sahip olması** ve **ast-üst ilişkilerinin bulunması**, belirli görevleri yerine getiren ve organizasyon içinde işleyişi devam ettiren grupları ifade eder. Bu özellikler **işlevsel grup**lara aittir. **İşlevsel gruplar**, bir kurumda belirli görevleri yürütmek, sürekliliği sağlamak ve organizasyonel işleyişi devam ettirmek amacıyla oluşturulan, genellikle hiyerarşik yapıya sahip gruplardır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Taraftar grubu:** Ortak ilgi veya bağlılık etrafında oluşur. Örnek: Bir spor takımını destekleyen kişiler. Resmî yapı ve hiyerarşi yoktur.

B) **Proje grubu:** Belirli bir işi tamamlamak için geçici olarak oluşturulur. Örnek: Bir proje bitince grup dağılır. Süreklilik amacı yoktur.

C) **Psikolojik danışma grubu:** Bireylerin kendilerini tanıma ve geliştirme amacıyla oluşturulur. Resmî hiyerarşi ve iş yürütme amacı yoktur.

D) **Arkadaşlık grubu:** Duygusal yakınlık ve sosyal ihtiyaçlar temelinde oluşur. Hiyerarşik yapı bulunmaz.

Cevap: E

11. Grubun **belirli bir hedef doğrultusunda kurulması** ve bu hedef gerçekleştiğinde **varlık nedeninin ortadan kalkması**, geçici ve amaç odaklı bir yapı olduğunu gösterir. Bu özellikler **proje grubu**na aittir. **Proje grupları**, belirli bir işi tamamlamak için oluşturulur ve hedef gerçekleştiğinde dağılır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **İlgi grubu:** Ortak ilgi alanları etrafında oluşur. Örnek: Fotoğrafçılıkla ilgilenen kişilerin bir araya gelmesi. Hedef tamamlanınca dağılma zorunluluğu yoktur.

B) **Arkadaş grubu:** Duygusal yakınlık ve sosyal ihtiyaçlara dayanır. Örnek: Yakın arkadaş çevresi. Belirli bir hedefe bağlı değildir.

D) **İşlevsel grup:** Kurum içinde sürekliliği sağlamak için oluşturulan, genellikle kalıcı ve hiyerarşik gruplardır. Hedef bitince dağılmaz.

E) **Taraftar grubu:** Ortak bir takımı destekleyen kişilerden oluşur. Süreklidir, belirli bir hedefle sınırlı değildir.

Cevap: C

12. Necip Bey'in, geçmişteki olayları hatırlarken **kendi rolünü olduğundan daha büyük, kendisini ise daha olumlu biçimde hatırlaması**, olayların zihinde **benmerkezci biçimde yeniden yapılandırıldığını** gösterir. Yani birey, geçmiş yaşantıları **kendi lehine çarpıtarak ve kendi katkısını abartarak hatırlamaktadır**. Bu durum **hafızada benmerkezcilik** olarak adlandırılır. **Hafızada benmerkezcilik**, bireyin geçmiş olayları anımsarken kendisini merkeze alması ve kendi katkısını abartmasıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Kendine hizmet eden yanlılık:** Bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dışsal nedenlere bağlamasıdır. Örnek: Bir projede başarıyı "ben yaptım", başarısızlığı "şartlar kötüydü" diye açıklamak.

B) **Görüş birliği yanılgısı:** Kişinin kendi düşüncelerinin başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. Örnek: Kendi görüşünün çoğunluk tarafından desteklendiğini varsaymak.

C) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişilik özellikleriyle açıklamaktır. Örnek: Birinin hatasını "dikkatsiz biri" diye yorumlamak.

D) **Saydamlık yanılsaması:** Kişinin içsel durumlarının başkaları tarafından fark edildiğini sanmasıdır. Örnek: Heyecanlandığında herkesin bunu anladığını düşünmek.

Cevap: E

13. Seda Hanım'ın, Mihriban'ın **alışılmamış saç tarzı ve aykırı görünümünden yola çıkarak onun "asi biri" olduğunu ve grup uyumunu bozacağını düşünmesi**, gözlenen tek bir özelliğe dayanarak kişinin diğer özellikleri hakkında **genelleyici bir yargıya varmasıdır**. Yani birey, sınırlı bir gözlemden hareketle **henüz gözlenmeyen özellikleri de aynı yönde değerlendirmektedir**. Bu durum **genelleme hatası** olarak adlandırılır. **Genelleme hatası**, bir özelliğe bakarak kişinin diğer özelliklerini de aynı doğrultuda yorumlamaktır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Mantıksal hata:** Birbirine yakın özellikleri ayırt edememektir. Örnek: Düzgün konuşan birini doğrudan "çok bilgili" sanmak. Bu soruda ise genelleyici çıkarım vardır.

B) **Öncelik etkisi:** İlk edinilen bilginin değerlendirmeyi daha fazla etkilemesidir. Örnek: Bir aday hakkında ilk izlenimin sonraki yargıları belirlemesi. Bu durumda bilgi sırası değil, çıkarım biçimi önemlidir.

C) **Olumsuzluk etkisi:** Olumsuz bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Örnek: Bir kişinin birçok olumlu özelliği varken tek bir olumsuz özelliğine odaklanmak. Bu soruda genelleme söz konusudur.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını içsel nedenlerle açıklamasıdır. Örnek: Kendi geç kalmasını "trafik vardı", başkasınınkini "sorumsuz" diye yorumlamak. Bu durumla ilgili değildir.

Cevap: D

14. Bu grupta bireyler, **kuşlara olan ortak merak ve ilgi** etrafında bir araya gelmekte, hafta sonları birlikte geziler düzenleyip zaman geçirmektedir. Yani grubun oluşum nedeni **ortak ilgi alanıdır**, belirli bir görev, zorunluluk ya da resmî yapı söz konusu değildir. Bu durum **ilgi grubu**nu ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İşlevsel grup:** Kurum içinde belirli görevleri yerine getirmek ve işleyişi sürdürmek için oluşturulur. Bu örnekte resmî görev yoktur.

C) **İş grubu:** Belirli bir işi yapmak için bir araya gelen gruplardır. Burada amaç iş değil, ortak ilgi ve zaman geçirmedir.

D) **Proje grubu:** Belirli bir hedefe ulaşmak için geçici olarak kurulur ve hedef bitince dağılır. Bu grupta süreklilik ve hobi vardır.

E) **Psikoeğitim grubu:** Bireylerin bilgi ve beceri kazanması için oluşturulur. Bu örnekte eğitimsel bir amaç yoktur.

Cevap: B

15. Parçada, insanların **belirli kişilik özelliklerinin birlikte bulunduğuna dair önceden sahip oldukları inançlara dayanarak** başkaları hakkında yargıya vardıkları ifade edilmektedir. Örneğin bir öğrenciyi "iyi, düzgün" olarak algıladığımızda, onun **olumsuz bir davranış (kopya çekme)** yapabileceğine inanmakta zorlanmamız, özelliklerin birlikte bulunduğuna dair zihinsel bir şemaya dayanır. Bu durum **gizil kişilik kuramı** ile açıklanır. **Gizil kişilik kuramı**, bireylerin bazı özelliklerin birlikte bulunduğuna dair inanç sistemlerine dayanarak kişiler hakkında çıkarım yapmalarıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz bilgilerin daha etkili olmasıdır. Örnek: Bir kişinin tek bir hatasına odaklanmak. Bu soruda özellikler arası ilişki söz konusudur.

B) **Olumluluk yanılgısı:** Olumlu bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Örnek: Bir kişinin olumlu yönlerini abartmak. Bu soruda sistematik çıkarım vardır.

D) **Seyirci etkisi:** Kalabalık ortamlarda yardım etme davranışının azalmasıdır. Bu durumla ilgisi yoktur.

E) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dışsal nedenlere bağlamaktır. Bu örnek başkalarını değerlendirme ile ilgilidir.

Cevap: C

1. Soruda anlatılan durumda, **A partisine üye bireyler kendi gruplarını (A partisi) B partisine göre daha dürüst, güvenilir ve iyi olarak değerlendirmektedir**. Bu, bireyin ait olduğu grubu kayırması ve onu diğer gruplara göre daha olumlu görmesi anlamına gelen **iç grup yanlılığıdır**. **İç grup yanlılığı**, kişinin kendi grubunu sistematik biçimde daha iyi ve değerli görmesi, dış grupları ise daha olumsuz değerlendirmesidir. Örneğin bir kişinin "Biz daha adiliz, onlar güvenilmez" demesi bu duruma örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sosyal kolaylaştırma:** Sosyal kolaylaştırma, bireyin başkalarının varlığında bazı görevleri daha hızlı ya da daha iyi yapmasıdır. Soruda anlatılan durumda ise performans değişimi yoktur; kişi sadece kendi grubunu daha iyi görmektedir.

C) **Olumluluk yanılgısı:** Olumluluk yanılgısı, bir kişi ya da durumun olumlu yönlerini abartma eğilimidir. Soruda anlatılan durumda ise genel bir olumlu abartma değil, kendi grubunu diğer gruba göre üstün görme vardır.

D) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuzluk yanılgısı, olumsuz bilgilerin daha fazla dikkat çekmesi ve daha etkili olmasıdır. Soruda anlatılan durumda ise olumsuz bilgiye odaklanma yoktur; aksine kendi grubu olumlu değerlendirilmektedir.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Aktör-gözlemci yanılgısı, kişinin kendi davranışını duruma, başkasının davranışını kişiliğe bağlamasıdır. Soruda anlatılan durumda ise davranışın nedeni açıklanmamakta, sadece grup karşılaştırması yapılmaktadır.

Cevap: A

2. Soruda anlatılan durumda, başlangıçta **çoğunluk tarafından benimsenmeyen "aykırı fikirlerin" (hippiler)** zamanla yaygınlaşarak toplumun ve hatta devletlerin sosyal anlayışını etkilemeye başladığı ifade edilmektedir. Yani **küçük bir grubun (azınlığın) görüşleri zamanla çoğunluğu etkilemiş ve dönüşüm yaratmıştır**. Bu durum **azınlık etkisidir**. **Azınlık etkisi**, sayıca az olan bir grubun tutarlı, kararlı ve istikrarlı biçimde görüşlerini savunarak zamanla çoğunluğu etkilemesi ve düşünce değişimi oluşturmasıdır. Örneğin çevre aktivistlerinin başlangıçta az sayıda olmalarına rağmen zamanla toplumun çevre bilincini artırmaları buna örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bilgisel etki:** Bilgisel etki, bireyin doğruya ulaşmak için başkalarının bilgisini rehber almasıdır. Soruda anlatılan durumda insanlar doğruyu öğrenmek için değil, zamanla azınlığın fikirlerinden etkilenerek dönüşmektedir.

B) **Normatif etki:** Normatif etki, bireyin dışlanmamak ya da kabul görmek için çoğunluğa uyum sağlamasıdır. Soruda ise çoğunluğa uyum değil, azınlığın çoğunluğu etkilemesi söz konusudur.

D) **Grup bütünlüğü:** Grup bütünlüğü, grup üyelerinin birbirine bağlılık ve birlik duygusudur. Soruda grup içi bağ değil, toplum düzeyinde fikir değişimi anlatılmaktadır.

E) **Grup vaadi:** Grup vaadi, bireyin grup içinde elde edeceği kazançlara yönelik beklentisidir. Soruda bireysel çıkar beklentisi değil, fikirlerin yayılması söz konusudur.

Cevap: C

3. Soruda anlatılan durumda, katılımcının **gruptaki herkesin aynı cevabı vermesi nedeniyle kendi doğru bildiği cevabı değiştirdiği** ve **görüş birliği bozulduğunda uyma davranışının azaldığı** vurgulanmaktadır. Bu, grubun tek ses olması ve ittifak hâlinde bulunmasının birey üzerinde güçlü bir baskı oluşturduğunu gösterir. Bu durum **grup bütünlüğüdür**. **Grup bütünlüğü**, grubun söz birliği içinde olması nedeniyle bireyin gruba ters düşmemek için uyma eğiliminin artmasıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bilgisel etki:** Bilgisel etki, bireyin doğruyu bulmak için başkalarının bilgisini referans almasıdır. Soruda anlatılan durumda kişi doğruyu bildiği hâlde grubun etkisiyle fikrini değiştirmektedir.

B) **Normatif etki:** Normatif etki, bireyin dışlanmamak için çoğunluğa uyum sağlamasıdır. Soruda ise özellikle grubun söz birliği içinde olması ve bunun etkisi vurgulanmaktadır.

D) **Azınlık etkisi:** Azınlık etkisi, küçük bir grubun çoğunluğu etkilemesidir. Soruda çoğunluk bireyi etkilemektedir.

E) Sosyal kolaylaştırma: Sosyal kolaylaştırma, başkalarının varlığında performansın değişmesidir. Soruda performans değil, uyma davranışı söz konusudur.

Cevap: C

4. Çağrı aldığı notu **sınıf ortalamasıyla karşılaştırmakta ve ortalamadan daha yüksek olduğunu gördüğü için kendisiyle gurur duymaktadır**. Yani birey, kendini başkalarına göre daha başarılı ve ortalamanın üzerinde değerlendirerek olumlu bir benlik algısı geliştirmektedir. Bu durum **ortalamanın üstü etkisidir**. **Ortalamanın üstü etkisi**, bireylerin kendilerini çoğunluğa göre daha başarılı, daha iyi ya da daha yeterli görme eğilimidir. Örneğin birçok kişinin "Ben çoğu insandan daha iyi araba kullanırım" demesi bu etkiye örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Ait olma: Ait olma, bireyin bir gruba kabul edilme ve o grubun parçası olma ihtiyacıdır. Soruda anlatılan durumda grup üyeliği değil, bireyin kendini değerlendirmesi söz konusudur.

B) Kendini güvende hissetme: Kendini güvende hissetme, bireyin fiziksel ve psikolojik güvenlik ihtiyacıdır. Soruda güvenlik değil, başarıya dayalı bir değerlendirme vardır.

C) Azınlık etkisi: Azınlık etkisi, küçük bir grubun çoğunluğu etkilemesidir. Soruda böyle bir etkileme süreci yoktur.

E) Kendine yontan yükleme: Kendine yontan yükleme, bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış faktörlere bağlamasıdır. Soruda ise başarı nedeninin açıklanması değil, başkalarıyla karşılaştırma vardır.

Cevap: D

5. Başlangıçta ılımlı olan tartışmanın, grup içi etkileşimler sonucunda her iki grubun da **kendi görüşlerinde daha aşırı ve keskin hâle gelmesi**, grubun başlangıçtaki eğiliminin daha uç noktaya taşındığını gösterir. Bu durum **grup kutuplaşmasıdır**. **Grup kutuplaşması**, bir grubun bir konu hakkındaki başlangıç eğiliminin, grup içi tartışmalar sonucunda daha aşırı hâle gelmesidir. Örneğin bir grup bir konuya hafifçe karşıyken tartışma sonrası tamamen karşıt bir tutum geliştirebilir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Kitlelerin bilgeliği: Farklı bireylerin bağımsız görüşlerinin birleşmesiyle daha doğru sonuca ulaşılmasıdır. Burada doğruluğa değil, uçlaşmaya gidilmektedir.

C) Sosyal hızlandırma: Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Burada performans değil, tutum değişimi vardır.

D) Sosyal kaytarma: Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Burada bireyler daha pasif değil, daha keskin hâle gelmektedir.

E) Azınlık etkisi: Azınlık grubun çoğunluğu etkilemesidir. Burada gruplar kendi içinde daha uç noktaya kaymaktadır.

Cevap: B

6. Deneklerin, tek tek verilen bireysel görüşler yerine **bir grubun birlikte oluşturduğu cevabı tercih etmeleri**, birden fazla kişinin ortak yargısının tek tek bireysel yargılardan daha doğru olacağına duyulan güveni gösterir. Yani birey, **grubun ortak aklını daha güvenilir kabul etmektedir**. Bu durum **kitlelerin bilgeliğidir**. **Kitlelerin bilgeliği**, birçok kişinin görüşünün bir araya gelmesiyle daha doğru sonuca ulaşılabileceği anlayışına dayanır. Örneğin "seyirciye sor" jokerinde çoğunluğun cevabına güvenilmesi buna örnektir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Grup kutuplaşması: Grup içi etkileşim sonucunda başlangıçtaki eğilimin daha aşırı hâle gelmesidir. Soruda uçlaşma değil, bilgi kaynağı tercihi vardır.

C) Grup bağlılığı: Bireyin gruba aidiyet hissetmesi ve gruba bağlı davranmasıdır. Soruda aidiyet ya da duygusal bağlılık yoktur.

D) Sosyal hızlandırma: Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Soruda performans değil, karar tercihi söz konusudur.

E) Azınlık etkisi: Az sayıda kişinin çoğunluğu etkilemesidir. Soruda böyle bir etkileme süreci yoktur.

Cevap: A

7. Gerçek deneğin, doğru cevabı bildiği hâlde **ayıplanmamak ve gruba ters düşmemek için grubun verdiği yanlış cevaba katılması**, bireyin çoğunluğa uyum sağladığını gösterir. Bu durum **uyma davranışıdır**. Uyma davranışının nedeni ise doğruyu bulmak değil, **sosyal kabul görmek ve dışlanmamak isteğidir**. Bu nedenle burada **normatif etki** söz konusudur. **Normatif etki**, bireyin grup tarafından kabul edilmek için kendi düşüncesine aykırı olsa bile çoğunluğa uymasıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Uyma-Bilgisel etki:** Bilgisel etkide birey doğruyu bulmak için başkalarına uyar. Burada birey doğruyu bilmesine rağmen sosyal baskı nedeniyle uyum göstermektedir.

C) **Uyma-Grup vaadi:** Grup vaadi, bireyin gruba bağlılık ya da grup içinde elde edeceği kazanç beklentisidir. Bu durumda aidiyet ya da çıkar beklentisi değil, dışlanmama isteği vardır.

D) **Sosyal hızlandırma-Benimseme:** Sosyal hızlandırma performansla ilgilidir; benimsemede ise birey davranışı içselleştirir. Soruda performans ya da içselleştirme yoktur.

E) **Tutum-Özdeşleşme:** Özdeşleşmede birey bir kişi ya da grupla benzer olmak ister. Soruda böyle bir özdeşim değil, baskı sonucu uyum vardır.

Cevap: B

8. Deneklerin, yapmak istemedikleri hâlde **otorite konumundaki araştırmacının talimatlarını yerine getirerek elektrik şoku uygulamaları**, bireyin bir otoritenin isteğine boyun eğmesiyle açıklanır. Yani kişi kendi isteğine aykırı olsa bile **otoriteye itaat etmektedir**. Bu durum **itaattir**. **İtaat**, bireyin bir otoritenin emirlerine uyarak davranışını şekillendirmesidir. Milgram deneyleri bu duruma klasik örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Benimseme:** Benimseme, bireyin bir davranışı içselleştirerek gerçekten doğru olduğuna inanmasıdır. Soruda birey davranışı istemeden yapmaktadır.

B) **Özdeşleşme:** Özdeşleşme, bireyin bir kişi ya da grupla benzer olmak istemesi nedeniyle uyum göstermesidir. Soruda böyle bir benzerlik kurma isteği yoktur.

D) **Sosyal hızlandırma:** Sosyal hızlandırma, başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Soruda performans değil, otoriteye uyma vardır.

E) **Bilgisel etki:** Bilgisel etki, bireyin doğruyu bulmak için başkalarının bilgisini referans almasıdır. Soruda doğruyu arama değil, otoriteye boyun eğme söz konusudur.

Cevap: C

9. Deneklerin tek başınayken yaptıkları tahminlerin, grup ortamına girdiklerinde **grubun ortak tahminine doğru değişmesi**, bireyin kendi yargısını değiştirerek başkalarının görüşlerine uyum sağlamasını gösterir. Özellikle belirsiz bir durumda birey "Ben yanlış görüyor olabilirim" diyerek grubu referans alır. Bu durum **uymadır**. **Uyma**, bireyin düşünce ya da davranışını gerçek ya da algılanan grup etkisi doğrultusunda değiştirmesidir. Örneğin sınıfta zor bir soruda emin olamayan bir öğrencinin çoğunluğun işaretlediği seçeneğe yönelmesi ya da yeni bir ortamda kalabalığın tercih ettiği yere gitmek buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sosyal hızlandırma:** Sosyal hızlandırma, başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Örneğin bir öğrencinin sınıfta herkesin önünde kolay soruları daha hızlı çözmesi ya da zor sorularda daha çok hata yapması bu duruma örnektir. Soruda performans değil, yargı değişimi vardır.

C) **Sosyal kaytarma:** Sosyal kaytarma, grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Örneğin grup ödevinde bazı öğrencilerin daha az çalışıp yükü diğerlerine bırakması buna örnektir. Soruda çaba azalması değil, görüş değişimi söz konusudur.

D) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça sorumluluğun dağılması nedeniyle müdahale etme olasılığının azalmasıdır. Örneğin kalabalık bir ortamda düşen birine herkesin bakıp kimsenin yardım etmemesi bu duruma örnektir. Soruda yardım etme durumu yoktur.

E) **Kendine hizmet eden yanlılık:** Kendine hizmet eden yanlılık, bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamasıdır. Örneğin "Sınavı kazandım çünkü zekiyim, kalırsam hoca zor sordu" demek buna örnektir. Soruda böyle bir atıf süreci yoktur.

Cevap: B

10. Kemal Bey'in, **hiçbir karşılık ya da çıkar gözetmeden başkalarının yararını öncelemesi** ve bunu yaptıktan sonra sessizce uzaklaşması, davranışın **ödül, takdir ya da sosyal onay beklentisi olmadan** gerçekleştiğini gösterir. Burada belirleyici ölçüt **yardım edenin niyetidir**. Kemal Bey'in amacı yalnızca başkalarının iyiliğini sağlamaktır. Bu nedenle bu davranış **özgeci davranıştır**. **Özgeci davranış**, bireyin kendi çıkarını bilinçli olarak geri planda bırakıp sadece karşısındakinin iyiliği için yardım etmesidir. Örneğin bir kişinin kimse görmeden ihtiyaç sahibine yardım etmesi de buna örnektir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça bireylerin yardım etme sorumluluğunu başkalarına bırakmasıdır. Örneğin kalabalıkta kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda ise tam tersine birey sorumluluk alarak yardım etmektedir.

B) **Sosyal kolaylaştırma:** Sosyal kolaylaştırma, başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Örneğin birinin seyirci önünde daha iyi performans göstermesi. Soruda performans değil, yardım davranışı vardır.

C) **İç grup yanlılığı:** İç grup yanlılığı, bireyin kendi grubunu diğerlerine göre daha olumlu değerlendirmesidir. Örneğin kendi takımını diğerlerinden üstün görmek. Soruda grup karşılaştırması yoktur.

E) **Uyma:** Uyma, bireyin grup baskısıyla düşünce ya da davranışını değiştirmesidir. Örneğin çoğunluğa uyarak farklı düşündüğü hâlde aynı davranışı sergilemek. Soruda birey kendi isteğiyle hareket etmektedir.

Cevap: D

11. Şeyma Hanım'ın bir derneğe üye olduktan sonra zamanla o grubun değerleriyle **özdeşleşmesi ve meslektaşlarıyla ortak tutum ve davranışlar geliştirmesi**, bireyin kendisini bir grubun parçası olarak tanımlamasıyla ilgilidir. Yani kişi "ben kimim?" sorusuna, ait olduğu grup üzerinden cevap vermeye başlar. Bu durum **sosyal kimliktir**. **Sosyal kimlik**, bireyin kendisini ait olduğu sosyal gruplar üzerinden tanımlaması ve o grubun değerlerini benimsemesidir. Örneğin bir kişinin "ben psikolojik danışmanım" diyerek meslek grubunun değerlerine uygun davranması buna örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İç grup yanlılığı:** İç grup yanlılığı, bireyin kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesidir. Örneğin kendi grubunu daha iyi görmek. Soruda değerlendirme değil, kimlik geliştirme vardır.

C) **Karakter:** Karakter, bireyin ahlaki yönlerini ve değerler sistemini ifade eder. Örneğin dürüstlük gibi. Soruda bireysel ahlaki yapı değil, grup temelli kimlik söz konusudur.

D) **Mizaç:** Mizaç, doğuştan gelen kişilik özellikleridir. Örneğin sakin ya da hareketli olmak. Soruda öğrenilmiş ve grup temelli bir süreç vardır.

E) **Dış grup karşıtlığı:** Dış grup karşıtlığı, bireyin kendi grubu dışındaki gruplara olumsuz tutum geliştirmesidir. Soruda böyle bir karşıtlık yoktur.

Cevap: B

12. Mert Bey'in, öğrencinin **ilginç sorular sormasından hareketle onun yaratıcı olduğu sonucuna ulaşması**, birbirine yakın görülen iki özelliğin (ilginç soru sorma – yaratıcılık) birbirinden ayırt edilememesi ve biri diğerinin göstergesiymiş gibi düşünülmesidir. Bu durum **mantık hatasıdır**. **Mantık hatası**, bireyin benzer ya da ilişkili görülen özellikleri ayırt edemeyerek birini diğerine bağlamasıdır. Örneğin "çalışkan birinin zeki olduğu" şeklinde düşünmek buna örnektir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Eşsizlik yanılgısı:** Eşsizlik yanılgısı, bireyin kendisini başkalarından daha farklı ve özel görmesidir. Örneğin "kimse benim gibi düşünmez" demek. Soruda başkasını değerlendirme vardır.

C) **Genelleme hatası:** Genelleme hatası, sınırlı sayıda gözleme dayanarak geniş ve kesin yargılara varmaktır. Örneğin bir öğrencinin birkaç dersteki başarısına bakarak "çok zeki" demek. Soruda asıl vurgu özellikler arasında ilişki kurmadadır.

D) **Görüş birliği yanılgısı:** Görüş birliği yanılgısı, kişinin kendi düşüncelerinin başkaları tarafından da paylaşıldığını sanmasıdır. Soruyla ilgili değildir.

E) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça yardım etme olasılığının azalmasıdır. Soruda yardım davranışı yoktur.

Cevap: B

13. Başarıyı içsel ve kalıcı nedenlere, başarısızlığı ise dışsal ve geçici nedenlere bağlama eğilimi, bireyin **benlik saygısını koruma ve kendini değerli hissetme ihtiyacından** kaynaklanır. Yani kişi "başarı benim yeteneğimden, başarısızlık dış etkenlerden" diyerek **olumlu benlik algısını sürdürmeye çalışır**. Bu nedenle kendine hizmet eden yükleme yanlılığının temelinde **benliği değerli görme arzusu** vardır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Öğrenilmiş çaresizlikten kurtulma çabası:** Öğrenilmiş çaresizlik, bireyin kontrol edemediği olumsuzluklar karşısında pasifleşmesidir. Burada ise aktif bir benlik koruma mekanizması vardır.

C) **Öğrenilmiş iyimserlik çabası:** Öğrenilmiş iyimserlik, olumsuz olayları geçici ve değiştirilebilir görme eğilimidir. Bu kavram kendine hizmet eden yükleme ile ilişkili olsa da onun temel nedeni değildir.

D) **Olumluluk yanılgısı:** Olumluluk yanılgısı, genel olarak olumlu bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Burada ise özel olarak **yükleme biçimi** söz konusudur.

E) **İç grup kayırmacılığı:** İç grup kayırmacılığı, bireyin kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesidir. Soruda bireysel düzeyde benlik korunması vardır.

Cevap: A

14. Ercan Bey'in, kendi meslek grubu olan doktorları diğer meslek gruplarına göre daha entelektüel, sosyal ve yardımsever olarak değerlendirmesi, bireyin ait olduğu grubu kayırdığını gösterir. Yani kişi kendi grubunu sistematik biçimde daha olumlu görmektedir. Bu durum **iç grup kayırmacılığıdır**. **İç grup kayırmacılığı**, bireyin ait olduğu grubu diğer gruplara kıyasla daha olumlu değerlendirmesi ve ona ayrıcalık tanımasıdır. Örneğin bir öğrencinin "bizim bölüm daha kaliteli" ya da bir taraftarın "bizim takım daha ahlaklı" demesi buna benzer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Aktör-gözlemci yanılgısı, bireyin kendi davranışını durumsal, başkalarının davranışını kişisel nedenlerle açıklamasıdır. Örneğin "ben geç kaldım çünkü trafik vardı, o geç kaldı çünkü sorumsuz." Soruda davranışın nedeni açıklanmamakta, grup değerlendirmesi yapılmaktadır.

B) **Olumluluk yanılgısı:** Olumluluk yanılgısı, bir kişi ya da durumu genel olarak olumlu değerlendirme eğilimidir. Örneğin yeni tanışılan birini tek bir iyi özelliğine bakarak tamamen iyi biri sanmak. Soruda genel olumlu değerlendirme değil, kendi grubunu diğerine göre üstün görme vardır.

C) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça sorumluluğun dağılması nedeniyle yardım etme olasılığının azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta kimsenin yardım etmemesi. Soruyla ilgisi yoktur.

D) **Temel atıf hatası:** Temel atıf hatası, başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumsal etkenleri göz ardı etmektir. Örneğin birinin başarısızlığını "tembel" diye açıklamak. Soruda böyle bir nedensel yükleme yoktur.

Cevap: E

15. Meltem'in, beklediği notu alamamasını **"daha çok çalışmalıydım, daha dikkatli olmalıydım"** şeklinde açıklaması, başarısızlığın nedenini kendi davranışlarına bağladığını gösterir. Yani birey sonucu **içsel ve kontrol edilebilir nedenlerle açıklamakta ve sorumluluğu üstlenmektedir**. Bu durum **iç denetim odağına sahip olduğunu gösterir**. **İç denetim odağı**, bireyin yaşadığı sonuçları kendi çabası, dikkat düzeyi gibi içsel etkenlerle açıklamasıdır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Benliğini değerli görebilmek için kendine yontan atıf hatası yapmaktadır:** Kendine yontan atıf hatasında birey başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlar. Meltem ise başarısızlığı kendine yüklemektedir.

B) **Başarısızlığından duyduğu üzüntü nedeniyle olumsuzluk yanılgısı göstermektedir:** Olumsuzluk yanılgısı, olumsuz bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Burada bilişsel değerlendirme değil, nedensel yükleme vardır.

C) **Notunu beğenmediği için aktör-gözlemci yanılgısı sergilemektedir:** Aktör-gözlemci yanılgısı, kişinin kendi davranışını duruma, başkalarınınkini kişiliğe bağlamasıdır. Soruda böyle bir karşılaştırma yoktur.

E) **Başarısızlığının yarattığı hayal kırıklığını telafi etmek için mantığa bürüme savunma mekanizması kullanmaktadır:** Mantığa bürümede birey başarısızlığı kabul etmek yerine mantıklı görünen açıklamalar üretir. Meltem ise açıkça sorumluluğu üstlenmektedir.

Cevap: D

1. Ekranda daha çok öne çıkan kişinin tartışmayı yönlendirdiğinin düşünülmesi, dikkat çeken unsurun davranışın nedeni olarak algılanmasıdır. Yani bireyler, görsel olarak daha belirgin olan kişiye nedensellik ve sorumluluk atfetmektedir. Bu durum **ağır basma denencesidir**. **Ağır basma denencesi**, dikkat çeken ya da algısal olarak öne çıkan kişinin ya da unsurun olayın nedeni olarak değerlendirilmesidir. Örneğin bir tartışmada kameranın sürekli bir kişiye odaklanması, onun daha etkili olduğu izlenimini yaratır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Temel atıf hatası, başkalarının davranışlarını kişilik özelliklerine bağlayıp durumsal etkenleri ihmal etmektir. Bu soruda dikkat çekme etkisi vardır.

B) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını duruma, başkalarının davranışını kişiliğe bağlamasıdır. Bu soruda böyle bir karşılaştırma yoktur.

D) **Olumluluk yanılgısı:** Bir kişi ya da durumu genel olarak olumlu değerlendirme eğilimidir. Soruda olumlu-olumsuz değerlendirme yoktur.

E) **İç grup kayırmacılığı:** Bireyin kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesidir. Soruda grup karşılaştırması yoktur.

Cevap: C

2. Kalabalık içinde bireylerin anonimlik duygusuyla **kişisel kimlik bilincini yitirmesi, sorumluluk duygusunun azalması ve davranışlarını grup normlarına göre yönlendirmesi** söz konusudur. Yani birey tek başınayken yapmayacağı davranışları, grup içinde kendini anonim hissederek sergilemektedir. Bu durum **kimliksizleşmedir**. **Kimliksizleşme**, bireyin anonimlik ve grup etkisiyle kişisel kimliğinin zayıflaması ve grup normlarına göre davranmasıdır. Örneğin sosyal medyada anonim hesaplarla daha saldırgan davranışlar sergilenmesi buna benzer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sosyal kaytarma:** Sosyal kaytarma, grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Örneğin grup ödevinde bazı üyelerin daha az çalışması. Soruda çaba azalması değil, norm dışı davranış artışı vardır.

B) **Grup kutuplaşması:** Grup kutuplaşması, başlangıçtaki eğilimin daha aşırı hâle gelmesidir. Soruda görüşlerin uçlaşması değil, kimlik kaybı vardır.

C) **İç grup yanlılığı:** İç grup yanlılığı, bireyin kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesidir. Soruda grup karşılaştırması yoktur.

D) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça yardım etme olasılığının azalmasıdır. Soruda yardım değil, davranış değişimi vardır.

Cevap: E

3. Manolya Hanım'ın, öğrencinin **sınıf birincisi olmasından hareketle "o hâlde bu çocuğun her şeyi iyidir"** şeklinde düşünmesi, tek bir olumlu özelliğe dayanarak bireyin tüm özelliklerini olumlu kabul etmesidir. Yani sınırlı bir bilgiden yola çıkarak kişi hakkında **genel ve kapsamlı bir yargıya varılmaktadır**. Bu durum **genelleme hatasıdır**. **Genelleme hatası**, bireyin az sayıda gözleme dayanarak kişi hakkında geniş ve kesin sonuçlar çıkarmasıdır. Örneğin bir öğrencinin bir dersteki başarısına bakarak "çok zeki ve her alanda başarılı" demek buna benzer. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Eşsizlik yanılgısı:** Eşsizlik yanılgısı, bireyin kendisini başkalarından daha farklı ve özel görmesidir. Soruda başkasını değerlendirme vardır.

B) **Benlik yanılgısı:** Benlik yanılgısı, bireyin kendisine yönelik algı hatalarıdır. Soruda başkasına yönelik değerlendirme yapılmaktadır.

D) **Mantık hatası:** Mantık hatası, birbirine benzer özelliklerin ayırt edilememesi ve birinin diğerinin göstergesi gibi düşünülmesidir. Örneğin "çalışkan biri zekidir" demek. Soruda ise tek bir özelliğe dayanarak genelleme yapılmaktadır.

E) **Dışsal atıf:** Dışsal atıf, bireyin davranışları çevresel nedenlerle açıklamasıdır. Soruda atıf değil, algı hatası vardır.

Cevap: C

4. Hakan Bey'in, müdürün zaman zaman asabi davranmasına rağmen **öğretmenlerle sohbet etmesi, çiçek göndermesi gibi olumlu davranışlarına odaklanarak onu "çok iyi huylu, iyi bir insan" olarak değerlendirmesi**, olumlu bilgilere daha fazla ağırlık vererek genel bir yargıya ulaşmasıdır. Yani birey, kişinin olumlu yönlerini öne çıkarıp olumsuz yönlerini göz ardı etmektedir. Bu durum **olumluluk yanılgısıdır**. **Olumluluk yanılgısı**, bir kişi ya da durum hakkında olumlu özelliklere daha fazla önem vererek genel değerlendirmeyi bu yönde yapma eğilimidir. Örneğin bir kişinin birkaç iyi davranışına bakarak tamamen iyi biri olduğunu düşünmek buna benzer. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kendine yontan atıf hatası:** Bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamasıdır. Soruda başkasını değerlendirme vardır.

B) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuzluk yanılgısı, olumsuz bilgilerin daha etkili olmasıdır. Örneğin bir kişinin tek bir hatasına odaklanmak. Soruda tam tersine olumlu özellikler baskındır.

D) **Sonralık etkisi:** Sonralık etkisi, en son edinilen bilgilerin daha etkili olmasıdır. Soruda son bilgi değil, genel olumlu değerlendirme vardır.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını duruma, başkalarının davranışını kişiliğe bağlamasıdır. Soruda böyle bir atıf süreci yoktur.

Cevap: C

5. Hakan Bey'in, müdürün resmî işlem yapacağını söylemesinden sonra **önceki olumlu izlenimlerini bir kenara bırakarak tek bir olumsuz duruma dayanıp "bu adam da diğerleri gibi" şeklinde değerlendirme yapması**, olumsuz bilginin daha etkili olmasıdır. Yani birey, olumsuz bir davranışı genelleyerek genel yargısını değiştirmektedir. Bu durum **olumsuzluk yanılgısıdır**. **Olumsuzluk yanılgısı**, olumsuz bilgilerin olumlu bilgilere göre daha fazla dikkat çekmesi ve değerlendirmeyi daha güçlü biçimde etkilemesidir. Örneğin bir kişinin birçok iyi davranışına rağmen tek bir hatasıyla olumsuz etiketlenmesi buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kendine yontan atıf hatası:** Bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamasıdır. Soruda başkasını değerlendirme vardır.

C) **Olumluluk yanılgısı:** Olumlu bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Bu soruda ise olumsuz bilgi baskındır.

D) **Öncelik etkisi:** İlk edinilen bilgilerin daha etkili olmasıdır. Soruda sonradan gelen olumsuz bilgi daha etkilidir.

E) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını duruma, başkalarının davranışını kişiliğe bağlamasıdır. Soruda böyle bir atıf yoktur.

Cevap: B

6. Jesse Owens'ın, olimpiyatlarda büyük başarı kazanmasına rağmen **ülkesinde yalnızca siyahi olduğu için otelin ana kapısından alınmaması**, bireyin ait olduğu gruba (ırkına) bağlı olarak farklı ve olumsuz muamele görmesidir. Yani kişi, bireysel özelliklerinden bağımsız olarak **grup üyeliği nedeniyle dışlanmakta ve eşit olmayan davranışa maruz kalmaktadır**. Bu durum **ayrımcılıktır**. **Ayrımcılık**, bireylere ait oldukları sosyal grup (ırk, cinsiyet, din vb.) nedeniyle farklı ve genellikle olumsuz davranılmasıdır. Örneğin bir kişinin sadece etnik kökeni nedeniyle işe alınmaması da buna örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuzluk yanılgısı, olumsuz bilgilerin değerlendirme üzerinde daha baskın olmasıdır. Örneğin bir kişinin birçok iyi özelliğine rağmen tek bir hatasıyla olumsuz değerlendirilmesi. Bu soruda bilişsel değerlendirme değil, doğrudan **davranışsal ayrım** vardır.

B) **Öğrenilmiş çaresizlik:** Öğrenilmiş çaresizlik, bireyin tekrar eden başarısızlıklar sonucunda kontrol duygusunu kaybedip çaba göstermemesidir. Örneğin sürekli başarısız olan bir öğrencinin artık ders çalışmayı bırakması. Owens'ın durumu bireysel pasiflik değil, dışsal engellemeye maruz kalmadır.

D) **Seyirci etkisi:** Seyirci etkisi, bir olayda kişi sayısı arttıkça yardım etme olasılığının azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta kimsenin düşen birine yardım etmemesi. Bu olayda yardım davranışı değil, sistematik dışlama vardır.

E) Sonralık etkisi: Sonralık etkisi, en son edinilen bilgilerin değerlendirme üzerinde daha etkili olmasıdır. Örneğin bir kişi hakkında son duyulan bilginin daha baskın olması. Bu soruda bilgi sırası değil, **toplumsal eşitsizlik ve dışlama** söz konusudur.

Cevap: C

7. Olayın sonucu ortaya çıktıktan sonra analistlerin "zaten belliydi" şeklinde yorum yapmaları, sonucu öğrendikten sonra geçmişi sanki baştan öngörülebilir ve açıkmış gibi hatırlamalarıdır. Yani bireyler, olay gerçekleşmeden önceki belirsizliği göz ardı ederek sonucu **kaçınılmazmış gibi değerlendirmektedir**. Bu durum **geçmişi değerlendirme yanlılığıdır**. **Geçmişi değerlendirme yanlılığı**, bireyin bir olayın sonucunu öğrendikten sonra, o sonucu önceden tahmin etmiş gibi hatırlaması ya da olayın baştan beri açık olduğunu düşünmesidir. Örneğin bir maç bittikten sonra "zaten bu takım kazanacaktı" demek buna benzer. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Temel atıf hatası: Davranışları kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Soruda nedensel yükleme yoktur.

C) Olumluluk yanılgısı: Olumlu bilgilere daha fazla ağırlık verilmesidir. Soruda zaman sonrası değerlendirme vardır.

D) Kendine yontan atıf hatası: Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Soruda bireysel çıkar yoktur.

E) Mantık hatası: Özellikler arasında yanlış ilişki kurmaktır. Soruda geçmişe yönelik çarpıtma vardır.

Cevap: A

8. Zeynep'in, olumsuz bir olayın kendisini **çok uzun süre ve çok yoğun etkileyeceğini düşünmesi**, ancak gerçekte daha hızlı toparlanması; bireyin psikolojik dayanıklılığını ve uyum kapasitesini küçümsemesi durumudur. Yani kişi, gelecekteki duygusal tepkisini **abartmakta** ve kendi psikolojik "bağışıklık sistemini" hesaba katmamaktadır. Bu durum **bağışıklık bilgisizliğidir**. **Bağışıklık bilgisizliği**, bireyin olumsuz olayların etkisini olduğundan daha uzun ve ağır sürecekmiş gibi tahmin etmesidir. Örneğin birinin "bu ayrılıktan asla çıkamam" demesi ama zamanla toparlanması buna benzer. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuzluk yanılgısı, olumsuz bilgilerin daha fazla dikkat çekmesi ve değerlendirmeyi etkilemesidir. Örneğin bir kişinin tek bir hatasına odaklanmak. Bu soruda dikkat değil, **geleceğe yönelik yanlış duygusal tahmin** vardır.

B) Kendine yontan atıf hatası: Bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamasıdır. Örneğin "kazandım çünkü zekiyim, kaybettim çünkü şanssızdım." Bu soruda atıf değil, **duygusal öngörü hatası** vardır.

C) Geçmişi değerlendirme yanlılığı: Sonuç öğrenildikten sonra geçmişi "zaten belliydi" şeklinde değerlendirmektir. Örneğin maç bittikten sonra "bu takım kazanacaktı" demek. Bu soruda geçmiş değil, **gelecek tahmini** vardır.

E) Mantık hatası: Birbirine benzer özellikleri ayırt edemeyip yanlış ilişki kurmaktır. Örneğin "çalışkan biri zekidir" demek. Bu soruda özellik ilişkisi değil, **duygusal dayanıklılığı küçümseme** vardır.

Cevap: D

9. Sebahattin Bey'in, çoğunlukla gençlerin bulunduğu bir spor salonuna giderken **gerginlik yaşaması**, bulunduğu ortamda kendi grubuna (yaş grubuna) yönelik olumsuz kalıp yargıların etkisinde kalmasıyla açıklanır. Birey, "yaşlılar sporda yetersizdir" gibi toplumsal kalıp yargıların farkında olduğunda, bu yargıyı doğrulama kaygısı yaşayabilir ve performansına ya da rahatlığına olumsuz yansıyacak bir gerginlik hisseder. Bu durum **kalıp yargı tehdididir**. **Kalıp yargı tehdidi**, bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz stereotiplerin farkında olarak bu yargıyı doğrulama kaygısı yaşaması ve bunun kaygı oluşturmasıdır. Örneğin yaşlı birinin teknoloji kullanırken "yapamayacağım" diye gerilmesi buna benzer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Seyirci etkisi: Seyirci etkisi, kişi sayısı arttıkça sorumluluğun dağılması nedeniyle yardım etme olasılığının azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım davranışı yoktur.

B) Öncelik-sonralık etkisi: Bilgilerin sunuluş sırasına göre ilk ya da son bilgilerin daha etkili olmasıdır. Örneğin bir kişi hakkında ilk duyulan bilginin daha kalıcı olması. Bu soruda bilgi sırası değil, **sosyal kaygı** vardır.

C) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilerin daha fazla dikkat çekmesidir. Örneğin bir kişinin tek hatasına odaklanmak. Bu soruda dikkat değil, **grup temelli kaygı** vardır.

D) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Örneğin birinin başarısızlığını "tembel" diye açıklamak. Bu soruda atıf yoktur.

Cevap: E

10. Seyhan'ın, geçmişte yaşanan bir olayı hatırlarken **kendisini daha olumlu, daha sakin ve daha haklı gösterecek şekilde hatırlaması**, hafızanın benlik lehine çarpıtılmasıdır. Yani birey, geçmişi nesnel biçimde değil, **kendi rolünü olduğundan daha iyi gösterecek şekilde yeniden kurgulamaktadır**. Bu durum **hafızada benmerkezciliktir**. **Hafızada benmerkezcilik**, kişinin geçmiş olaylarını kendisini daha başarılı, daha haklı ya da daha olumlu gösterecek biçimde hatırlamasıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Kendine yontan atıf hatası: Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Örneğin "başardım çünkü zekiyim, olmadı çünkü şanssızdım." Bu soruda neden yükleme değil, **hatırlama biçimi** vardır.

B) Olumluluk yanılgısı: Bir kişi ya da durumu genel olarak olumlu değerlendirme eğilimidir. Örneğin birinin tek iyi özelliğine bakarak tamamen iyi olduğunu düşünmek. Bu soruda değerlendirme değil, **geçmişin çarpıtılması** vardır.

C) Mantık hatası: Benzer özellikleri ayırt edemeyip yanlış ilişki kurmaktır. Örneğin "çalışkan biri zekidir" demek. Bu soruda özellik ilişkisi yoktur.

D) Geçmişi değerlendirme yanlılığı: Sonuç öğrenildikten sonra "zaten belliydi" şeklinde geçmişi değerlendirmektir. Bu soruda ise **önceden bilme değil, kendini daha olumlu hatırlama** vardır.

Cevap: E

11. Osman'ın, yöneticinin geri bildirimini değerlendirirken **yöneticinin bakış açısını ve beklentilerini dikkate almaması**, olayı yalnızca kendi açısından yorumlamasıdır. Yani birey, karşı tarafın perspektifini anlayamamakta ve durumu kendi merkezinden açıklamaktadır. Bu durum **perspektif alma hatasıdır**. **Perspektif alma hatası**, bireyin olayları başkalarının bakış açısından değerlendirememesi ve kendi bakış açısına sıkışmasıdır. Örneğin bir çalışanın, yöneticinin standartlarını göz ardı ederek eleştiriyi kişisel algılaması buna benzer. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Temel atıf hatası: Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumsal etkenleri ihmal etmektir. Örneğin bir yöneticinin eleştirisini "o kötü biri" diye yorumlamak. Bu soruda vurgu, neden yüklemeden çok **perspektif alamamadır**.

C) Olumsuzluk yanılgısı: Olumsuz bilgilerin daha baskın olmasıdır. Örneğin bir kişinin tek eleştirisine odaklanmak. Bu soruda dikkat değil, **yorumlama biçimi** vardır.

D) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Örneğin "başardım çünkü iyiyim, olmadı çünkü patron kötü." Bu soruda atıf değil, **bakış açısı sorunu** vardır.

E) **İç grup yanlılığı:** Kendi grubunu diğer gruplardan üstün görmektir. Örneğin "bizim ekip daha iyi." Bu soruda grup karşılaştırması yoktur.

Cevap: A

12. Osman'ın, kendi içsel duygusu olan heyecanın **başkaları tarafından da açıkça fark edildiğini düşünmesi**, bireyin içsel durumlarının dışarıdan da aynı şekilde görüldüğünü varsaymasıdır. Yani kişi, kendi duygularının ve düşüncelerinin başkaları için de şeffaf olduğunu zannetmektedir. Bu durum **saydamlık yanılsamasıdır**. **Saydamlık yanılsaması**, bireyin kendi içsel durumlarının (duygu, düşünce, kaygı) başkaları tarafından olduğundan daha kolay fark edildiğini düşünmesidir. Örneğin sunum yaparken titremenin herkes tarafından fark edildiğini sanmak buna benzer. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Geçmişi değerlendirme yanlılığı:** Sonuç ortaya çıktıktan sonra "zaten biliyordum" demektir. Örneğin maç bittikten sonra sonucu önceden bildiğini iddia etmek. Bu seçenek geçmişe dönük çarpıtmadır.

B) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarısızlığı dış etkenlere yüklemektir. Örneğin "başarısız oldum çünkü ekip kötüydü." Bu seçenek atıf yanlılığıdır.

C) **Genelleme hatası:** Tek bir özelliğe bakarak genel yargıya varmaktır. Örneğin bir davranıştan tüm kişiliği çıkarmak. Bu seçenek aşırı genellemedir.

E) **İç grup yanlılığı:** Kendi grubunu diğer gruplardan üstün görmektir. Örneğin "bizim ekip en iyisi." Bu seçenek grup kayırmadır.

Cevap: D

13. Mehmet Bey'in, evliliğinde ve iş yerinde yaşadığı sorunlarda **sorumluluğu sürekli başkalarına yüklemesi ve kendi payını kabul etmemesi**, yaşanan sonuçları dışsal etkenlerle açıklama eğilimidir. Yani birey, kontrolü kendisinde değil çevrede görmekte ve "sorun bende değil, başkalarında" şeklinde düşünmektedir. Bu durum **dışsal denetim odağına sahip olduğunu gösterir**. **Dışsal denetim odağı**, bireyin yaşadığı olayların nedenini kendi davranışları yerine şans, diğer insanlar ya da çevresel faktörlerle açıklamasıdır. Örneğin bir kişinin başarısızlığını "iş yerim kötü, insanlar sorunlu" diye açıklaması buna benzer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Temel yükleme hatası:** Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumsal etkenleri göz ardı etmektir. Örneğin birinin hatasını "tembel" diye açıklamak. Bu soruda birey başkalarını yargılamaktan çok **sorumluluğu dışa atmaktadır**.

B) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendisini diğerlerinden daha farklı ve özel görmesidir. Örneğin "ben diğerlerinden çok farklıyım" düşüncesi. Bu soruda böyle bir kıyas yoktur.

C) **Görüş birliği yanılgısı:** Kişinin kendi düşüncelerinin çoğunluk tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örneğin "herkes benim gibi düşünüyor" demek. Bu soruda ortak görüş algısı yoktur.

D) **Öncelik hatası:** İlk edinilen bilgilerin daha etkili olmasıdır. Örneğin bir kişi hakkında ilk izlenimin baskın olması. Bu soruda bilgi sırası değil, **nedensel yükleme tarzı** vardır.

Cevap: E

14. Muhittin Bey'in, kendi davranışlarını anlatırken **"ben kurallara uyuyorum ama artık böyle insanlar çok az"** demesi, kendisini diğer insanlardan daha farklı ve olumlu bir konumda görmesidir. Yani birey, sahip olduğu özelliklerin toplumda nadir olduğunu düşünerek **kendisini ayrı ve özel bir yerde konumlandırmaktadır**. Bu durum **eşsizlik yanılgısıdır**. **Eşsizlik yanılgısı**, bireyin olumlu özelliklerinin ve davranışlarının başkalarında nadir olduğunu düşünmesi, kendisini ortalamadan daha farklı ve üstün görmesidir. Örneğin bir kişinin "benim kadar dürüst insan yok" demesi buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Görüş birliği yanılgısı:** Kişinin kendi düşünce ve davranışlarının çoğunluk tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örneğin "herkes benim gibi kurallara uyar" demek. Bu soruda tam tersine, başkalarının böyle olmadığını düşünme vardır.

C) **Kendini doğrulayan kehanet:** Bireyin beklentilerinin davranışları yönlendirerek sonucu doğrulamasıdır. Örneğin bir öğretmenin başarılı gördüğü öğrenciye daha çok ilgi göstermesi ve öğrencinin gerçekten başarılı olması. Bu soruda beklenti-sonuç ilişkisi yoktur.

D) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığında performansın artmasıdır. Örneğin kalabalıkta daha hızlı iş yapmak. Bu soruda performans değişimi yoktur.

E) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Örneğin grup ödevinde daha az çalışmak. Bu soruda grup çalışması yoktur.

Cevap: B

15. Deneklerin aynı kişi hakkında verilen bilgileri **farklı biçimde yorumlayarak bir grubun olumlu, diğer grubun ise olumsuz değerlendirme yapması**, bireylerin bilgileri işlerken ya **olumlu yönlere ağırlık vermesi** ya da **olumsuz yönlere odaklanması** ile ilgilidir. Yani aynı metindeki özellikler, bazı denekler tarafından "cesur, maceracı" şeklinde olumlu; bazıları tarafından ise "tehlikeye atılan, gösterişçi" şeklinde olumsuz yorumlanmaktadır. Bu durum **olumluluk ve olumsuzluk yanılgısıdır**. **Olumluluk yanılgısı**, olumlu bilgilere daha fazla ağırlık vererek değerlendirme yapma; **olumsuzluk yanılgısı** ise olumsuz bilgileri daha baskın görme eğilimidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışını duruma, başkalarının davranışını kişiliğe bağlamasıdır. Örneğin "ben geç kaldım çünkü trafik vardı, o geç kaldı çünkü sorumsuz." Bu soruda böyle bir karşılaştırma yoktur.

B) **Seyirci etkisi:** Kişi sayısı arttıkça yardım etme olasılığının azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım davranışı yoktur.

D) **Görüş birliği yanılgısı:** Kişinin kendi düşüncelerinin çoğunluk tarafından paylaşıldığını sanmasıdır. Örneğin "herkes benim gibi düşünüyor." Bu soruda farklı yorumlar vardır.

E) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendisini diğerlerinden daha farklı ve özel görmesidir. Örneğin "benim gibi insan az." Bu soruda başkalarını değerlendirme vardır.

Cevap: C

1. Fen bilgisi öğretmeninin, Sevgi'nin kötü not almasını ve devamsızlığını **annesinin hastalığı gibi dışsal bir nedene bağlaması**, davranışın nedenini bireyin iç özellikleri yerine çevresel koşullarla açıklamaktır. Yani öğretmen, öğrencinin durumunu kişiliği ya da tembelliğiyle değil, **dışsal bir yaşam olayıyla ilişkilendirmektedir**. Bu durum **dışsal yüklemedir**. **Dışsal yükleme**, bireyin davranışlarının nedenini çevresel etkenler, durumlar ya da dış koşullarla açıklamasıdır. Örneğin bir öğrencinin başarısızlığını "ailevi sorunları var" diye açıklamak buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İçsel yükleme:** Davranışın nedenini bireyin kişilik özellikleriyle açıklamaktır. Örneğin "başarısız çünkü tembel." Bu soruda tam tersine dış neden vurgulanmıştır.

C) **Temel yükleme hatası:** Başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri göz ardı edip kişisel özelliklere aşırı vurgu yapmaktır. Örneğin bir öğrenciyi "sorumsuz" diye etiketlemek. Bu soruda öğretmen durumu dikkate almaktadır.

D) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Örneğin "kazandım çünkü zekiyim, kaybettim çünkü şanssızdım." Bu soruda başkası hakkında değerlendirme vardır.

E) **Mantığa bürüme:** Bireyin kabul etmekte zorlandığı durumları mantıklı gerekçelerle açıklamasıdır. Örneğin başarısızlığı farklı nedenlerle rasyonalize etmek. Bu soruda savunma mekanizması yoktur.

Cevap: B

2. Okullarda verilen eğitim, bireylere belirli değerlerin, normların ve davranışların **planlı ve sistemli şekilde öğretilmesi** sürecidir. Yani birey, bilinçli bir eğitim programı aracılığıyla toplumsal kurallara uyum sağlamaya yönlendirilir. Bu durum **kasıtlı kültürlemedir**. **Kasıtlı kültürleme**, bireyin planlı ve bilinçli bir süreçle (okul, eğitim programları gibi) toplumsal değerleri öğrenmesidir. Örneğin derslerde kuralların, sorumlulukların öğretilmesi buna örnektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Zoraki kültürleme:** Bireyin baskı ve zorlamayla belirli davranışlara yönlendirilmesidir. Örneğin cezayla kurallara uymaya zorlanmak. Okul eğitimi temel olarak zorlamaya değil, öğretime dayanır.

B) **Gelişigüzel kültürleme:** Bireyin planlı olmayan, günlük yaşam içinde kendiliğinden öğrenmesidir. Örneğin arkadaş çevresinden davranış öğrenmek. Okul ise planlı bir süreçtir.

D) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta daha hızlı çalışmak. Bu soruda öğrenme süreci vardır.

E) **İç grup yanlılığı:** Bireyin kendi grubunu diğer gruplara göre daha olumlu değerlendirmesidir. Örneğin "bizim okul daha iyi." Bu soruyla ilgisi yoktur.

Cevap: C

3. Nezihi Bey'in, önce **çok yüksek bir miktar (10.000 TL)** isteyip reddedildikten sonra isteğini **daha küçük ve kabul edilebilir bir düzeye (1.000 TL)** indirmesi, bireyin ikinci isteği bir "ödün" gibi algılayarak kabul etmesine dayanır. Yani kişi, ilk büyük isteği reddettiği için ikinci isteği geri çevirmeyi zor bulur ve uyum gösterir. Bu durum **önce büyük sonra küçük rica tekniğidir**. Bu teknik, literatürde "kapıyı yüzüne kapatma" (door-in-the-face) olarak da bilinir ve karşılıklılık ilkesine dayanır. Örneğin birinin önce yüksek bağış isteyip sonra daha düşük bir miktar talep etmesi buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Önce küçük sonra büyük rica tekniği:** Önce küçük bir isteğin kabul edilip ardından daha büyük bir isteğin sunulmasıdır. Örneğin önce küçük bir yardım isteyip sonra daha büyük bir talepte bulunmak. Bu soruda süreç tersidir.

C) **Sıra dışı istek tekniği:** Beklenmedik ve şaşırtıcı bir istekte bulunarak dikkat çekmeyi amaçlar. Örneğin alışılmadık bir şekilde yardım istemek. Bu soruda dikkat çekme değil, **isteğin kademeli küçültülmesi** vardır.

D) **Sadece o değil tekniği:** Teklif sunulurken yanında ek avantajlar verilmesidir. Örneğin "bunu alırsan yanında şu da ücretsiz." Bu soruda ek fayda yoktur.

E) **Acizliğin gücü:** Kişinin kendini zayıf ve yardıma muhtaç göstererek yardım istemesidir. Örneğin "çok zor durumdayım" diyerek destek istemek. Bu soruda asıl strateji **istek büyüklüğünü değiştirmektir**.

Cevap: B

4. Kadınların önce **küçük ve kabul edilmesi kolay bir isteği (dilekçeyi imzalama)** yerine getirmeleri, ardından daha **büyük ve daha zor bir isteği (bahçeye tabela asma)** kabul etmelerini kolaylaştırmıştır. Yani birey, ilk davranışıyla kendisini belirli bir tutumla uyumlu hâle getirir ve daha sonra bu tutarlılığı sürdürmek için ikinci isteğe de uyum gösterir. Bu durum **önce küçük sonra büyük rica tekniğidir**. Bu teknik tutarlılık ilkesine dayanır. Örneğin önce küçük bir yardım isteyen kişinin daha sonra daha büyük bir yardım istemesi buna benzer. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Önce büyük sonra küçük rica tekniği:** Önce büyük bir isteğin reddedilmesi, ardından daha küçük bir isteğin sunulmasıdır. Örneğin önce yüksek bir miktar isteyip sonra daha azını istemek. Bu soruda süreç tersidir.

C) **Giderek artan ricalar tekniği:** Kişiden aşamalı olarak giderek artan taleplerde bulunmaktır. Örneğin önce küçük bir istek, sonra biraz daha büyük, sonra daha da büyük istekler. Bu soruda iki aşamalı yapı vardır, kademeli artış yoktur.

D) **Sadece o değil tekniği:** Teklif sunulurken ek avantajlar verilmesidir. Örneğin "bunu alırsan yanında şu da var." Bu soruda ek fayda yoktur.

E) **Acizliğin gücü:** Kişinin kendini çaresiz göstererek yardım istemesidir. Örneğin "çok zor durumdayım" diyerek destek istemek. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: A

5. Ertuğrul Bey sigaranın zararlı olduğunu **biliyor ve bu yüzden rahatsızlık yaşıyor**. Yani zihninde zaten **"sigara zararlıdır" inancı güçlü ve kabul edilmiş durumda**. Bu durumda bilişsel çelişkiyi azaltmanın en gerçekçi yolu, bu temel inancı tamamen tersine çevirmek değil, davranışı **gerekçelendirmektir**. "Beni sinirlendiriyorlar, sakinleşmek için içiyorum" demesi, davranışı mantıklı bir sebebe bağlayarak çelişkiyi azaltır. Bu nedenle **doğru cevap B seçeneğidir**.

A) **Çevresine çok az sigara içtiğini söylemesi:** Davranışı küçültmektir. Örneğin "çok içmiyorum" demek, zararlı olduğu bilgisiyle çelişkiyi tam çözmez çünkü kişi hâlâ içmektedir.

C) **Çevresine çok haklı olduklarını ama bu işi başaramadığını söylemesi:** Çelişkiyi kabul etmektir. Örneğin "zararlı biliyorum ama bırakamıyorum" demek, rahatsızlığı azaltmaz, sürdürür.

D) **Sigara içmenin ne kadar yanlış olduğunu düşünmeyi sürdürmesi:** Çelişkiyi artırır. Çünkü kişi hem yanlış olduğunu düşünür hem davranışı sürdürür.

E) **Sigaranın sağlığına hiçbir zararı olmadığını söylemeye başlaması:** Bu seçenek teorik olarak "bilişi değiştirme" yoludur; ancak soruda kişi **zaten zararı bildiği için rahatsızdır**. Bu kadar güçlü ve yerleşmiş bir inancı tamamen tersine çevirmek gerçekçi değildir ve verilen senaryoyla uyumsuzdur. Bu nedenle bu seçenek uygun değildir.

Cevap: B

6. Tutumlar ve bilişsel çelişki kuramına göre bireyler, tutum ve davranışları arasında uyumsuzluk olduğunda **psikolojik bir gerilim yaşar ve bu gerilimi azaltmak için ya davranışını ya da tutumunu değiştirme eğilimi gösterir**. Yani bireyler her zaman tutumlarını sabit tutmaz; aksine duruma göre **tutumlarını da değiştirebilirler**. Bu nedenle "kişiler her zaman içsel tutumlarını korur" ifadesi doğru değildir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Kişilerin sahip olduğu çelişkiler, kişiler üzerinde çeşitli seviyelerde psikolojik gerilime yol açabilir:** Bilişsel çelişkinin temelidir. Örneğin sigaranın zararlı olduğunu bilip içen birinin rahatsızlık duyması. Bu ifade doğrudur.

B) **Kişiler çelişki durumunda yaşadıkları gerilimi azaltmak için, tutumlarına ters düşen davranışı değiştirebilirler:** Örneğin sigarayı bırakmak. Bu, çelişkiyi azaltmanın temel yollarından biridir ve doğrudur.

C) **Kişiler çelişkinin önemini kendilerince azaltma yoluna gidebilirler veya davranışları ile çelişmeyecek şekilde tutumlarını değiştirebilirler:** Örneğin "o kadar da zararlı değil" demek. Bu da literatürde yer alan bir yoldur ve doğrudur.

D) **Kişiler çelişkili durumlarda davranışlarına yön verirken, içsel değerler ve dış çevreden gelen etkileri değerlendirerek karar verebilirler:** Örneğin hem kendi değerlerini hem sosyal baskıyı dikkate alarak davranmak. Bu da tutum-davranış ilişkisinde kabul edilen bir durumdur.

Cevap: E

7. Toplantıda söylediği küçük bir yanlış kelimenin **herkes tarafından fark edildiğini ve sürekli kendisine dikkat edildiğini düşünmesi**, bireyin kendi yaptığı hatayı olduğundan çok daha görünür sanmasıdır. Yani kişi, kendi odağında olan bir detayı başkalarının da fark ettiğini varsayar. Oysa gerçekte insanlar çoğunlukla kendi işleriyle meşguldür ve bu tür küçük hataları fark etmez. Bu durum **sahne ışığı etkisidir**. **Sahne ışığı etkisi**, bireyin başkalarının kendisini gerçekte olduğundan daha fazla gözlemlediğini ve değerlendirdiğini düşünmesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Geçmişi değerlendirme yanlılığı:** Sonuç ortaya çıktıktan sonra "zaten belliydi" demektir. Örneğin iş görüşmesinden sonra sonucu önceden bildiğini söylemek.

B) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Örneğin "yoğunluktan oldu" demek.

C) **Genelleme hatası:** Tek bir özelliğe bakarak genel yargıya varmaktır. Örneğin bir davranıştan tüm kişiliği çıkarmak.

E) **İç grup yanlılığı:** Kendi grubunu diğer gruplardan üstün görmektir. Örneğin "bizim ekip daha iyi."

Cevap: D

8. Deneklerin, aslında istememelerine rağmen deneycinin "devam etmelisiniz" şeklindeki **otoriteye dayalı yönergelerine uymaları**, sosyal psikolojide **uyma davranışı** kapsamında değerlendirilir. Burada birey, dışsal bir baskı (otorite figürü) nedeniyle kendi isteğine ters düşse bile davranışını değiştirmekte ve verilen talimatlara uygun hareket etmektedir. Bu durum özellikle **itaat (uyma türü)** olarak adlandırılır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Özdeşleşme:** Bireyin, beğendiği ya da kendine yakın gördüğü bir kişi ya da grupla benzer davranışlar sergilemesidir. Örneğin sevdiği bir öğretmeni taklit etmek. Bu soruda otorite baskısı vardır, özdeşleşme yoktur.

C) **Benimseme:** Bireyin bir davranışı gerçekten doğru bulduğu için içselleştirerek yapmasıdır. Örneğin kurallara içten inanarak uymak. Bu soruda bireyler istemeden davranmaktadır.

D) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Bu soruda yardım durumu yoktur.

E) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Bu soruda performans değil, **otoriteye uyma** vardır.

Cevap: B

9. Fiyat listesinin yanına asılan **göz resmi**, ortamda kimse olmasa bile bireylerde "izleniyorum" algısı oluşturmuştur. Bu algı, kişilerin davranışlarını sosyal normlara daha uygun hâle getirmesine (daha dürüst ödeme yapmasına) yol açmıştır. Yani bireyler, gerçekten biri izlemese bile **gözleniyormuş gibi hissettiklerinde** daha uyumlu ve kurallara uygun davranırlar. Bu durum **gözlenmenin etkisidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Örneğin bir olayda kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım değil, **dürüst davranma** vardır.

B) **Grup bağlılığı:** Bireyin ait olduğu gruba duygusal bağ hissetmesi ve grup normlarına uyum göstermesidir. Örneğin ekip arkadaşlarına bağlılık. Bu soruda ortada bir grup ilişkisi yoktur.

C) **Azınlık etkisi:** Azınlıkta olan bir grubun, tutarlı davranarak çoğunluğu etkilemesidir. Örneğin küçük bir grubun fikir değiştirmesi sağlaması. Bu soruda böyle bir etkileme yoktur.

D) **Grup bütünlüğü:** Grup üyeleri arasındaki birlik ve dayanışma düzeyidir. Örneğin bir takımın çok kenetlenmiş olması. Bu soruda grup yapısı yoktur.

Cevap: E

10. Mine'nin, kendi davranışını genelleyerek **başkalarının da kendisi gibi davrandığını varsaması**, bireyin kendi tutum ve davranışlarını yaygın görmesidir. Yani kişi, kendi özelliklerini başkalarına yansıtarak **benzerlik algısını abartmaktadır**. Bu durum **yanlış benzerlik etkisidir**. **Yanlış benzerlik etkisi**, bireyin kendi düşünce, tutum ve davranışlarının başkaları tarafından da yaygın biçimde paylaşıldığını sanmasıdır. Örneğin bir kişinin "herkes benim gibi son gün çalışır" demesi buna benzer. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Eşsizlik yanılgısı:** Bireyin kendisini diğerlerinden daha farklı ve özel görmesidir. Örneğin "benim gibi çalışan az." Bu soruda tam tersi, benzerlik varsayımı vardır.

C) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumsal etkenleri ihmal etmektir. Bu soruda atıf yoktur.

D) **Olumluluk yanılgısı:** Olumlu bilgileri daha baskın değerlendirmektir. Örneğin birinin tek iyi özelliğine bakarak genel olumlu yargıya varmak. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

E) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Örneğin bir olayda kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım davranışı yoktur.

Cevap: A

11. Festinger'in belirttiği gibi bireylerin, kendi görüşlerini, yeteneklerini ve değerlerini değerlendirmek için **başkalarıyla kıyaslama yapmaları**, özellikle objektif ölçütler olmadığında ortaya çıkar. Yani birey, "ben ne kadar iyiyim, doğru düşünüyor muyum?" gibi soruların cevabını **başkalarını referans alarak** bulmaya çalışır. Bu durum **sosyal karşılaştırmadır**. **Sosyal karşılaştırma**, bireyin kendisini değerlendirmek için diğer insanlarla kıyaslama yapmasıdır. Örneğin bir öğrencinin kendi başarısını sınıf arkadaşlarıyla karşılaştırması buna benzer. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sosyal hızlandırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Örneğin kalabalıkta daha hızlı çalışmak. Bu soruda performans değil, **kendini değerlendirme** vardır.

C) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Örneğin grup ödevinde daha az çalışmak. Bu soruyla ilgisi yoktur.

D) **Kalıpyargı:** Bir grup hakkında genelleştirilmiş inançlardır. Örneğin "X grubu tembeldir." Bu soruda grup değerlendirmesi yoktur.

E) **Ön yargı:** Bir gruba karşı olumlu ya da olumsuz duygusal tutumdur. Örneğin bir gruba karşı peşin hükümlü olmak. Bu soruda duygu değil, **karşılaştırma süreci** vardır.

Cevap: B

12. Emre'nin, etkinliği değerlendirirken **kendi katkısını abartması ve süreci kendi merkezinden açıklaması**, başkalarının katkılarını göz ardı etmesidir. Yani birey, olayları kendi bakış açısına göre yorumlayarak **kendisini merkeze yerleştirmektedir**. Bu durum **benmerkezli düşüncedir**. **Benmerkezli düşünce**, bireyin kendi rolünü olduğundan büyük görmesi ve başkalarının bakış açılarını ihmal etmesidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sosyal karşılaştırma:** Bireyin kendisini başkalarıyla kıyaslamasıdır. Örneğin "ben ondan daha iyiyim." Bu soruda kıyas yoktur.

C) **Temel atıf hatası:** Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Bu soruda başkalarını açıklama değil, **kendini merkeze koyma** vardır.

D) **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz bilgilerin daha baskın değerlendirilmesidir. Örneğin bir kişinin tek hatasına odaklanmak. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

E) **İç grup yanlılığı:** Kişinin kendi grubunu diğer gruplardan üstün görmesidir. Bu soruda grup karşılaştırması yoktur.

Cevap: A

13. Kalıp yargı, bir grup hakkında **genelleyici ve temellendirilmemiş yargılar**dır. Bu yargılar çoğu zaman abartılı, kesinlik içeren ve bireysel farklılıkları göz ardı eden ifadelerdir. Seçeneklere bakıldığında A, B, C ve D'de belirli gruplara yönelik genelleyici ve doğruluğu tartışmalı özellikler atfedilmektedir. Ancak "İngilizler gece olduğunda uyur" ifadesi, belirli bir gruba özgü olmayan, **insanların genel biyolojik ihtiyacını ifade eden** bir durumdur ve temellendirilmemiş bir grup yargısı değildir. Bu nedenle kalıp yargı örneği değildir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Almanlar disiplinlidir:** Bir ulusa genelleyici özellik yüklemektir. Örneğin tüm bireyleri aynı kabul etmek kalıp yargıdır.

B) **Fransızlar iyi aşçıdır:** Bir gruba genellenmiş olumlu özellik atfetmektir. Bu da kalıp yargıdır.

C) **Japonlar onurlarına düşkündür:** Kültürel bir özelliği tüm bireylere genellemektir. Bu da kalıp yargıdır.

D) **Zenciler tembeldir:** Olumsuz ve genelleyici bir yargıdır. Bu açık bir kalıp yargıdır.

Cevap: E

14. Dağlar Bey'in, gençlere yönelik "tecrübesizdir, güven olmaz" gibi **olumsuz kalıpyargıların farkında olarak görüşmeye giderken gerginlik yaşaması**, bu yargıyı doğrulama kaygısından kaynaklanır. Yani birey, ait olduğu gruba (gençler) yönelik olumsuz stereotiplerin performansını etkileyebileceğini hisseder ve bu durum kaygı yaratır. Bu durum **kalıp yargı tehdididir**. **Kalıp yargı tehdidi**, bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz kalıp yargıları doğrulama endişesi yaşaması sonucu ortaya çıkan gerginliktir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Örneğin bir olayda kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım davranışı yoktur.

B) **Öğrenilmiş çaresizlik:** Tekrarlayan başarısızlıklar sonucu bireyin kontrol duygusunu kaybetmesidir. Örneğin sürekli başarısız olan birinin çaba göstermeyi bırakması. Bu soruda çaresizlik değil, **kaygı** vardır.

D) **Sosyal kaytarma:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Örneğin grup ödevinde daha az çalışmak. Bu soruda grup performansı yoktur.

E) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Bu soruda atıf değil, **kalıp yargı kaynaklı kaygı** vardır.

Cevap: C

15. Sami Bey'in, kendisi gibi **otoriter bir yönetim anlayışına sahip olan** Ertuğrul Bey'i beğenmesi, bireylerin **kendilerine benzer tutum, değer ve özelliklere sahip kişilere daha fazla ilgi duyması** ile açıklanır. Yani kişi, kendi özelliklerini paylaşan bireyleri daha yakın ve çekici bulmaktadır. Bu durum **benzerlik ilkesidir**. **Benzerlik**, kişilerarası çekiciliği artıran en güçlü faktörlerden biridir; insanlar kendilerine benzeyen kişileri daha çok sever ve onlarla daha kolay bağ kurar. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Fiziksel yakınlık:** Aynı ortamda bulunma ve sık karşılaşma durumudur. Örneğin aynı ofiste çalışanların zamanla yakınlaşması. Bu soruda mekânsal yakınlık yoktur.

B) **Tanışıklık:** Bir kişiyle sık karşılaşma sonucu aşinalık gelişmesidir. Örneğin sürekli gördüğümüz kişilere daha sıcak bakmak. Bu soruda tanışıklık değil, **ortak özellik** vurgulanmıştır.

D) **Olumlu kişilik özellikleri:** Dürüstlük, yardımseverlik gibi genel olarak olumlu kabul edilen özelliklerdir. Bu soruda belirleyici olan, olumlu olup olmaması değil **benzer olmasıdır**.

E) **Fiziksel özellikler:** Dış görünüşle ilgili özelliklerdir. Örneğin çekicilik. Bu soruda fiziksel görünümle ilgili bir durum yoktur.

Cevap: C

1. Tuğrul'un, başarıyı **içsel nedenlere (kendi yeteneği)**, başarısızlığı ise **dışsal nedenlere (ekip, yönetim)** bağlaması, bireyin benlik saygısını korumaya yönelik yaptığı atıf biçimidir. Yani kişi olumlu sonuçları kendine, olumsuz sonuçları dış etkenlere yükleyerek kendisini olumlu algılamayı sürdürür. Bu durum **kendine hizmet eden yanlılıktır**. **Kendine hizmet eden yanlılık**, bireyin başarıyı kendine, başarısızlığı dış faktörlere atfetmesidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Temel yükleme hatası: Başkalarının davranışlarını kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Bu soruda kişi **kendi sonuçlarını açıklamaktadır**.

B) Nihai yükleme hatası: Grup temelli atıf hatasıdır. Örneğin kendi grubunu olumlu, diğer grubu olumsuz değerlendirmek. Bu soruda grup karşılaştırması yoktur.

C) Bilişsel uyumsuzluk: Çelişkili düşünceler sonucu oluşan rahatsızlık ve bunu azaltma sürecidir. Bu soruda çelişki değil, **atıf yönü** vardır.

D) Kendini gerçekleştiren kehanet: Beklentilerin davranışları etkileyerek sonucu oluşturmasıdır. Bu soruda beklenti-sonuç döngüsü yoktur.

Cevap: E

2. Sıla'nın, kişinin **tek bir olumlu özelliğinden (kendinden emin ve düzgün konuşma)** yola çıkarak onun diğer özelliklerini de olumlu şekilde değerlendirmesi, bir özelliğin diğer özelliklere genellenmesidir. Yani birey, sınırlı bir bilgiye dayanarak bütüncül ve olumlu bir izlenim oluşturmaktadır. Bu durum **hale etkisidir**. **Hale etkisi**, bir kişinin tek bir özelliğinin diğer özelliklerine ilişkin yargıları etkilemesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Ağır basma denencesi: Dikkat çeken unsurun neden olarak algılanmasıdır. Örneğin önde görülen kişinin daha etkili sanılması. Bu soruda neden-sonuç atfı yoktur.

C) Benlik sunumu: Kişinin başkaları üzerinde izlenim bırakmak için kendini sunmasıdır. Bu soruda değerlendirme yapan Sıla'dır.

D) Kalıpyargı: Bir grup hakkında genelleyici yargıdır. Bu soruda bireysel değerlendirme vardır.

E) Destekleyici savunma: Kişinin mevcut inançlarını koruyacak şekilde bilgiyi yorumlamasıdır. Bu soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: B

3. Temel atıf hatası, başkalarının davranışlarını **kişisel özelliklere bağlayıp durumsal etkenleri ihmal etme** eğilimidir. Bu hatayı azaltmak için bireyin daha dikkatli, esnek ve çok yönlü değerlendirme yapması gerekir. Buna göre çevreyi dikkate almak, empati yapmak, acele etmemek ve hata yapabileceğini kabul etmek bu yanlılığı **azaltır**. Ancak **ilk izlenimle hızlıca karar vermek**, durumsal faktörleri göz ardı etmeye yol açacağı için bu hatayı azaltmaz, aksine artırır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Davranışın oluştuğu çevreyi ve koşulları dikkate almak: Örneğin bir öğrencinin başarısızlığını sadece "tembel" diye açıklamak yerine ailesel ya da çevresel koşulları düşünmek hatayı azaltır.

B) Kendimizi karşıdakinin yerine koyarak empati yapmak: Örneğin yoğun stres yaşayan birinin davranışını anlamaya çalışmak, durumsal faktörleri görmeyi sağlar.

C) Acele karar vermek yerine biraz daha düşündükten sonra karar vermek: Örneğin ilk izlenime göre değil, zaman içinde gözlem yaparak değerlendirmek hatayı azaltır.

D) Davranışı tekrar tekrar değerlendirmek yerine ilk izlenimle karar vermek: Örneğin birini ilk gördüğünde "kibirli" deyip geçmek, durumu analiz etmemek hatayı artırır.

E) Algılamada hata yapabileceğimizi düşünmek: Örneğin "yanılıyor olabilirim" diyerek alternatif açıklamalar üretmek hatayı azaltır.

Cevap: D

4. Aylin Hanım'ın, psikolojik danışmanın **yalnızca fiziksel görünümüne (iri yarı, kalın bıyıklı olması)** bakarak onun mesleki yeterliliği ve anlayış düzeyi hakkında genel bir yargıya varması, sınırlı bir ipucundan hareketle geniş ve kesin bir sonuca ulaşmaktır. Yani birey, tek bir özelliğe dayanarak kişi hakkında bütüncül bir değerlendirme yapmaktadır. Bu durum **genelleme hatasıdır**. **Genelleme hatası**, bir kişinin tek bir özelliğinden yola çıkarak onun diğer özellikleri hakkında genelleme yapmaktır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Mantık hatası:** Birbirine benzer iki özelliği ayırt edememektir. Örneğin çalışkan birini zeki sanmak. Bu soruda benzer özellik karıştırma değil, **tek ipucundan genelleme** vardır.

C) **Sonralık etkisi:** Son alınan bilginin daha etkili olmasıdır. Bu soruda bilgi sırası değil, **ilk izlenime dayalı genelleme** vardır.

D) **Kendine yontan atıf hatası:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Bu soruda atıf yoktur.

E) **Seyirci etkisi:** Kalabalıkta yardım etme davranışının azalmasıdır. Bu soruyla ilgisi yoktur.

Cevap: B

5. Kalabalık, maske ve anonimlik koşullarında bireylerin **kimliklerinin ayırt edilememesi**, içsel denetimin zayıflamasına ve **sorumluluk duygusunun azalmasına** yol açar. Ayhan'ın normalde sergilemeyeceği davranışları "grubun enerjisine kapılarak" yapması, bireyin kişisel kimliğinden uzaklaşıp grup normlarına göre hareket etmesidir. Bu durum **kimliksizleşmedir**. **Kimliksizleşme**, anonimlik ve kalabalık içinde bireyin öz denetimini kaybederek olağan dışı davranışlar sergilemesidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bilişsel çelişki:** Kişinin tutum ve davranışları arasındaki uyumsuzluktan doğan gerilimdir. Örneğin sigaranın zararlı olduğunu bilip içmek. Bu soruda çelişki değil, **anonimlik kaynaklı davranış değişimi** vardır.

B) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Örneğin birine kimsenin müdahale etmemesi. Bu soruda yardım değil, **taşkın davranış** vardır.

C) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Bu soruda performans değil, **denetim kaybı** vardır.

D) **Normatif sosyal etki:** Kabul edilmek için bilinçli uyum göstermedir. Örneğin dışlanmamak için gruba uymak. Bu soruda davranış bilinçli uyumdan çok **kimlik çözülmesi** ile açıklanır.

Cevap: E

6. Deniz'in kendisini **başkalarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerine göre tanımlaması**, yani olumlu geri bildirimde öz güveninin artması ve eleştiride kendini yetersiz hissetmesi, benliğin sosyal geri bildirimler üzerinden şekillenmesidir. Birey, kendisini başkalarının gözünden görerek benlik algısını oluşturur. Bu durum **ayna benliktir**. **Ayna benlik**, kişinin kendisini başkalarının kendisi hakkındaki düşüncelerine göre değerlendirmesidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bilgisel etki:** Bireyin doğruyu bulmak için başkalarını bilgi kaynağı olarak kullanmasıdır. Örneğin kararsız kaldığında başkalarının görüşüne uymak. Bu soruda bilgi arama değil, **benlik değerlendirme** vardır.

B) **Roller:** Bireyin toplum içindeki konumuna bağlı davranış kalıplarıdır. Bu soruda rol değil, **benlik algısı** vardır.

C) **Öğrenilmiş çaresizlik:** Tekrarlayan başarısızlıklar sonucu çaba göstermeyi bırakmaktır. Bu soruda çaresizlik değil, **geri bildirime bağlı benlik değişimi** vardır.

D) **Normlar:** Toplumun kabul ettiği davranış kurallarıdır. Bu soruda kurallar değil, **başkalarının algısına göre kendini değerlendirme** vardır.

Cevap: E

7. Grup içinde **ortak davranış kurallarının belirlenmesi ve herkesin bu kurallara uymasının beklenmesi** "normlar"ı; üyelerin sırayla duygu günlüğü yazma, örnek olay sunma gibi **belirli görev ve sorumluluklar üstlenmesi** ise "roller"i ifade eder. Yani grup hem kurallar (normlar) hem de görev dağılımı (roller) üzerinden işlemektedir. Bu nedenle en uygun kavram çifti **normlar ve roller**dir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Uyum – Liderlik:** Uyum (konformizm) grup baskısına bağlı davranış değişimidir, liderlik ise grubu yönlendirme sürecidir. Bu soruda belirleyici olan kurallar ve görev dağılımıdır.

B) **Statü – Sosyal etki:** Statü grup içindeki konum, sosyal etki ise bireylerin birbirini etkilemesidir. Metinde statü farkı vurgulanmamıştır.

C) **Stereotip – Beklenti:** Kalıpyargılar ve beklentilerle ilgilidir. Bu soruda grup içi yapı söz konusudur.

D) **Konformizm – Hiyerarşi:** Konformizm uyma davranışı, hiyerarşi ise üst-alt ilişkisini ifade eder. Metinde hiyerarşik yapıdan çok **kurallar ve görevler** vardır.

Cevap: E

8. Ahmet'in başarısızlığını **"sınav günü şanssızdım, salon gürültülüydü, sorular alışık olmadığım türdendi"** şeklinde açıklaması, nedeni **kendi dışında (dışsal)** faktörlere bağladığını gösterir. Bu etkenler aynı zamanda **duruma özgü (geçici/istikrarsız)** ve bireyin doğrudan kontrol edemeyeceği (**kontrol edilemez**) niteliktedir. Weiner'in Başarı Atıf Kuramı'na göre bu açıklama **dışsal – geçici – kontrol edilemez** boyutlarına karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İçsel, istikrarlı, kontrol edilebilir:** Örneğin "yeterince çalışmadım" gibi bireyin kendi çabasıyla ilgili bir açıklama olurdu.

C) **İçsel, geçici, kontrol edilebilir:** Örneğin "o gün iyi odaklanamadım" gibi kısmen kontrol edilebilir içsel bir neden olurdu.

D) **Dışsal, istikrarlı, kontrol edilebilir:** Örneğin "sınav sistemi hep böyle ve ben bunu yönetebilirim" gibi daha kalıcı ve kontrol edilebilir dışsal bir durum gerekir.

E) **İçsel, istikrarlı, kontrol edilemez:** Örneğin "ben zekâ olarak yetersizim" gibi içsel ama değişmez bir neden olurdu.

Cevap: B

9. Selen'in, gün boyunca sergilediği davranışlara bakarak **"insanlarla vakit geçirmeyi seviyorum, demek ki dışa dönüğüm"** sonucuna ulaşması, bireyin kendi davranışlarını gözlemleyerek içsel özellikleri hakkında çıkarım yapmasıdır. Bem'in Öz-Ayırt Kuramı'na göre kişi, özellikle içsel ipuçları zayıf olduğunda, **kendi davranışlarını dışarıdan bir gözlemci gibi değerlendirerek** benlik hakkında yargıya varır. Bu nedenle Selen'in yaptığı değerlendirme, davranıştan yola çıkarak kişilik özelliği çıkarmadır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Şemalar:** Çocukluktan itibaren oluşan bilişsel yapılardır. Bu soruda geçmiş şemalar değil, **anlık davranış gözlemi** vardır.

C) **Sosyal kimlik:** Bireyin kendisini gruplar üzerinden tanımlamasıdır. Bu soruda grup karşılaştırması yoktur.

D) **Ayna benlik:** Başkalarının değerlendirmelerine göre benlik oluşturmadır. Bu soruda başkalarının görüşü değil, **kendi davranışı** temel alınmıştır.

E) **Duygusal değerlendirme:** Duyguların bilinçli nedenlerle açıklanmasıdır. Bu soruda vurgu duygu değil, **davranıştan çıkarım** üzerinedir.

Cevap: A

10. Ayşe'nin tartışma sırasında **konuşmaları yönlendirmesi, fikirleri değerlendirmesi ve süreci kontrol eder gibi görünmesi**, grubun dikkatinin onun üzerinde yoğunlaşmasına neden olur. Bu görünürlük ve belirginlik, diğer üyelerin onu daha etkili ve yönlendirici algılamasına yol açar. Sonuçta grup kararı, Ayşe'nin baştaki önerisiyle örtüşür. Bu durum, dikkat çeken kişinin **etkinliğinin olduğundan fazla algılanması** ile açıklanır ve **ağır basma denencesi (algısal belirginlik etkisi)** kapsamına girer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sosyal tembellik:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Bu soruda üyeler pasifleşse de vurgu çaba azalması değil, **bir kişinin öne çıkmasıdır**.

B) **Grup kutuplaşması:** Tartışma sonrası görüşlerin daha uç hâle gelmesidir. Bu soruda görüşler uçlaşmıyor, **tek bir kişinin görüşü baskınlaşıyor**.

C) **Normatif etki:** Kabul görmek için gruba uyma davranışıdır. Bu soruda uyum olsa da belirleyici unsur, **Ayşe'nin dikkat çekerek etkili algılanmasıdır**.

D) **Bilişsel çelişki:** Tutum ve davranışlar arasındaki uyumsuzluktan doğan gerilimdir. Bu soruda böyle bir içsel çatışma yoktur.

Cevap: E

11. Ahmet'in, grup notu verileceğini bildiği için **bireysel katkısını azaltması ve sorumluluğu diğer grup üyelerine bırakması**, grup içinde çabanın düşmesi durumudur. Birey, yaptığı katkının ayrı ayrı değerlendirilmeyeceğini düşündüğünde daha az çaba gösterir. Bu durum **sosyal tembelliktir**. **Sosyal tembellik**, grup çalışmalarında bireylerin bireysel sorumluluklarının belirsizleşmesiyle çabalarını azaltmalarıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Seyirci etkisi:** Kalabalık arttıkça yardım etme davranışının azalmasıdır. Bu soruda yardım değil, **görev sorumluluğu** vardır.

B) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Bu soruda performans değil, **çaba düşüşü** vardır.

D) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucunda görüşlerin daha uç hâle gelmesidir. Bu soruda görüş değişimi yoktur.

E) **Normatif etki:** Kabul görmek için gruba uyma davranışıdır. Bu soruda uyum değil, **sorumluluktan kaçınma** vardır.

Cevap: C

12. Öğrencilerin, **gerçekte rastgele olan imgeler ile tanılar arasında anlamlı bir ilişki varmış gibi görmeleri**, dikkat çekici ve alışılmadık uyarıcıları birbiriyle ilişkilendirme eğilimidir. Yani birey, gerçekte var olmayan bir bağlantıyı zihinsel olarak kurmaktadır. Bu durum **hayali ilişkisellik** olarak adlandırılır. **Hayali ilişkisellik**, iki olay ya da özellik arasında gerçekte olmayan bir ilişkiyi varmış gibi algılamadır. Örneğin nadir görülen bir davranışı belirli bir grupla ilişkilendirmek buna benzer. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Davranışları kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Bu soruda atıf değil, **yanlış ilişki kurma** vardır.

B) **Stereotip tehdidi:** Bireyin ait olduğu gruba yönelik olumsuz kalıpyargıyı doğrulama kaygısıdır. Bu soruda performans kaygısı yoktur.

C) **Kategorizasyon kolaylığı:** Bilgiyi sınıflandırarak işlemeyi kolaylaştırmaktır. Bu soruda sınıflama değil, **yanlış bağlantı kurma** vardır.

D) **Benlik hizmetinde çarpıtma:** Başarıyı kendine, başarısızlığı dış etkenlere bağlamaktır. Bu soruda benlik korunumu yoktur.

Cevap: E

13. Ayşe'nin komşusuna ilk olarak kek ikram etmesi ve ardından komşunun Ayşe'ye yardım etmesi, insanların kendilerine yapılan iyiliğe karşılık verme eğilimini gösterir. Yani birey, gördüğü olumlu davranışı **karşılıksız bırakmamaya ve benzer bir iyilikle karşılık vermeye** yönelir. Bu durum **karşılıklılık ilkesi** ile açıklanır. **Karşılıklılık ilkesi**, bireylerin kendilerine yapılan bir iyiliği geri ödeme eğiliminde olmalarıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Temel atıf hatası:** Davranışları kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Bu soruda atıf değil, **karşılık verme davranışı** vardır.

B) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın değişmesidir. Bu soruda performans yoktur.

C) **Grup kutuplaşması:** Grup tartışmaları sonucu görüşlerin aşırılaşmasıdır. Bu soruda grup kararı yoktur.

D) **Sosyal tembellik:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Bu soruda yardım davranışı vardır.

Cevap: E

14. Mehmet'in, grup içinde **hem liderin beklentisine uyma hem de kendi görüşünü savunma arasında kalması**, aynı anda birden fazla sosyal uyarana ve beklentiye odaklanmasına yol açmaktadır. Bu durum, bireyin dikkatinin farklı yönlere bölünmesi ve karar vermede zorlanmasıyla ilgilidir. Bu nedenle en uygun kavram **dikkat çelişkisidir**. **Dikkat çelişkisi**, bireyin birden fazla sosyal beklenti ya da uyarana aynı anda odaklanması sonucu yaşadığı kararsızlık ve bilişsel zorlanmadır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın artması ya da azalmasıdır. Bu soruda performans değil, **karar çatışması** vardır.

B) **Sosyal tembellik:** Grup içinde bireyin çabasını azaltmasıdır. Bu soruda çaba azaltma yoktur.

D) **Temel atıf hatası:** Davranışları kişisel özelliklerle açıklayıp durumu ihmal etmektir. Bu soruda atıf yoktur.

E) **Grup düşüncesi:** Grup uyumunu korumak için eleştirel düşünmenin bastırılmasıdır. Bu soruda birey henüz karar verememekte, **içsel dikkat çatışması yaşamaktadır**.

Cevap: C

15. Öğrencinin, sınıf arkadaşını "daha sessiz ol" diye uyarması **sınıf ortamına ilişkin yerleşik beklentilere (sessizlik normuna)** dayanır ve ortamın düzenini korumayı amaçlar. Yani davranış, grubun kabul ettiği kuralların (normların) ihlaline verilen bir tepkidir. Bu durum **normatif yargı** ile açıklanır. **Normatif yargı**, bireyin davranışlarını sosyal normlara göre değerlendirmesi ve bu normları sürdürmeye yönelik tepkiler vermesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bilgiye dayalı uyma:** Doğruyu bulmak için başkalarının davranışlarını rehber almakla ilgilidir. Bu soruda amaç doğruyu öğrenmek değil, **normu korumaktır**.

B) **Sosyal kolaylaştırma:** Başkalarının varlığında performansın değişmesidir. Bu soruda performans yoktur.

D) **Grup kutuplaşması:** Tartışma sonrası görüşlerin uçlaşmasıdır. Bu soruda böyle bir süreç yoktur.

E) **Bilişsel çelişki:** Tutum ve davranışlar arasındaki uyumsuzluktan doğan gerilimdir. Bu soruda içsel çatışma değil, **norma dayalı tepki** vardır.

Cevap: C

1. Eysenck'e göre **içe dönük bireyler**, daha çok **sessiz, çekingen, sosyal etkileşimden kaçınan ve sınırlı arkadaşlık ilişkileri kuran** kişilerdir. Bu nedenle içe dönük bireylerde **arkadaş edinmede zorlanma** beklenen bir özelliktir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Neşeli ve hareketli olma: Daha çok dışa dönük bireylerin özelliğidir.

C) Konuşkan olma: Dışa dönüklüğün temel göstergelerindendir.

D) Tasasızlık: Daha rahat ve dışa dönük bireylerde görülür.

E) İyimserlik: Genellikle dışa dönük bireylerle ilişkilidir.

Cevap: A

2. İlhan'ın özellikleri arasında **aşırı ve değişken duygular, kaygı, tedirginlik, alınganlık ve çabuk tepki verme** bulunmaktadır. Eysenck'e göre bu tür duygusal dalgalanmalar ve hassasiyet, bireyin **duygusal dengesizliğini** ifade eder ve **nevrotiklik** boyutuna karşılık gelir. Yani birey, yüksek düzeyde kaygı ve duygusal tepkisellik göstermektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Dışa dönüklük: Sosyallik, konuşkanlık ve hareketlilikle ilgilidir. Bu soruda sosyal yön değil, **duygusal yapı** vurgulanmıştır.

B) İçe dönüklük: Daha sessiz ve içe kapanık olmayı ifade eder. Bu soruda temel özellik **duygusal dengesizliktir**.

D) Duygusal dengelilik: Sakin, istikrarlı ve kontrollü duyguları ifade eder. İlhan bunun tersini göstermektedir.

E) Normallik: Duygusal açıdan dengeli ve stabil bireyleri ifade eder. Bu soruda dengesizlik vardır.

Cevap: C

3. Soru kökü **McCrae ve Costa'nın beş faktör kişilik modelindeki boyutları** sormaktadır. Bu modelde **dışa dönüklük, nevrotizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk** yer alır. **"Sosyal yetkin tip" ise bir kişilik boyutu değil, Adler'in tiplerinden biridir ve bu modelde bulunmaz.** Bu nedenle doğru cevap **E seçeneğidir.**

A) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlik boyutudur, modelde vardır.

B) Nevrotizm: Duygusal dengesizliği ifade eder, modelde yer alır.

C) Deneyime açıklık: Yeniliklere açıklığı ifade eder, modelde vardır.

D) Uyumluluk: İş birliği ve uyum düzeyidir, modelde yer alır.

Cevap: E

4. Buğra'nın "çalışkan, dakik, hırslı ve azimli" olması; planlı, düzenli, sorumluluk sahibi ve hedefe yönelik davranma özelliklerini gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında öz disiplinlilik boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; burada sosyal yön değil görev bilinci öne çıkmaktadır.

C) **Deneyime açıklık:** Yaratıcılık ve yeniliğe açıklıkla ilgilidir; soruda bu tür özellikler yoktur.

D) **Uyumluluk:** Yardımseverlik ve iş birliği ile ilgilidir; verilen özellikler daha çok başarı ve sorumluluk odaklıdır.

E) **Nevrotiklik:** Kaygı ve duygusal dengesizlikle ilgilidir; soruda bu yönde bir vurgu bulunmamaktadır.

Cevap: B

5. Hülya'nın kendisini "girişken, sosyal, kolay arkadaş edinen, enerjik, konuşkan ve açık sözlü" olarak tanımlaması; insanlarla etkileşimden hoşlanma, yüksek enerji düzeyi ve sosyal ortamlarda aktif olma özelliklerini gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında dışa dönüklük boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Öz disiplin: Planlılık, sorumluluk ve düzenlilikle ilgilidir; soruda bu tür özellikler vurgulanmamıştır.

C) Uyumluluk: Yardımseverlik, hoşgörü ve iş birliği ile ilgilidir; burada sosyal olma var ama uyumluluk vurgusu yoktur.

D) Duygusal dengelilik: Sakinlik ve duygusal istikrarı ifade eder; soruda duygusal yapıdan çok sosyal özellikler ön plandadır.

E) Yeni deneyime açıklık: Yaratıcılık ve yeniliğe açıklıkla ilgilidir; soruda bu özelliklere yer verilmemiştir.

Cevap: A

6. İlanda "takım çalışmasına yatkın, işbirlikçi ve birlikte çalışacak" ifadeleri; başkalarıyla uyumlu ilişkiler kurma, iş birliğine açık olma ve çatışmadan kaçınma özelliklerini vurgular. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında uyumluluk boyutuna karşılık gelir. Uyumluluk;** bireyin yardımsever, empatik, hoşgörülü, güvenilir, uzlaşmacı ve başkalarıyla kolay iş birliği kurabilen biri olmasını ifade eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; burada sosyal enerji değil, kişilerarası uyum vurgulanmaktadır.

B) **Öz disiplin:** Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; ilanda görev bilinci değil, birlikte çalışabilme ön plandadır.

D) **Duygusal dengelilik:** Sakinlik ve duygusal istikrarla ilgilidir; ilanda duygusal yapıdan söz edilmemektedir.

E) **Yeni deneyime açıklık:** Yaratıcılık ve yeniliğe açıklıkla ilgilidir; ilanın odağı kişilerarası ilişkidir.

Cevap: C

7. Verilen ifadeler; zihinsel merak, hayal gücü, yaratıcılık, kavramsal düşünme ve entelektüel zenginliği vurgulamaktadır. Bu özellikler beş faktör kişilik kuramında yeni deneyime açıklık boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.

A) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; burada sosyal özellikler değil bilişsel ve yaratıcı özellikler öne çıkmaktadır.

B) Öz disiplin: Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; verilen ifadeler düzen ve görev bilincine değil zihinsel üretkenliğe yöneliktir.

C) Uyumluluk: İş birliği ve yardımseverlikle ilgilidir; burada kişilerarası uyumdan söz edilmemektedir.

D) Duygusal dengelilik: Sakinlik ve duygusal istikrarı ifade eder; soruda duygusal yapı değil zihinsel özellikler vurgulanmıştır.

Cevap: E

8. "İş ve performans odaklı" bir çalışan; planlı, sorumluluk sahibi, hedeflerine bağlı, düzenli ve görev bilinci yüksek bireyleri ifade eder. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında öz disiplin boyutuna karşılık gelir.** Öz disiplin; bireyin amaç belirleyebilmesi, bu amaç doğrultusunda kararlı şekilde çalışabilmesi, zamanı etkili kullanması, ertelemeden görevlerini yerine getirmesi ve yüksek başarı motivasyonuna sahip olmasıyla ilişkilidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Uyumluluk: İş birliği ve geçinme kolaylığı ile ilgilidir; performans ve görev odaklılık vurgusu içermez.

B) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; iş disiplini ve sorumluluk boyutunu doğrudan karşılamaz.

C) Yeni deneyime açıklık: Yaratıcılık ve yenilik arayışıyla ilgilidir; performans ve düzenlilikten ziyade bilişsel esneklik ön plandadır.

E) Duygusal dengelilik: Sakinlik ve stresle başa çıkma ile ilgilidir; iş ve performans odaklılıkla doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: D

9. Verilen ifadelerde kişinin hatadan, utançtan, küçük düşmeden ve alay edilmekten kaçınması; yani olumsuz değerlendirilme ve başarısızlık ihtimalinden uzak durmaya çalışması vurgulanmaktadır. Bu durum **Murray'in öğrenilmiş ihtiyaçlar kuramında kaçınma ihtiyacına karşılık gelir. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Düzen: Planlı, tertipli ve sistemli olma eğilimini ifade eder; kaçınma ve olumsuz durumdan uzak durma ile ilgili değildir.

C) Elde etme: Başarma, hedeflere ulaşma ve başarı gösterme isteğini içerir; burada başarıya yönelme değil, başarısızlıktan kaçınma vardır.

D) Savunma: Eleştirilere karşı kendini haklı çıkarma ve benliğini koruma eğilimini ifade eder; soruda daha çok riskten kaçınma vurgulanmaktadır.

E) Açıklama: Kendini ifade etme ve düşüncelerini anlatma ihtiyacını ifade eder; verilen durumla ilişkili değildir.

Cevap: A

10. Tabloda verilen eşleştirmeler incelendiğinde, II numaralı "duygusal dengelilik" boyutuna "bağımsız düşünme, gelenekleri sorgulama" özelliklerinin verildiği görülmektedir. Oysa bu özellikler **yeni deneyime açıklık** boyutuna aittir; duygusal dengelilik ise sakinlik, stresle başa çıkabilme ve duygusal istikrarla ilgilidir. Bu nedenle eşleştirme hatalıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) I: Öz disiplin; düzenli olma, planlılık ve azimlilikle doğru eşleştirilmiştir.

C) III: Dışa dönüklük; atılganlık, aktiflik ve sosyal canlılıkla uyumludur.

D) IV: Uyumluluk; uysallık, güvenilirlik ve kibarlık özelliklerini kapsar.

E) V: Yeni deneyime açıklık; esneklik ve yaratıcılıkla doğru eşleştirilmiştir.

Cevap: B

11. Alev'in "düzeni sevme ve ayrıntılara dikkat etme" davranışları, planlı olma ve sorumluluk bilinciyle hareket etme gibi özellikleri gösterir. Bu nedenle öz disiplin boyutuna karşılık gelir. Burak'ın "kolay öfkelenmesi ve strese girmesi", duygusal olarak dengesiz ve tepkisel bir yapı sergilediğini gösterir. Bu durum nevrotiklik boyutuna işaret eder. Taylan'ın "sosyal ortamlarda ilgi odağı olması" ise girişkenlik, sosyallik ve aktiflik özelliklerini yansıtır. Bu da dışa dönüklük boyutuna karşılık gelir. Bu sıralama **öz disiplin – nevrotiklik – dışa dönüklük** şeklindedir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

Cevap: B

12. **Cattell'ın faktör analizi yaklaşımında** "kuralları sorgulama bilinci düşük" olan bireyler, geleneklere ve otoriteye bağlı, kurallara uyma eğilimi yüksek ve bağımsız hareket etmekten kaçınan bir yapı sergiler. Bu durum, başına buyrukluğun (bağımsız ve kuralları sorgulayan olma) zıttıdır; dolayısıyla böyle bir kişide başına buyrukluk görülmesi beklenmez. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) İçine kapalılık: Sosyal etkileşimden kaçınma ile ilgilidir; kuralları sorgulama ile doğrudan ilişkili değildir.

B) Duygusal açıdan dengelilik: Duygusal istikrarla ilgilidir; otoriteye bağlılıkla bağlantılı değildir.

D) Utangaçlık: Sosyal çekingenliği ifade eder; kurallara bağlılıkla doğrudan ilişkili değildir.

E) Duygusuzluk: Duygusal tepkilerin zayıf olmasıyla ilgilidir; verilen durumla ilişkili değildir.

Cevap: C

13. Danışanın "başkalarını kendinden üstün görmesi, onlara rıza göstermesi, onları takip etmesi ve takdir etmesi" ifadeleri; başkalarına boyun eğme, yönlendirilme ve otoriteyi kabul etme eğilimini göstermektedir. Bu durum **Murray'in öğrenilmiş ihtiyaçlar kuramında itaat ihtiyacına karşılık gelir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Başatlık: Başkalarını kontrol etme ve yönlendirme isteğini ifade eder; burada tam tersi bir durum vardır.

B) Benzerlik: Başkalarıyla aynı olma ve kabul görme eğilimini içerir; ancak soruda vurgulanan boyun eğme davranışıdır.

C) Bağımsızlık: Kendi kararlarını alma ve özgür hareket etme isteğidir; verilen ifadelerle çelişir.

E) Kavrama-anlama: Olayları analiz etme ve anlamlandırma eğilimini ifade eder; kişilerarası boyun eğme ile ilgili değildir.

Cevap: D

14. Sefa'nın "başkalarından farklı hareket etmeyi sevmesi, biricik olmayı istemesi ve geleneklere uymayan görüşleri benimsemesi" ifadeleri; sıradanlıktan uzaklaşma, özgün olma ve farklılaşma eğilimini açıkça göstermektedir. Bu durum **Murray'in öğrenilmiş ihtiyaçlar kuramında farklı olma ihtiyacına karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Başatlık: Başkalarını yönetme ve kontrol etme isteğini ifade eder; soruda böyle bir güç kurma durumu yoktur.

B) Koruma: Başkalarına yardım etme ve onları koruma eğilimini içerir; verilen ifadelerle ilişkili değildir.

C) Düzen: Planlılık, tertip ve sistemli olmayı ifade eder; burada özgünlük vurgulanmaktadır.

D) Reddetme: Başkalarını küçümseme veya uzaklaştırma eğilimini ifade eder; soruda esas vurgu farklı ve özgün olmaktır.

Cevap: E

15. Allport'a göre olgun kişilik; geniş bir benlik duygusu, sıcak ve yakın ilişkiler kurabilme, gerçekçi algılar ve hedefler geliştirme, kendini kabul etme ve içgörü gibi özellikleri içerir. Bu yapı bağımsız, kendine güvenen ve özerk bir bireyi ifade eder. Başkalarına boyun eğme ve onları üstün görerek takip etme ise olgun kişilikle bağdaşmaz. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Geniş bir alanda kendisini gösteren benlik duygusu: Olgun birey, ilgi alanlarını genişletmiş ve kendini farklı alanlarda ortaya koyabilen bir yapıdadır.

B) Sıcak sosyal ilişkilere girebilme: Olgun kişilik, empatik ve içten ilişkiler kurabilme kapasitesine sahiptir.

C) Gerçekçi algılara, becerilere ve hedeflere sahip olma: Olgun birey, kendisini ve çevresini gerçekçi biçimde değerlendirir.

D) Yüksek kendini kabul ve güven duygusu: Olgun kişilik, kendini olduğu gibi kabul eder ve içsel bir güven duygusuna sahiptir.

Cevap: E

1. Adayın "yeni ve müthiş fikirlere sahip olması, kavramları hızlı anlaması ve yüksek hayal gücüne sahip olması"; yaratıcılık, entelektüel merak ve bilişsel esneklik özelliklerini göstermektedir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında yeni deneyime açıklık boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Uyumluluk:** İş birliği ve kişilerarası uyumla ilgilidir; burada bilişsel ve yaratıcı özellikler vurgulanmaktadır.

B) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; verilen ifadeler sosyal değil zihinsel özelliklere yöneliktir.

D) **Öz disiplin:** Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; soruda düzen ve görev bilinci değil yaratıcılık ön plandadır.

E) **Duygusal dengelilik:** Sakinlik ve duygusal istikrarla ilgilidir; burada duygusal yapıdan söz edilmemektedir.

Cevap: C

2. Eysenck'in kişilik kuramı, kişiliğin biyolojik ve fizyolojik temellerine vurgu yapar; kalıtım, sinir sistemi özellikleri ve fizyolojik süreçler kişilik farklılıklarının temelini oluşturur. Bu nedenle kişiliğin esas olarak sosyal ve kültürel çevre tarafından şekillendiğini söylemek bu yaklaşımla örtüşmez. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Kalıtım sadece dış görünüş özelliklerini değil, kişiliği de etkiler:** Eysenck'e göre doğrudur; kişilikte kalıtım önemli bir rol oynar.

B) **Kişilik fizyolojik yapıdan ayrı ele alınamaz:** Kişiliğin biyolojik temelleri olduğu için bu ifade uygundur.

C) **Kişilikteki bireysel farklılıklar fizyolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır:** Kuramın temel varsayımlarından biridir.

D) **Beyin dalgası etkinliği, kalp atış hızları, hormon düzeyleri gibi fizyolojik özelliklerde insanlar arasında farklılıklar vardır:** Bu tür biyolojik farklılıklar kişilik farklılıklarının temelini oluşturur.

Cevap: E

3. Eysenck kişiliği iki temel boyutta ele alır: dışa dönüklük–içe dönüklük ve nevrotiklik–duygusal dengelilik (normallik). Bu modelde "deneyime açıklık" boyutu yer almaz; bu özellik beş faktör kişilik kuramına aittir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Nevrotiklik:** Eysenck'in temel boyutlarından biridir ve duygusal dengesizliği ifade eder.

C) **Normallik:** Nevrotikliğin karşı ucu olarak duygusal dengeliliği ifade eder ve modelde yer alır.

D) **İçe dönüklük:** Dışa dönüklüğün karşı ucu olup modelin temel boyutlarından biridir.

E) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgili temel boyutlardan biridir.

Cevap: A

4. **Eysenck'in kuramında** nevrotiklik; kaygı, duygusal dengesizlik ve hassasiyetle ilişkilidir, "sessiz ve içine kapalı olma" ise içe dönüklük özelliğidir. Ayrıca içe dönük bireyler genellikle yalnız kalmaktan hoşlanır; verilen ifadede bunun tersi söylenmiştir. Buna karşılık normallik (duygusal dengelilik) düşünceli ve kontrollü davranmayı, dışa dönüklük ise tasasız ve iyimser olmayı içerir. Bu nedenle I ve III numaralı eşleştirmeler hatalıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

Cevap: B

5. Danışanın "küçük olaylar karşısında aşırı kaygılanması, huzursuzluk hissetmesi, duygularının hızlı değişmesi ve stres altında kontrolünü kaybetmesi" ifadeleri; duygusal dengesizlik, kaygı ve yüksek tepkisellik özelliklerini göstermektedir. Bu özellikler **Eysenck'in Faktör Analizi Yaklaşımı'nda nevrotiklik boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; verilen ifadeler duygusal yapı ile ilgilidir.

B) **İçe dönüklük:** Sosyal geri çekilme ile ilgilidir; burada temel vurgu kaygı ve duygusal dalgalanmadır.

C) **Normallik:** Duygusal dengeliliği ifade eder; soruda bunun tam tersi özellikler vardır.

E) Psikotiklik: Saldırganlık, empati düşüklüğü ve soğukluk gibi özelliklerle ilişkilidir; verilen durumla örtüşmez.

Cevap: D

6. "Yumuşak kalpli olma, insanları rahatlatma, onların duygularına ilgi duyma ve vakit ayırma" ifadeleri; empati kurma, yardımseverlik ve kişilerarası duyarlılığı gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında uyumluluk boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Deneyime açıklık: Yaratıcılık ve hayal gücü ile ilgilidir; kişilerarası duyarlılığı açıklamaz.

B) Öz disiplin: Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; verilen ifadeler daha çok kişilerarası ilişkilerle ilgilidir.

C) Dengelilik: Duygusal istikrarı ifade eder; empati ve yardımseverlik vurgusu içermez.

E) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; burada temel vurgu başkalarına duyarlılıktır.

Cevap: D

7. Annenin "daha fazla dışarı çık, gez, eğlen" şeklindeki yönlendirmesi; Furkan'ın sosyal ortamlardan uzak durduğunu, içe kapanık olduğunu ve daha az sosyal etkileşim kurduğunu düşündüğünü gösterir. Bu durum **beş faktör kişilik kuramında içe dönüklük boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Nevrotiklik: Kaygı ve duygusal dengesizlikle ilgilidir; burada sosyal geri çekilme vurgulanmaktadır.

B) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenliği ifade eder; annenin önerisi bunun eksikliğine işaret eder.

C) Öz denetimlilik: Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; soruda bu yönde bir vurgu yoktur.

D) Uyumluluk: Yardımseverlik ve iş birliği ile ilgilidir; sosyal aktiflik ile doğrudan ilişkili değildir.

Cevap: E

8. Şiyar'ın çevresinden "eğlenmekten başka şeyler de var, biraz yavaşla" şeklinde uyarılar alması; onun sosyal, hareketli, eğlenceye düşkün ve yüksek enerjiye sahip olduğunu gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında dışa dönüklük boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Nevrotiklik: Kaygı ve duygusal dengesizlikle ilgilidir; burada eğlence ve hareketlilik vurgulanmaktadır.

C) Öz denetimlilik: Planlılık ve kontrol ile ilgilidir; verilen durumda daha çok spontane ve hareketli bir yapı vardır.

D) Uyumluluk: İş birliği ve yardımseverlikle ilgilidir; soruda kişilerarası uyum değil yaşam tarzı vurgulanmaktadır.

E) İçe dönüklük: Sosyal geri çekilme ile ilgilidir; verilen özellikler bunun tam tersidir.

Cevap: B

9. Gürültülü ve açık ortamlarda ders çalışmayı tercih eden bireyler daha fazla uyarana ihtiyaç duyan, sosyal ve hareketli yapıda olan kişilerdir; bu özellikler dışa dönüklüğü ifade eder. Buna karşılık sessiz ortamlarda çalışmayı tercih edenler daha az uyaranı tercih eden, içe dönük bireylerdir. Bu nedenle sıralama **dışa dönüklük – içe dönüklük** şeklindedir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) İçe dönüklük-Dışa dönüklük: Sıralama ters verilmiştir.

C) Nevrotiklik-Uyumluluk: Kaygı ve kişilerarası uyumla ilgilidir; ortam tercihiyle doğrudan ilişkili değildir.

D) Öz denetimlilik-Uyumluluk: Planlılık ve iş birliği ile ilgilidir; uyarıcı düzeyi tercihini açıklamaz.

E) Dışa dönüklük-Dengelilik: İkinci boşluk içe dönüklük olmalıdır, dengelilik uygun değildir.

Cevap: B

10. Dışa dönük bireyler; sosyal, enerjik, girişken ve eğlenceye açık özellikler gösterirler. Buna karşılık "ağırkanlı olmak" yavaş hareket eden, düşük enerji düzeyine sahip ve daha durağan bir yapıyı ifade eder; bu özellik dışa dönüklükle uyuşmaz. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sosyaldirler:** Dışa dönüklüğün temel özelliklerinden biridir.

B) **Enerjiktirler:** Yüksek hareketlilik ve canlılık dışa dönük bireylerde görülür.

C) **Girişkendirler:** İnsanlarla iletişim kurmada aktif ve atılgandırlar.

E) **Eğlencelidirler:** Eğlenceye açık ve neşeli olma dışa dönüklükle uyumludur.

Cevap: D

11. Muhammed'in "iş ve başarı durumlarında yüksek sorumluluk sahibi izlenimi bırakması"; görev bilinci, planlılık, güvenilirlik ve hedef odaklılık özelliklerini göstermektedir. Bu özellikler **Büyük Beşli Kuramı'nda öz denetimlilik (öz disiplin) boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Dengelilik:** Duygusal istikrarla ilgilidir; sorumluluk ve görev bilinciyle doğrudan ilişkili değildir.

B) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenliği ifade eder; verilen durumda performans ve sorumluluk ön plandadır.

D) **Uyumluluk:** Yardımseverlik ve iş birliği ile ilgilidir; burada görev sorumluluğu vurgulanmaktadır.

E) **İçe dönüklük:** Sosyal geri çekilme ile ilgilidir; soruda bu yönde bir ifade yoktur.

Cevap: C

12. Yusuf Bey'in "yüksek zihinsel merak, çok yönlü düşünme, güçlü hayal gücü ve yenilikçi etkinlikler üretme" özellikleri; yaratıcılık, entelektüel esneklik ve yeniliğe açıklığı göstermektedir. Bu özellikler **Büyük Beşli Kuramı'nda açıklık (deneyime açıklık) boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Dengelilik:** Duygusal istikrarla ilgilidir; bilişsel merak ve yaratıcılığı açıklamaz.

B) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; burada zihinsel üretkenlik ön plandadır.

C) **Öz disiplin:** Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; soruda yaratıcılık ve yenilik vurgulanmaktadır.

D) **Uyumluluk:** İş birliği ve yardımseverlikle ilgilidir; verilen özellikler daha çok bilişsel esneklikle ilgilidir.

Cevap: E

13. Öğrencilerde "üzüntü, öfke, suçluluk" gibi yoğun ve olumsuz duyguların belirgin olması; duygusal dengesizlik, hassasiyet ve olumsuz duygulanım eğilimini gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında nevrotiklik boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; duygusal olumsuzlukları açıklamaz.

C) **Öz disiplin:** Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; burada duygusal yapı ön plandadır.

D) **Uyumluluk:** Empati ve iş birliği ile ilgilidir; verilen özellikler kişilerarası uyumdan ziyade duygusal tepkilerdir.

E) **Deneyime açıklık:** Yaratıcılık ve zihinsel merakla ilgilidir; duygusal dengesizlikle ilişkili değildir.

Cevap: A

14. Dağlar'ın "yardımsever, bağışlayıcı ve kabul edici" olması empati, hoşgörü ve iş birliğini gösterir; bu **uyumluluk** boyutudur. Aslı'nın "iyi organize, hırslı, azimli ve planlı" olması görev bilinci ve düzenliliği ifade eder; bu **öz disiplin** boyutudur. Elif'in "sıcakkanlı, girişken, heyecanı seven" yapısı ise sosyallik ve enerji düzeyiyle ilgilidir; bu da **dışa dönüklük** boyutudur. Bu sıralama **uyumluluk – öz disiplin – dışa dönüklük** şeklindedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Uyumluluk-Öz disiplin-Duygusal dengelilik: Elif'in özellikleri dengelilik değil dışa dönüklüktür.

B) Öz disiplin-Deneyime açıklık-Uyumluluk: İlk ve ikinci eşleştirme hatalıdır.

D) Dışa dönüklük-Öz disiplin-Uyumluluk: Dağlar dışa dönük değil uyumludur; Elif de uyumluluk değil dışa dönüklük gösterir.

E) Uyumluluk-Öz disiplin-Nevrotiklik: Elif'te kaygı ve duygusal dengesizlik değil sosyallik ve enerji vardır.

Cevap: C

15. "Pişmanlık, umutsuzluk, çaresizlik, suçluluk ve kendine acıma" gibi yoğun olumsuz duygular; duygusal dengesizlik, hassasiyet ve yüksek olumsuz duygulanım düzeyini gösterir. Bu özellikler **Eysenck'in Faktör Analizi Kuramı'nda nevrotiklik boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) İçe dönüklük: Sosyal geri çekilme ile ilgilidir; duygusal yoğunluk ve olumsuzluk bu boyutun temel özelliği değildir.

B) Dışa dönüklük: Sosyallik ve enerji ile ilgilidir; verilen özellikler bunun tersidir.

C) Normallik: Duygusal dengeliliği ifade eder; burada dengesizlik söz konusudur.

E) Dengelilik: Sakinlik ve istikrarı ifade eder; verilen özelliklerle çelişir.

Cevap: D

1. Murat'ın grup sürecinde "sessiz kalması, duygularını ifade etmemesi ve kapalı bir tutum sergilemesi"; sosyal geri çekilme, içe kapanıklık ve düşük sosyal etkileşim düzeyini göstermektedir. Bu özellikler **Eysenck'in faktör analizi kuramında içe dönüklük boyutuna karşılık gelir.** İçe dönüklük; bireyin daha az uyarana ihtiyaç duyması, yalnız kalmayı tercih etmesi, derin düşünmeye eğilimli olması, duygularını kolay ifade etmemesi ve sosyal ortamlarda geri planda kalmayı seçmesiyle karakterizedir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Dışa dönüklük:** Sosyallik ve konuşkanlık içerir; Murat'ın davranışları bunun tersidir.

C) **Normallik:** Duygusal dengeliliği ifade eder; soruda duygusal yapıdan ziyade sosyal tutum vurgulanmaktadır.

D) **Nevrotiklik:** Kaygı ve duygusal dengesizlikle ilgilidir; verilen durumda bu tür belirtiler yoktur.

E) **Dengelilik:** Sakinlik ve istikrarı ifade eder; burada belirgin olan özellik içe kapanmadır.

Cevap: A

2. Beş faktör kişilik kuramı kişiliği, bireyleri kesin kategorilere ayıran bir yapı olarak değil; herkesin farklı düzeylerde sahip olduğu **sürekli (boyutsal) özellikler bütünü** olarak ele alır. Bu nedenle kişiliğin katı ve değişmez tipler hâlinde sınıflandırılması bu kuramın temel yaklaşımına aykırıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Bireyler aynı kişilik özelliklerine farklı düzeylerde sahip olabilir; bu kuramın temel varsayımlarındandır.

C) Kişilik özellikleri zaman içinde belirli bir tutarlılık gösterir; kuram bu sürekliliği kabul eder.

D) Kişilik, davranış eğilimlerini açıklamada kullanılır; bu yaklaşımın temel amacıdır.

E) Kişilik boyutları evrensel nitelik taşır; farklı kültürlerde de benzer yapılar bulunur.

Cevap: A

3. Cattell'ın 16 faktörlü kişilik yapısında "net ve soyut düşünme" ile "somut ve daha az zekice düşünme" karşıtlığı, bireyin zihinsel kapasitesi ve akıl yürütme düzeyiyle ilgilidir. Bu özellik, kuramda **mantıklı düşünme faktörü altında ele alınır. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Sıcaklık:** Samimiyet ve kişilerarası yakınlıkla ilgilidir; bilişsel kapasiteyi ifade etmez.

C) **Sosyal cesaret:** Sosyal ortamlarda girişkenlik ve rahatlıkla ilgilidir; düşünme biçimiyle ilişkili değildir.

D) **Değişikliğe açıklık:** Yeniliklere ve farklı fikirlere açıklığı ifade eder; doğrudan zihinsel kapasiteyi açıklamaz.

E) **Mükemmelliyetçilik:** Düzen ve titizlikle ilgilidir; soyut düşünme ile bağlantılı değildir.

Cevap: A

4. "Şüpheci olma – insanlara güvenme" karşıtlığı; bireyin başkalarına karşı kuşkucu, temkinli ve mesafeli olma ile güvenen, açık ve rahat olma eğilimi arasında değişen bir özelliği ifade eder. Cattell'ın 16 faktörlü yapısında bu özellik **tedbirlilik boyutuna karşılık gelir.** Tedbirlilik; bireyin kişilerarası ilişkilerde başkalarının niyetlerini sorgulama, kolay güvenmeme, eleştirel ve temkinli olma ya da tam tersine daha güvenen, açık ve kabullenici olma eğilimini içerir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Mantıklı düşünme:** Soyut düşünme, akıl yürütme ve zihinsel kapasiteyle ilgilidir; kişilerarası güven düzeyini açıklamaz.

B) **Sıcaklık:** Samimiyet, içtenlik ve başkalarına karşı yakınlık kurma eğilimini ifade eder; ancak güven–şüphe ekseninden ziyade duygusal yakınlık boyutudur.

D) **Gerginlik:** İçsel huzursuzluk, sabırsızlık ve stres düzeyiyle ilgilidir; başkalarına güvenme ile doğrudan ilişkili değildir.

E) **Mükemmelliyetçilik:** Düzen, kontrol ve yüksek standartlara sahip olma ile ilgilidir; kişilerarası güvenle bağlantılı değildir.

Cevap: C

5. Vito Corleone'nin "ailesine bağlı, sadakat ve şerefi ön planda tutan, ilişkileri stratejik şekilde yöneten ve yüksek kontrol sahibi" yapısı; planlılık, sorumluluk alma, uzun vadeli düşünme ve görev bilinci gibi özellikleri gösterir. Bu durum **faktör kişilik kuramında sorumluluk (öz disiplin) boyutunun yüksek olduğunu** gösterir. Allport'a göre ise bu tür değer temelli ve tutarlı özellikler bireyin davranışlarını yönlendiren **merkezi kişilik özellikleri** kapsamında değerlendirilir; "bağlılık" bu yapıya uygun bir merkezi özelliktir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Düşük dışa dönüklük: Vito sosyal etki gücü yüksek bir liderdir; düşük dışa dönüklük uygun değildir.

B) Yüksek deneyime açıklık: Yaratıcılık ve yenilikten ziyade kontrol ve düzen ön plandadır; ayrıca "sezgisellik" Allport'un sınıflamasında uygun bir başat özellik değildir.

D) Düşük uyumluluk: Zaman zaman sert olsa da temel vurgu strateji ve sorumluluktur; ayrıca içe dönüklük ikincil özellik olarak uygun değildir.

E) Yüksek sorumluluk - Başat kişilik özelliği olarak kaygı: Kaygı bu karakterin belirleyici özelliği değildir ve başat özellik olarak uygun değildir.

Cevap: C

6. Jean Valjean'ın "dürüst, yardımsever, merhametli olması ve insanlara yardım etme tutkusunu sürdürmesi"; empati, fedakârlık, bağışlayıcılık ve başkalarının iyiliğini gözetme özelliklerini göstermektedir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında uyumluluk boyutuna karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Öz disiplin: Planlılık ve sorumlulukla ilgilidir; karakterde ahlaki dönüşüm var ancak temel vurgu kişilerarası duyarlılıktır.

B) Duygusal denge: Sakinlik ve istikrarı ifade eder; burada öne çıkan özellik merhamet ve yardımseverliktir.

C) Deneyime açıklık: Yaratıcılık ve zihinsel merakla ilgilidir; karakterin temel özelliği bu değildir.

D) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; verilen özellikler daha çok başkalarına duyarlılıkla ilişkilidir.

Cevap: E

7. Zehra'nın "her gün aynı saatte ders çalışması, plan yapması ve bu planlara harfiyen uyması" düzenlilik, sorumluluk ve hedef odaklılık özelliklerini gösterir. Ayrıca grup çalışmalarında katı kurallar koyması da kontrol ve düzen ihtiyacını yansıtır. Bu durum **beş faktör kişilik kuramında öz disiplin boyutunun yüksekliğine işaret eder.** Esneklik göstermekte zorlanması da bu boyutun aşırı düzeyine bağlı olabilir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Uyumluluk: İş birliği ve esneklik içerir; Zehra'nın katı ve kuralcı yapısı bunun tersine işaret eder.

C) Yaşantıya açıklık: Yenilik ve esneklikle ilgilidir; Zehra değişime direnç göstermektedir.

D) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; soruda bu yönde bir vurgu yoktur.

E) Duygusal denge: Stres karşısında sakin kalmayı ifade eder; Zehra planı bozulduğunda zorlanmaktadır.

Cevap: A

8. Meryem'in "eleştiride hemen kaygılanması, başarısızlık düşüncelerine kapılması, geçmiş hatalara takılması ve psikosomatik belirtiler göstermesi"; duygusal hassasiyet, kaygı ve olumsuz duygulanımın yüksek olduğunu gösterir. Bu özellikler **beş faktör kişilik kuramında nevrotiklik boyutunun yüksekliğine karşılık gelir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Uyumluluk: Empati ve iş birliği ile ilgilidir; verilen durum duygusal hassasiyetle ilişkilidir.

B) Sorumluluk: Planlılık ve görev bilinciyle ilgilidir; burada kaygı ve duygusal tepkisellik ön plandadır.

C) Duygusal denge: Sakinlik ve istikrarı ifade eder; soruda bunun tam tersi özellikler vardır.

D) Dışa dönüklük: Sosyallik ve girişkenlikle ilgilidir; verilen özellikler duygusal yapı ile ilgilidir.

Cevap: E

9. Görkem Bey'in "içe dönük ve mesafeli olması" düşük sıcaklığa; "karar verirken sistematik analizler yapması" yüksek soyut düşünmeye; "otoriteye saygılı ve kurallara bağlı olması" ise yüksek kuralcılığa işaret eder. Ayrıca insanların niyetlerine karşı temkinli olması da bu yapıyı destekler. Bu nedenle en uygun kombinasyon **düşük sıcaklık – yüksek soyut düşünme – yüksek kuralcılık**tır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Yüksek dominantlık – Yüksek sosyallik – Düşük duygusal denge:** Görkem Bey sosyal ve baskın değil, daha mesafeli ve kontrollüdür.

C) **Yüksek dışa dönüklük – Düşük duygusal denge – Yüksek açıklık:** İçe dönük bir yapısı vardır; dışa dönüklük uygun değildir.

D) **Yüksek sıcaklık – Düşük soyut düşünme – Düşük kuralcılık:** Verilen özelliklerin tam tersini ifade eder.

E) **Yüksek duygusal denge – Düşük dominantlık – Yüksek uyumluluk:** Duygularını bastırmakta zorlanması yüksek dengeliliğe işaret etmez; ayrıca uyumluluk vurgusu zayıftır.

Cevap: B

10. Dilara'nın "sorumluluk sahibi, kurallara önem veren, ayrıntılara dikkat eden, mantığını ön planda tutan ve mesafe koyabilen" yapısı; kuralcılık, analitik düşünme ve kişilerarası mesafeyi gösterir. Bu özellikler, duygular yerine mantığın baskın olduğunu ve daha kontrollü bir yapıyı ifade eder. Bu nedenle **yüksek duygusallık** (duygularla hareket etme, hassasiyetin baskın olması) bu profil ile örtüşmez. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Yüksek kuralcılık:** Kurallara önem verme ve düzenli olma ile uyumludur.

B) **Yüksek soyut düşünme:** Mantık ve analizle karar verme özelliğini destekler.

C) **Düşük sıcaklık:** Mesafeli ve daha resmî ilişkiler kurma eğilimiyle uyumludur.

D) **Yüksek gözü peklik:** Rekabet ortamında motive olma ve risk almaya açıklıkla ilişkilidir.

Cevap: E

11. Arda'nın "sessiz, mesafeli ve riskten kaçınan" yapısı temkinli ve kontrollü olmayı; "sistemli çalışması ve detaylara önem vermesi" yüksek kuralcılığı; "alışkanlıklarını sürdürmesi ve ani değişimlerden hoşlanmaması" ise geleneklere bağlılığı göstermektedir. Bu özellikler, bağımsız ve alışılmışın dışında düşünmekten ziyade mevcut düzeni sürdürme eğilimine işaret eder. Bu nedenle **düşünce bağımsızlığı** Arda'da yüksek düzeyde değildir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Kuralcılık:** Planlı, düzenli ve kurallara bağlı olma ile uyumludur.

B) **Soyut düşünme:** Akademik başarı ve zihinsel kapasite ile desteklenebilir; verilen bilgilerle çelişmez.

C) **Koruyuculuk:** Temkinli ve riskten kaçınan yapı ile uyumludur.

E) **Duygusal denge:** Kontrollü ve ani tepkiler vermeyen yapı ile çelişmez.

Cevap: D

12. Zeynep'in "kendi hedeflerine odaklanması, bireysel başarıyı ön planda tutması ve özellikle bir alanda en iyi olmayı istemesi"; üstün performans gösterme, hedefe ulaşma ve başarı elde etme güdüsünü yansıtır. Liderlik isteği olsa da temel motivasyon başkalarını kontrol etmekten ziyade **başarılı olmak ve en iyisi olmaktır.** Bu nedenle davranışlarını en çok yönlendiren ihtiyaç **başarı ihtiyacıdır. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Bağlılık ihtiyacı:** Başkalarıyla yakın ilişkiler kurma isteğidir; Zeynep daha çok bireysel başarıya odaklıdır.

C) **Güç ihtiyacı:** Başkalarını kontrol etme ve etkileme isteğidir; liderlik eğilimi olsa da temel vurgu başarıdır.

D) **Dış kontrol ihtiyacı:** Kontrolün dış faktörlerde olduğunu düşünme ile ilgilidir; verilen durumla ilişkili değildir.

E) **Güvence ihtiyacı:** Güvenlik ve riskten kaçınma ile ilgilidir; Zeynep'in motivasyonu bu değildir.

Cevap: A

13. Murray'e göre bir gereksinimin davranışı yönlendirmesi, yalnızca o gereksinimin varlığına değil, aynı zamanda çevresel **baskının** (durumun) o gereksinimi aktive etmesine bağlıdır. Yani bireyde bir eğilim zayıf olsa bile, uygun çevresel koşul oluştuğunda davranış ortaya çıkabilir. Bu nedenle **düşük düzen gereksinimine sahip birinin, önemli bir misafir (baskı) nedeniyle odasını toplaması**, gereksinim ve baskının birlikte işleyişini en iyi yansıtır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Düzenli olmasına rağmen ortamda baskı yoksa davranışın ortaya çıkmaması vurgulanıyor; ancak kuramın temel örneği bu değildir.

B) Başarı ihtiyacına rağmen davranışın ortaya çıkmaması, baskı ile ilişkili açık bir durum içermez.

C) Sosyal olmasına rağmen çekingen davranma durumu, daha çok durumluk davranışla ilgilidir; gereksinim–baskı ilişkisi net değildir.

E) Sosyal kabul olmasına rağmen yalnızlığı tercih etme, gereksinim–baskı etkileşimini açıklamaz.

Cevap: D

14. Ayhan'ın "insanlara yardım etmesi, onlarla samimi bağlar kurması ve bu süreçte duygusal tatmin yaşaması"; başkalarıyla yakın ilişkiler kurma, kabul görme ve bağlanma isteğini gösterir. Bu durum Murray'e göre **ait olma ihtiyacının** baskın olduğunu ortaya koyar. Bu süreçte kişi ilişkilerden **duygusal doyum** sağlar ve zamanla bu davranış **toplumsal onay** ile pekişir. Bu nedenle en uygun sıralama bu üçlü süreci içeren seçenektir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Başarı ve güç ihtiyacı ön planda değildir; davranışın odağı kişilerarası yakınlıktır.

B) Güç ihtiyacı bu durumda belirgin değildir; kontrol kurma amacı yoktur.

D) Güç ihtiyacı baskın değildir; yardım etme davranışı kontrol değil bağ kurma temellidir.

E) Başarı ve bağımsızlık ihtiyacı bu davranışı açıklamaz; temel vurgu ilişkisel doyumdur.

Cevap: C

15. "Yeni deneyime açıklık"; bireyin yeniliklere açık olması, farklı düşünceleri kabul etmesi, hayal gücünün yüksek olması ve yeni yöntemleri denemeye istekli olmasıyla ilgilidir. Bu nedenle yeni öğretim tekniklerini denemek ve farklı fikirleri desteklemek bu boyutun en tipik yansımasıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Değişime kapalı ve rutin davranmayı ifade eder; açıklığın tersidir.

B) Sosyal mesafe uyumluluk veya dışa dönüklükle ilgilidir; açıklıkla doğrudan ilişkili değildir.

D) Katı kurallara bağlılık ve riskten kaçınma, açıklığın zıttıdır.

E) Duygusal kontrol güçlüğü nevrotiklik ile ilgilidir.

Cevap: C

1. Büşra öğretmenin öğrencilerin farklı öğrenme yollarına sahip olduğunu fark edip derslerini buna göre çeşitlendirmesi; zekânın tek boyutlu değil, farklı alanlardan oluştuğu anlayışına dayanır. Bu yaklaşım **Gardner'ın çoklu zekâ kuramını** yansıtır. Gardner'a göre zekâ tek bir genel kapasite değildir; sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, bedensel-kinestetik, müziksel, kişilerarası ve içsel gibi **birden fazla zekâ alanı vardır** ve bireyler bu alanlarda farklı düzeylerde güçlü olabilir. Eğitim sürecinde bu farklılıklara uygun öğretim yapılması gerekir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sternberg'in üçlü zekâ kuramı:** Zekâyı **analitik (akademik problem çözme), yaratıcı (yeni durumlara uyum) ve pratik (günlük yaşam becerileri)** olmak üzere üç boyutta ele alır; ancak çok sayıda farklı zekâ alanı vurgusu yoktur.

C) **Spearman'ın g faktörü yaklaşımı:** Zekânın temelinde **tek bir genel zekâ (g)** olduğunu savunur; tüm zihinsel performans bu genel faktöre dayanır. Bu nedenle bireysel zekâ türleri ayrımı yapmaz.

D) **Cattell'in akıcı-kristalize zekâ kuramı:** Zekâyı **akıcı zekâ (doğuştan gelen, yeni problemleri çözme)** ve **kristalize zekâ (öğrenilmiş bilgi ve deneyim)** olarak ikiye ayırır; öğrenme stillerine göre öğretim çeşitlendirmesi önermez.

E) **Thorndike'ın sosyal zekâ modeli:** Zekâyı **soyut, mekanik ve sosyal zekâ** olarak üçe ayırır; özellikle insanları anlama ve ilişkileri yönetme becerisine vurgu yapar, ancak çoklu zekâ kadar kapsamlı alan çeşitliliği içermez.

Cevap: B

2. Mozart'ın küçük yaşta beste yapabilmesi ve duyduğu notaları doğru şekilde ayırt edip yazabilmesi; sesleri algılama, ritim ve melodiye duyarlılık, müzikal üretim becerisi gibi özellikleri göstermektedir. Bu özellikler **Gardner'ın çoklu zekâ kuramında müziksel-ritmik zekâ** kapsamında değerlendirilir. Müziksel zekâ; bireyin sesleri ayırt etme, ritim tutma, melodi oluşturma ve müzikle ifade becerilerini içerir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sözel-dilsel zekâ:** Dil kullanımı, konuşma ve yazma becerileriyle ilgilidir; müziksel üretimi açıklamaz.

B) **Görsel-uzamsal zekâ:** Şekil, renk ve mekânsal ilişkileri algılama ile ilgilidir; işitsel-müzikal becerileri kapsamaz.

D) **Bedensel-kinestetik zekâ:** Bedeni kullanma ve hareketle ifade etme becerilerini içerir; müziksel işitme ile ilişkili değildir.

E) **İçsel zekâ:** Kendi duygularını ve iç dünyasını tanıma ile ilgilidir; müziksel yetenekleri açıklamaz.

Cevap: C

3. Karellen'in "insan toplumlarını anlaması, kültürlerarası çözümleme yapabilmesi ve diplomatik iletişimi yönetebilmesi"; başkalarının duygularını, niyetlerini ve davranışlarını anlama ve kişilerarası ilişkileri etkili biçimde düzenleme becerisini gösterir. Bu özellikler **Gardner'ın çoklu zekâ kuramında sosyal (kişilerarası) zekâ** kapsamında yer alır. Sosyal zekâ; empati kurma, iletişimi yönetme ve insanları etkileme becerilerini içerir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Mantıksal-matematiksel zekâ:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözmeyle ilgilidir; kişilerarası becerileri açıklamaz.

C) **Doğacı zekâ:** Doğa ve canlıları tanıma ile ilgilidir; sosyal analizle ilişkili değildir.

D) **İçsel zekâ:** Kendi duygularını ve iç dünyasını tanıma ile ilgilidir; başkalarını anlama boyutunu kapsamaz.

E) **Görsel-uzamsal zekâ:** Mekânsal algı ve görsel düşünmeyle ilgilidir; kişilerarası iletişimi açıklamaz.

Cevap: B

4. Will'in "herhangi bir formal eğitim almamasına rağmen yeni ve karmaşık matematik problemlerini çözebilmesi"; öğrenilmiş bilgiye değil, doğuştan gelen zihinsel kapasiteye, yani yeni durumlarda akıl yürütme ve problem çözme becerisine işaret eder. Bu özellikler **Cattell'in zekâ kuramında akıcı zekâ** kapsamında değerlendirilir. Akıcı zekâ; bireyin daha önce karşılaşmadığı problemleri çözebilme, soyut düşünme, ilişkileri hızlı kurabilme ve zihinsel esneklik gösterme kapasitesidir. Kristalize zekâdan farklı olarak eğitim ve deneyimden bağımsızdır. Doğuştan gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kristalize zekâ: Öğrenilmiş bilgi, eğitim ve deneyime dayalıdır (kelime bilgisi, genel kültür gibi); Will'in durumu eğitimden bağımsızdır.

B) İçsel zekâ: Kendi duygularını ve iç dünyasını tanıma ile ilgilidir; bilişsel problem çözmeyle ilgili değildir.

C) Sosyal zekâ: İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme becerisidir; matematiksel yetenekle ilişkili değildir.

E) Doğacı zekâ: Doğa ve canlıları tanıma ile ilgilidir; soyut problem çözmeyle bağlantılı değildir.

Cevap: D

5. Sherlock Holmes'un "geçmiş tecrübelerine, literatüre ve bilgi birikimine dayanarak suç çözümlemesi yapması"; öğrenilmiş bilgi, deneyim ve kültürel birikimin kullanılması anlamına gelir. Bu durum **Cattell'in zekâ kuramında kristalize zekâ** kapsamında değerlendirilir. Kristalize zekâ; eğitim, yaşantı ve deneyim yoluyla kazanılan bilgilerin kullanılması, kavramlar arası ilişkilerin kurulması ve bu birikimin problem çözmede işe koşulmasıdır. Holmes'un analizleri yeni bir problemle karşılaşsa bile, büyük ölçüde geçmiş bilgi repertuarına dayanır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Akıcı zekâ: Yeni ve daha önce karşılaşılmamış problemleri, öğrenilmiş bilgiye dayanmadan çözme becerisidir; burada temel vurgu geçmiş bilgiye dayalı çözümlemedir.

C) Görsel zekâ: Mekânsal algı ve görsel düzenlemelerle ilgilidir; suç çözümlemesini açıklamaz.

D) Duygusal zekâ: Duyguları anlama ve yönetme ile ilgilidir; bilişsel analiz sürecini açıklamaz.

E) Sosyal zekâ: İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme becerisidir; burada bilgi temelli akıl yürütme ön plandadır.

Cevap: B

6. Forrest'ın "başkalarının üzgün, mutlu ya da heyecanlı olduğunu kolayca anlayabilmesi ve buna uygun tepkiler verebilmesi"; başkalarının duygularını tanıma ve onların duygusal durumuna duyarlı olma becerisini gösterir. Bu özellik **Goleman'ın duygusal zekâ modelinde empati** başlığı altında açıklanır. Empati; başkalarının duygularını doğru biçimde algılama, anlama ve buna uygun davranabilme yeteneğidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Öz-farkındalık: Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir; başkalarının duygularını anlama içermez.

C) İçsel motivasyon: Kişinin kendi hedeflerine yönelik içsel güdülenmesini ifade eder; kişilerarası duyarlılığı açıklamaz.

D) Sosyal beceri: İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; ancak soruda vurgulanan temel nokta duyguyu anlama (empati)dır.

E) Duyguları düzenleme: Kendi duygularını kontrol etme ile ilgilidir; başkalarının duygularını anlama boyutunu kapsamaz.

Cevap: B

7. Küçük Prens'in "kendi iç dünyasını, yalnızlığını ve duygularını derinlemesine fark etmesi"; bireyin kendi duygularını tanıması, içsel yaşantısının farkında olması ve kendini anlamasıyla ilgilidir. Bu özellik **Goleman'ın duygusal zekâ modelinde öz farkındalık** bileşenine karşılık gelir. Öz farkındalık; kişinin kendi duygularını doğru biçimde tanıması, nedenlerini anlaması ve içsel durumunun bilincinde olmasıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Empati: Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir; burada kişinin kendi iç dünyası vurgulanmaktadır.

C) **Duyguları düzenleme:** Duyguları kontrol etme ve yönetme ile ilgilidir; soruda fark etme ön plandadır.

D) **Sosyal beceri:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; içsel farkındalıkla ilgili değildir.

E) **İç motivasyon:** Kişinin hedeflerine yönelik içsel güdülenmesini ifade eder; duyguları tanıma boyutunu içermez.

Cevap: B

8. Chris'in "yoksulluk ve evsizlik gibi zorluklara rağmen hedefinden vazgeçmemesi, oğluna bakma sorumluluğunu sürdürmesi ve kararlılıkla ilerlemesi"; içsel olarak güdülenme, hedefe bağlılık ve direnç gösterme özelliklerini yansıtır. Bu durum **Goleman'ın duygusal zekâ modelinde iç motivasyon** bileşenine karşılık gelir. İç motivasyon; bireyin dış ödüllerden bağımsız olarak hedeflerine ulaşma isteği, azim ve sebat göstermesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sosyal beceri:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; burada bireysel direnç ön plandadır.

B) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir; soruda kendi hedeflerine yönelik çaba vardır.

D) **Öz-farkındalık:** Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir; burada davranışı sürdüren güç motivasyondur.

E) **Duyguları düzenleme:** Duyguları kontrol etme ile ilgilidir; temel vurgu kararlılık ve hedefe bağlılıktır.

Cevap: C

9. Anna'nın "anlık öfke ve üzüntülerinin davranışlarını kontrolsüz biçimde yönlendirmesi"; duygularını bastıramama değil, **duygularını dengeleyememe ve uygun biçimde yönetememe** durumunu gösterir. Verilen bilgilere göre öz düzenleme (kendini ayarlama), bireyin olumsuz duygularını kontrol altına alıp daha işlevsel bir hâle getirebilmesi ve duygusal tepkilerini dengeleyebilmesidir. Anna'nın davranışlarında bu denge ve kontrol mekanizması yoktur. Bu nedenle eksik olan bileşen **duyguları düzenlemedir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Öz farkındalık:** Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir; burada sorun fark etme değil kontrol edememedir.

B) **İç motivasyon:** Hedefe yönelik içsel güdülenmeyle ilgilidir; duygusal kontrolle doğrudan ilişkili değildir.

C) **Sosyal beceri:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; temel problem duyguların kontrolüdür.

E) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir; burada bireyin kendi duygularını yönetememesi söz konusudur.

Cevap: D

10. Robinson Crusoe'nun "doğal kaynaklardan yiyecek üretmesi, barınak yapması ve doğayla uyum içinde yaşaması"; doğayı tanıma, çevredeki canlı ve cansız unsurları ayırt etme ve doğaya uyum sağlama becerilerini göstermektedir. Bu özellikler **Gardner'ın çoklu zekâ kuramında doğacı zekâ** kapsamında değerlendirilir. Doğacı zekâ; doğadaki varlıkları tanıma, sınıflandırma, çevreye uyum sağlama ve doğal kaynakları etkili kullanma becerisini içerir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Bedensel-kinestetik zekâ:** Bedeni kullanma ve hareket becerileriyle ilgilidir; doğayı anlama boyutunu kapsamaz.

C) **İçsel zekâ:** Kendi duygularını ve iç dünyasını tanıma ile ilgilidir; çevresel uyumla ilgili değildir.

D) **Görsel-uzamsal zekâ:** Mekânsal algı ve görsel düzenlemelerle ilgilidir; doğayla etkileşimi açıklamaz.

E) **Sosyal zekâ:** İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir; burada doğayla etkileşim ön plandadır.

Cevap: B

11. Turing'in "karmaşık kalıpları fark etmesi, şifre çözme sürecinde akıl yürütmesi ve sistematik problem çözmesi"; analiz yapma, örüntüleri tanıma ve mantıksal çıkarımlar üretme becerilerini gösterir. Bu özellikler **Gardner'ın çoklu zekâ kuramında mantıksal-matematiksel zekâ** kapsamında değerlendirilir. Bu zekâ türü; problem çözme, akıl yürütme, soyut ilişkileri kavrama ve sayısal-mantıksal işlemler yapma becerilerini içerir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sözel-dilsel zekâ:** Dil kullanımı ve ifade becerileriyle ilgilidir; şifre çözme sürecini açıklamaz.

B) **Görsel-uzamsal zekâ:** Mekânsal ilişkileri algılama ile ilgilidir; burada mantıksal analiz ön plandadır.

C) **Bedensel-kinestetik zekâ:** Bedeni kullanma ve hareket becerileriyle ilgilidir; bilişsel analizle ilgili değildir.

D) **Müziksel-ritmik zekâ:** Ritim ve melodiyle ilgilidir; verilen durumla ilişkili değildir.

Cevap: E

12. John Nash'in "matematiksel problemleri çözerken literatüre değil, kendi sezgisel analizine dayanması"; öğrenilmiş bilgiye değil, tamamen yeni durumlarda **ilişkileri fark etme, soyut düşünme ve özgün çözüm üretme** becerisine işaret eder. Bu durum Cattell'e göre **akıcı zekâ** kapsamında değerlendirilir. Akıcı zekâ; doğuştan gelen, öğrenme ve deneyimden bağımsız olarak yeni problemleri çözme ve akıl yürütme kapasitesidir. Buna karşılık kristalize zekâ, eğitim ve yaşantılar yoluyla edinilen bilgiye dayanır. Nash'in mevcut bilgiden bağımsız hareket etmesi, akıcı zekânın tipik bir göstergesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kristalize zekâ:** Öğrenilmiş bilgi ve deneyime dayanır; soruda özellikle bunun kullanılmadığı vurgulanmıştır.

C) **Sosyal zekâ:** İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir; matematiksel problem çözmeyle ilişkili değildir.

D) **İçsel zekâ:** Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir; bilişsel analiz sürecini açıklamaz.

E) **Doğacı zekâ:** Doğa ve çevreyi tanıma ile ilgilidir; verilen durumla bağlantılı değildir.

Cevap: B

13. Montag'ın "kitaplara dair hatırladığı bilgileri zamanla anlamlandırması ve başkalarıyla paylaşarak toplumsal bilinç oluşturması"; öğrenilmiş bilgi ve deneyimlerin kullanılması, kavramların yorumlanması ve bu bilginin başkalarına aktarılması sürecini ifade eder. Bu durum Cattell'e göre **kristalize zekâ** kapsamında değerlendirilir. Kristalize zekâ; eğitim, yaşantı ve birikim yoluyla kazanılan bilgilerin kullanılması ve geliştirilmesidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Akıcı zekâ:** Yeni ve daha önce karşılaşılmamış problemleri çözme ile ilgilidir. Doğuştan gelir. Soruda öğrenilmiş bilgi kullanılmaktadır.

C) **Görsel-uzamsal zekâ:** Mekânsal algı ve görsel düzenlemelerle ilgilidir; verilen durumla ilişkili değildir.

D) **Duygusal zekâ:** Duyguları anlama ve yönetme ile ilgilidir; bilişsel bilgi aktarımını açıklamaz.

E) **Bedensel zekâ:** Bedeni kullanma ve hareket becerileriyle ilgilidir; verilen durumla bağlantılı değildir.

Cevap: A

14. Arthur Fleck'in "toplumdan dışlanma sonrası yoğun öfke patlamaları yaşaması ve bu duyguları dengeleyememesi"; duygularını kontrol edememe, dürtülerini yönetememe ve duygusal tepkilerini uygun biçimde düzenleyememe durumunu gösterir. Goleman'a göre **duyguları düzenleme (öz düzenleme)**, bireyin olumsuz duygularını kontrol altına alabilmesi ve dengede tutabilmesidir. Arthur'un bu dengeyi kuramaması, bu bileşendeki eksikliği açıkça ortaya koyar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sosyal beceri:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; temel sorun duygusal kontrol eksikliğidir.

B) **İçsel motivasyon:** Hedeflere yönelik içsel güdülenmeyi ifade eder; öfke kontrolüyle doğrudan ilişkili değildir.

C) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir; burada bireyin kendi duygularını yönetememesi söz konusudur.

E) **Öz-farkındalık:** Duyguların farkında olmayı ifade eder; sorun fark etmekten çok düzenleyememektir.

Cevap: D

15. Raskolnikov'un "işlediği suçun ardından vicdan azabını derinlemesine fark etmesi ve içsel çatışma yaşaması"; bireyin kendi duygularını tanıması, iç dünyasının farkında olması ve duygularının bilincinde olmasıyla ilgilidir. Bu durum **Goleman'ın duygusal zekâ modelinde öz bilinç (öz farkındalık)** bileşenine karşılık gelir. Öz bilinç; kişinin kendi duygularını, nedenlerini ve içsel süreçlerini fark edebilme yetisidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir; burada kişinin kendi duygularına odaklanma söz konusudur.

B) **Sosyal beceri:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma ile ilgilidir; içsel farkındalıkla ilgili değildir.

C) **İç motivasyon:** Hedeflere yönelik içsel güdülenmeyi ifade eder; duyguların fark edilmesini açıklamaz.

D) **Duyguları düzenleme:** Duyguları kontrol etme ile ilgilidir; burada düzenlemekten çok fark etmek ön plandadır.

Cevap: E

1. Beth Harmon'un "daha önce hiç karşılaşmadığı açılışlara hızlıca çözüm üretmesi ve yeni hamle kombinasyonlarına karşılık verebilmesi"; öğrenilmiş bilgiye değil, **yeni durumlarda akıl yürütme, ilişkileri fark etme ve özgün çözüm üretme** kapasitesine işaret eder. Bu durum Cattell'e göre **akıcı zekâ** kapsamında değerlendirilir. Akıcı zekâ; doğuştan gelen, deneyimden bağımsız olarak yeni problemleri çözme ve zihinsel esneklik gösterme yeteneğidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kristalize zekâ geçmiş bilgi ve deneyime dayanır; soruda özellikle yeni durumlara uyum vurgulanmıştır.

B) Görsel-uzamsal zekâ mekânsal hayal etme ile ilgilidir; burada asıl vurgu problem çözme ve akıl yürütmedir.

C) Sosyal zekâ kişilerarası ilişkilerle ilgilidir; satrançta bilişsel süreç ön plandadır.

E) İçsel zekâ kişinin kendi duygularını tanımasıyla ilgilidir; stratejik problem çözmeyi açıklamaz.

Cevap: D

2. "Zekânın kendi kendini kontrol etme, istek, süreklilik ve kendini motive etme yeteneğini kapsaması"; duyguları yönetme, içsel motivasyon ve öz düzenleme gibi süreçleri ifade eder. Bu özellikler **Goleman'ın duygusal zekâ kuramının** temel bileşenleridir. Duygusal zekâ; bireyin duygularını tanıması, kontrol etmesi, kendini motive etmesi ve bu duyguları yaşamını yönlendirmede kullanabilmesini kapsar. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Çoklu zekâ kuramı: Zekâyı farklı alanlara (sözel, görsel, sosyal vb.) ayırır; öz kontrol ve motivasyon vurgusu yapmaz.

C) Sac ayağı kuramı: Analitik, yaratıcı ve pratik zekâyı ele alır; duygusal süreçleri merkez almaz.

D) Çift etmen kuramı: Genel zekâ ve özel yetenekler üzerine kuruludur; duygusal kontrolü içermez.

E) Tek etmen kuramı: Zekâyı tek bir genel faktörle açıklar; motivasyon ve öz düzenleme boyutlarını kapsamaz.

Cevap: A

3. Kristalize zekâ; bireyin eğitim, yaşantı ve deneyimleri yoluyla edindiği bilgileri kullanma kapasitesini ifade eder. Sözel bilgi, kavramlar ve kültürel birikim bu zekâ türünün temelini oluşturur. Verilen bilgilere göre kristalize zekâ **geçmiş öğrenmelere dayanır, okuduğunu anlama, kelime bilgisi ve mantıksal çıkarım yapma gibi becerileri içerir** ve yaşla birlikte artma eğilimindedir. Bu nedenle **bilgi gibi yaşam deneyimleri ve eğitim yoluyla gelişir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Kalıtımla gelir: Bu özellik akıcı zekâya aittir; kristalize zekâ sonradan gelişir.

C) Görsel uzaysal yetenekleri içerir: Bu özellik daha çok akıcı zekâ ile ilişkilidir.

D) Orta yetişkinlikte gelişimi durur: Kristalize zekâ yaşam boyu gelişmeye devam eder.

E) Yaşla birlikte düşer: Bu durum akıcı zekâ için geçerlidir; kristalize zekâ genellikle artar.

Cevap: B

4. Doğuştan gelen (kalıtımsal) zekâ; bireyin öğrenme ve deneyimden bağımsız olarak yeni problemleri çözebilme, akıl yürütme ve ilişkileri fark edebilme kapasitesini ifade eder. Cattell'e göre bu özellikler **akıcı zekâ** kapsamında değerlendirilir. Akıcı zekâ; soyut düşünme, yeni durumlara uyum sağlama ve daha önce karşılaşılmamış problemleri çözme becerisini içerir ve yaşla birlikte azalma eğilimi gösterir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Kristalize: Eğitim ve yaşantılar yoluyla edinilen bilgiye dayanır; doğuştan gelmez.

C) İçsel: Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir; bilişsel zekâ türü değildir.

D) Toplumsal: İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir; kalıtımsal zekâ tanımı değildir.

E) Kendini tanıma: Duygusal zekâ kapsamında yer alır; bilişsel zekâ türü değildir.

Cevap: A

5. Spearman'ın kuramında zekâ iki bileşenden oluşur: **g faktörü (genel zekâ)** ve **s faktörü (özel yetenekler)**. "g" faktörü, bireyin tüm zihinsel etkinliklerinde rol oynayan, farklı alanlara aktarılabilen genel zihinsel kapasiteyi ifade eder. Yani problem çözme, öğrenme ve akıl yürütme gibi süreçlerin temelinde yer alan ortak zihinsel enerjidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Duygusal zekâ:** Duyguları anlama ve yönetme ile ilgilidir; Spearman'ın modelinde yer almaz.

B) **Kendini ayarlama:** Duygusal zekâ bileşenidir; genel zekâ faktörü değildir.

D) **Özel yetenek:** Spearman'da "s faktörü"nü ifade eder; soruda "g" sorulmaktadır.

E) **Motive olabilme:** Duygusal süreçlerle ilgilidir; bilişsel genel zekâ kavramı değildir.

Cevap: C

6. Thorndike zekâyı üçe ayırır: soyut, sosyal ve pratik zekâ. Pratik zekâ; bireyin nesnelerle, araçlarla ve somut çevreyle etkili biçimde başa çıkabilmesini ifade eder. Bu kapsamda günlük yaşamda **araç-gereç kullanma, fiziksel çevreyi düzenleme ve somut problemleri çözme** becerileri ön plandadır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Duyguların farkında olma, duygusal zekâ ile ilgilidir.

B) Çevreyle uyum daha genel bir ifadedir; Thorndike'ın sınıflamasında pratik zekâyı doğrudan tanımlamaz.

C) Başkalarını anlayabilme sosyal zekâya karşılık gelir.

E) Kendini ifade etme sözel/dilsel becerilerle ilgilidir.

Cevap: D

7. Thurstone'un çok etmen kuramı (Grup Faktör Kuramı), zekânın tek bir genel yapıdan değil, **yedi bağımsız zihinsel yetenekten** oluştuğunu savunur. Bu yetenekler; **sözel anlayış, sözle akıcılık, sayısal yetkinlik, uzay ilişkilerini kavrama, bellek, algısal hız ve mantıksal düşünme** olarak sıralanır. Bu kuramda her bir yetenek farklı bilişsel becerileri temsil eder. Sayısal yetkinlik ise bu bileşenlerden biri olup, bireyin sayılarla işlem yapabilme, aritmetik işlemleri hızlı ve doğru gerçekleştirme ve sayısal problemleri çözebilme kapasitesini ifade eder. Bu nedenle sayısal yetkinliği gelişmiş bir birey matematiksel işlemleri hızlı ve doğru yapmada daha becerilidir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Kelimeleri tanıma ve anlama, **sözel anlayış (dilsel yeterlik)** ile ilgilidir.

B) Nesnelerin uzaydaki biçimlerini kavrama, **uzay (yersel) ilişkileri** yeteneğine girer.

C) Karmaşık bir nesnenin ayrıntılarını görebilme, **algısal hız (algı)** ile ilgilidir.

D) Sözel düşünme, **sözel anlayış ve sözle akıcılık** ile ilişkilidir.

Cevap: E

8. Sternberg'in **başarılı zekâ (Üçlü sacayağı kuramı** zekâyı **analitik, yaratıcı ve pratik** olmak üzere üç boyutta ele alır. Analitik zekâ daha çok analiz ve akademik problem çözmeyle, pratik zekâ günlük yaşamda bilgiyi uygulama ve uyum sağlama ile ilgilidir. **Yaratıcı zekâ ise bireyin yeni ve alışılmadık durumlarda, alışılmadık yollarla çözüm üretme ve özgün düşünme kapasitesini ifade eder.** Soruda özellikle "yeni ve alışılmadık durumlar" ve "alışılmadık bilgi ve becerilerle baş etme" vurgulandığı için bu durum doğrudan yaratıcı zekâyı tanımlar. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Analitik:** Mantık yürütme ve analiz etme becerisidir; yeni durumlara özgün çözüm üretme ön planda değildir.

B) **Pratik:** Günlük yaşamda uyum sağlama ve uygulama becerisidir.

D) **İçsel:** Gardner'ın çoklu zekâ kuramında yer alır; Sternberg'e ait değildir.

E) **Görsel-uzamsal:** Uzamsal ilişkileri kavrama ile ilgilidir; Sternberg'in sınıflaması değildir.

Cevap: C

9. Soruda verilen özellikler; **kendini harekete geçirebilme (iç motivasyon), dürtü kontrolü ve erteleme (öz düzenleme), ruh hâlini yönetebilme (duyguları düzenleme) ve başkasının yerine kendini koyabilme (empati)** gibi becerileri kapsamaktadır. Bu beceriler, Goleman'ın modelinde duygusal zekânın temel bileşenleridir (öz farkındalık, öz düzenleme, motivasyon, empati ve sosyal beceriler). Dolayısıyla Mehmet Bey'in özellikleri bilişsel değil, **duygusal süreçleri etkili yönetme kapasitesini** göstermektedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Soyut:** Mantıksal ve kavramsal düşünme ile ilgilidir; duyguları yönetmeyi kapsamaz.

B) **Analitik:** Problem çözme ve analiz becerisidir; duygusal düzenleme içermez.

C) **Yaratıcı:** Özgün fikir üretme ile ilgilidir; duygusal kontrol ön planda değildir.

D) **Kristalize:** Deneyimle kazanılan bilgiye dayanır; duygusal süreçlerle ilgili değildir.

Cevap: E

10. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramı**, zekâyı farklı alanlara ayırır ve her bir alan farklı bilişsel becerileri temsil eder. Bu alanlardan **mantıksal-matematiksel zekâ**, bireyin neden-sonuç ilişkileri kurabilme, soyut düşünme, akıl yürütme ve problem çözme kapasitesini ifade eder. Soruda Ali'nin özellikle **neden-sonuç ilişkilerine duyarlı olması ve soyut işlemlerde güçlü olması**, doğrudan bu zekâ alanına işaret etmektedir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Görsel-uzamsal:** Nesnelerin uzaydaki ilişkilerini kavrama ile ilgilidir.

C) **Bedensel-kinestetik:** Bedeni kullanma ve motor becerilerle ilgilidir.

D) **Kişilerarası-sosyal:** İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir.

E) **Müziksel-ritmik:** Ses, ritim ve müzikle ilgili becerileri kapsar.

Cevap: A

11. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramı**, zekâyı farklı alanlara ayırır ve her bir alan bireyin belirli becerilerini temsil eder. Bu alanlardan **içsel (kişisel) zekâ**, bireyin kendi duygularını, güçlü ve zayıf yönlerini tanıması, kendini objektif değerlendirebilmesi, ihtiyaçlarının farkında olması ve öz disiplin geliştirebilmesi gibi özellikleri kapsar. Soruda verilen tüm özellikler doğrudan bireyin kendi iç dünyasına yönelik farkındalığını ve kendini yönetme becerisini ifade etmektedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Mantıksal-matematiksel:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözme ile ilgilidir.

B) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal ilişkileri ve görsel düşünmeyi içerir.

C) **Bedensel-kinestetik:** Bedeni kullanma ve hareket becerileriyle ilgilidir.

D) **Kişilerarası-sosyal:** Başkalarını anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir.

Cevap: E

12. Duygusal zekâ modelinde bireyin "kendi arzu ve istekleriyle bir hedefe yönelmesi, zorluklara rağmen çaba göstermesi ve kendini harekete geçirebilmesi" **motivasyon** bileşeniyle açıklanır. Motivasyon; dış ödüllerden bağımsız olarak bireyin içsel güdülerle hedefe yönelmesi, sebat etmesi ve çaba göstermesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir.

B) **Kendini ayarlama:** Duyguları kontrol etme ve dengeleme becerisidir.

C) **Kendini tanıma:** Kendi duygularının farkında olma ile ilgilidir.

E) **İçsel zekâ:** Gardner'ın kuramında yer alır; duygusal zekâ bileşeni değildir.

Cevap: D

13. Thorndike zekâyı **soyut, mekanik ve sosyal zekâ** olmak üzere üçe ayırır. **Soyut zekâ**, sembollerle (sayılar, kavramlar, sözcükler) düşünme, matematiksel ilişkiler kurma ve mantıksal akıl yürütme becerilerini kapsar. Soruda Serap'ın matematik kavramlarını kullanabilmesi ve matematiksel ilişkiler kurabilmesi doğrudan bu zekâ türüne işaret eder. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Mekanik:** Araç-gereç kullanma ve fiziksel nesnelerle çalışma ile ilgilidir.

C) **Pratik:** Günlük yaşam problemlerini çözme ve çevreye uyum sağlama ile ilişkilidir.

D) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve şekillerle düşünme ile ilgilidir.

E) **İçsel:** Kendi duygularını tanıma ile ilgilidir.

Cevap: A

14. Thorndike zekâyı **soyut, mekanik (pratik) ve sosyal** olmak üzere üçe ayırır. **Mekanik (pratik) zekâ**, bireyin araç-gereç kullanma, makineleri anlama, fiziksel nesnelerle çalışma ve somut problemleri çözme becerisini kapsar. Bu nedenle mühendisler, tamirciler ve teknik işlerde çalışan kişilerde bu zekâ türünün gelişmiş olması beklenir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Soyut-sözlü:** Kavramlar, sayılar ve dil ile düşünme becerisidir; teknik uygulamayı doğrudan açıklamaz.

C) **Akıcı:** Yeni problemleri çözme kapasitesidir; Thorndike'ın sınıflaması değildir.

D) **Kristalize:** Deneyim ve öğrenilmiş bilgiye dayanır; Thorndike'a ait değildir.

E) **Yaratıcı:** Özgün fikir üretme ile ilgilidir; teknik uygulama becerisini doğrudan ifade etmez.

Cevap: B

15. Sternberg'in **üçlü sacayağı kuramı**, zekâyı **analitik, yaratıcı ve pratik** olmak üzere üç boyutta ele alır. **Analitik zekâ**; karşılaştırma yapma, neden-sonuç ilişkisi kurma, bilgiyi analiz etme, varsayımları değerlendirme ve mantıksal çıkarımlar yapma gibi becerileri kapsar. Soruda verilen "benzerlik-farklılık belirleme, geçerlilik değerlendirme, nedenleri açıklama" gibi süreçler doğrudan analitik zekânın özellikleridir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Yaratıcı:** Yeni ve özgün fikir üretme ile ilgilidir; analizden ziyade yenilik ön plandadır.

B) **Pratik:** Günlük yaşamda bilgiyi uygulama ve uyum sağlama ile ilgilidir.

D) **Doğacı:** Gardner'ın kuramında yer alır; doğayı tanıma ile ilgilidir.

E) **Soyut-sözlü:** Thorndike'ın sınıflamasına aittir; Sternberg'in kuramında yer almaz.

Cevap: C

1. Cattell'ın kuramında zekâ **akıcı ve kristalize** olmak üzere iki temel bileşenden oluşur. **Kristalize zekâ**, bireyin eğitim, öğrenme ve yaşam deneyimleri yoluyla edindiği bilgi birikimine dayanır; kelime bilgisi, genel kültür, okuduğunu anlama ve mantıksal çıkarım yapma gibi becerileri kapsar ve yaşla birlikte artma eğilimindedir. Bu nedenle birey ne kadar çok öğrenme ve deneyim yaşarsa, kristalize zekâsı o kadar gelişir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kişilerarası-sosyal:** Gardner'ın çoklu zekâ kuramına aittir; bireyin başkalarının duygularını anlama, empati kurma ve ilişkileri yönetme becerisini ifade eder, Cattell'in kuramıyla ilişkili değildir.

C) **Akıcı:** Cattell'e ait diğer zekâ türüdür; doğuştan gelir, öğrenmeden bağımsızdır ve yeni problemlere çözüm üretme, soyut düşünme ve akıl yürütme kapasitesini içerir. Yaş ilerledikçe azalma eğilimi gösterir.

D) **İçsel:** Gardner'ın kuramında yer alır; bireyin kendi duygularını, güçlü ve zayıf yönlerini tanıması ve kendini değerlendirebilmesi ile ilgilidir.

E) **Öz bilinç:** Goleman'ın duygusal zekâ modelinin bir bileşenidir; kişinin kendi duygularının farkında olması ve içsel süreçlerini tanımasıdır.

Cevap: B

2. Sternberg'in **üçlü sacayağı kuramı**, zekâyı **analitik, yaratıcı ve pratik** olmak üzere üç boyutta ele alır. **Pratik zekâ**, bireyin gerçek yaşam koşullarında etkili olabilmesi; çevreye uyum sağlaması, çevreyi gerektiğinde değiştirmesi ve kendine uygun çevreyi seçebilmesi gibi becerileri kapsar. Soruda verilen "yaşama uygun hedefler doğrultusunda uyum sağlama, şekillendirme ve seçim yapma" ifadeleri doğrudan pratik zekânın tanımıdır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Analitik:** Bilgiyi analiz etme ve akademik problem çözme ile ilgilidir; günlük yaşam uyumu vurgusu yoktur.

B) **Yaratıcı:** Yeni ve özgün fikirler üretme ile ilgilidir; uyum ve uygulama ön planda değildir.

D) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve şekil ilişkileriyle ilgilidir; Sternberg'in sınıflamasında yer almaz.

E) **Soyut:** Kavramsal düşünme ile ilgilidir; Sternberg'e ait bir zekâ türü değildir.

Cevap: C

3. Thurstone'un çok etmen kuramına göre zekâ, **yedi temel zihinsel yetenekten** oluşur: sözel anlayış, sözle akıcılık, sayısal yetkinlik, uzay ilişkilerini kavrama, bellek, algısal hız ve mantıksal düşünme. Bu yeteneklerden **mantıksal düşünme (akıl yürütme)**; bireyin bir kuralı ya da ilkeyi keşfetmesi, çıkarım yapması ve uslamlama becerisini ifade eder. Soruda verilen tanım doğrudan bu yeteneğe karşılık gelmektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bellek:** Bilgiyi hatırlama ve ezberleme gücüdür; akıl yürütme içermez.

B) **Algısal hız:** Benzerlik ve farklılıkları hızlı fark etme ile ilgilidir.

D) **Uzay ilişkilerini kavrama:** Nesnelerin uzaydaki konumlarını zihinde canlandırma becerisidir.

E) **Sayısal yetkinlik:** Sayılarla işlem yapma ve matematiksel problemleri çözme ile ilgilidir.

Cevap: C

4. Sternberg'in **üçlü sacayağı kuramı**, zekâyı **analitik, yaratıcı ve pratik** olmak üzere üç boyutta ele alır ve zekâyı yalnızca akademik başarıya indirgemez. Bu kuramda zekâ; bireyin **çevreye uyum sağlama, çevreyi değiştirme ve uygun çevreyi seçme** süreçleriyle ilişkilidir ve dinamik, geliştirilebilir bir yapıdır; sabit ve sadece doğuştan gelen bir kapasite olarak görülmez. Bu nedenle "zekâ doğuştan gelen sabit bir kapasitedir" ifadesi kuramla çelişir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Zekânın sadece akademik başarıyla sınırlı olmadığını vurgular; kuramla uyumludur.

B) Yaratıcı zekâyı doğru tanımlar; kuramın temel bileşenlerindendir.

C) Pratik zekâyı doğru açıklar; günlük yaşam becerilerini kapsar.

E) Çevreye uyum, değiştirme ve seçme süreçleri kuramın temelidir.

Cevap: D

5. Thurstone'un çok etmen kuramına göre zekâ **yedi temel zihinsel yetenekten** oluşur: sözel anlayış, sözle akıcılık, sayısal yetkinlik, uzay ilişkileri, bellek, algısal hız ve mantıksal düşünme. Bu yeteneklerden **algısal hız**, bireyin karmaşık bir nesnenin ayrıntılarını fark edebilmesi, benzerlik ve farklılıkları hızlı ve doğru biçimde ayırt edebilmesiyle ilgilidir. Soruda verilen tanım doğrudan bu yeteneği ifade etmektedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Sayısal yetkinlik:** Sayılarla işlem yapma ve matematiksel problemleri çözme ile ilgilidir.

B) **Uzay ilişkileri:** Nesnelerin uzaydaki konumlarını zihinde canlandırma becerisidir.

C) **Bellek:** Bilgiyi hatırlama ve ezberleme ile ilgilidir.

D) **Mantıksal düşünme:** Akıl yürütme ve kural bulma ile ilgilidir.

Cevap: E

6. Soruda psikolojik danışmanın "kendi duygularını, güçlü ve zayıf yönlerini, ihtiyaç ve güdülerini tanıması ve anlaması" vurgulanmaktadır. Goleman'ın duygusal zekâ modelinde bu özellik **öz bilinç (öz farkındalık)** bileşenine karşılık gelir. Öz bilinç; bireyin kendi duygularının farkında olması, kendini doğru değerlendirmesi ve içsel süreçlerini tanımasıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kendini ayarlama:** Duyguları kontrol etme ve düzenleme ile ilgilidir; burada fark etme ön plandadır.

C) **Motivasyon:** Hedeflere yönelik içsel güdülenmeyi ifade eder.

D) **Empati:** Başkalarının duygularını anlama ile ilgilidir.

E) **Sosyal beceriler:** İlişkileri yönetme ve iletişim kurma becerisidir.

Cevap: A

7. Sternberg'in **üçlü sacayağı kuramı**, zekâyı tek boyutlu değil; **analitik, yaratıcı ve pratik** olmak üzere üç temel bileşenden oluşan bir sistem olarak ele alır. Bu kurama göre zekâ sadece akademik başarı değil, aynı zamanda yeni durumlara çözüm üretme ve günlük yaşamda bilgiyi etkili kullanabilme kapasitesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Zekâyı tek bir alana indirger; Sternberg çok boyutlu bir yapı savunur.

B) Zekânın sabit olduğunu söyler; kuram zekâyı dinamik ve geliştirilebilir görür.

C) Sadece akademik başarıya odaklanır; kurama aykırıdır.

E) Duygusal tepkilere dayandırır; bu Goleman'ın duygusal zekâ yaklaşımıyla ilgilidir.

Cevap: D

8. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramı**, zekâyı farklı alanlara ayırır ve her alan belirli becerilerle tanımlanır. **Sözel-dilsel zekâ**; kelimeleri etkili kullanma, hikâye anlatma, espri yapma, dil oyunlarından hoşlanma ve güçlü sözel hafıza gibi özellikleri kapsar. Soruda verilen "hikâye anlatma, espri yapma, olay uydurma, kelime oyunlarını sevme ve iyi hafıza" ifadeleri doğrudan bu zekâ alanına işaret etmektedir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **İçsel:** Kendi duygularını ve iç dünyasını tanıma ile ilgilidir.

B) **Kişilerarası-sosyal:** Başkalarını anlama ve iletişim kurma ile ilgilidir.

C) **Mantıksal-matematiksel:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözme ile ilgilidir.

E) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve görsel düşünme ile ilgilidir.

Cevap: D

9. Gardner'ın çoklu zekâ kuramına göre mantıksal-matematiksel zekâ; neden-sonuç ilişkisi kurma, akıl yürütme, problem çözme, sayılarla işlem yapma ve stratejik düşünme becerilerini kapsar. Bu bireyler sayısal bilgileri hızlı işler, zihinsel işlemleri etkin kullanır ve soyut ilişkileri kolayca kavrar. Buna karşılık **resimlerden öğrenme eğilimi** görsel-uzamsal zekâya aittir, mantıksal-matematiksel zekânın tipik bir özelliği değildir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Sistemleri sorgulama, "nasıl çalışıyor?" diye düşünme mantıksal analiz sürecinin bir parçasıdır.

B) Strateji oyunlarını sevme, planlama ve akıl yürütme becerisiyle doğrudan ilişkilidir.

C) Üst düzey düşünme becerileri (analiz, değerlendirme, çıkarım yapma) bu zekâ alanının temelidir.

E) Akıldan hızlı işlem yapabilme; sayısal işlemleri zihinde tutma, hızlı hesaplama ve işlem basamaklarını organize edebilme becerisini içerir. Bu da mantıksal-matematiksel zekânın en belirgin göstergelerinden biridir.

Cevap: D

10. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramı**, zekâyı farklı alanlara ayırır ve bu alanlardan **kişiler arası (sosyal) zekâ**; bireyin başkalarını anlama, onların duygularını fark etme, etkili iletişim kurma, liderlik yapma ve kişiler arası sorunları çözebilme becerilerini kapsar. Soruda Büşra'nın liderlik göstermesi, arkadaşlarına önerilerde bulunması ve sevilmesi; sosyal ilişkileri yönetme ve insanları anlama becerisinin yüksek olduğunu gösterir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Doğacı:** Doğa ve canlıları tanıma ile ilgilidir.

C) **Mantıksal-matematiksel:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözme ile ilgilidir.

D) **Sözel-dilsel:** Dil kullanımı ve ifade becerileriyle ilgilidir.

E) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve görsel düşünme ile ilgilidir.

Cevap: B

11. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramı,** zekâyı farklı alanlara ayırır ve her alan bireyin belirli becerilerini temsil eder. Bu alanlardan **içsel (kişisel) zekâ**; bireyin kendi duygularını tanıması, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması, öz bilinç geliştirmesi ve kendine güven duyması gibi özellikleri kapsar. Soruda verilen "öz güveni ve öz bilinci yüksek olma" ifadeleri doğrudan bireyin kendini tanıması ve değerlendirmesiyle ilgilidir. Bu nedenle bu öğrenci içsel zekâsı gelişmiş bir bireydir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kişiler arası-sosyal:** Başkalarının duygularını anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir; burada odak bireyin kendisidir.

C) **Mantıksal-matematiksel:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözme ile ilgilidir.

D) **Sözel-dilsel:** Dil kullanımı ve ifade becerileriyle ilgilidir.

E) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve görsel düşünme ile ilgilidir.

Cevap: A

12. Gardner'ın **çoklu zekâ kuramına** göre **doğacı zekâ**, bireyin canlıları tanıma, doğayı gözlemleme, çevreyi koruma ve doğayla etkileşim kurma becerilerini kapsar. Bitkiler, hayvanlar ve ekosistemlere karşı duyarlılık geliştirme bu zekâ alanının temel göstergelerindendir. Soruda verilen "canlılarla etkileşim kurma ve onları koruma bilinci" doğrudan doğacı zekâya işaret eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kişiler arası-sosyal:** İnsanları anlama ve ilişkileri yönetme ile ilgilidir.

B) **Mantıksal-matematiksel:** Sayısal akıl yürütme ve problem çözme ile ilgilidir.

D) **Sözel-dilsel:** Dil kullanımı ve ifade becerilerini kapsar.

E) **Görsel-uzamsal:** Mekânsal algı ve görsel düşünme ile ilgilidir.

Cevap: C

13. "Zekâyı soyut düşünebilme yeteneği" olarak ele alan yaklaşımlar, bireyin **sembollerle (sayılar, kavramlar, dil) düşünme, soyut ilişkileri kurma ve bu semboller üzerinden problem çözebilme** kapasitesine vurgu yapar. Bu bakış açısına göre zeki birey; somut durumların ötesine geçerek sembollerle ifade edilen bilgileri anlayabilir ve işleyebilir. Bu nedenle en uygun ifade, bireyin **sözel ve sembolik yapıları kullanabilmesi ve bunlarla problem çözebilmesi**dir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Öğrenme kapasitesiyle ilişkilidir; doğrudan soyut düşünmeyi tanımlamaz.

B) Yeni durumlara uyum daha çok akıcı zekâ ile ilgilidir.

C) Bellek gücünü vurgular; soyut düşünmenin temel göstergesi değildir.

E) Problem çözme geneldir; ancak soyut ve sembolik boyutu açıkça ifade etmez.

Cevap: D

14. Thorndike zekâyı **soyut, mekanik (pratik) ve sosyal** olmak üzere üç bileşene ayırır. Soruda verilen "insanları anlayabilme, idare etme ve doğru insan ilişkileri kurabilme" ifadeleri doğrudan **sosyal zekâ**yı tanımlar. Sosyal zekâ; bireyin başkalarının duygularını ve davranışlarını anlama, ilişkileri etkili biçimde yönetme ve kişilerarası uyum sağlama becerisidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Analitik:** Sternberg'in kuramına aittir; mantık ve analiz becerilerini ifade eder.

B) **Soyut:** Kavramsal ve sayısal düşünmeyle ilgilidir.

D) **Yaratıcı:** Özgün fikir üretme ile ilgilidir.

E) **Hafıza:** Bilgiyi hatırlama ve depolama ile ilgilidir.

Cevap: C

15. **Sternberg'in üçlü sacayağı kuramı** zekâyı analitik, yaratıcı ve pratik olmak üzere üç boyutta ele alır. Parçada verilen ifadeler bu boyutlarla eşleştirildiğinde; birinci ifade olan karmaşık problemleri çözme ve bilgiyi analiz etme **analitik zekâyı** gösterir. İkinci ifade olan özgün fikirler üretme ve farklı çözümler ortaya koyma **yaratıcı zekâyı** ifade eder. Üçüncü ifade ise günlük yaşamda sosyal durumları yönetme ve insan ilişkilerini sürdürme becerisiyle **pratik zekâyı** tanımlar. Bu nedenle sıralama analitik, yaratıcı ve pratik şeklindedir.

Cevap: E

1. Bu soruda gelişim psikolojisinin temel kavramlarına ilişkin tanımlardan hangisinin hatalı olduğu sorgulanmaktadır. **Öğrenme**, psikoloji literatüründe yalnızca **bilinçli çaba** ile sınırlı değildir; bireyin **yaşantıları** ve **tekrarları** sonucunda davranışta meydana gelen **nispeten kalıcı değişiklikleri** ifade eder. Bu değişimler bilinçli olabileceği gibi, **klasik koşullanma**, **edimsel koşullanma** ve **örtük öğrenme** süreçlerinde olduğu gibi bireyin farkında olmadan da gerçekleşebilir. Bu nedenle öğrenmeyi sadece bilinçli çabaya indirgemek, kavramın kapsamını daraltır ve bilimsel tanımı hatalı hâle getirir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Kritik dönem**, organizmanın belirli çevresel uyarıcılara karşı en duyarlı olduğu ve bazı becerilerin en kolay kazanıldığı zaman dilimini ifade eder; **bu ifade doğrudur.**

B) **Olgunlaşma**, genetik yapı tarafından belirlenen ve **öğrenmeden bağımsız** olarak ilerleyen biyolojik gelişim sürecidir; **bu ifade doğrudur.**

C) **Hazırbulunuşluk**, bireyin öğrenme için gerekli **fiziksel**, **bilişsel** ve **duyuşsal yeterliliğe** sahip olma düzeyidir; **bu ifade doğrudur.**

E) **Gelişim**, bireyin doğumdan itibaren **yaşam boyu** süren **fiziksel**, **bilişsel** ve **duygusal değişimlerini** kapsayan bir süreçtir; **bu ifade doğrudur.**

Cevap: D

2. Emir'in **ayakkabı bağlama becerisini henüz gerçekleştirememesi**, uzmanın açıklamasına göre **ince motor kaslarının yeterince gelişmemiş olmasından** kaynaklanmaktadır ve bu tür becerilerin **zaman içinde doğal süreçlerle kazanıldığı** vurgulanmaktadır. Bu ifade, öğrenmeden bağımsız olarak ilerleyen **biyolojik gelişim sürecine**, yani **olgunlaşma** kavramına karşılık gelir. **Olgunlaşma**, organizmanın genetik program doğrultusunda belirli beceriler için gerekli **fizyolojik yeterliliğe kendiliğinden ulaşmasıdır**. Bu nedenle burada belirleyici olan unsur çevresel öğrenme değil, biyolojik gelişim düzeyidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Öğrenme**, yaşantı ve tekrar yoluyla davranışta meydana gelen **nispeten kalıcı değişiklikleri** ifade eder; ancak verilen durumda davranışın öğrenilmemesi değil, gerekli biyolojik altyapının henüz oluşmamış olması söz konusudur, bu açıklama **doğru değildir.**

C) **Gelişimsel görev**, bireyin belirli bir gelişim döneminde kazanması beklenen becerileri ifade eder; burada ise bu becerinin neden henüz kazanılamadığı biyolojik açıdan açıklanmaktadır, bu açıklama **doğru değildir.**

D) **Hazırbulunuşluk**, bireyin öğrenmeye başlayabilmesi için gerekli **fiziksel ve psikolojik yeterlilik düzeyini** ifade eder; ancak soruda bu yeterliliğin öğrenme bağlamında değil, doğrudan biyolojik gelişim süreciyle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır, bu açıklama **doğru değildir.**

E) **Büyüme**, organizmanın **boy ve kilo gibi nicel artışlarını** ifade eder; burada ise nitel bir becerinin ortaya çıkmasını sağlayan gelişim süreci söz konusudur, bu açıklama **doğru değildir.**

Cevap: B

3. Öğrencilerin **ayakkabılarının dar gelmesi**, **formalarının kısalması** ve **oturma pozisyonlarının değişmesi** gibi gözlemler, organizmada meydana gelen **boy, kilo ve hacim artışı** gibi **nicel değişimlere** işaret etmektedir. Danışmanın bu değişimleri özellikle **davranışsal değil nicel** olarak değerlendirmesi de bu durumu açıkça destekler. Bu tür değişimler gelişim psikolojisinde **büyüme** kavramıyla açıklanır. **Büyüme**, organizmada **yaşa bağlı olarak meydana gelen boy, kilo ve hacim artışıdır**. Bu nedenle verilen durum doğrudan büyüme ile ilişkilidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Gelişim**, bireyin yaşam boyu süren **fiziksel, bilişsel ve duygusal değişimlerinin tümünü kapsayan geniş bir kavramdır**; burada ise yalnızca nicel fiziksel değişimler vurgulanmaktadır, bu açıklama **doğru değildir.**

B) **Hazırbulunuşluk**, bireyin öğrenmeye başlayabilmesi için gerekli **fiziksel ve psikolojik yeterlilik düzeyini** ifade eder; verilen durumda öğrenmeye hazırlık değil fiziksel artış söz konusudur, bu açıklama **doğru değildir.**

D) **Olgunlaşma**, genetik olarak programlanmış **biyolojik süreçler sonucunda belirli becerilerin ortaya çıkmasını** ifade eder; burada beceri kazanımı değil fiziksel artış söz konusudur, bu açıklama **doğru değildir.**

E) **Uyum**, bireyin çevreye **dengeli ve işlevsel tepkiler vermesi** durumudur; verilen örnek çevreye uyum değil fiziksel değişimle ilgilidir, bu açıklama **doğru değildir.**

Cevap: C

4. Deniz'in **kalem tutma**, **makas kullanma**, **düğme ilikleme** gibi **ince motor becerilerinde ilerleme göstermesi**, soruda özellikle **yaşına ve sinir sisteminin işleyişine bağlı olarak** açıklanmaktadır. Bu vurgu, becerilerin ortaya çıkışında belirleyici olanın **öğrenmeden ziyade biyolojik altyapının gelişmesi** olduğunu gösterir. Bu durum gelişim psikolojisinde **olgunlaşma** kavramıyla açıklanır. **Olgunlaşma**, organizmanın genetik olarak programlanmış **sinir sistemi ve kas yapısının belirli bir yeterliliğe ulaşmasıyla** bazı davranışların kendiliğinden ortaya çıkmasını ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Öğrenme**, yaşantı ve tekrar yoluyla davranışta meydana gelen **nispeten kalıcı değişiklikleri** ifade eder; ancak soruda becerilerin kazanımı öğrenmeden çok sinir sistemi gelişimiyle açıklanmaktadır, bu açıklama **doğru değildir.**

C) **Büyüme**, organizmada **yaşa bağlı olarak meydana gelen boy, kilo ve hacim artışıdır**; burada fiziksel artış değil beceri kazanımı söz konusudur, bu açıklama **doğru değildir.**

D) **Gelişimsel görev**, bireyin belirli bir dönemde kazanması beklenen becerileri ifade eder; soruda bu becerilerin neden ortaya çıktığı biyolojik temelde açıklanmaktadır, bu açıklama **doğru değildir.**

E) **Psikososyal gelişim**, bireyin sosyal ilişkileri ve kimlik gelişimiyle ilgilidir; verilen durum motor becerilerle ilgilidir, bu açıklama **doğru değildir.**

Cevap: B

5. Öğretmenin öğrencilerin **okuma hızından ziyade anlama düzeyine odaklanması**, her biri için **düzeye uygun metin seçmesi**, gerektiğinde **metinleri sadeleştirmesi** ve **birebir takip yapması**, sınıftaki öğrencilerin **aynı gelişim hızında ve düzeyinde olmadığını dikkate aldığını** gösterir. Yani öğretim sürecini **her öğrencinin bireysel özelliklerine göre uyarlamaktadır**. Bu yaklaşım, gelişimin **bireysel farklılıklar gösterdiği** ilkesine dayanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Gelişim kalıtım ve çevre etkileşiminin ürünüdür** ilkesi, gelişimin kaynaklarını açıklar; ancak öğretmenin yaptığı şey bu etkileşimi açıklamak değil, sınıf içindeki farklılıklara göre öğretimi uyarlamaktır, bu nedenle sorudaki durumu karşılamaz.

B) **Gelişim genelden özele doğrudur** ilkesi, kaba becerilerden ince becerilere ilerlemeyi ifade eder; öğretmenin uygulamasında böyle bir gelişim yönü ya da sıra vurgusu yoktur.

C) **Gelişim kritik dönemler ve görevlerle sınırlıdır** ifadesi, gelişimi dönemsel sınırlamalar üzerinden ele alır; öğretmenin yaklaşımı ise öğrencilerin mevcut bireysel düzeylerine göre düzenleme yapmaktır.

E) **Gelişim belli bir sıraya göre ve basamaklıdır** ilkesi, tüm bireylerin benzer aşamalardan geçtiğini vurgular; burada ise öğretmen tam tersine aynı sınıftaki öğrencilerin farklı düzeylerde olduğunu kabul ederek hareket etmektedir.

Cevap: D

6. Mustafa Öğretmen'in öğrencilerin **ince motor gelişim düzeylerini dikkate alması**, yazı öğretimini **hemen başlatmaması**, yetersiz olanları **etkinliklerle desteklemesi** ve öğretimi **uygun biyolojik düzeye ulaşıldığında başlatması**, gelişimin ne sadece **olgunlaşma (kalıtım)** ne de sadece **çevre (öğretim)** ile açıklanamayacağını gösterir. Öğretmen hem **biyolojik hazır oluşu** dikkate almakta hem de **çevresel desteklerle gelişimi hızlandırmaktadır**. Bu durum gelişimin **kalıtım ve çevre etkileşiminin bir ürünü olduğunu** ortaya koyar. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Gelişimin genetik özellikler tarafından belirlenmesi**, süreci tek yönlü açıklar; parçada ise öğretmenin müdahaleleriyle çevresel etki açıkça görülmektedir.

C) **Gelişimin çevresel uyarıcılara bağlı olması**, yalnızca öğrenmeyi vurgular; oysa burada biyolojik hazır oluş belirleyici bir koşul olarak dikkate alınmaktadır.

D) **Gelişimin hızlanıp yavaşlaması**, sürecin temposuna ilişkindir; öğretmenin yaptığı ise gelişim hızından ziyade uygun zaman ve koşulu belirlemektir.

E) **Gelişimin öğretimle eş zamanlı ilerlemesi**, öğretimi ön plana çıkarır; ancak parçada öğretim tek başına değil, olgunlaşma ile birlikte ele alınmaktadır.

Cevap: A

7. Cem Bey'in dört işleme geçmeden önce öğrencilerle **somut nesnelerle sayma ve gruplama çalışmaları yapması**, her öğrencinin **düzeyinin farklı olduğunu vurgulaması** ve **temel oluşmadan soyut işlemlere geçilmemesi gerektiğini savunması**, öğretimin öğrencilerin **hazırbulunuşluk düzeyine göre düzenlenmesi gerektiğini** göstermektedir. **Hazırbulunuşluk**, bireyin yeni bir öğrenmeye başlayabilmesi için gerekli **ön bilgi, bilişsel yeterlilik ve gelişim düzeyine sahip olmasıdır**. Bu nedenle öğretmen, öğrencilerin mevcut hazır oluş düzeyine uygun bir öğretim planlamaktadır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Gelişim süreklilik gösterir**, gelişimin kesintisiz ilerlediğini ifade eder; öğretmenin vurgusu süreklilik değil, öğrenme öncesi uygun düzeyin sağlanmasıdır.

B) **Olgunlaşma, öğretimden bağımsızdır**, biyolojik süreci tek başına açıklar; öğretmen ise öğretimi aktif biçimde düzenlemektedir.

C) **Kritik dönemlerde öğrenme daha kolaydır**, belirli zaman aralıklarını vurgular; burada öğrencinin mevcut düzeyi esas alınmaktadır.

E) **Gelişim baştan ayağa doğrudur**, fiziksel gelişim yönünü ifade eder; verilen durum bilişsel öğrenme süreciyle ilgilidir.

Cevap: D

8. Melek Hanım'ın Ömer'in konuşma sorununa **erken müdahale etmesi** ve **geç kalmaktan endişe etmesi**, dil gelişiminde **zamanın kritik olduğunu** ve bazı becerilerin **belirli dönemlerde daha etkili kazanıldığını** düşündüğünü gösterir. **Kritik dönem**, belirli bir becerinin kazanılmasının **en uygun ve en kolay olduğu, kaçırıldığında ise öğrenmenin zorlaştığı zaman dilimidir**. Bu nedenle öğretmenin yaklaşımı kritik dönem ilkesine dayanır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Gelişim bireyden bireye farklılık gösterir**, bireyler arası farklılıkları açıklar; burada vurgu zamanlamaya yapılmaktadır.

B) **Gelişimde kalıtım çevreden daha etkilidir**, gelişimi tek yönlü açıklar; öğretmen çevresel müdahalede bulunmaktadır.

D) **Gelişim yaşantı ile yönlendirilmez**, öğrenmenin etkisini reddeder; öğretmenin uygulamaları yaşantıya dayalıdır.

E) **Gelişim düz bir çizgide ilerler**, gelişimin doğrusal olduğunu ifade eder; verilen durumda böyle bir vurgu yoktur.

Cevap: C

9. Ayhan Bey'in İrem'in **okuma yazma sürecindeki yavaşlığını sadece bilişsel bir sorun olarak görmemesi**, bunu **duygusal gelişimiyle birlikte değerlendirmesi** ve bu nedenle **sosyal etkileşim içeren etkinliklere de yer vermesi**, gelişimin farklı alanlarının **birbirini etkilediğini ve birlikte ele alınması gerektiğini** gösterir. Yani öğretmen, bilişsel gelişim ile duygusal-sosyal gelişimi **bir bütün olarak değerlendirmektedir**. Bu yaklaşım gelişimin **bir bütün olduğu** ilkesine dayanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Gelişimin kalıtımsal faktörlerle sınırlı olması, gelişimi tek yönlü açıklar; öğretmen birden fazla gelişim alanını birlikte ele almaktadır.

B) Gelişimin düz bir çizgide ilerlemesi, doğrusal bir süreç vurgular; burada farklı alanların etkileşimi söz konusudur.

C) Gelişimin bireysel farklara duyarlı olmaması, bireyler arası farklılıkları yok sayar; öğretmen tam tersine bireysel durumu dikkate almaktadır.

E) Gelişimde olgunlaşmanın öğretimi gereksiz kılması, çevresel müdahaleyi dışlar; öğretmen aktif olarak sürece müdahale etmektedir.

Cevap: D

10. Alaz'ın **yürümeyi öğrenmesi**, ardından **kelimeler kullanmaya başlaması** ve daha sonra **cümle kurması**, gelişimin **bir anda değil zaman içinde**, **önceki becerilerin üzerine eklenerek ilerlediğini** göstermektedir. Becerilerin **sıralı**, **birikimli** ve **aşamalı biçimde gelişmesi**, gelişimin **süreklilik ve birikimsellik özelliğini** ortaya koyar. Bu nedenle gelişim, her yeni kazanımın öncekinin üzerine inşa edildiği **aşamalı bir süreçtir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Gelişimin aniden ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi**, sürecin kademeli yapısını yok sayar; verilen durumda gelişim zamana yayılarak ilerlemektedir.

B) **Gelişimin her alanda eş zamanlı olarak tamamlanması**, tüm gelişim alanlarının aynı hızda ilerlediğini varsayar; burada beceriler farklı zamanlarda ortaya çıkmaktadır.

C) **Gelişimin sadece motor becerilerle sınırlı olması**, dil gelişimini dışlar; örnekte dil gelişimi açıkça yer almaktadır.

D) **Gelişimin tamamen öğrenmeyle sağlanması**, biyolojik temeli göz ardı eder; gelişim hem olgunlaşma hem öğrenmeyi içerir.

Cevap: E

11. Songül'ün **dil gelişiminde hızlı ilerleme göstererken**, **ince motor becerilerinde ilerlemenin yavaşlaması**, gelişimin tüm alanlarda aynı hızda ilerlemediğini, bazı alanların öne çıkarken diğerlerinin daha yavaş ilerleyebildiğini gösterir. Bu durum gelişimin **alanlar arasında sırayla hız kazanıp yavaşlayabildiğini**, yani **nöbetleşe ilerlediğini** ifade eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Gelişim bireyseldir ve herkes için aynı hızda gerçekleşir**, ifadesi çelişkilidir; bireysellik zaten hızın farklı olduğunu ifade eder, ayrıca soruda alanlar arası hız farkı vurgulanmaktadır.

B) **Gelişim hızı her yaşta sabit ve sürekli ilerler**, gelişimin değişken doğasını yok sayar; verilen durumda hız farklılığı açıkça görülmektedir.

D) **Gelişim sadece kalıtsal faktörlere bağlıdır**, çevresel ve alanlara özgü değişimleri göz ardı eder; soruda gelişim alanları arasındaki farklılık vurgulanmaktadır.

E) **Gelişim tüm alanlarda paralel ve eşzamanlıdır**, tüm gelişim alanlarının aynı hızda ilerlediğini savunur; verilen durum bunun tersini göstermektedir.

Cevap: C

12. Bebeğin **ses ve ışık gibi uyaranlara tepki vermesi**, baş bölgesine ilişkin işlevlerin daha erken geliştiğini; buna karşılık **başını dik tutamaması ve henüz emekleyememesi**, alt bölgelere ilişkin kontrolün daha sonra geliştiğini gösterir. Bu durum gelişimin **baştan ayağa doğru ilerlediğini** ifade eder. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

A) **Gelişim, baştan ayağa doğrudur**, motor ve sinir sistemi gelişiminin baştan başlayarak aşağı doğru ilerlediğini açıklar; verilen durum bu ilkeyi doğrudan yansıtmaktadır.

B) **Gelişim çevreden içe doğrudur**, gelişim yönünü yanlış ifade eder; burada söz konusu olan bedenin üstten alta doğru gelişimidir.

C) **Gelişim kritik dönemde yaşanmazsa tamamlanamaz**, zamanlama vurgusu yapar; verilen durumda gelişim yönü ele alınmaktadır.

D) **Gelişim, sosyo-duygusal temelli başlar**, gelişimin başlangıç alanını açıklar; burada fiziksel gelişim yönü söz konusudur.

E) **Gelişim dış uyaranlardan bağımsızdır**, çevrenin etkisini yok sayar; verilen durumda böyle bir vurgu yoktur.

Cevap: A

13. Ersin'in **akademik başarısı ve yardımsever davranışları sonucunda aldığı olumlu geri bildirimlerin**, onun **öz güvenini artırması** ve **sosyal olarak daha aktif hâle gelmesine yol açması**, bir gelişim alanındaki olumlu değişimin diğer gelişim alanlarını da etkilediğini göstermektedir. Yani **bilişsel/akademik alandaki başarı**, **duygusal (özgüven)** ve **sosyal gelişimi** olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum gelişimin farklı alanlarının **birbirini etkileyerek bir bütün oluşturduğunu** ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Gelişim süreklidir ve birikimlidir**, gelişimin zaman içinde ilerlemesini açıklar; burada ise alanlar arası etkileşim vurgulanmaktadır.

C) **Gelişim bireyseldir ve çevresel etkileşimle şekillenir**, çevrenin etkisini vurgular; ancak soruda asıl vurgu gelişim alanlarının birbirini etkilemesidir.

D) **Gelişim her alanda eş zamanlıdır**, tüm alanların aynı hızda ilerlediğini savunur; burada böyle bir durum yoktur.

E) **Gelişim kalıtsal ve çevresel etkenlerin etkileşimindedir**, gelişimin kaynaklarını açıklar; verilen durumda ise gelişim alanlarının birbirine etkisi ön plandadır.

Cevap: B

14. Seda Öğretmen'in **sosyal becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler planlaması** ve **öğrencileri düzenli olarak gözlemlemesi**, süreci izlediğini gösterir. Ancak bazı öğrenciler gelişim gösterirken bazılarının aynı sorunları sürdürmesi, sınıf içinde **aynı uygulamanın herkeste aynı sonucu vermediğini** ortaya koyar. Buna rağmen öğretmenin **eksik kalan yönü belirleyememesi**, öğrenciler arasındaki **bireysel farklılıkları yeterince analiz etmediğini** gösterir. Yani öğretmen süreci genel olarak yürütmekte, fakat öğrencilerin **farklı ihtiyaç, hazırbulunuşluk ve özelliklerine göre ayrıştırma yapamamaktadır**. Bu nedenle temel eksiklik bireysel farklılıkları dikkate almamaktır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Öğrencilerin çevresel koşullarını göz ardı etmesi**, aile ve çevre etkisini vurgular; soruda böyle bir veri bulunmamaktadır.

C) **Süreç boyunca ölçme ve değerlendirme yapmaması**, süreci izlememeyi ifade eder; öğretmen öğrencileri düzenli olarak gözlemlemektedir.

D) **Uygulanan yöntemlerin etkili olup olmadığını analiz etmemesi**, daha çok yöntem değerlendirmesine yöneliktir; burada asıl sorun öğrenciler arası farklılıkların dikkate alınmamasıdır.

E) **Öğrencilerin büyüme hızlarını yanlış değerlendirmesi**, fiziksel gelişimle ilgilidir; verilen durum sosyal becerilerle ilişkilidir.

Cevap: A

15. Mehmet'in **dil gelişiminin yoğun olduğu dönemde yeterli dil ve sosyal uyarıcıya maruz kalmaması** ve bunun ileride **geri dönüşü zor etkiler oluşturabileceğinin belirtilmesi**, gelişimde belirli dönemlerin özel önem taşıdığını göstermektedir. Bu durum **kritik dönem** kavramıyla açıklanır. **Kritik dönem**, belirli becerilerin kazanılması için organizmanın **çevresel uyarıcılara karşı en duyarlı olduğu**, bu dönemde öğrenmenin **daha hızlı ve kolay gerçekleştiği**, kaçırıldığında ise gelişimin **olumsuz etkilenebildiği zaman aralıklarıdır**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Duyusal bütünleme**, duyusal bilgilerin organize edilmesiyle ilgilidir; soruda dil gelişimi ve zamanlama vurgulanmaktadır.

C) **Olgunlaşma**, biyolojik altyapının gelişmesini ifade eder; burada çevresel uyarıcı eksikliği belirleyicidir.

D) **Pekiştirme**, davranışın güçlenmesiyle ilgilidir; verilen durumda uygun dönemde uyarıcı alamama söz konusudur.

E) **Genetik yatkınlık**, kalıtsal etkileri ifade eder; burada çevresel yoksunluk ön plandadır.

Cevap: B

1. Araştırmada **tek yumurta ikizlerinde (aynı genetik yapı)** birlikte büyüyenlerde korelasyonun **.85**, ayrı büyüyenlerde ise **.72** olması; ayrıca **farklı yumurta ikizlerinde** bu değerlerin daha düşük çıkması, zekâ üzerinde **genetik benzerliğin güçlü bir etkisi olduğunu** göstermektedir. Çevre değişse bile tek yumurta ikizlerinde korelasyonun hâlâ yüksek kalması, kalıtımın etkisinin daha baskın olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle bulgular, zekâ gelişiminde **kalıtımın daha etkili olduğunu** destekler. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Zekâ gelişiminde yalnızca kalıtımsal faktörler belirleyicidir**, ifadesi çevre etkisini tamamen yok sayar; oysa birlikte büyüyenlerde korelasyonun daha yüksek olması çevrenin de etkili olduğunu gösterir.

B) **Çevre, kalıtımdan bağımsız olarak gelişimi belirler**, ifadesi genetik etkiyi yok sayar; tek yumurta ikizlerinde yüksek benzerlik bunu çürütür.

D) **Zekâ, tamamen rastlantısal ve ölçülemez bir kavramdır**, araştırmanın kendisi ölçüm yapıldığı için bu ifadeyle çelişir.

E) **Ayrı çevrelerde büyümek zekâ düzeyini tamamen koparır**, ifadesi yanlıştır; ayrı büyüyen tek yumurta ikizlerinde bile yüksek korelasyon devam etmektedir.

Cevap: C

2. 1950 ve 2000 doğumlu bireylerin **sözcük dağarcıkları arasındaki farkın**, **eğitime erişim, medya ve teknoloji gibi dönemsel koşullarla açıklanması**, aynı yaş grubundan değil, **farklı tarihsel dönemlerde yetişmiş olmanın etkisini** gösterir. Bu durum **normatif tarihsel zaman etkisi** ile açıklanır. **Normatif tarihsel zaman etkisi**, belirli bir dönemde yaşayan bireylerin, o dönemin **toplumsal, kültürel ve teknolojik koşullarından benzer biçimde etkilenmesidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Normatif yaşa bağlı etkiler**, yaşa bağlı biyolojik ve gelişimsel değişimleri ifade eder; burada fark yaştan değil dönemden kaynaklanmaktadır.

B) **Normatif olmayan etkiler**, bireye özgü ve sıra dışı yaşantıları ifade eder; verilen durum geniş bir kuşağı etkileyen ortak koşullardır.

C) **Kritik dönem etkisi**, belirli zaman aralıklarında öğrenme duyarlılığını ifade eder; burada dönemsel toplumsal etkiler söz konusudur.

D) **Gelişimsel sıralama etkisi**, becerilerin belirli bir sırayla gelişmesini ifade eder; soruda böyle bir vurgu yoktur.

Cevap: E

3. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların başlangıçta **daha sınırlı kelime dağarcığına sahip olması**, ancak **kaliteli erken çocukluk eğitimiyle bu farkın önemli ölçüde kapanması**, gelişimde belirleyici olanın **çevresel uyarıcılar ve eğitim fırsatları** olduğunu gösterir. Yani uygun çevresel koşullar sağlandığında gelişim düzeyi anlamlı biçimde değişebilmektedir. Bu durum **gelişimde çevresel uyarıcının etkisini** ortaya koyar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kalıtımın mutlak belirleyiciliği**, çevresel etkileri yok sayar; oysa eğitimle farkın kapanması bunu çürütür.

C) **Normatif olmayan yaşam olayları**, bireye özgü sıra dışı yaşantıları ifade eder; burada geniş bir grubu etkileyen çevresel koşullar söz konusudur.

D) **Doğal olgunlaşma sürecinin önceliği**, biyolojik gelişimi vurgular; burada eğitim gibi çevresel etken belirleyicidir.

E) **Genetik kodların eğitimle değiştirilebilmesi**, bilimsel olarak doğru değildir; eğitim genetiği değil gelişim düzeyini etkiler.

Cevap: B

4. Aynı yıl doğan bireylerin **benzer oyunlara yönelmesi**, **aynı eğitim süreçlerinden geçmesi** ve buna bağlı olarak **benzer değer ve tutumlar geliştirmesi**, onların aynı yaş döneminde bulunmalarına bağlı olarak **benzer gelişimsel özellikler göstermesiyle** ilgilidir. Yani burada belirleyici olan, bireylerin yaşlarına bağlı olarak **benzer bilişsel, sosyal ve duygusal özellikler sergilemesidir**. Bu durum **normatif yaşa bağlı etkiler** ile açıklanır. **Normatif yaşa bağlı etkiler**, bireylerin yaşlarına bağlı olarak ortaya çıkan **ortak gelişimsel özellikler nedeniyle benzer davranış ve tutumlar göstermesidir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Bireysel farklılıklar**, bireyler arasındaki farklılıkları ifade eder; soruda ise bireyler arasındaki benzerlikler vurgulanmaktadır.

C) **Kalıtımın belirleyiciliği**, genetik etkenleri açıklar; verilen durumda yaşa bağlı ortak gelişimsel özellikler ön plandadır.

D) **Normatif olmayan ani yaşam olayları**, bireye özgü ve sıra dışı yaşantıları ifade eder; burada geniş bir grubu kapsayan ortak özellikler söz konusudur.

E) **Kritik dönemlerin evrenselliği**, belirli becerilerin zamanlamasına odaklanır; soruda yaşa bağlı genel gelişim özellikleri vurgulanmaktadır.

Cevap: B

5. Elif'in **babasının ölümü gibi ani ve travmatik bir olay yaşaması** ve bunun sonucunda **konuşmayı bırakması ile sosyal becerilerinde gerileme görülmesi**, gelişimi etkileyen durumun **bireye özgü, sıra dışı ve herkeste görülmeyen bir yaşantı** olduğunu gösterir. Bu tür olaylar gelişimi güçlü ve kalıcı biçimde etkileyebilir. Bu durum **normatif olmayan bireysel etkiler** ile açıklanır. **Normatif olmayan bireysel etkiler**, herkes için geçerli olmayan, **kişiye özgü ve genellikle beklenmedik yaşam olaylarının gelişim üzerindeki etkisidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Normatif tarihsel etkiler**, aynı dönemde yaşayan geniş grupları etkileyen toplumsal olayları ifade eder; burada bireye özgü bir durum söz konusudur.

B) **Normatif yaşa bağlı etkiler**, belirli yaş dönemlerinde görülen ortak gelişimsel özelliklerle ilgilidir; verilen durum yaşa bağlı değildir.

C) **Gelişimde evrimsel etkiler**, türün genel gelişimsel özelliklerini açıklar; burada bireysel yaşantı etkisi vardır.

D) **Kalıtımsal etkiler**, genetik faktörleri ifade eder; verilen durumda çevresel ve bireysel bir olay belirleyicidir.

Cevap: E

6. Ayşe'nin ailesinin **onun fikirlerine önem vermesi**, **karar süreçlerine katması** ve **kuralların gerekçelerini açıklaması**, çocuğa hem **sınır koyan hem de açıklayıcı ve destekleyici olan** bir yaklaşımı gösterir; bu **demokratik tutumdur**. Mehmet'in ailesinin ise **katı kurallar koyması**, **sorgusuz itaat beklemesi** ve **duygusal ifadeye izin vermemesi**, çocuğu baskı altına alan **otoriter-baskıcı tutumdur**. Bu nedenle iki tutum sırasıyla **demokratik ve otoriter-baskıcı**dır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

İzin verici tutum: Çocuğa geniş özgürlük tanınan, sınırların oldukça gevşek olduğu yaklaşımdır.

İlgisiz tutum: Çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalınan, ilgi ve denetimin düşük olduğu tutumdur.

Koruyucu tutum: Çocuğun aşırı korunması ve bağımsızlık fırsatlarının sınırlandırılmasıdır.

Mükemmeliyetçi tutum: Çocuktan sürekli yüksek başarı beklenmesi ve hata yapmasına izin verilmemesidir.

Tutarsız tutum: Ebeveyn davranışlarının değişken ve öngörülemez olmasıdır.

Cevap: B

7. I. Mert'in ailesi, çocuktan **kusursuzluk beklemesi**, **en küçük başarıyı abartması** ve **eleştiriye kapalı olması** ile **mükemmeliyetçi tutuma** karşılık gelir. **Mükemmeliyetçi tutum**, çocuktan sürekli **yüksek başarı beklenen**, hata yapmasına tolerans gösterilmeyen ve **kusursuzluk baskısının** olduğu bir yaklaşımdır.

II. Duru'nun ailesi, çocuğun **tüm ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması**, **onun yerine karar vermesi** ve **aşırı koruma göstermesi** ile **koruyucu tutuma** karşılık gelir. **Koruyucu tutum**, çocuğun **bağımsız davranmasının engellendiği**, sürekli kontrol altında tutulduğu ve **aşırı güvenlik odaklı** bir yaklaşımdır.

III. Kerem'in ailesi, **kurallarda esnek olması**, **hayır diyememesi** ve **çocuğun isteklerini çoğunlukla yerine getirmesi** ile **izin verici tutuma** karşılık gelir. **İzin verici tutum**, çocuğa **geniş özgürlük tanınan**, sınır ve disiplinin zayıf olduğu bir yaklaşımdır.

Cevap: A

8. Ailenin **çocuklarla sınırlı iletişim kurması**, **birlikte vakit geçirmemesi**, **okul ve duygusal durumlarından habersiz olması** ve sorunlara **müdahale etmemesi**, ebeveynlerin çocuklarına karşı **ilgi ve denetim düzeyinin düşük olduğunu** göstermektedir. Ayrıca yalnızca **temel ihtiyaçları karşılamayı yeterli görmeleri**, rehberlik ve sınır koyma işlevlerini yerine getirmediklerini ortaya koyar. Bu durum **ilgisiz aile tutumu** ile açıklanır. **İlgisiz aile**, çocuğun **duygusal ve gelişimsel ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalan**, **ilgi ve denetimi düşük** ebeveyn yaklaşımıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Aşırı hoşgörülü aile: Çocuğa geniş özgürlük tanınan, sınırların zayıf olduğu ancak ilginin bulunduğu tutumdur.

B) Otoriter-baskıcı aile: Katı kuralların olduğu, itaatin beklendiği ve duygusal ifadenin sınırlandığı yaklaşımdır.

C) Demokratik aile: Açıklayıcı, destekleyici ve dengeli sınırların olduğu ebeveyn tutumudur.

D) Koruyucu aile: Çocuğun aşırı korunarak bağımsızlığının sınırlandığı yaklaşımdır.

Cevap: E

9. Aynı yaşta olmalarına rağmen çocukların **farklı kültürlerde yetişmeleri nedeniyle sosyal iletişim ve problem çözme biçimlerinin değişmesi**, gelişimde belirleyici olanın **içinde bulunulan kültürel çevre** olduğunu göstermektedir. Japon çocuklarının **grup uyumuna**, Amerikalı çocukların ise **bireysel başarıya odaklanması**, kültürün değerlerinin davranışlara yansıdığını ortaya koyar. Bu durum **kültürel çevrenin gelişim üzerindeki etkisini** vurgular. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kalıtım: Genetik özelliklerin etkisini ifade eder; burada farklılıklar kültüre bağlıdır.

B) Kritik dönem: Belirli becerilerin kazanılmasında zamanlamayı ifade eder; soruda zamanlama değil kültürel farklılık vurgulanmaktadır.

C) Normatif yaş etkisi: Aynı yaş grubuna bağlı ortak gelişim özelliklerini açıklar; burada aynı yaşta olmalarına rağmen farklılık görülmektedir.

E) Evrensel gelişim evreleri: Tüm bireylerde benzer gelişim aşamalarını ifade eder; verilen durumda farklılaşma söz konusudur.

Cevap: D

10. Tek yumurta ikizlerinin aynı genetik yapıya sahip olmalarına rağmen farklı çevrelerde yetişmeleri sonucunda **zekâ puanlarının benzer**, ancak **kişilik özelliklerinin farklı olması**, gelişimde farklı alanlarda farklı etkenlerin daha baskın olabildiğini gösterir. Bu durumda **bilişsel gelişimde kalıtımın**, **kişilik gelişiminde ise çevrenin daha etkili olduğu** anlaşılmaktadır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Zekâ gelişiminde çevrenin etkisi yoktur: Çevrenin tamamen etkisiz olduğunu savunur; araştırma bunu desteklemez.

B) Kişilik özellikleri yalnızca kalıtıma bağlıdır: Kişilikte çevresel etkiler açıkça görülmektedir.

D) Gelişim yalnızca çevre tarafından yönlendirilir: Kalıtımın etkisini yok sayar; zekâ benzerliği bunu çürütür.

E) Kişilik gelişimi evrensel bir sırayla ilerler: Gelişim sırasını vurgular; burada etkenlerin farklılığı söz konusudur.

Cevap: C

11. Genetik olarak zihinsel engel riski taşıyan bir çocuğun, erken ve yoğun eğitimle desteklenmesi sonucu yaşıtlarına yakın başarı göstermesi, çevresel düzenlemelerin gelişimi **olumlu yönde destekleyebildiğini** gösterir. Yani kalıtımsal risk bulunmasına rağmen uygun eğitimle gelişim ilerletilebilmektedir. Bu durum çevrenin destekleyici rolünü vurgular. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Kalıtım belirleyicidir, eğitim yetersiz kalır:** Soruda eğitim sayesinde çocuğun gelişiminin ilerlediği açıkça belirtilmiştir; bu ifade duruma ters düşer.

B) **Çevresel etki, kalıtımı bastırabilir:** Soruda kalıtımın tamamen ortadan kalktığı değil, eğitimle gelişimin desteklendiği görülmektedir; "bastırma" ifadesi aşırıdır.

C) **Kalıtım çevreye göre daha baskındır:** Verilen örnekte çevresel müdahalenin güçlü etkisi vurgulanmaktadır; bu ifade bunu açıklamaz.

D) **Bilişsel gelişim yalnızca kalıtımla açıklanır:** Soruda çevresel eğitim etkisi belirleyicidir; bu ifade durumu karşılamaz.

Cevap: E

12. Aras'ın **boyama yaparken sınırların dışına taşırması**, **makas kullanırken çizgileri takip edememesi** ve **boncuk dizme etkinliklerinde zorlanması**, el ve parmak kaslarını gerektiren becerilerde yetersizlik yaşadığını gösterir. Buna karşın **koşma, tırmanma ve zıplama gibi etkinliklere aktif katılması**, kaba motor becerilerinin yeterli olduğunu ortaya koyar. Bu durum Aras'ın özellikle **ince motor becerilerinde gelişime ihtiyaç duyduğunu** gösterir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kaba motor becerileri:** Soruda Aras'ın koşma, zıplama gibi etkinliklerde aktif olduğu belirtilmiştir; bu alan güçlüdür.

B) **Duyusal bütünleme becerileri:** Soruda duyusal uyaranları işleme ile ilgili bir problemden söz edilmemektedir; zorlanma daha çok el becerileriyle ilgilidir.

D) **Sosyal-duygusal becerileri:** Aras'ın arkadaşlarıyla etkinliklere katıldığı belirtilmiştir; sosyal alanda bir sorun vurgulanmamıştır.

E) **Bilişsel planlama becerileri:** Soruda planlama ya da problem çözmeye dair bir güçlük değil, motor beceriye dayalı zorlanmalar yer almaktadır.

Cevap: C

13. Toplantıda vurgulanan beceriler **el-göz koordinasyonu gerektiren ince motor becerilerdir**. Düğme ilikleme, kalem kullanma, küçük nesnelerle çalışma gibi davranışlar **el ve parmak kaslarının kontrolünü** gerektirir. Ancak **yüzme sırasında suya ayak vurma**, büyük kas gruplarını kullanan bir beceridir ve **kaba motor beceriler** kapsamında değerlendirilir. Bu nedenle verilen beceriler arasında yer almaz. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Düğme ilikleyebilme:** Küçük kasların koordinasyonunu gerektirir; ince motor beceridir.

B) **Oyun hamuruna şekil verebilme:** El-parmak kontrolü gerektirir; ince motor beceridir.

C) **Kalem kontrolü sağlayarak çizim yapabilme:** El-göz koordinasyonu gerektirir; ince motor beceridir.

E) **Sayfa çevirme gibi küçük el hareketlerini yapabilme:** Küçük kas kullanımına dayanır; ince motor beceridir.

Cevap: D

14. Farklı yaşlardaki çocukların aynı nesneyi **farklı amaçlarla kullanmaları**, onların nesneyi **nasıl algıladıklarının ve anlamlandırdıklarının yaşa bağlı olarak değiştiğini** gösterir. Yani bebek nesneyi duyusal olarak deneyimlerken, küçük çocuk oyun aracı olarak kullanmakta, daha büyük çocuk ise işlevsel anlamını kavramaktadır. Bu farklılıkların temelinde, bireyin dünyayı anlamlandırma biçimini belirleyen **bilişsel yapı** yer alır. **Bilişsel yapı**, bireyin zihinsel şemaları doğrultusunda nesne ve olayları algılama ve yorumlama biçimidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Motor gelişim:** Nesneyi kullanma biçimindeki fiziksel değişimleri açıklar; burada anlamlandırma farklılığı söz konusudur.

B) **Sosyal öğrenme:** Başkalarını gözlemleyerek öğrenmeyi ifade eder; soruda böyle bir durum yoktur.

D) **Duygusal bağlanma:** Bireyin bakım verenle kurduğu ilişkiyi ifade eder; nesne kullanımıyla ilgili değildir.

E) **Kişilik gelişimi:** Bireyin kalıcı özelliklerini ifade eder; burada bilişsel farklılaşma söz konusudur.

Cevap: C

15. Bilişsel dengelenme sürecinde birey, yeni bilgilerle karşılaştığında **özümleme ve uyma süreçlerini kullanarak dengeyi yeniden kurar**. Yani yalnızca yeni bilgiyi olduğu gibi almakla kalmaz, gerektiğinde **mevcut şemalarını da değiştirir (uyma)**. Bu nedenle "birey sadece yeni bilgiyi kabul eder, şemasını değiştirmez" ifadesi yanlıştır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bilişsel denge**, yeni bilgiler ile mevcut şemaların uyumlaştırılmasıyla sağlanır; bu ifade dengelenme sürecini doğru açıklar.

B) **Bilişsel dengesizlik**, bireyi yeni denge kurma sürecine yönelttiği için öğrenmenin temelini oluşturur; ifade doğrudur.

C) **Özümleme ve uyma**, dengelenmenin temel mekanizmalarıdır; bu süreçler birlikte işler.

D) **Gelişim ilerledikçe denge kurma süreçleri hızlanır**, çünkü bilişsel yapılar daha esnek hâle gelir; ifade doğrudur.

Cevap: E

1. Yeni doğmuş bir bebeğin **parmağına dokunulduğunda otomatik olarak emmeye başlaması**, istemli değil **doğuştan gelen ve otomatik gerçekleşen bir tepki** olduğunu gösterir. Bu tür davranışlar, bebeğin çevreye uyum sağlamak için kullandığı **refleksif tepkilerdir**. Yani davranış bilinçli ya da amaçlı değil, **refleks temellidir**. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **İlk şemaların ortaya çıkması**, reflekslerin zamanla organize edilmesiyle ilgilidir; burada doğrudan refleks davranış söz konusudur.

B) **Amaçlı davranışların gelişimi**, bilinçli ve hedefe yönelik davranışları ifade eder; verilen tepki otomatik gerçekleşmektedir.

D) **Nesne sürekliliğinin farkına varma**, nesnelerin görünmese de var olduğunu anlamayı ifade eder; bu durumla ilgili değildir.

E) **Temsili düşüncenin başlangıcı**, zihinsel imgelerle düşünmeyi içerir; yenidoğan dönemine ait değildir.

Cevap: C

2. 4 aylık bebeğin **kendi bedenine yönelik bir davranışı (parmağını emme) hoşuna gittiği için tekrar etmesi**, Piaget'ye göre **beden merkezli ve haz veren hareketlerin yinelenmesi** ile açıklanır. Bu tür davranışlar **birincil devresel tepkiler** kapsamında yer alır ve **ilk alışkanlıklar ve birincil devresel tepkiler (1–4 ay)** dönemine aittir. Bu dönemde bebek, **kendi bedeni üzerinde gerçekleşen ve hoşuna giden davranışları bilinçli biçimde tekrar eder**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **İkincil devresel tepkiler (4–8 ay):** Bebek kendi bedeni yerine **dış dünyadaki nesnelerle** etkileşime girerek davranışı tekrar eder; soruda beden merkezli bir durum vardır.

C) **İkincil devresel tepkilerin koordinasyonu (8–12 ay):** Amaçlı ve planlı davranışların başladığı dönemdir; burada basit tekrar söz konusudur.

D) **Üçüncül devresel tepkiler (12–18 ay):** Deneme-yanılma yoluyla yeni davranışların keşfedildiği dönemdir; soruda keşif değil tekrar vardır.

E) **Şemaların içselleştirilmesi (18–24 ay):** Zihinsel temsillerin oluştuğu ileri dönemdir; verilen davranış erken döneme aittir.

Cevap: A

3. Ahmet'in **oyuncağa vurunca ses çıktığını fark edip bu davranışı tekrar etmesi**, kendi bedeni yerine **dış dünyadaki nesne üzerinde etki oluşturması** ve bu sonucu **bilinçli olarak sürdürmesi**, davranışın çevreye yöneldiğini gösterir. Bu tür tekrarlar Piaget'ye göre **ikincil devresel tepkiler** kapsamındadır. Bu dönem yaklaşık **4–8 ay** aralığına karşılık gelir ve bebek, **nesnelerle etkileşim sonucu ortaya çıkan ilginç sonuçları tekrarlar**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Basit refleksler (0–1 ay):** Doğuştan gelen otomatik tepkilerdir; soruda bilinçli tekrar vardır.

C) **İkincil devresel tepkilerin koordinasyonu (8–12 ay):** Amaçlı ve planlı davranışlar görülür; soruda basit tekrar vardır.

D) **Üçüncül devresel tepkiler (12–18 ay):** Deneme-yanılma ile yeni yollar deneme söz konusudur; burada aynı davranış tekrarlanır.

E) **Şemaların içselleştirilmesi (18–24 ay):** Zihinsel temsil ve içsel düşünme vardır; bu durum erken döneme aittir.

Cevap: B

4. Bebeğin **istediği oyuncağa ulaşmak için engeli (yastığı) itmesi**, davranışın artık **amaçlı ve planlı** olduğunu gösterir. Yani bebek yalnızca bir davranışı tekrar etmemekte, **birden fazla davranışı koordine ederek hedefe ulaşmaya çalışmaktadır**. Bu durum Piaget'ye göre **ikincil devresel tepkilerin koordinasyonu** aşamasına karşılık gelir. Bu aşama yaklaşık **8–12 ay** aralığını kapsar ve bebekte **amaçlı davranışların** ortaya çıktığı dönemdir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Basit refleksler (0–1 ay):** Otomatik tepkilerdir; burada bilinçli ve planlı davranış vardır.

B) **İkincil devresel tepkiler (4–8 ay):** Davranışlar tekrara dayalıdır; amaçlı planlama görülmez.

D) **Üçüncül devresel tepkiler (12–18 ay):** Deneme-yanılma ile yeni yollar denenir; burada doğrudan hedefe yönelik davranış vardır.

E) **Şemaların içselleştirilmesi (18–24 ay):** Zihinsel temsil ve düşünme söz konusudur; bu durum daha ileri bir evredir.

Cevap: C

5. Soruda 15 aylık çocuğun **oyuncak arabayı farklı şekillerde iterek her denemede yeni sonuç elde etmeye çalıştığı** belirtilmiştir. Bu durum çocuğun yalnızca bir sonucu tekrar etmediğini, **davranışı değiştirerek yeni sonuçlar aradığını**, yani **deneme-yanılma yoluyla aktif keşif yaptığını** gösterir. Bu özellikler Piaget'ye göre **üçüncül devresel tepkiler (12–18 ay)** dönemine aittir; bu dönemde çocuk **yenilik arar, farklı yollar dener ve sonucu değiştirmeye çalışır**. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Basit refleksler (0–1 ay):** Bu dönemde davranışlar **doğuştan gelen, istemsiz ve otomatik tepkilerdir** (emme, yakalama gibi). Çocuk çevreyi keşfetmez, davranışı değiştirmez; sorudaki gibi bilinçli deneme-yanılma görülmez.

B) **İkincil devresel tepkiler (4–8 ay):** Bebek, dış dünyadaki nesnelerle etkileşim kurar ve **ilginç bir sonuç elde ettiğinde aynı davranışı tekrar eder**. Burada önemli nokta **tekrarın aynı şekilde yapılmasıdır**; davranış çeşitlendirilmez. Soruda ise çocuk davranışı değiştirerek yeni sonuç aramaktadır.

D) **Şemaların içselleştirilmesi (18–24 ay):** Bu dönemde çocuk artık problemi **zihinsel olarak çözer**, davranışı denemeden önce düşünür ve **içsel temsiller kullanır**. Soruda ise çözüm zihinsel değil, doğrudan fiziksel deneme-yanılma ile gerçekleşmektedir.

E) **İkincil devresel tepkilerin koordinasyonu (8–12 ay):** Bu aşamada çocuk **amaç ve aracı birleştirerek planlı davranış sergiler** (örneğin engeli kaldırıp oyuncağa ulaşma). Ancak burada davranış **tek bir hedefe yöneliktir**, keşif ve yeni yollar deneme yoktur. Soruda ise amaçtan çok **keşif ve farklı denemeler** ön plandadır.

Cevap: C

6. Soruda çocuğun **kapıyı açmak için sandalyeyi çekmesi gerektiğini önceden bilmesi**, **davranışı planlayarak uygulaması**, **ertelenmiş taklit yapabilmesi** ve **problemleri zihinsel olarak çözmesi** vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, çocuğun artık davranışı deneme-yanılma ile değil, **zihinsel temsiller kullanarak çözüm ürettiğini** gösterir. Bu özellikler Piaget'ye göre **şemaların içselleştirilmesi / zihinsel temsil (18–24 ay)** aşamasına aittir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Duyu-hareket evresinin başlangıcı (0–1 ay):** Davranışlar refleksiftir ve zihinsel planlama yoktur; sorudaki bilinçli planlama bu aşamaya uymaz.

B) **Birincil devresel tepkiler (1–4 ay):** Davranışlar bebeğin kendi bedenine yöneliktir ve tesadüfi tekrar içerir; zihinsel çözüm yoktur.

C) **Amaçlı davranışlar (8–12 ay):** Bebek amaç ve aracı birleştirir ancak çözüm **fiziksel deneme ile** bulunur; soruda ise zihinsel planlama vardır.

E) **Somut işlemler dönemi (7–11 yaş):** Mantıksal düşünme gelişmiştir; ancak sorudaki özellikler daha erken, duyu-hareket evresinin sonuna aittir.

Cevap: D

7. Soruda 6 aylık bebeğin nesne gözden kaybolduğunda **yok olduğunu düşünmesi**, 10 aylık çocuğun ise nesnenin **görünmese de var olduğunu anlayarak araması** vurgulanmaktadır. Bu durum, çocuğun nesnelerin **algıdan bağımsız olarak varlığını sürdürdüğünü kavramasıyla** ilgilidir. Bu kavram **nesne devamlılığıdır**. **Nesne devamlılığı**, bir nesne göz önünde olmasa bile varlığını sürdürdüğünü anlama becerisidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sembolik düşünce:** Nesneleri sembollerle temsil etme becerisidir; soruda nesnenin varlığını sürdürmesi söz konusudur.

C) **Özümleme:** Yeni bilgiyi mevcut şemalara katma sürecidir; burada nesne varlığına ilişkin kavrayış anlatılmaktadır.

D) **Duyusal-motor aşama:** Genel bir dönem adıdır; soruda bu döneme ait özel bir kazanım vurgulanmaktadır.

E) **Ertelenmiş taklit:** Daha önce görülen davranışın sonradan tekrar edilmesidir; burada nesne algısı söz konusudur.

Cevap: B

8. Soruda 6 yaşındaki çocukların **nesneleri ya tamamen aynı ya da tamamen farklı olarak algıladığı** ve **birden fazla özelliğe aynı anda odaklanmakta zorlandığı** belirtilmiştir. Bu durum, işlem öncesi döneme özgü **odaklanma (tek boyuta dikkat etme)** özelliğini gösterir. Bu nedenle öğretmenin, çocukların bilişsel düzeyine uygun olarak **tek bir özelliğe odaklanabilecekleri etkinliklerle başlaması** gerekir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Birden fazla özelliği dikkate alma**, işlem öncesi dönemde zorlanılan bir durumdur; soruda çocukların bu beceriyi yapamadığı belirtilmiştir.

B) **Farklı tatları ayırt edip eşleştirme**, yine birden fazla özelliği karşılaştırmayı gerektirir; çocukların mevcut düzeyini aşar.

C) **Soyut neden-sonuç ilişkisi kurma**, daha ileri bilişsel düzey gerektirir; bu yaş grubu somutla sınırlıdır.

D) **Kendi hatalarını değerlendirme**, üst düzey bilişsel farkındalık gerektirir; bu dönemde sınırlıdır.

Cevap: E

9. Soruda Ayça'nın **oyuncak ayının düştüğü için ağladığını ve ona kötü davranıldığını söylemesi**, cansız bir nesneye **canlılık ve duygular atfetmesi** anlamına gelir. Bu durum, Piaget'ye göre çocuğun **cansız varlıklara canlı özellikler yüklediği düşünme biçimini** yansıtır. Bu düşünme biçimi **animistik düşünce** olarak adlandırılır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Nesne sürekliliği:** Nesnenin görünmese de var olduğunu anlamaktır; soruda böyle bir durum yoktur.

B) **Sınıflama hatası:** Nesneleri doğru kategorize edememe ile ilgilidir; burada duygusal yükleme söz konusudur.

D) **Tersine çevirebilme yetersizliği:** Bir işlemi zihinde geri döndürememektir; soruda bu yoktur.

E) **Benmerkezci düşünce:** Başkalarının bakış açısını dikkate alamamaktır; burada nesneye canlılık atfetme vardır.

Cevap: C

10. Soruda Nehir'in **parçalanmış çikolatayı daha fazla sanması**, çocuğun miktarın değişmediğini fark edemeyip **yalnızca dikkatini çeken özelliğe (parça sayısına)** odaklanmasıyla açıklanır. Yani çocuk, durumun diğer yönlerini (toplam miktarın aynı olması) dikkate alamayıp tek boyuta yoğunlaşmaktadır. Bu durum Piaget'ye göre **odaklanma** özelliğini gösterir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sınıflama becerisi:** Nesneleri belirli özelliklerine göre gruplama yeteneğidir; soruda miktar değerlendirmesi söz konusudur.

B) **Korunum kazanımı:** Miktarın şekil değişse de aynı kaldığını anlayabilmektir; çocuk bunu başaramamıştır.

C) **Animistik düşünme:** Cansız varlıklara canlı özellikler yüklemektir; soruda böyle bir durum yoktur.

E) **Tersine çevirebilme:** Bir işlemi zihinde geri döndürebilme becerisidir; çocuk bu beceriye sahip olmadığı için hata yapmaktadır, ancak doğrudan gösterilen özellik odaklanmadır.

Cevap: D

11. Soruda Burak'ın **arabaları sondan başa doğru yeniden dizememesi** ve "nereden başlayacağını unuttum" demesi, yapılan işlemi zihinde **tersine çevirememesi** ile ilgilidir. Yani çocuk, gerçekleştirdiği bir sıralama işlemini **geri döndürememektedir**. Bu durum işlem öncesi dönemin tipik özelliğidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Nesne sürekliliği:** Nesnenin görünmese de var olduğunu anlamayı ifade eder; soruda sıralama işlemi vardır.

C) **Benmerkezcilik:** Başkalarının bakış açısını dikkate alamama ile ilgilidir; soruda böyle bir durum yoktur.

D) **Odaktan uzaklaşma:** Birden fazla özelliği aynı anda dikkate alabilmeyi ifade eder; soruda işlemi tersine çevirme söz konusudur.

E) **Sınıflama güçlüğü:** Nesneleri gruplama ile ilgilidir; soruda sıralama işlemi vardır.

Cevap: A

12. İşlem öncesi dönemde (2–7 yaş) çocuklar **sembolik düşünme**, **hayali oyun kurma**, **benmerkezcilik**, **odaklanma (tek özelliğe dikkat etme)** ve **mantıksal işlemleri yapamama** özellikleri gösterir. Bu dönemin en ayırt edici yönü, çocuğun **gerçek nesneler olmadan zihinsel temsiller oluşturabilmesi** ve **mış gibi oyunlar oynayabilmesidir**.

Soruda bu dönemi en iyi gösteren özellik sorulmaktadır. **Sembolik oyun oynayabilme ve hayali durumlar yaratabilme**, işlem öncesi dönemin doğrudan göstergesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Korunum:** Bir nesnenin **görünümü değişse bile miktarının (sayı, uzunluk, alan, hacim, ağırlık)** aynı kaldığını anlayabilmedir. Bu beceri **somut işlemler döneminde** kazanılır; işlem öncesi çocuklar görünüşe göre karar verir.

B) **Başkalarının bakış açısını anlayabilme:** Bireyin kendi düşüncesinden farklı olarak başkalarının ne gördüğünü ve ne düşündüğünü kavrayabilmesidir; yani **benmerkezcilikten çıkmadır**. Bu özellik **somut işlemler döneminde** gelişir.

D) **Tersine çevirebilme:** Yapılan bir işlemi zihinde **geri döndürebilme ve başlangıç durumuna ulaşabilmedir**. Bu beceri **somut işlemler dönemine** aittir.

E) **Somut işlemlerle problem çözme:** Mantıksal düşünmenin **somut nesneler üzerinde uygulanabilmesi**, sınıflama ve sıralama yapabilmedir. Bu özellik **somut işlemler döneminde** görülür.

Cevap: C

13. İşlem öncesi dönemdeki çocuklar (2–7 yaş) **benmerkezci düşünme**, **sembolik oyun**, **odaklanma** ve **mantıksal işlemleri yapamama** özellikleri gösterir. Bu dönemde çocuk dünyayı **kendi bakış açısından değerlendirir** ve başkalarının ne düşündüğünü ya da ne gördüğünü anlamakta zorlanır.

Soruda benmerkezci düşüncenin en belirgin göstergesi sorulmaktadır. Bu, çocuğun **başkalarının bakış açılarını dikkate alamaması** ile açıklanır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Tersine çevirebilme:** Yapılan bir işlemi zihinde geri döndürebilmedir; bu beceri **somut işlemler döneminde** gelişir.

C) **Korunum:** Bir nesnenin **şekli değişse bile miktarının (sayı, uzunluk, alan, hacim, ağırlık)** aynı kaldığını anlayabilmedir; bu özellik **somut işlemler döneminde** kazanılır.

D) **Soyut kavramları kullanabilme:** Soyut düşünme ve varsayımsal akıl yürütme becerisidir; bu özellik **soyut işlemler dönemine** aittir.

E) **Sınıflama ve kategorize etme becerileri:** Nesneleri özelliklerine göre gruplama ve düzenleme becerisidir; bu beceri **somut işlemler döneminde** gelişir.

Cevap: A

14. İşlem öncesi dönemde çocuklar doğa olaylarını açıklarken **yapaycılık düşüncesi** gösterir. **Yapaycılık**, doğadaki olayların **insanlar tarafından yapılmış ya da insanların etkisiyle gerçekleştiğini düşünmedir**; yani çocuk doğal süreçleri **insani bir nedene bağlar**.

Soruda bu düşünme biçimini yansıtan ifade sorulmaktadır.

A) **Güneşin hareketini, insanların onu yerinden ittiğiyle açıklamak:** Doğa olayını insan etkisiyle açıklamaktır; yapaycılığa uygundur.

B) **Bulutların neden oluştuğunu bilmeyi istemek:** Açıklama değil, merak ve soru sormadır.

C) **Yağmurun bulutların suyu bırakmasıyla oluştuğunu anlamak:** Doğal süreci gerçekçi biçimde açıklamadır.

D) **Bitkilerin büyümesi için suya ihtiyaç duyduğunu bilmek:** Nedensel ve doğru bilgidir.

E) **Rüzgarın ağaçları sallamasını doğal bir olay olarak görmek:** Doğal süreçleri doğru kabul etmektir.

Cevap: A

15. Soruda Elif'in **bilyelerin sayısını değerlendirirken yalnızca sıranın uzunluğuna bakması** ve eşit sayıda olduklarını dikkate almaması, çocuğun tek bir özelliğe odaklanarak karar verdiğini gösterir. Bu durum **odaklanmadır**. **Odaklanma**, çocuğun bir durumun yalnızca **tek bir dikkat çekici özelliğine yoğunlaşıp diğer özellikleri göz ardı etmesidir**. Bu nedenle işlem öncesi dönemde çocuklar, miktar değişmese bile görünüşe göre değerlendirme yaparlar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Tersine çevirebilme:** Yapılan bir işlemi zihinde geri döndürebilme ve başlangıç durumuna ulaşabilmedir.

C) **Benmerkezcilik:** Çocuğun yalnızca kendi bakış açısını merkeze alması ve başkalarının bakış açısını dikkate alamamasıdır.

D) **Korunum kazanımı:** Bir nesnenin **şekli, düzeni veya görünümü değişse bile miktarının (sayı, uzunluk, alan, hacim, ağırlık)** aynı kaldığını anlayabilmedir.

E) **Sınıflama becerisi:** Nesneleri ortak özelliklerine göre gruplama ve kategorilere ayırabilme becerisidir.

Cevap: B

1. Soruda Cansu'nun **gökyüzünün kapalı olması ile yorgun hissetmesi arasında doğrudan bir ilişki kurması**, iki ayrı durumu **mantıksal bir nedensellik olmadan bağlaması** söz konusudur. Çocuk burada genel bir kuraldan hareket etmez; yalnızca iki özel durumu birbirine bağlayarak açıklama yapar. Bu durum **özelden özele akıl yürütmedir**. **Özelden özele akıl yürütme**, çocukların iki somut olayı **mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmesidir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Benmerkezcilik:** Çocuğun yalnızca kendi bakış açısını merkeze alması ve başkalarının bakış açısını dikkate alamamasıdır.

C) **Tümevarımsal düşünme:** Tek tek örneklerden genel kurallara ulaşabilme biçimidir.

D) **Somut işlemsellik:** Çocuğun somut olaylar arasında mantıklı neden-sonuç ilişkileri kurabilmesidir.

E) **Tersine çevirebilme:** Bir işlemi zihinde geri döndürebilme ve başlangıç durumuna ulaşabilmedir.

Cevap: B

2. Soruda çocuğun **önce mevcut bilgilerini kullanması**, ardından **yeni bilgiye göre zihinsel yapısını değiştirmesi** ve sonunda **yeni bir denge kurması** anlatılmaktadır. Bu süreç sırasıyla **özümseme → uyma → denge** şeklinde ilerler. **Özümseme**, yeni bilgiyi mevcut şemalara katmadır; **uyma**, mevcut şemaların yeni bilgiye göre değiştirilmesidir; **denge** ise bu iki sürecin sonunda bilişsel dengenin yeniden sağlanmasıdır.

Cevap: C

3. Somut işlemler dönemindeki çocuklar (7–11 yaş) **korunum kazanımı**, **mantıksal düşünme**, **sınıflama ve sıralama yapabilme** gibi becerilere sahiptir; ancak düşünmeleri **somut nesne ve deneyimlere bağlıdır**, soyut kavramları işlemekte zorlanırlar. Bu nedenle öğretimde **gözlenebilir, deneyimlenebilir ve somut materyallerle yapılan etkinlikler** tercih edilmelidir. Soruda verilen seçenekler içinde bu özelliklere en uygun olan, öğrencilerin doğrudan **ölçme ve karşılaştırma yapabilecekleri somut bir deneyimdir**. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Deneme yazdırma (özgürlük):** Soyut kavram gerektirir.

B) **Soyut terimlerle anlatım:** Somut işlem düzeyine uygun değildir.

D) **Toplum kavramı tartışması:** Soyut ve genelleyici düşünme gerektirir.

E) **Vicdan üzerine yorum:** Soyut ve içsel kavramdır.

Cevap: C

4. Soruda öğrencilerin **somut dağılıma (eşitlik) odaklanıp adaletin bağlamsal ve soyut boyutunu kavrayamaması**, düşünmelerinin hâlâ **somutla sınırlı olduğunu** gösterir. Yani öğrenciler, soyut kavramları farklı durumlara göre esnetip değerlendirecek bilişsel düzeye henüz ulaşmamıştır. Bu durum, onların **soyut işlemler dönemine geçmediklerini** gösterir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Üst düzey akıl yürütme:** Soyut ve esnek düşünmeyi içerir.

C) **Duygusal tepki verme:** Ahlaki akıl yürütmeden ziyade duygusal reaksiyonla ilgilidir.

D) **Genelleme yapabilme:** Deneyimlerden genel sonuçlara ulaşabilme becerisidir.

E) **Denge kurma:** Özümseme ve uyma süreçleriyle bilişsel dengeyi sağlamadır.

Cevap: B

5. Soruda Baran'ın **parkta büyük ve dikkat çekici olan kaydırak ve salıncağı anlatması**, buna karşılık **küçük ve daha az dikkat çeken çiçekler ile kuşları göz ardı etmesi**, çocuğun yalnızca dikkatini çeken belirli özelliklere yoğunlaştığını gösterir. Bu durum **odaklanmadır**. **Odaklanma**, çocuğun bir durumun yalnızca **dikkat çekici tek yönüne yoğunlaşıp diğer özellikleri ihmal etmesidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Tersine çevirebilme:** Bir işlemi zihinde geri döndürebilme becerisidir.

B) **Korunum kazanımı:** Bir nesnenin **şekli değişse bile miktarının (sayı, uzunluk, alan, hacim, ağırlık)** aynı kaldığını anlayabilmedir.

C) **Benmerkezcilik:** Çocuğun yalnızca kendi bakış açısını merkeze almasıdır.

D) **Özelden özele akıl yürütme:** İki özel durumu mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmedir.

Cevap: E

6. Esra'nın **havlamayan bir köpeği "iyi kalpli", havlayan bir köpeği "kötü kalpli" olarak değerlendirmesi**, iki ayrı durumu **genel ve mantıklı bir kural oluşturmadan doğrudan birbirine bağlamasıdır**. Çocuk burada bilimsel ya da mantıksal bir genelleme yapmaz; yalnızca iki somut olayı ilişkilendirerek sonuç çıkarır. Bu durum **özelden özele akıl yürütmedir**. **Özelden özele akıl yürütme**, çocukların iki özel durumu **mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmesidir**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Tersine çevirememe:** Bir işlemi zihinde geri döndürebilme becerisinin olmamasıdır.

C) **Benmerkezcilik:** Çocuğun yalnızca kendi bakış açısını merkeze almasıdır.

D) **Odaktan uzaklaşma:** Birden fazla özelliği aynı anda dikkate alabilme becerisidir.

E) **Canlandırmacılık:** Cansız varlıklara canlı özellikler yükleme eğilimidir.

Cevap: A

7. Ayşe'nin **farklı bahçelerde gördüğü kırmızı elmalardan yola çıkarak "tüm elmalar kırmızıdır" sonucuna ulaşması**, tek tek gözlemlerden genel bir sonuca gitmesidir. Bu durum **tümevarımsal akıl yürütmedir**. Ayrıca bu çıkarım **somut gözlemlere dayanarak** yapılmaktadır; yani düşünme somut verilerle sınırlıdır. Bu özellikler **somut işlemler dönemine** aittir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İşlem öncesi dönem - Özelden özele akıl yürütme:** İki özel durumu mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmedir.

C) **Duyusal motor dönem - Nesne sürekliliği:** Nesnenin görünmese de var olduğunu anlamadır.

D) **Soyut işlemler dönemi - Tümdengelimsel akıl yürütme:** Genelden özele, soyut kurallardan özel durumlara ulaşmadır.

E) **İşlem öncesi dönem – Sezgisel düşünce:** Mantıksal temele dayanmayan, sezgiye dayalı düşünmedir.

Cevap: B

8. Zeynep'in **misketlerin dizilişi değişmesine rağmen sayının aynı kaldığını söylemesi**, çocuğun yalnızca tek bir özelliğe değil birden fazla özelliğe (hem sayı hem diziliş) dikkat edebildiğini gösterir. Yani artık yalnızca "uzunluk" gibi dikkat çekici bir özelliğe takılı kalmayıp diğer boyutu da hesaba katmaktadır. Bu durum **odaktan uzaklaşmadır**. **Odaktan uzaklaşma**, çocuğun birden fazla özelliği aynı anda dikkate alabilmesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Yapaycılık:** Doğa olaylarını insan etkisiyle açıklamadır.

B) **Animizm:** Cansız varlıklara canlı özellikler yüklemektir.

C) **Tersine çevirmeme:** Yapılan işlemi zihinde geri döndürememe durumudur.

E) **Tümdengelimsel akıl yürütme:** Genelden özele doğru mantıksal çıkarım yapabilmedir.

Cevap: D

9. Alp'in **oyun hamurunun şekli değişmesine rağmen miktarın aynı kaldığını söylemesi**, çocuğun şekil değişse bile maddenin miktarının değişmediğini kavradığını gösterir. Bu durum **madde korunumudur**. **Madde korunumu**, bir maddenin **biçimi değişse bile miktarının değişmediğini anlayabilmedir**. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Tersine çevirememe: Yapılan işlemi zihinde geri döndürememe durumudur.

B) Nesne sürekliliği: Nesnenin görünmese de varlığını sürdürdüğünü anlayabilmedir.

D) Alan korunumu: Yüzey alanı değişse bile miktarın aynı kaldığını kavramadır.

E) Benmerkezcilik: Çocuğun yalnızca kendi bakış açısını merkeze almasıdır.

Cevap: C

10. Ezgi'nin **blokları birleştirdikten sonra yeniden eski hâline ayırabilmesi**, yaptığı işlemi zihinde **geri alabilmesini** ve başlangıç durumunu yeniden kurabilmesini gösterir. Bu durum **tersine çevirebilirliktir**. **Tersine çevirebilirlik**, yapılan bir işlemi zihinde **geri döndürebilme ve başlangıç durumuna ulaşabilmedir**. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Odaklanma: Tek bir özelliğe dikkat edip diğerlerini göz ardı etmedir.

C) Üst düzey sınıflandırma: Nesneleri hiyerarşik biçimde gruplandırabilme becerisidir.

D) Özelden özele akıl yürütme: İki özel durumu mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmedir.

E) Tümevarımsal akıl yürütme: Tek tek gözlemlerden genel sonuca ulaşmadır.

Cevap: B

11. Murat'ın **kâğıdın parçalanıp dağınık hâle getirilmesine rağmen aynı yer kapladığını söylemesi**, şekil ve düzen değişse bile yüzeyin kapladığı alanın değişmediğini kavradığını gösterir. Bu durum **alan korunumudur**. **Alan korunumu**, bir nesnenin **düzeni ya da şekli değişse bile kapladığı alanın aynı kaldığını anlayabilmedir**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Madde korunumu: Maddenin şekli değişse bile miktarının değişmediğini kavramadır.

C) Sayı korunumu: Nesnelerin dizilişi değişse bile sayının aynı kaldığını anlayabilmedir.

D) Hacim korunumu: Sıvıların veya nesnelerin farklı kaplarda da aynı hacme sahip olduğunu kavramadır.

E) Uzunluk korunumu: Nesnelerin dizilişi değişse bile uzunluklarının aynı kaldığını anlayabilmedir.

Cevap: A

12. Zeynep'in **"eğer insanlar elektrikli araçlara geçseydi…" şeklinde varsayımsal bir durum kurup bunun olası sonuçlarını değerlendirmesi**, gerçek olmayan bir durumu zihinde canlandırarak olasılıklar üzerinden akıl yürüttüğünü gösterir. Bu durum **hipotetik düşüncedir**. **Hipotetik düşünce**, bireyin **varsayımlar kurarak "eğer–ise" ilişkileri üzerinden olası sonuçları değerlendirebilmesidir**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Korunum: Bir nesnenin şekli değişse bile miktarının aynı kaldığını anlayabilmedir.

B) Tersine çevirebilirlik: Yapılan bir işlemi zihinde geri döndürebilme becerisidir.

C) Özelden özele akıl yürütme: İki özel durumu mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmedir.

D) Odaktan uzaklaşma: Birden fazla özelliği aynı anda dikkate alabilme becerisidir.

Cevap: E

13. Burak'ın **genel bir bilgiden** ("tüm memeliler doğurarak çoğalır") hareketle **özel bir duruma** ("kaplan da doğurarak çoğalır") ulaşması, genelden özele doğru mantıklı çıkarım yapmasıdır. Bu durum **tümdengelimsel düşüncedir**. Tümdengelimsel düşünce, bireyin genel bir kuraldan yola çıkarak özel bir sonuca ulaşabilmesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Tümevarımsal düşünce:** Tek tek gözlemlerden genel sonuca ulaşmadır.

B) **Korunum:** Bir nesnenin şekli değişse bile miktarının aynı kaldığını anlayabilmedir.

D) **Özelden özele akıl yürütme:** İki özel durumu mantıksal bağ kurmadan ilişkilendirmedir.

E) **Odaklanma:** Tek bir özelliğe dikkat edip diğerlerini göz ardı etmedir.

Cevap: C

14. Eda'nın **küçük bir leke nedeniyle herkesin kendisine baktığını ve onu yargıladığını düşünmesi**, başkalarının sürekli kendisini izlediğine inanmasıdır. Bu durum ergenlik dönemine özgü **hayali seyirci** düşüncesini yansıtır ve bu da **ergen benmerkezciliğidir**. **Ergen benmerkezciliği**, bireyin **herkesin kendisine odaklandığını ve kendisini değerlendirdiğini düşünmesidir**. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Hipotetik düşünce:** Varsayımlar kurarak "eğer–ise" şeklinde akıl yürütmedir.

B) **Tümdengelimsel düşünce:** Genelden özele doğru mantıklı çıkarım yapmadır.

C) **Tersine çevirebilirlik:** Bir işlemi zihinde geri döndürebilme becerisidir.

E) **Somut işlemler:** Düşünmenin somut nesnelere bağlı olduğu gelişim dönemidir.

Cevap: D

15. Arif'in **"Bana bir şey olmaz, ben farklıyım" düşüncesi**, kendisini diğer insanlardan ayrı, **eşsiz ve incitilemez** görmesiyle ilgilidir. Bu durum ergenlikte görülen, bireyin kendisini özel ve zarar görmez olarak algılamasıdır. Bu bilişsel çarpıtma **kişisel efsanedir**. **Kişisel efsane**, bireyin **kendisinin özel, benzersiz ve olumsuz durumlardan etkilenmeyeceğine inanmasıdır**. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Hayali seyirci:** Başkalarının sürekli kendisini izlediğini düşünmedir.

B) **Hipotetik düşünce:** Varsayımlar üzerinden "eğer–ise" şeklinde akıl yürütmedir.

C) **Tümdengelimsel düşünce:** Genelden özele doğru mantıklı çıkarım yapmadır.

D) **Soyut düşünce:** Somut olmayan kavramlar üzerinde düşünebilme becerisidir.

Cevap: E

1. Damla'nın herkesin kendisini izlediğini, saçına bakacağını ve onunla alay edeceğini düşünmesi, ergenlik döneminde bireyin **sürekli başkalarının dikkat odağında olduğunu varsayması**, yani **hayali seyirci** kavramını ifade eder. Bu kavram, ergenlikte görülen **benmerkezci düşünce biçiminin bir yansımasıdır**. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Kişisel efsane: Bireyin kendisini özel, eşsiz ve başına kötü bir şey gelmeyeceğine inanmasıdır.

C) Hipotetik düşünce: Olasılıklar üzerinden "eğer-ise" ilişkisi kurarak akıl yürütmedir.

D) Tümevarımsal düşünce: Tekil gözlemlerden genel sonuçlara ulaşmadır.

E) Özelden özele akıl yürütme: İki özel durum arasında mantıksal bağ kurmadan ilişki kurmadır.

Cevap: A

2. Öğretmenin başlangıçta öğrencilere adım adım rehberlik etmesi, ardından grup içinde destekli çözüm fırsatı sunması ve en sonunda bireysel çözüme yönlendirmesi, öğrenmenin **sosyal destekten bağımsız performansa doğru ilerlemesi**, yani **yakınsal gelişim alanı içinde kazanılan becerilerin içselleştirilmesi** sürecini ifade eder. Bu süreçte öğrenci önce dış yardımla yapabildiğini zamanla tek başına yapabilir hâle gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Güdülenme düzeylerini artırmalarını: Bireyin öğrenmeye yönelik isteklilik ve enerji düzeyinin artırılmasıdır.

B) Yaparak-yaşayarak öğrenmelerini: Deneyim ve etkin katılım yoluyla öğrenmenin gerçekleşmesidir.

C) Zihinsel araçlarla otomatikleşme kazanmalarını: Bilişsel süreçlerin tekrar yoluyla hızlı ve çaba gerektirmeden yapılır hâle gelmesidir.

E) Davranışlarını ödül ve ceza ile şekillendirmelerini: Davranışların pekiştirme ve cezalar yoluyla değiştirilmesidir.

Cevap: D

3. Öğretmenin öğrencilerle birlikte adım adım ilerlemesi ve öğrenciler beceri kazandıkça verdiği desteği kademeli olarak azaltması, öğrenme sürecinde sunulan **geçici rehberlik ve desteklerin zamanla geri çekilmesi**, yani **yapı iskelesi** kavramını ifade eder. Bu yaklaşım, çocuğun yakınsal gelişim alanını destekleyen araçlar yoluyla bağımsızlaşmasını sağlamayı amaçlar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Yakınsak gelişim alanı: Bireyin tek başına yapabildiği ile destekle yapabildiği arasındaki potansiyel farktır.

B) Radikal yapılandırılmış öğretim: Öğrenmenin tamamen yapılandırılmış ve öğretmen kontrolünde ilerlediği yaklaşımdır.

C) Sokratik tartışma: Sorular yoluyla bireyin düşünmesini ve farkındalık kazanmasını sağlamaya dayalı yöntemdir.

E) Edimsel koşullanma: Davranışların pekiştirme ve cezalar yoluyla şekillendirilmesidir.

Cevap: D

4. Öğretmenin öğrencilerin kullandığı dili, yerel deyimleri ve günlük yaşam deneyimlerini dikkate alması; ayrıca yöresel araç-gereçlerle örnekler vermesi, öğrenmenin **kültürel bağlam içinde şekillendiğini** vurgular. Vygotsky'ye göre bilişsel gelişim, bireyin içinde bulunduğu **kültür tarafından yönlendirilir** ve öğrenme bu sosyal-kültürel etkileşimler üzerinden gerçekleşir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Öğrenme, soyut düzeyde gerçekleşir: Öğrenmenin somut ve sosyal bağlamdan bağımsız olduğunu savunur.

B) Tüm öğrenciler aynı öğrenme sürecinden geçer: Bireysel ve kültürel farklılıkları göz ardı eder.

D) Öğrenme yalnızca bireysel çabayla mümkündür: Sosyal etkileşimi dışlayan bir yaklaşımdır.

E) Dil, düşünceden bağımsız gelişir: Dil ile düşünce arasında ilişki olmadığını savunur.

Cevap: C

5. Öğretmenin öğrencilerin mevcut düşünce yapılarıyla çelişen bir durum sunarak zihinsel karmaşa oluşturması, bireyin dengesinin bozulmasına ve yeni bir denge kurma ihtiyacına yol açar. Piaget'ye göre bu süreç, bilişsel gelişimin temelini oluşturan **bilişsel dengeleme (denge kurma)** ilkesidir; birey dengesizlikten yeniden dengeye ulaşmak için düşünme yapısını yeniden düzenler. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Uyum sağlama (adaptasyon):** Bireyin çevreye uyum sağlamak için özümseme ve uyumsama süreçlerini birlikte kullanmasıdır.

C) **Özümseme (asimilasyon):** Yeni bilgilerin mevcut şemalara katılmasıdır.

D) **Öz-düzenleme:** Bireyin kendi öğrenme sürecini planlama ve kontrol etmesidir.

E) **Taklit yoluyla öğrenme:** Başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenmedir.

Cevap: B

6. Çocukların oyun hamurunun şekli değiştiğinde miktarının da değiştiğini düşünmeleri, **korunum kavramının kazanılmadığını** gösterir. **Korunum**, bir nesnenin miktar, hacim ya da sayısının, şekli veya görünümü değişse bile aynı kaldığını anlayabilme becerisidir. Bu beceri henüz gelişmediği için çocuklar görünüşe göre karar verir. Korunum kavramı **somut işlemler döneminde** kazanılır; dolayısıyla bu örnek, görünüşe bağlı düşünmenin baskın olduğu ve mantıksal işlemlerin henüz gelişmediği **işlem öncesi dönemin** tipik özelliğidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Somut işlemler dönemi:** Korunum kavramının kazanıldığı ve mantıksal işlemlerin geliştiği dönemdir.

C) **Duyusal motor dönem:** Düşünmenin duyusal ve motor etkinliklere dayandığı ilk dönemdir.

D) **Soyut işlemler dönemi:** Soyut ve varsayımsal düşünmenin geliştiği dönemdir.

E) **Ahlaki gelişim dönemi:** Ahlaki yargıların gelişimine odaklanan bir süreçtir.

Cevap: A

7. Öğrencilerin toplama işlemini parmaklarıyla sayarak, yani **somut materyallerle** gerçekleştirmeleri, düşünmenin hâlâ somut nesne ve eylemlere dayandığını gösterir. Piaget'ye göre bu özellik, mantıksal işlemlerin geliştiği ancak **soyut düşünmenin henüz tam gelişmediği somut işlemler dönemine** aittir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Özümseme (asimilasyon):** Yeni bilgilerin mevcut şemalara katılmasıdır.

B) **Soyut işlemler dönemi:** Soyut ve varsayımsal düşünmenin geliştiği dönemdir.

C) **Duyu-motor dönem:** Düşünmenin duyusal ve motor etkinliklere dayandığı ilk dönemdir.

E) **İşlem öncesi evre:** Mantıksal işlemlerin henüz gelişmediği, sezgisel düşünmenin baskın olduğu dönemdir.

Cevap: D

8. Öğrencilerin "yerçekimi yok olursa ne olur?" gibi **varsayımsal ve soyut bir durumu hayal etmekte zorlanmaları**, henüz soyut işlemler düzeyine ulaşmadıklarını ve düşünmelerinin somut yaşantılara bağlı olduğunu gösterir. Bu nedenle öğretmenin, öğrenmeyi öğrencilerin anlayabileceği düzeye indirerek **somut yaşantılarla desteklemesi** en uygun yaklaşımdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bilgiyi kavramsal haritalarla somutlaştırmak:** Kavramlar arası ilişkileri şematik olarak göstermeye dayalı bir tekniktir.

B) **Soyut kavramlar üzerinden tartışmalar yürütmek:** Varsayımsal ve soyut düşünmeyi gerektiren bir yaklaşımdır.

C) **Deneme-yanılma ile öğrenme ortamı sağlamak:** Davranışın tekrarlar yoluyla öğrenilmesine dayalıdır.

D) **Hipotetik düşünmeyi destekleyici felsefe metinleri kullanmak:** Soyut ve varsayımsal düşünmeyi geliştirmeye yöneliktir.

Cevap: E

9. Öğretmenin "adalet nedir?", "adaletle eşitlik aynı şey midir?" gibi **soyut ve kavramsal** sorularla öğrencileri tartışmaya yönlendirmesi, bireylerin varsayımsal, kavramsal ve çok boyutlu düşünebildiği dönemi ifade eder. Piaget'ye göre bu özellikler **soyut işlemler dönemine** aittir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Duyusal motor dönem:** Düşünmenin duyusal ve motor etkinliklere dayandığı ilk dönemdir.

B) **İşlem öncesi dönem:** Mantıksal işlemlerin henüz gelişmediği, sezgisel düşünmenin baskın olduğu dönemdir.

C) **Somut işlemler dönemi:** Mantıksal işlemlerin geliştiği ancak somut nesnelere bağlı kalındığı dönemdir.

E) **Sezgisel dönem:** İşlem öncesi dönemin bir alt evresi olup sezgiye dayalı düşünmenin baskın olduğu süreçtir.

Cevap: D

10. Çocukların oyuncaklarını paylaşmakta zorlanmaları ve başkalarının bakış açısını dikkate alamayıp yalnızca kendi ihtiyaçlarını merkeze almaları, Piaget'ye göre **başkalarının perspektifini görememe**, yani **benmerkezcilik** kavramını ifade eder. Bu durum özellikle **işlem öncesi dönemin** temel özelliklerinden biridir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Nesne sürekliliği:** Nesnelerin görünmese bile varlığını sürdürdüğünü anlama becerisidir.

B) **Ertelenmiş taklit:** Daha önce gözlenen bir davranışın zaman geçtikten sonra tekrar edilmesidir.

C) **Öz düzenleme:** Bireyin kendi davranışlarını kontrol etme ve düzenleme becerisidir.

D) **Özelden özele akıl yürütme:** İki özel durum arasında mantıksal bağ kurmadan ilişki kurmadır.

Cevap: E

11. Çocukların yalnızca bardağın yüksekliğine bakarak karar vermeleri, miktarın şekil ve görünüm değişse bile aynı kaldığını anlayamadıklarını gösterir. Bu durum **korunum kavramının gelişmediğini** ifade eder. Öğretmenin geliştirmesi gereken temel beceri, sıvı miktarının kap değişse bile sabit kaldığını kavratmak, yani **korunum**dur. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Tersine çevrilebilirlik:** Yapılan bir işlemin zihinde tersinin düşünülebilmesidir.

B) **Soyutlama:** Somut deneyimlerden genel ve soyut kavramlara ulaşma becerisidir.

C) **Nesne sürekliliği:** Nesnelerin görünmese bile varlığını sürdürdüğünü anlama becerisidir.

E) **Hipotetik düşünce:** Olasılıklar üzerinden "eğer-ise" şeklinde akıl yürütmedir.

Cevap: D

12. Ayşe'nin daha önce yaşadığı olumsuz köpek deneyimine dayanarak yeni karşılaştığı köpeği de aynı şekilde tehlikeli olarak değerlendirmesi, yeni bilgiyi mevcut şemalarına uydurmasıdır. Piaget'ye göre bu durum **özümleme** kavramını ifade eder; birey yeni yaşantıyı değiştirmek yerine mevcut bilişsel yapısına göre yorumlar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Uyumsama:** Mevcut şemaların yeni duruma göre değiştirilmesi veya yeniden düzenlenmesidir.

C) **Benmerkezcilik:** Bireyin başkalarının bakış açısını dikkate alamamasıdır.

D) **Psikolojik stres:** Bireyin zorlayıcı durumlara verdiği duygusal ve fizyolojik tepkidir.

E) **Genelleme:** Benzer durumlara aynı tepkinin verilmesidir.

Cevap: B

13. Ali'nin "uçak" ve "helikopter" gibi ayrı ayrı öğrendiği kavramları ortak özellikleri doğrultusunda bir araya getirerek "uçan araçlar" şeklinde yeniden düzenlemesi, bilişsel yapıları **birleştirip sistemli hâle getirme**, yani **örgütleme** kavramını ifade eder. Bu süreçte birey farklı şemalar arasında bağlantı kurarak daha üst düzey bir yapı oluşturur. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Özelden özele akıl yürütme:** İki özel durum arasında mantıksal bağ kurmadan ilişki kurmadır.

B) **Odaklanma:** Dikkatin tek bir özelliğe yönelip diğerlerinin göz ardı edilmesidir.

D) **Ertelenmiş taklit:** Daha önce gözlenen bir davranışın zaman sonra tekrar edilmesidir.

E) **Sezgisel düşünce:** Mantıksal temele dayanmayan, sezgiye bağlı düşünmedir.

Cevap: C

14. Arzu Öğretmen'in öğrencileri küçük gruplar hâlinde çalıştırması, daha bilgili öğrencilerin diğerlerine yardım etmesini sağlaması ve gerektiğinde ipuçlarıyla rehberlik etmesi, öğrenmenin **sosyal etkileşim ve iş birliği yoluyla gerçekleştiğini** vurgular. Vygotsky'ye göre bilişsel gelişimde **akran iş birliği ve daha bilgili bireyin rehberliği** merkezi bir rol oynar. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Öğrencinin bireysel keşfine ve kendi hızında ilerlemesine öncelik verilmesi:** Bireysel öğrenmeye vurgu yapan bir yaklaşımdır.

C) **Öğretim materyallerinin soyut düşünmeyi teşvik edecek şekilde yapılandırılması:** Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanır.

D) **Çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine ve gelişimsel aşamasına uygun materyallerin sunulması:** Gelişim düzeyine uygunluk ilkesine dayanır.

E) **Öğretmenin dersi sadece bilgi aktaran bir otorite olarak tek yönlü yürütmesi:** Öğretmen merkezli, pasif öğrenmeye dayalı yaklaşımdır.

Cevap: B

15. Vygotsky'ye göre bilişsel gelişim, bireyin tek başına keşifleriyle değil; **sosyal etkileşim, kültür ve dil aracılığıyla** şekillenir. Öğrenme, gelişimi tetikler ve yönlendirir. Bu nedenle bilişsel gelişimin kendiliğinden ve öğrenmeden bağımsız gerçekleştiğini savunan ifade Vygotsky'nin görüşlerine aykırıdır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bilişsel gelişim büyük ölçüde sosyal etkileşimler ve kültürel bağlam tarafından şekillenir:** Vygotsky'nin görüşüyle **uyumludur**.

B) **Yakınsak gelişim alanı:** Bireyin tek başına yapabildiği ile destekle yapabildiği arasındaki potansiyel farktır ve Vygotsky'nin görüşüyle **uyumludur**.

C) **Dilin rolü:** Öğrenme sürecinde bireye verilen destek, yönlendirme ve rehberlik **dil aracılığıyla gerçekleşir**; bu yönüyle Vygotsky'nin görüşüyle **uyumludur**.

D) **Öğrenme gelişimi önceler:** Öğrenmenin gelişimi yönlendirdiği anlayışı Vygotsky'nin görüşüyle **uyumludur**.

Cevap: E

1. Pelin'in atom ve molekülleri formüller ve semboller aracılığıyla anlaması, bilgiyi soyut semboller üzerinden temsil ettiğini gösterir. Bruner'e göre bu durum, dil ve sembollerin kullanıldığı, yaklaşık 7 yaş ve sonrasında görülen sembolik evreye karşılık gelir; bu evrede birey somut nesnelere ihtiyaç duymadan zihinsel işlemler yapabilir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Eylemsel: Bilginin hareket ve eylemler yoluyla temsil edilmesidir.

B) İmgesel: Bilginin zihinsel imgeler ve görseller aracılığıyla temsil edilmesidir.

D) Şema: Bilgiyi organize eden bilişsel yapılardır.

E) Asimilasyon: Yeni bilgilerin mevcut şemalara katılmasıdır.

Cevap: C

2. Ceren'in hayvanları öğrenirken görselleri incelemesi ve daha sonra bu bilgileri **zihninde canlandırdığı imgeler üzerinden hatırlaması**, bilginin **görsel imgeler yoluyla temsil edildiğini** gösterir. Bruner'e göre bu durum, özellikle **3-6 yaş aralığında baskın olan imgesel evre**ye karşılık gelir; birey bilgiyi resimler ve zihinsel görüntüler aracılığıyla işler. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Eylemsel: Bilginin hareket ve eylemler yoluyla temsil edilmesidir.

C) Sembolik: Bilginin dil, kavram ve semboller aracılığıyla temsil edilmesidir.

D) Benmerkezcilik: Bireyin başkalarının bakış açısını dikkate alamamasıdır.

E) Asimilasyon: Yeni bilgilerin mevcut şemalara katılmasıdır.

Cevap: B

3. Efe'nin "karıştırma" davranışını **fiziksel olarak yaparak ve taklit ederek öğrenmesi**, bilginin hareket ve eylemler yoluyla temsil edildiğini gösterir. Bruner'e göre bu durum, özellikle **0-3 yaş aralığında görülen eylemsel evreye** karşılık gelir; birey bilgiyi doğrudan davranışları üzerinden öğrenir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) İmgesel: Bilginin zihinsel imgeler ve görseller aracılığıyla temsil edilmesidir.

C) Sembolik: Bilginin dil ve semboller aracılığıyla temsil edilmesidir.

D) Nesne sürekliliği: Nesnelerin görünmese bile varlığını sürdürdüğünü anlama becerisidir.

E) Yapaycılık: Doğadaki olayların insan eliyle yapılmış gibi algılanmasıdır.

Cevap: A

4. Tolga'nın kuralların insanlar tarafından konulduğunu, oyunun adil olması için gerektiğinde değiştirilebileceğini ifade etmesi, kuralları **esnek ve uzlaşmaya dayalı** olarak gördüğünü gösterir. Piaget'ye göre bu anlayış, bireyin kuralları sorgulayabildiği ve niyetleri dikkate aldığı **ahlaki özerklik dönemine** aittir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Ahlaki gerçekçilik: Piaget'nin kuramına aittir; kuralların değişmez ve otorite tarafından konulduğu anlayışıdır.

B) Otoriteye bağlı dönem: Kurallara sorgulamadan uyulan, dış denetimin baskın olduğu dönemdir.

D) Saf çıkarcı evre: Kohlberg'in kuramına aittir; davranışların bireysel çıkar ve karşılıklılık temelinde değerlendirildiği düzeydir.

E) Kanun ve düzen evresi: Kohlberg'in kuramına aittir; toplumsal düzenin korunmasına ve kurallara uyuma vurgu yapar.

Cevap: C

5. Nisan'ın çikolatayı verirken "Ben de sonra onun oyuncağıyla oynayacağım" demesi, davranışını **karşılıklılık ve çıkar ilişkisi** üzerine kurduğunu gösterir. Bu durum, bireyin "ben sana, sen bana" mantığıyla hareket ettiği **saf çıkarcı / araçsal ilişkiler evresine** aittir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) İtaat ve ceza yönelimi: Davranışların cezadan kaçınma amacıyla düzenlendiği düzeydir.

C) Kural ve düzene bağlılık: Toplumsal düzeni koruma ve kurallara uyma ön plandadır.

D) Sosyal sözleşme: Kuralların toplum yararı için değiştirilebilir olduğu anlayışıdır.

E) İyi çocuk evresi: Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

Cevap: B

6. Elif'in arkadaşını "Öğretmen bizi çok seviyor, böyle yaparsan üzülür" diyerek uyarması, davranışını **başkalarının onayını kazanma ve onları mutlu etme** üzerine kurduğunu gösterir. Bu durum, bireyin iyi görünmeye ve başkaları tarafından kabul edilmeye önem verdiği **iyi çocuk eğilimi** evresine karşılık gelir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Ceza korkusu yönelimi: Davranışların cezadan kaçınma amacıyla düzenlendiği düzeydir.

B) Araçsal ilişkiler: Davranışların karşılıklılık ve çıkar ilişkisine göre belirlendiği düzeydir.

D) Sosyal sözleşme: Kuralların toplum yararı için değiştirilebilir olduğu anlayışıdır.

E) Evrensel ilkeler: Evrensel etik ilkeler doğrultusunda karar verme düzeyidir.

Cevap: C

7. Elvin'in çoğunluğun beklentilerine ya da mevcut yasalara bağlı kalmak yerine, **tüm insanlığın ve gelecek nesillerin yararını gözeterek evrensel etik ilkeler doğrultusunda hareket etmesi**, ahlaki yargılarını yasaların üstünde konumlandırdığını gösterir. Bu durum, bireyin evrensel değerler temelinde karar verdiği **gelenek sonrası düzey - evrensel ahlaki ilkeler eğilimine** karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Gelenek öncesi düzey - İtaat ve ceza eğilimi: Davranışların cezadan kaçınma amacıyla belirlendiği düzeydir.

C) Geleneksel düzey - İyi çocuk eğilimi: Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

D) Gelenek öncesi düzey - Saf çıkarcılık eğilimi: Davranışların bireysel çıkar ve karşılıklılık temelinde değerlendirildiği düzeydir.

E) Geleneksel düzey - Kanun ve düzen eğilimi: Kurallara ve yasalara uyumun ön planda olduğu düzeydir.

Cevap: B

8. Burak'ın "Kurallar herkesin güvenliği için var, uymak zorundayız" demesi, kurallara **toplumsal düzeni koruma ve güvenliği sağlama amacıyla bağlılık** gösterdiğini ifade eder. Bu durum, bireyin yasaları ve kuralları sürdürülmesi gereken bir sistem olarak gördüğü **kanun ve düzene uyum evresine** karşılık gelir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) İyi çocuk evresi: Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

B) Araçsal ilişkiler: Davranışların karşılıklılık ve çıkar ilişkisine göre belirlendiği düzeydir.

C) Ceza ve itaat: Davranışların cezadan kaçınma amacıyla düzenlendiği düzeydir.

D) İyi çocuk eğilimi: Sosyal onay ve kabul görmeye dayalı davranışların ön planda olduğu düzeydir.

Cevap: E

9. Zeynep'in bir kuralı sorgulayıp "artık adil değil, herkesin görüşünü alıp yeniden düzenlemeliyiz" demesi, kuralları **değişmez değil, toplum yararı için yeniden düzenlenebilir** olarak gördüğünü gösterir. Bu durum, bireyin yasaları toplumsal uzlaşma ve adalet çerçevesinde değerlendirdiği **toplumsal sözleşme evresine** karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kanun ve düzene uyum:** Kurallara ve yasalara bağlılığın ön planda olduğu düzeydir.

C) **İtaat ve ceza:** Davranışların cezadan kaçınma amacıyla düzenlendiği düzeydir.

D) **İyi çocuk eğilimi:** Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

E) **Evrensel ilkelere bağlılık:** Evrensel etik ilkeler doğrultusunda karar verme düzeyidir.

Cevap: B

10. Deniz'in "Doğru olanı savunmak gerek, adalet her şeyden önce gelir" diyerek hareket etmesi, davranışlarını **evrensel etik ilkelere (adalet, doğruluk)** dayandırdığını gösterir. Bu durum, bireyin yasaların ve sosyal beklentilerin ötesinde, evrensel değerlere göre karar verdiği **evrensel ahlaki ilkeler evresine** karşılık gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Toplumsal sözleşme:** Kuralların toplum yararı için değiştirilebilir olduğu anlayışıdır.

B) **İyi çocuk eğilimi:** Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

C) **Kural ve düzene uyum:** Toplumsal düzeni koruma ve kurallara uyma ön plandadır.

E) **Ceza korkusu yönelimi:** Davranışların cezadan kaçınma amacıyla düzenlendiği düzeydir.

Cevap: D

11. Ece'nin kalemi almak üzereyken öğretmenin kendisine baktığını fark edip davranışını değiştirmesi, davranışlarının **dış denetim ve otoriteye bağlı olarak şekillendiğini** gösterir. Piaget'ye göre bu durum, kuralların değişmez ve otoriteye bağlı olarak algılandığı **ahlaki gerçekçilik** dönemine aittir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Ahlaki özerklik:** Kuralların esnek ve değiştirilebilir olarak görüldüğü dönemdir.

C) **Gelenek sonrası:** Sosyal anlaşmalar ve evrensel değerlere dayalı ahlaki değerlendirmelerin yapıldığı düzeydir.

D) **İyi çocuk eğilimi:** Başkaları tarafından onaylanma isteğinin baskın olduğu düzeydir.

E) **Sosyal anlaşma:** Kuralların toplumsal uzlaşma ile belirlendiği anlayıştır.

Cevap: B

12. Baran'ın kardeşine vurmayı düşünmesine rağmen annesinin kızacağını düşünüp vazgeçmesi, davranışını **cezadan kaçınma** temelinde düzenlediğini gösterir. Bu durum, bireyin doğru-yanlış kararlarını olası cezaya göre belirlediği **itaat ve ceza yönelimi** evresine karşılık gelir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **İyi çocuk eğilimi:** Başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğinin baskın olduğu düzeydir.

C) **Evrensel etik ilkelere bağlılık:** Evrensel değerler doğrultusunda karar verme düzeyidir.

D) **Toplumsal sözleşme:** Kuralların toplum yararı için değiştirilebilir olduğu anlayışıdır.

E) **Kanun ve düzen:** Toplumsal düzeni koruma ve kurallara uyma ön plandadır.

Cevap: A

13. Öğretmenin yüksek not alanları ödüllendirmesi ve düşük not alanları diğerlerinin önünde örnek göstermesi, öğrencilerin davranışlarını **ödül ve ceza gibi dışsal motivasyonlara göre düzenlemesine** yol açar. Bu durum, ahlaki davranışın içselleştirilmesini değil, dış denetime bağlı kalmasını sağlar; dolayısıyla ahlaki gelişimi desteklemek yerine zayıflatabilir.

Cevap: C

14. Annenin "Eğer vermezsen seni sevmem" demesi, sevgiyi davranışa bağlayan **koşullu sevgi** ifadesidir. Bu yaklaşım, çocuğun davranışı içselleştirmesini değil, sevgiyi kaybetme korkusuyla hareket etmesine neden olur ve sağlıklı ahlaki gelişimi olumsuz etkileyebilir.

Cevap: D

15. Babanın davranışı, çocuğun izinsiz eşya almasını önemsemeyip yalnızca yalan söylememeye vurgu yapması nedeniyle, **mülkiyet hakkı ve sorumluluk bilincini göz ardı etmektedir**. Bu durum, çocuğun doğru-yanlış ayrımını sağlıklı şekilde geliştirmesini engelleyebilir ve ahlaki gelişimi olumsuz etkileyebilir.

Cevap: B

1. Yeliz, başkasının topuna bilerek vurup onu uzağa gönderdikten sonra, annesinin kaşlarını çatmasıyla birlikte davranışını hemen değiştirmiş, topu geri getirip özür dilemiştir. Bu durumda davranışın düzeltilmesinin temel nedeni, yaptığı eylemin başkasına zarar verdiğini içselleştirmesi değil; **otoritenin olumsuz tepkisini fark edip bundan kaçınma isteğidir**. Yani davranış, ahlaki ilkelere göre değil, **ceza ya da olumsuz sonuçtan kaçınmaya göre düzenlenmektedir**. Bu özellik, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı kapsamında gelenek öncesi düzeyin itaat ve ceza eğilimine karşılık gelir.

A) İyi çocuk eğilimi: Davranışın temelinde başkaları tarafından beğenilme ve onaylanma isteği vardır; burada ise amaç sosyal onay değil, olumsuz tepkiden kaçınmadır.

C) Sosyal sözleşme eğilimi: Kurallar bireysel haklar ve toplumsal yarar açısından değerlendirilir; Yeliz'in davranışında böyle bir ilkesel sorgulama yoktur.

D) Saf çıkarcı eğilim: Davranış karşılıklı çıkar ve ödül beklentisine dayanır; olayda herhangi bir ödül ya da pazarlık söz konusu değildir.

E) Kanun ve düzen eğilimi: Toplumsal düzeni koruma ve kurallara bağlılık ön plandadır; burada davranış genel bir kural bilincinden değil, anlık otorite tepkisinden etkilenmiştir.

Cevap: B

2. Bülent, arkadaşına ait bir sırrı saklaması gerektiğini bilmesine rağmen, bu bilginin başka bir kişinin hayatını tehlikeye atabileceğini fark ettiğinde kararını yeniden değerlendirmektedir. Burada Bülent'in yaptığı şey, yalnızca bir kurala ya da ilişkiye bağlı kalmak değildir; **insan yaşamını koruma değerini, sır saklama yükümlülüğünden daha üstün görerek bilinçli bir ahlaki tercih yapmasıdır**. Yani kararını belirleyen unsur, kişilerarası sadakat değil; herkes için geçerli olabilecek daha üst düzey bir ahlaki ilkedir. Bu durum, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı kapsamında gelenek sonrası düzeyin evrensel ahlaki ilkeler eğilimine karşılık gelir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) İyi çocuk eğilimi: Davranış başkaları tarafından onaylanma ve iyi görünme isteğine dayanır; burada ise karar sosyal beklentilere değil, üst düzey bir değere dayanmaktadır.

B) Sosyal sözleşme eğilimi: Kurallar toplum yararı açısından esnetilebilir; ancak bu düzeyde hâlâ toplumsal uzlaşı temeldir, evrensel ve mutlak ilkelere dayalı bir değerlendirme yoktur.

D) Kanun ve düzen eğilimi: Kurallara ve düzene bağlılık esastır; Bülent ise mevcut kuralı aşarak daha üstün bir değere göre hareket etmektedir.

E) Araçsal ilişkiler eğilimi: Davranış karşılıklı çıkar ve fayda temellidir; olayda çıkar odaklı bir değerlendirme bulunmamaktadır.

Cevap: C

3. İklim, bir yasanın doğruluğunu yalnızca var olmasıyla değil; toplumun genel yararına hizmet edip etmemesi ve bireylerin temel haklarını koruyup korumaması üzerinden değerlendirmektedir. Ayrıca yasa uygun değilse bunun demokratik yollarla değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşımda kurallar mutlak kabul edilmez; **toplumsal yarar ve bireysel haklar temelinde sorgulanır ve gerektiğinde değiştirilebilir görülür**. Bu özellik, Kohlberg'in Aahlak gelişim kuramı kapsamında gelenek sonrası düzeyin sosyal sözleşme eğilimine karşılık gelir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Kanun ve düzen: Mevcut yasaların korunması ve toplumsal düzenin sürdürülmesi esastır; burada ise yasa sorgulanmakta ve değiştirilebilir görülmektedir.

B) İtaat ve ceza: Davranış cezadan kaçınmaya göre belirlenir; olayda böyle bir motivasyon bulunmamaktadır.

C) İyi çocuk: Başkalarının onayını kazanma ön plandadır; burada karar sosyal beklentilerden bağımsız, ilkesel bir değerlendirmeye dayanmaktadır.

D) Evrensel ahlaki ilkeler: Tüm kuralların üstünde, evrensel ve değişmez etik ilkeler temel alınır; burada ise vurgu toplumsal sözleşme ve ortak yarar üzerinedir.

Cevap: E

4. Taylan, davranışı "kimseye zarar vermedi" diyerek **sonuca ve bireysel duruma göre esnetilebilecek** bir bakış açısıyla değerlendirirken; Rüzgar, buna karşı çıkarak **kütüphanedeki sessizlik kuralının herkes için geçerli olduğunu ve uyulmazsa düzenin bozulacağını** vurgulamaktadır. Yani Rüzgar, davranışı değerlendirirken bireysel zarar olup olmamasına değil, **kuralların korunması ve toplumsal düzenin sürdürülmesi gerekliliğine** odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı kapsamında geleneksel düzeyin kanun ve düzen eğilimine karşılık gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **İtaat ve ceza:** Davranış cezadan kaçınma üzerinden değerlendirilir; Rüzgar'ın vurgusu ceza değil düzenin korunmasıdır.

B) **İyi çocuk:** Amaç başkaları tarafından onaylanmak ve iyi görünmektir; burada ise onay değil kurala bağlılık ön plandadır.

C) **Evrensel ahlaki:** Evrensel ve soyut ilkeler temel alınır; Rüzgar mevcut kuralların korunmasına odaklanmaktadır.

E) **Amaca yönelik değiş tokuş:** Davranış karşılıklı çıkar ve faydaya dayanır; olayda çıkar temelli bir değerlendirme yoktur.

Cevap: D

5. Gilligan'a göre ahlaki gelişim, Kohlberg'de olduğu gibi evrensel ve soyut adalet ilkelerine bağlılık üzerinden değil; **bakım, ilişkiler, sorumluluk ve bağlam** üzerinden açıklanır. Bu yaklaşımda kadın ve erkeklerin farklı ahlaki yönelimler geliştirmesinin temelinde biyolojik farklar değil, **toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyalleşme süreçleri** yer alır. Kadınlar daha çok bakım, şefkat ve ilişkileri sürdürme odaklı; erkekler ise hak, adalet ve kurallar odaklı bir ahlaki anlayış geliştirme eğilimindedir. Bu nedenle Gilligan, adalet temelli, evrensel ve soyut ilkelere dayalı açıklamaları eleştirir ve bakım etiğini alternatif olarak sunar. Dolayısıyla ahlaki gelişimin temelinde evrensel ve soyut adalet ilkelerine bağlılığı vurgulayan ifade, Gilligan'ın yaklaşımıyla çelişmektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Kohlberg'in kuramını erkek merkezli olduğu gerekçesiyle eleştirir:** Gilligan, kuramın erkeklerin adalet odaklı bakış açısını merkeze aldığını ve kadınların bakım odaklı ahlakını yeterince yansıtmadığını belirtir.

B) **Ahlaki muhakemede ilişkilerin, sorumluluğun ve bağlamın önemini vurgular:** Gilligan'ın kuramında birey, kararlarını kişilerarası bağlar ve bakım sorumluluğu çerçevesinde değerlendirir.

D) **Kadınların ahlaki gelişimlerinin erkeklerden farklı bir yol izlediğini savunur:** Kadınların bakım etiği, erkeklerin ise adalet etiği yöneliminde gelişim gösterdiğini ifade eder.

E) **Bakım etiğini adalet etiğine karşı bir alternatif olarak sunar:** Gilligan, bakım etiğini bağımsız ve geçerli bir ahlaki yaklaşım olarak ortaya koymuştur.

Cevap: C

6. Kohlberg'e göre ahlaki gelişim; gelenek öncesi düzeyde ceza ve çıkar odaklı, geleneksel düzeyde sosyal beklenti ve kurallara uyum odaklı, gelenek sonrası düzeyde ise evrensel değerler ve içselleştirilmiş etik ilkeler doğrultusunda gerçekleşir. Soruda bu düzeyler, öğrencilerin etkinliğe katılım gerekçeleri üzerinden ayırt edilmektedir. Gelenek sonrası düzeyi yansıtan ifade, davranışı **toplumsal sorumluluk ve doğaya karşı etik bir yükümlülük** üzerinden temellendiren seçenektir. Bu nedenle doğru seçenek E'dir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **"Ceza almak istemem" düşüncesi davranışı cezadan kaçınmaya göre belirlemektedir:** Bu yaklaşım itaat ve ceza eğilimine, yani gelenek öncesi düzeye karşılık gelir.

B) **"Arkadaşlarım gidiyor, ben de geri kalmak istemem" düşüncesi sosyal kabul ve gruba uyum isteğini yansıtmaktadır:** Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

C) **"Okul yönetimi çağırdığı için mecburen gideceğim" düşüncesi otoriteye ve kurallara bağlılığı göstermektedir:** Bu yaklaşım kanun ve düzen eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

D) **"Okulda iyi bir imaj çizerim" düşüncesi kişisel fayda ve çıkar elde etmeye yöneliktir:** Bu yaklaşım araçsal çıkar eğilimine, yani gelenek öncesi düzeye karşılık gelir.

Cevap: E

7. Bir fabrikada iş güvenliği uzmanı tarafından zorunlu bir bilgilendirme toplantısı düzenlenmiş ve çalışanlar bu toplantıya katılma nedenlerini farklı şekillerde ifade etmiştir. Bu ifadeler içinde kanun ve düzen eğilimini yansıtan yaklaşım, kurallara sadece zorunlu olduğu için değil; **iş yerindeki düzenin korunması ve herkesin güvenliğinin sağlanması için gerekli olduğu düşüncesiyle uyulmasıdır**. "Kurallara uymak herkesin güvenliği için gereklidir; bu tür kurallar iş yeri düzenini sağlar" diyen çalışan, toplantıyı ve kuralları düzenin devamı açısından anlamlandırmaktadır. Bu nedenle bu ifade kanun ve düzen eğilimine karşılık gelir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **"Herkes katılıyor, ben de eksik kalmak istemem" düşüncesi davranışı diğer çalışanlara uyum sağlama üzerinden açıklar:** Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

B) **"Yönetim çağırdı, mecburen geldim" düşüncesi katılımı yalnızca zorunluluk ve otoriteye uyma olarak temellendirir:** Bu yaklaşım itaat ve ceza eğilimine, yani gelenek öncesi düzeye karşılık gelir.

D) **"Öğrendiklerim ileride işime yarayabilir" düşüncesi katılımı kişisel fayda üzerinden açıklar:** Bu yaklaşım araçsal çıkar eğilimine, yani gelenek öncesi düzeye karşılık gelir.

E) **"Yöneticim fark eder, terfi şansım artar" düşüncesi ödül ve çıkar beklentisine dayanır:** Bu yaklaşım araçsal çıkar eğilimine, yani gelenek öncesi düzeye karşılık gelir.

Cevap: C

8. Bir devlet hastanesinde başlatılan eğitim programına katılımın gerekçeleri verilmiştir. Saf çıkarcı eğilimde birey, davranışını **kişisel kazanç, ödül ve fayda** üzerinden değerlendirir; yani yaptığı şeyin kendisine ne sağlayacağı belirleyicidir. "Programa katılacağım çünkü sonunda teşekkür belgesi alacağım, bu da özgeçmişime katkı sağlar" ifadesinde hemşire, katılımını doğrudan **kişisel yarar ve kazanç** üzerinden temellendirmektedir. Bu nedenle bu ifade saf çıkarcı eğilime karşılık gelir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **"Hasta ve yakınlarıyla daha sağlıklı iletişim kurmak görevimin bir parçası" düşüncesi mesleki sorumluluk ve görev bilincine dayanır:** Bu yaklaşım kanun ve düzen eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

C) **"Bütün arkadaşlarım katılıyor" düşüncesi gruba uyum sağlama isteğini yansıtır:** Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

D) **"Katılmasam ayıp olur" düşüncesi sosyal onay ve çevre beklentisine dayanır:** Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine, yani geleneksel düzeye karşılık gelir.

E) **"Mesleki gelişimim için önemli, katılmak etik bir sorumluluktur" düşüncesi içselleştirilmiş ilkelere dayanır:** Bu yaklaşım gelenek sonrası düzeye karşılık gelir.

Cevap: A

9. Okul yönetiminin geç kalanlara nöbet görevi vereceğini açıklamasından sonra Özgür'ün zamanında gelmeye başlaması, davranışını **cezadan kaçınma** üzerinden düzenlediğini göstermektedir. Yani kurala uyma nedeni, kuralın doğruluğunu benimsemesi değil; **olumsuz bir sonuçla karşılaşmamak istemesidir**. Bu durum, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramında ceza ve itaat eğilimine karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kişiler arası uyum eğilimi:** Bu evrede temel anlayış, başkaları tarafından kabul görmek ve iyi biri olarak değerlendirilmek için davranmaktır.

C) **Saf çıkarcı eğilim:** Bu evrede temel anlayış, davranışın kişiye sağlayacağı fayda ve çıkar üzerinden değerlendirilmesidir.

D) **Kanun ve düzen eğilimi:** Bu evrede temel anlayış, kuralların ve düzenin sürdürülmesi için uyulması gerektiği düşüncesidir.

E) **Evrensel etik ilkelere bağlılık eğilimi:** Bu evrede temel anlayış, evrensel ve ilkesel değerlere göre davranmaktır.

Cevap: B

10. Emre, sınıf arkadaşına yardım etmeyi kabul ederken bunu karşılıksız bir sorumluluk ya da kural gereği değil; **kendi ihtiyacını karşılamak için bir karşılık ilişkisi kurarak** yapmaktadır. Yani "ben sana yardım edeyim, sen de bana yardım et" mantığıyla hareket etmektedir. Bu durumda davranışın temelinde karşılıklı çıkar ve fayda dengesi vardır. Bu özellik, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramında amaca yönelik değiş tokuş evresine karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İtaat ve ceza evresi:** Bu evrede davranış cezadan kaçınmaya göre belirlenir; Emre'nin davranışında ceza ya da otorite baskısı yoktur.

C) **İyi çocuk evresi:** Bu evrede başkalarının onayını kazanma ve iyi görünme isteği belirleyicidir; burada ise temel motivasyon karşılıklı çıkar ilişkisidir.

D) **Kanun ve düzen evresi:** Bu evrede kuralların ve düzenin korunması ön plandadır; Emre'nin davranışı kurala değil bireysel anlaşmaya dayanmaktadır.

E) **Sosyal sözleşme evresi:** Bu evrede toplumsal yarar ve haklar doğrultusunda kurallar değerlendirilir; olayda böyle bir ilkesel değerlendirme bulunmamaktadır.

Cevap: B

11. I. Ferhat, annesinin yasağı sonrasında odasını toplamaya başlamıştır; yani davranışını **cezadan kaçınma** üzerinden düzenlemektedir. Bu durum itaat ve ceza eğilimine karşılık gelir.

II. Kuzey, yardım kampanyasına katılırken daha popüler olmak ve öğretmenlerinin takdirini kazanmak istemektedir; yani davranışını **başkalarının onayını kazanma ve iyi görünme** üzerinden temellendirmektedir. Bu durum iyi çocuk eğilimine karşılık gelir.

III. Ege, okul kuralını sorgularken bunun öğrencilerin ifade özgürlüğünü engellediğini ve adil olmadığını savunmakta, kuralın yeniden değerlendirilmesini istemektedir; yani **kuralları bireysel haklar ve adalet açısından sorgulamakta** ve değiştirilmesini talep etmektedir. Bu durum sosyal sözleşme eğilimine karşılık gelir.

Cevap: E

12. Ali Bey aynı anda hem eşinin ameliyatta olması hem de yaşamla ölüm arasında olan bir çocuğun acil müdahaleye ihtiyaç duyması gibi iki güçlü durumla karşı karşıyadır. Evrensel etik ilkeler evresinde birey, kararını kişisel ilişkiler ya da rol beklentilerinden ziyade **yaşam hakkı gibi en temel ve evrensel değeri merkeze alarak** verir. Bu durumda Ali Bey'in, kimliği belirsiz ve hayati riski yüksek olan çocuğa müdahale etmeyi seçmesi, **insan yaşamını en üstün değer olarak görüp buna göre hareket ettiğini** gösterir. Bu nedenle bu davranış evrensel etik ilkeler evresine karşılık gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Eşini düşünerek ameliyathaneye koşma davranışı yakınlık ve kişisel bağları öncelemeye dayanır:** Bu yaklaşım evrensel ilke değil, ilişkisel öncelik temellidir.

B) **Başka birinin görevlendirilmesini sağlama düşüncesi sorumluluğu devretmeye yöneliktir:** Bu yaklaşım ilkesel bir tercih değil, durumu dengeleme çabasıdır.

C) **Karar vermeden bekleme davranışı ahlaki sorumluluğu ertelemeyi gösterir:** Bu yaklaşım ilkesel ve aktif bir seçim içermez.

E) **Eşine refakat ayarlayıp sonra ilgilenme düşüncesi iki durumu dengelemeye yöneliktir:** Bu yaklaşım önceliği net biçimde evrensel ilkeye göre belirlemez.

Cevap: D

13. Gelenek sonrası düzeyde birey, davranışlarını yalnızca kurallara uymak ya da başkalarının beklentilerini karşılamak için değil; **kuralların adil olup olmadığını değerlendirerek, bireysel haklar ve evrensel ilkeler doğrultusunda belirler**. "Kurallar adil değilse birey olarak onları sorgulamalı ve gerektiğinde karşı çıkmalıyım" ifadesinde birey, kuralları mutlak kabul etmeyip adalet açısından değerlendirmekte ve gerektiğinde değiştirilmesini savunmaktadır. Bu nedenle bu ifade gelenek sonrası düzeye karşılık gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) "Beni bencil bulmasınlar" düşüncesi davranışı sosyal onaya göre belirler: Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine karşılık gelir.

B) "Kurallar olduğu gibi kabul edilmelidir" düşüncesi kurallara sorgulamadan bağlılığı ifade eder: Bu yaklaşım kanun ve düzen eğilimine karşılık gelir.

C) "Cezadan kaçınmak için uymalıyım" düşüncesi davranışı cezadan kaçınmaya göre belirler: Bu yaklaşım itaat ve ceza eğilimine karşılık gelir.

E) "Ailemin beklentisi" düşüncesi davranışı yakın çevrenin beklentilerine göre belirler: Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine karşılık gelir.

Cevap: D

14. Kohlberg'e göre gelenek öncesi düzeyde birey, davranışlarını **ceza ve ödül gibi dışsal sonuçlara göre** belirler; kuralların doğruluğu içselleştirilmez, önemli olan olumsuz sonuçlardan kaçınmaktır. "Ceza almamak için kurallara uymak" ifadesinde davranışın temelinde **cezadan kaçınma** bulunmaktadır. Bu nedenle bu ifade gelenek öncesi düzeye karşılık gelir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) "Yasalara ve kurallara bağlı kalmak" düşüncesi düzenin sürdürülmesini esas alır: Bu yaklaşım kanun ve düzen eğilimine karşılık gelir.

C) "Sosyal sözleşmelerin önemini anlamak" düşüncesi kuralları toplumsal yarar açısından değerlendirmeyi içerir: Bu yaklaşım sosyal sözleşme eğilimine karşılık gelir.

D) "Başkalarının beklentilerine uygun davranmak" düşüncesi sosyal onay ve kabul görmeye dayanır: Bu yaklaşım iyi çocuk eğilimine karşılık gelir.

E) "Evrensel etik ilkeleri benimsemek" düşüncesi ilkesel ve evrensel değerlere dayanır: Bu yaklaşım evrensel etik ilkeler eğilimine karşılık gelir.

Cevap: D

15. Kohlberg'e göre geleneksel düzeyde birey, davranışlarını **toplumun beklentileri, sosyal roller ve kurallar doğrultusunda** belirler; amaç, uyum sağlamak ve düzeni sürdürmektir. "Toplumun beklentilerine uygun davranmak" ifadesinde birey, doğruyu **çevrenin beklentilerine göre** tanımlamakta ve buna göre hareket etmektedir. Bu nedenle bu ifade geleneksel düzeye karşılık gelir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) "Kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmek" düşüncesi davranışı kişisel fayda üzerinden belirler: Bu yaklaşım saf çıkarcı eğilime karşılık gelir.

B) "Ceza korkusuyla kurallara uymak" düşüncesi cezadan kaçınmaya dayanır: Bu yaklaşım itaat ve ceza eğilimine karşılık gelir.

C) "Kişisel ahlaki prensiplere göre hareket etmek" düşüncesi bireysel ve ilkesel değerlendirmeyi içerir: Bu yaklaşım evrensel etik ilkeler eğilimine karşılık gelir.

E) "Kanunların insanların yararı doğrultusunda değişmesi gerektiğine inanmak" düşüncesi kuralları sorgulamayı içerir: Bu yaklaşım sosyal sözleşme eğilimine karşılık gelir.

Cevap: D

1. Öğrenme; yaşantı ve tekrar sonucu ortaya çıkan, **kalıcı davranış değişikliği**dir. Buna göre bir davranışın öğrenme sayılabilmesi için yaşantı ürünü olması, davranışta değişiklik oluşturması ve bu değişikliğin kalıcı olması gerekir. Doğuştan gelen refleksler ise bu koşulları sağlamaz; çünkü **yaşantı sonucu kazanılmazlar** ve öğrenme kapsamında değerlendirilmezler. "Yeni doğan bir bebeğin avucuna dokunulduğunda parmaklarını kapatması" doğuştan gelen bir refleks olup öğrenmeye dayalı değildir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **"Deneme-yanılma yoluyla bisiklet sürmeyi öğrenmek" davranışı yaşantı ve tekrar sonucu kazanılır:** Bu nedenle öğrenilmiş bir davranıştır.

C) **"Yemek kabı sallanınca heyecanlanmak" davranışı koşullanma yoluyla oluşur:** Yaşantı ürünü olduğu için öğrenmedir.

D) **"Sıcak sobaya dokunup bir daha dokunmamak" davranışı deneyim sonucu oluşan kalıcı bir değişikliktir:** Bu da öğrenmedir.

E) **"Kırmızı ışıkta durmayı alışkanlık hâline getirmek" tekrar ve pekiştirme ile kazanılır:** Bu nedenle öğrenilmiş bir davranıştır.

Cevap: B

2. Refleks ve içgüdüler her ikisi de **doğuştan gelen, öğrenmeye dayalı olmayan davranışlardır**; ancak yapı ve işleyiş bakımından farklılık gösterirler. **Refleks**, belirli bir uyarana karşı verilen **ani, otomatik ve basit tepkidir** (örneğin göze ışık tutulunca göz bebeğinin küçülmesi). Genellikle kısa sürelidir ve tek bir uyarana bağlıdır. **İçgüdü** ise doğuştan gelen fakat **birden fazla basamağı olan, daha karmaşık ve amaca yönelik davranış örüntüleridir** (örneğin yuva yapma, yavruyu koruma). İçgüdüler daha uzun süreli ve türün devamını da kapsayan işlevlere sahiptir.

Bu nedenle reflekslerin doğuştan, içgüdülerin ise sonradan öğrenildiğini söyleyen ifade yanlıştır. Soruda "temel farklılıklardan biri değildir" denildiği için bu yanlış ifade doğru seçenek olur. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Reflekslerin basit ve kısa; içgüdülerin ise ardışık ve karmaşık olması** doğru bir ayrımdır.

C) **Reflekslerin bireysel farklılık göstermemesi ve içgüdülerin tür genelinde benzer olması** her ikisinin de kalıtsal yönünü vurgular.

D) **Reflekslerin daha çok anlık hayatta kalma; içgüdülerin ise hem hayatta kalma hem türün devamına hizmet etmesi** doğru bir ayrımdır.

E) **İçgüdülerin daha uzun süreli ve amaçlı; reflekslerin ani ve kısa süreli olması** iki davranış arasındaki temel farklardan biridir.

Cevap: B

3. Miraç'ın piyano geçmişi sayesinde gitar öğrenirken notaları okuma, ritim tutma ve koordinasyon gibi becerilerde zorlanmaması, **önceden öğrenilmiş bilgilerin yeni öğrenmeyi kolaylaştırması** durumudur. Bu tür öğrenmede eski bilgi ve beceriler, yeni duruma uyum sağlamayı hızlandırır ve öğrenme sürecini destekler. Bu durum öğrenme psikolojisinde **olumlu aktarma** olarak adlandırılır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Üst bilişsel stratejiler:** Bu yaklaşım bireyin kendi öğrenmesini planlama ve denetlemesiyle ilgilidir; soruda vurgulanan durum önceki öğrenmenin etkisidir.

B) **Olumsuz aktarma:** Önceki öğrenmeler yeni öğrenmeyi zorlaştırır; burada tam tersine kolaylaştırma söz konusudur.

D) **Klasik koşullanma:** Davranışların uyarıcı-tepki bağıyla kazanılmasıdır; müzik becerilerinin aktarımı bu yolla açıklanamaz.

E) **Bilişsel çelişki:** Çatışma ve uyumsuzluk öğrenmeyi zorlaştırır; burada öğrenme süreci hızlanmıştır.

Cevap: C

4. Öğretmen, öğrencilere canlılar ve özellikleri hakkında bilgi verdikten sonra bu kavramları **benzerliklerine göre gruplayarak tablo oluşturma ve her gruba başlık verme** görevi vermektedir. Bu süreçte öğrenciler yalnızca bilgiyi hatırlamakla kalmaz; kavramlar arasında ilişki kurar, benzerlik ve farklılıkları analiz eder ve bunları anlamlı kategorilere ayırır. Bu durum, **kavramsal gruplandırma yapma ve üst düzey düşünme becerilerinin** kullanıldığını gösterir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Sıralama ve eşleme: Bu beceri daha çok verilen öğeleri belirli bir düzene koyma veya birebir eşleştirme ile ilgilidir; burada ise sınıflandırma ön plandadır.

C) Sayısal çözümleme ve hipotez oluşturma: Deneysel ve sayısal işlemler gerektirir; soruda böyle bir süreç yoktur.

D) Görsel dikkat ve motor planlama: Daha çok algısal ve fiziksel koordinasyon becerileriyle ilgilidir; bilişsel sınıflandırma süreci değildir.

E) Duyuşsal tepkileri düzenleme: Duyguların kontrolüyle ilgilidir; etkinlik bilişsel bir süreçtir.

Cevap: B

5. Ayşe Öğretmen'in matematik dersinde yaptırdığı problem çözme etkinlikleri, öğrencilerin **düşünme ve organize etme becerilerini geliştirmiştir**. Bir hafta sonra Türkçe dersinde öğrencilerin paragraf oluştururken daha sistematik ve mantıklı bir yapı kurmaları, bu becerilerin **farklı bir ders alanına taşındığını** göstermektedir. Yani matematikte kazanılan zihinsel beceriler, Türkçe dersindeki yazılı anlatıma aktarılmıştır. Bu durum, öğrenmenin **başka alanlara transfer edilebilmesi** özelliğini ifade eder. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Kalıcılık: Öğrenmenin zamanla devam etmesini ifade eder; burada vurgulanan durum aktarım, yani transferdir.

B) Güdülenme: Öğrencinin öğrenmeye yönelik isteğiyle ilgilidir; olayda motivasyon değil beceri aktarımı söz konusudur.

C) Yeni davranış kazanma: Öğrenmenin genel tanımıdır; soruda özel olarak öğrenmenin başka alana taşınması vurgulanmaktadır.

E) Bilişsel yükün azalması: Bilgi işleme sürecindeki zorlanmanın azalmasıdır; burada böyle bir durum yoktur.

Cevap: D

6. Öğretmen, okuma-yazma öğretimine başlamadan önce öğrencilerin **kalem tutma becerilerini ve harf farkındalıklarını gözlemlemekte**, ardından eksik ya da yetersiz oldukları alanlara göre bireysel çalışmalar planlamaktadır. Yani öğretim sürecini başlatmadan önce öğrencilerin **mevcut düzeylerini (hazırbulunuşluklarını)** belirlemekte ve buna uygun düzenleme yapmaktadır. Bu yaklaşım, öğrenmenin öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine bağlı olduğunu ve bu düzey dikkate alınmadan yapılan öğretimin etkili olmayacağını vurgular. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Pekiştirme sıklığının öğrenme üzerindeki etkisi: Davranışın ne sıklıkla pekiştirildiğiyle ilgilidir; burada değerlendirme ve düzeye göre planlama vardır.

B) Öğrenmenin zihinsel süreçlerle gerçekleştiği ilkesi: Bilişsel süreçlere vurgu yapar; soruda öncelik öğrencinin hazır düzeyinin belirlenmesidir.

C) Genelleme ve ayırt etme: Uyarıcılar arasındaki benzerlik ve farkları öğrenme sürecidir; burada böyle bir vurgu yoktur.

E) Olumsuz pekiştirme ve ceza: Davranış değiştirmeye yöneliktir; soruda böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

Cevap: D

7. Kerem, uzun yıllar Q klavyede yazı yazarak belirli bir **alışkanlık geliştirmiştir**. F klavyeye geçtiğinde ise bu eski alışkanlıklar devam etmiş, yeni tuş düzenine uyum sağlamasını zorlaştırmış ve sürekli hata yapmasına neden olmuştur. Yani daha önce öğrenilmiş davranışlar, yeni öğrenmeyi kolaylaştırmak yerine **zorlaştırmış ve alışkanlık çatışması oluşturmuştur**. Bu durum, eski öğrenmelerin yeni öğrenmeleri olumsuz etkilemesi olarak tanımlanan **olumsuz aktarmaya (transfer)** karşılık gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Pekiştireç eksikliği:** Öğrenmenin sürmesi için ödül ya da geri bildirimle ilgilidir; burada sorun eski alışkanlıkların yeni öğrenmeyi bozmasıdır.

C) **Düşük hazırbulunuşluk:** Bireyin öğrenmeye hazır olmamasıyla ilgilidir; Kerem yazma becerisine sahiptir, problem uyum sürecindedir.

D) **Kısa süreli bellek:** Bilginin geçici tutulmasıyla ilgilidir; burada uzun süreli öğrenilmiş alışkanlıkların etkisi söz konusudur.

E) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarıcıya benzer fakat farklı tepkilerin verilmesidir; burada ise eski öğrenmenin yeni duruma yanlış aktarılması söz konusudur.

Cevap: B

8. 3 yaş grubundaki bazı çocukların kalem tutmakta zorlanmasının nedeni, gelişim uzmanının da belirttiği gibi **kas gelişimlerinin henüz yeterli olmamasıdır**. Olgunlaşma ilkesine göre bazı beceriler, ancak organizma belirli bir biyolojik gelişim düzeyine ulaştığında kazanılabilir; bu düzeye ulaşmadan yapılan yoğun öğretim çabaları etkili olmaz. Bu nedenle öğretmenin yapması gereken, bu çocukları zorlamak yerine **olgunlaşma düzeylerine uygun alternatif etkinlikler sunmaktır**. Bu yaklaşım olgunlaşma ilkesine en uygun davranıştır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **"Evde yazı yazma ödevi vermek" düşüncesi gelişim düzeyi yetersizken zorlayıcı tekrar yaptırmayı içerir:** Olgunlaşma ilkesine aykırıdır.

B) **"Gözlemleyip raporlamak" süreci tanımlamaya yöneliktir:** Ancak doğrudan uygun öğretimsel düzenleme içermez.

C) **"Gruplandırıp eşit süre çalıştırmak" bireysel farklılıkları dikkate alsa da olgunlaşma yetersizliğini telafi etmez:** Süreyi eşitlemek uygun değildir.

D) **"Tüm çocuklara aynı hızda uygulamak" gelişim farklarını göz ardı eder:** Olgunlaşma ilkesine aykırıdır.

Cevap: E

9. Sena Öğretmen, dört işlem öğretimine geçmeden önce öğrencilerin **sayma, sayı tanıma ve temel işlem becerilerini ölçmüş** ve bazı öğrencilerin bu ön öğrenmelere yeterince sahip olmadığını fark etmiştir. Hazırbulunuşluk ilkesine göre yeni bir öğrenmenin sağlıklı gerçekleşebilmesi için **gerekli ön bilgi ve becerilerin tamamlanması gerekir**. Bu nedenle öğretmenin öncelikli yapması gereken, eksikliği olan öğrencileri doğrudan yeni konuya zorlamak değil; **bu eksiklikleri gidermeye yönelik destekleyici çalışmalar planlamaktır**. Küçük gruplar hâlinde yapılan hedefe yönelik etkinlikler, öğrencilerin hazır hâle gelmesini sağlar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **"Konuya doğrudan geçmek" düşüncesi hazırbulunuşluk eksikliğini göz ardı eder:** Bu yaklaşım öğrenmeyi zorlaştırır.

B) **"Sadece gözlemlemek ve not vermemek" süreci izler ancak eksikliği gidermeye yönelik müdahale içermez:** Bu nedenle yeterli değildir.

C) **"Herkese aynı ödevi vermek" bireysel farklılıkları dikkate almaz:** Hazırbulunuşluk ilkesine uygun değildir.

E) **"Programdan konu atlamak" öğretim hedeflerinden uzaklaşmaya neden olur:** Sorunu çözmez.

Cevap: D

10. Öğrencilerin okuma-yazmada zorlanmasının temelinde, anaokulu deneyiminin olmaması ve **ince motor becerilerinin yeterince gelişmemiş olması** yer almaktadır. Bu durum, öğrencilerin gerekli **ön becerilere (hazırbulunuşluk)** sahip olmadığını gösterir. Bu nedenle öğretmenin doğrudan okuma-yazma öğretimini zorlamak yerine, önce bu eksikliği gidermesi gerekir. **Kalem tutma ve çizgi çalışmaları gibi ön becerileri geliştiren etkinlikler**, öğrencilerin gelişim düzeyine uygun bir hazırlık sağlayarak öğrenmeyi kolaylaştırır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **"Zorlayarak süreci hızlandırmak" düşüncesi gelişim düzeyini göz ardı eder:** Öğrenmeyi zorlaştırır ve olumsuz etki yaratır.

B) **"Evde daha fazla tekrar yaptırmak" eksik temel becerileri doğrudan geliştirmez:** Sorunun kaynağına yönelik değildir.

C) **"Daha sık sınav yapmak" öğrenciyi motive etmekten çok kaygı oluşturabilir:** Gelişimsel eksikliği gidermez.

D) **"Bireysel farklılıkları göz ardı etmek" öğretimi etkisiz hâle getirir:** Hazırbulunuşluk ilkesine aykırıdır.

Cevap: E

11. Ket vurma, öğrenilmiş bilgilerin hatırlanması sırasında **bellek izlerinin birbirini bozması ve karıştırmasıdır**. İleriye ket vurma, **önceden öğrenilen bilgilerin sonradan öğrenilen bilgileri bozmasıdır**; geriye ket vurma ise **sonradan öğrenilen bilgilerin önceden öğrenilen bilgileri bozmasıdır**. Cemre'nin ilk durumda Almanca kelimeleri ("danke") Fransızca kelimelerin ("merci") yerine kullanması, eski bilginin yeniyi bozduğunu gösterir ve ileriye ket vurmadır. Cemre'nin Fransızcaya yoğunlaştıktan sonra Almanca kelimeleri hatırlamakta zorlanması ise yeni bilginin eskiyi bozduğunu gösterir ve geriye ket vurmadır. Bu nedenle doğru sıralama ileriye ket vurma – geriye ket vurmadır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Geriye ket vurma – ileriye ket vurma:** Kavramlar doğru olsa da sıralama ters verilmiştir.

B) **Anlamsal karışıklık – duyusal ketlenme:** Anlamsal karışıklık benzer anlamlı bilgilerin karışmasıdır; duyusal ketlenme algısal düzeyle ilgilidir. Soruda ise iki öğrenmenin birbirini bozması vardır.

D) **Kısa süreli bellek karışması – uzun süreli bellek silinmesi:** Burada bilgi silinmemiştir; sadece hatırlama sırasında bozucu etki vardır.

E) **Bellek aşırı yüklenmesi – bellek bastırması:** Aşırı yüklenme kapasiteyle, bastırma ise duygusal içerikle ilgilidir; sorudaki durum ket vurmadır.

Cevap: C

12. Bu araştırmada gözlenen durum, **öncelik ve sonralık etkisi (seri pozisyon etkisi)** ile açıklanır. **Öncelik etkisi**, listenin başındaki bilgilerin daha fazla tekrar edilip işlendiği için **uzun süreli belleğe aktarılması ve daha kalıcı olmasıdır**. **Sonralık etkisi** ise listenin sonundaki bilgilerin henüz unutulmadığı için **kısa süreli bellekte bulunması ve hemen hatırlanabilmesidir**.

İlk grupta son kelimelerin hatırlanması sonralık etkisini, ikinci grupta zaman geçtikten sonra baştaki kelimelerin hatırlanması ise öncelik etkisini göstermektedir. Bu da baştaki bilgilerin uzun süreli belleğe, sondaki bilgilerin ise kısa süreli belleğe bağlı olduğunu ortaya koyar.

Cevap: B

13. Ahmet'in ders öncesi hafif egzersiz yaptığında daha iyi öğrenmesi, buna karşılık yorgun ve geç kaldığı günlerde performansının düşmesi, öğrenmenin **uyarılmışlık düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu** göstermektedir. Ancak burada önemli olan nokta, uyarılmışlığın her zaman artmasının öğrenmeyi artırmaması; **çok düşük ya da çok yüksek uyarılmışlık yerine orta düzeyde uyarılmışlığın öğrenmeyi en çok desteklemesidir**. Egzersiz yaptığı günlerde Ahmet'in uyarılmışlık düzeyi optimal (orta) seviyeye çıkmakta ve öğrenmesi kolaylaşmaktadır; yorgun olduğu günlerde ise uyarılmışlık düşmekte ve performans gerilemektedir. Bu durum, orta düzey uyarılmışlığın öğrenmeyi en iyi şekilde desteklediğini gösterir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **"Uyarılmışlık öğrenmeyi etkilemez" düşüncesi yanlıştır:** Soruda performansın doğrudan değiştiği görülmektedir.

B) "Uyarılmışlık arttıkça öğrenme artar" düşüncesi eksiktir: Çok yüksek uyarılmışlık da performansı düşürebilir.

D) "Sadece egzersiz öğrenmeyi artırır" düşüncesi yanlıştır: Etkili olan egzersizin oluşturduğu uyarılmışlık düzeyidir.

E) "Sadece içerik zorluk düzeyi etkilidir" düşüncesi yanlıştır: Soruda içsel durum (uyarılmışlık) belirleyicidir.

Cevap: C

14. Öğretmen "kuşlar" kavramını yalnızca tanım vererek değil; **görseller, sesler, videolar, şiir ve öykü** gibi farklı yollarla sunmuştur. Bu durumda öğrenciler bilgiyi tek bir yoldan değil, **birden fazla duyu ve zihinsel süreç üzerinden belleğe kaydetmiştir**. Bu durum öğrenmede **kodlama çeşitliliği** olarak adlandırılır. Kodlama çeşitliliği, bilginin **farklı biçimlerde (görsel, işitsel, sözel, anlamsal vb.) işlenerek belleğe yerleştirilmesi** anlamına gelir ve bu çeşitlilik arttıkça bellek izi güçlenir, hatırlama kolaylaşır. Bu nedenle öğrenciler "kuşlar" kavramını daha net hatırlamıştır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) "Anlamsal benzerliğin düşük olması" hatırlamayı açıklamaz: Soruda sunum biçimi belirleyicidir.

B) "Çekici detaylar" dikkat çekebilir ancak asıl etki çoklu kodlamadır: Tek başına yeterli değildir.

C) "Dikkat süresinin uzaması" yardımcı olabilir ancak temel neden değildir: Bellek izini güçlendiren kodlama biçimidir.

E) "İşitsel belleğin üstünlüğü" söz konusu değildir: Birden fazla kanal birlikte kullanılmıştır.

Cevap: D

15. Cem Bey'in uygulamasında öğrenciler doğru cevap verdikçe **puan panosuna yıldız eklenmekte** ve belirli bir sayıya ulaşıldığında **ek oyun süresi gibi ödül** verilmektedir. Bu durumda istenen davranış (derse katılım) sonrasında **ödül verilerek davranışın artması sağlanmaktadır**. Bu, davranışın ardından hoş bir uyarıcı sunularak davranışın güçlendirilmesi anlamına gelir ve **olumlu pekiştirme** olarak adlandırılır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Olumsuz pekiştirme: İstenmeyen bir durumun ortadan kaldırılmasıyla davranışın artmasıdır; burada ödül eklenmektedir.

B) Ceza: İstenmeyen davranışı azaltmaya yöneliktir; burada davranış artırılmaktadır.

D) Sönme: Davranışın pekiştirilmemesi sonucu ortadan kalkmasıdır; burada tam tersine pekiştirme vardır.

E) Alışkanlık: Tekrar yoluyla öğrenmeyi ifade eder; burada belirleyici olan ödül temelli pekiştirmedir.

Cevap: C

1. Öğretmen, konuşan öğrencileri tahtaya kaldırarak onları **cezalandırdığını düşünmektedir**. Ancak öğrencilerin bu durumu eğlenceli bulması ve daha fazla konuşmaya başlaması, verilen tepkinin öğrenciler tarafından **olumsuz değil, aksine hoş ve dikkat çekici bir durum olarak algılandığını** gösterir. Yani öğretmenin "ceza" olarak uyguladığı durum, öğrenciler için **pekiştirici hâle gelmiş ve davranışı artırmıştır**. Bu nedenle amaçlananla ortaya çıkan sonuç çelişmiştir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) "Ceza etkili olmuş" ifadesi yanlıştır: Davranış azalmamış, artmıştır.

B) "Pekiştirme geçersizdir" ifadesi yanlıştır: Tam tersine pekiştirme etkisi oluşmuştur.

D) "Olumsuz pekiştirme" ifadesi uygun değildir: Burada istenmeyen bir durumun kaldırılması değil, hoş bir durumun eklenmesi söz konusudur.

E) "Model alma" açıklaması yetersizdir: Temel durum, cezanın pekiştiriciye dönüşmesidir.

Cevap: C

2. Sibel Hanım'ın uygulamasında öğrenciler kelime çalışmayı **ödül olduğu zaman yapmakta**, ödül olmadığında ise katılım ve motivasyon düşmektedir. Bu durum, davranışın **içsel bir istekten değil, dışsal pekiştiriciden (ödülden)** kaynaklandığını gösterir. Edimsel koşullanma açısından bu, öğrencilerin zamanla **ödüle bağımlı hâle gelmesi** ve ödül olmadığında davranışı sürdürmemesi anlamına gelir. Yani aşırı ve sürekli dışsal pekiştirme, davranışın içselleşmesini zorlaştırarak dışsal bağımlılık oluşturmuştur. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) "İçsel güdülenme" ifadesi yanlıştır: Öğrenciler ödül olmadığında çalışmamaktadır.

B) "Sürekli pekiştirme kalıcılığı sağlar" ifadesi eksiktir: Sürekli dışsal pekiştirme bağımlılık oluşturabilir.

C) "Aşırı pekiştirme içsel motivasyonu artırır" ifadesi yanlıştır: Tam tersine içsel motivasyonu zayıflatabilir.

E) "Sönme süreci tamamlanmıştır" ifadesi uygun değildir: Davranış tamamen ortadan kalkmamış, sadece ödüle bağlı hâle gelmiştir.

Cevap: D

3. Öğretmen yanlış cevap veren öğrencileri **söz hakkı vermeyerek ve sessiz kalmaya zorlayarak cezalandırmaktadır**. Bu durumda öğrenciler hata yapmaktan kaçınmak için yalnızca yanlış cevap vermeyi değil, **derse katılma davranışını da azaltmaya başlamıştır**. Yani ceza, sadece istenmeyen davranışı değil; onunla ilişkili olan istenen davranışı da baskılamıştır. Edimsel koşullanma açısından bu durum, **cezanın bastırıcı etkisi nedeniyle hedeflenen davranışın da ortadan kalkması** olarak açıklanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) "Davranış pekiştiği için yaygınlaşmıştır" ifadesi yanlıştır: Davranış artmamış, azalmıştır.

B) "Olumlu pekiştirme uygulanmıştır" ifadesi yanlıştır: Ödül değil, ceza söz konusudur.

C) "Ceza öğrenmeyi kalıcı artırmıştır" ifadesi yanlıştır: Ceza katılımı azaltmıştır.

E) "Sönme gerçekleşmiştir" ifadesi uygun değildir: Davranış pekiştirilmediği için değil, ceza nedeniyle bastırılmıştır.

Cevap: D

4. Ali Öğretmen, öğrencilerin **bireysel farklılıklarını dikkate almakta**, onların **kendi hızlarında öğrenmelerine fırsat tanımakta** ve özellikle **içsel motivasyonlarını desteklemeye odaklanmaktadır**. Ayrıca "Bugün ne öğrenmek istersiniz?" gibi sorularla öğrencilerin sürece katılımını artırmakta ve **duygularını rahatça ifade edebilecekleri güvenli bir ortam** oluşturmaktadır. Bu özellikler, öğrenmede bireyin kendini gerçekleştirmesine, duygularına ve içsel potansiyeline önem veren yaklaşımı yansıtır. Bu nedenle öğretmenin yaklaşımı **hümanist (insancıl) eğitim anlayışına** uygundur. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Davranışçı yaklaşım: Ödül-ceza ve gözlenebilir davranışlara odaklanır; burada içsel süreçler ön plandadır.

B) Yapılandırmacı yaklaşım: Öğrencinin aktif bilgi yapılandırmasını vurgular; ancak soruda özellikle duygular ve içsel motivasyon öne çıkmaktadır.

C) **Tepkisel sınıf yönetimi:** Sorunlara anlık tepki vermeye dayanır; burada planlı ve öğrenci merkezli bir yaklaşım vardır.

D) **Geleneksel yaklaşım:** Öğretmen merkezlidir; burada öğrenci merkezlilik hâkimdir.

Cevap: E

5. Beyza Öğretmen'in sınıfında öğrencilerin **karar süreçlerine katılması**, **duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi**, not vermek yerine **öz değerlendirme ve gelişime fırsat tanınması** ve sürekli olarak öğrencinin görüşünün sorulması, öğrenmenin merkezine öğrenciyi ve onun içsel gelişimini yerleştiren bir anlayışı göstermektedir. Bu yaklaşımda amaç, öğrencinin kendini tanıması, potansiyelini ortaya koyması ve **kendini gerçekleştirmesidir**. Bu nedenle bu sınıf ortamı öğrenci merkezli ve kendini gerçekleştirme odaklı yaklaşıma dayanır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Bilişsel gelişim basamaklarına göre öğretim:** Zihinsel gelişim düzeyine uygun öğretimi vurgular; burada duyuşsal ve öznel gelişim ön plandadır.

C) **Otomatik pekiştirme:** Davranışın ödül-ceza ile şekillendirilmesini ifade eder; soruda böyle bir vurgu yoktur.

D) **Model alma:** Gözlem yoluyla öğrenmeye dayanır; burada öğrencinin kendi ifadesi ve içsel süreci önemlidir.

E) **Ezbere dayalı başarı:** Bilgi tekrarına dayalıdır; burada bireysel gelişim ve ifade özgürlüğü vardır.

Cevap: A

6. Mehmet'in ilk başta uzun süre tek seferde çalışmasına rağmen unutması, toplu çalışmanın kalıcılığı düşürdüğünü göstermektedir. Öğretmenin önerdiği gibi çalışmayı zamana yayması ise bilgilerin daha iyi pekişmesini ve kalıcı olmasını sağlamıştır. Bu durum, öğrenmenin kısa aralıklarla tekrar edilerek zamana yayılması anlamına gelen **aralıklı öğrenme** ilkesidir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Öncelik etkisi:** Listenin başındaki bilgilerin daha iyi hatırlanmasıyla ilgilidir; burada çalışma düzeni söz konusudur.

B) **Parçalara bölerek öğrenme:** Konunun bölünmesiyle ilgilidir; soruda zaman dağılımı vurgulanmaktadır.

C) **Genel uyarılmışlık:** Dikkat ve uyanıklık düzeyiyle ilgilidir; burada tekrar zamanlaması önemlidir.

E) **Bütün hâlinde öğrenme:** Konunun tek parça hâlinde öğrenilmesini ifade eder; soruda bunun tersine yayarak öğrenme vardır.

Cevap: D

7. Cemil, teneffüslerde arkadaşlarının sohbetlerine katılmak istemekte ancak dışlandığını hissettiğini ifade etmektedir. "Sanki beni sevmiyorlar" şeklindeki ifadesi, onun temel olarak **bir gruba ait olma, kabul edilme ve sosyal bağ kurma ihtiyacının karşılanmadığını** göstermektedir. Danışman öğretmenin akran ilişkilerini güçlendirmeye yönelik çalışmalar planlaması da bu ihtiyaca yöneliktir. Bu nedenle Cemil'in yaşadığı durum, **ait olma ve kabul görme ihtiyacı** ile açıklanır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Başarı ihtiyacı:** Akademik ya da performans odaklıdır; soruda sosyal ilişkiler ön plandadır.

C) **Güç ve üstünlük arzusu:** Başkaları üzerinde etki kurma isteğidir; Cemil'in ifadesi buna işaret etmez.

D) **Dışsal ödüllendirme:** Ödül beklentisiyle ilgilidir; burada sosyal kabul ihtiyacı vardır.

E) **Özerklik:** Bağımsız hareket etme isteğidir; Cemil aksine gruba dâhil olmak istemektedir.

Cevap: B

8. Mert Bey'in öğrencilerine "değerli bir parçasınız" demesi, hata yaptıklarında yargılamadan süreci desteklemesi ve öğrencilerin kendi hedeflerini belirlemelerine fırsat tanıması, öğrenmede **bireyin kendini değerli hissetmesi ve sorumluluk alması** üzerinde durduğunu gösterir. Bu yaklaşım, insancıl eğitim anlayışında önemli olan **öz değer (kendilik değeri) ve bireyin kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu üstlenmesi** ilkesini destekler. Öğrenciler hem kendilerini kabul edilmiş hisseder hem de öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenir. Bu nedenle doğru seçenek **öz değer ve kişisel sorumluluğun gelişimi**dir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Başarı temelli yönetim:** Performans ve sonuç odaklıdır; burada süreç ve birey ön plandadır.

B) **Rekabet:** Öğrenciler arası yarışmayı vurgular; burada destekleyici ve kabul edici ortam vardır.

C) **Koşullu sevgi:** Başarıya bağlı kabulü ifade eder; öğretmen koşulsuz kabul göstermektedir.

E) **Tek tip hedefler:** Bireysel farklılıkları göz ardı eder; burada bireyselleştirme vardır.

Cevap: D

9. Ayda, kendini olduğu gibi ortaya koyamadığını ve başkalarının onu beğenmesine göre davrandığını ifade ederek **içsel yaşantısını ve çatışmasını dile getirmektedir**. Öğretmenin verdiği cevap ise onun sözlerini yargılamadan, olduğu gibi anlamaya çalışarak **duygusunu yansıtma ve anlamlandırma** içerir. Bu yaklaşımda öğretmen, öğrencinin öznel yaşantısına odaklanmakta ve onu empatik biçimde anlamaya çalışmaktadır. Bu durum insancıl Kuram'da **empatik anlayış ve bireyin öznel yaşantısına yönelme** ile açıklanır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Koşullu kabul:** Bireyin belirli davranışlara göre kabul edilmesidir; öğretmen koşulsuz ve anlayışlıdır.

C) **Dışsal ödüllendirme:** Davranışı pekiştirmeye yöneliktir; burada duygusal anlama vardır.

D) **Davranışçı modelleme:** Gözlem yoluyla öğrenmedir; bu durumla ilişkili değildir.

E) **Bilişsel çarpıtmaları düzeltme:** Düşünceleri değiştirmeye yöneliktir; burada duyguyu anlama ön plandadır.

Cevap: B

10. Başlangıçta müzik, öğrenciler için herhangi bir anlam taşımayan yani **nötr uyarıcıdır**; nötr uyarıcı, tek başına verildiğinde belirli bir tepki oluşturmayan uyarıcıdır. Öğretmen her derse başlarken bu müziği çaldıkça, müzik ile "derse başlama ve odaklanma" durumu arasında bağ kurulmuştur. Bu öğrenme sonucunda müzik artık **koşullu uyarıcı** hâline gelmiştir. Koşullu uyarıcı, başlangıçta nötr olup sonradan öğrenme yoluyla belirli bir tepkiyi ortaya çıkaran uyarıcıdır. Bu nedenle öğrenciler müziği duyduklarında otomatik olarak derse odaklanmaya başlamıştır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Koşulsuz tepki:** Doğuştan verilen otomatik tepkidir; burada öğrenilmiş bir tepki söz konusudur.

B) **Koşulsuz uyarıcı:** Doğuştan tepki oluşturan uyarıcıdır; müzik başlangıçta böyle değildir.

C) **Koşullu tepki:** Öğrenme sonucu ortaya çıkan tepkidir; müzik bir tepki değil uyarıcıdır.

D) **Genelleştirilmiş pekiştireç:** Farklı pekiştiricilerle ilişkilendirilmiş ödüllerdir; burada klasik koşullanma süreci vardır.

Cevap: E

11. Öğrenci, bir öğretmen tarafından sert şekilde uyarıldıktan sonra yalnızca o öğretmene değil, **başka öğretmenlerin bulunduğu ortamlarda da benzer kaygıyı yaşamaya başlamıştır**. Yani başlangıçta belirli bir uyarıcıya (o öğretmen) verilen tepki, zamanla benzer uyarıcılara (diğer öğretmenler) da yayılmıştır. Bu durum klasik koşullanma kapsamında **uyarıcı genellemesi** olarak adlandırılır. Uyarıcı genellemesi, bir uyarıcıya verilen tepkinin o uyarıcıya benzeyen diğer uyarıcılara da verilmesidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarıcıya farklı tepkiler verilmesidir; burada benzer uyarıcılara aynı tepki söz konusudur.

B) **Koşullu uyarıcı:** Öğrenme sonucu tepki oluşturan uyarıcıdır; soruda süreç genellemedir.

D) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında ayrım yapabilmektir; burada ayrım değil genelleme vardır.

E) **Olumsuz pekiştirme:** Davranışın istenmeyen durumun ortadan kalkmasıyla artmasıdır; burada kaygı tepkisi söz konusudur.

Cevap: C

12. Öğrencilerin ses efektini duyduklarında derse hazırlanma davranışı göstermesi, **koşullu tepki** ile açıklanır. **Koşullu tepki,** koşullu bir uyarıcıya (burada ses efekti) öğrenme süreci sonucunda verilen tepkidir. Bu örnekte öğrenciler önce zil sesine doğal olarak tepki verirken, zamanla benzer ses efektine de aynı hazırlık tepkisini vermeyi öğrenmişlerdir. Bu nedenle hazırlık davranışı koşullu tepkidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Koşulsuz uyarıcı:** Doğuştan tepki oluşturan uyarıcıdır; burada ses efekti sonradan anlam kazanmıştır.

C) **Pekiştirilmiş davranış:** Ödül-ceza yoluyla artan davranıştır; burada klasik koşullanma söz konusudur.

D) **Koşulsuz tepki:** Doğuştan verilen tepkidir; bu davranış öğrenilmiştir.

E) **Koşullu uyarıcı:** Öğrenme sonucu tepki oluşturan uyarıcıdır; soruda uyarıcı değil, tepki sorulmaktadır.

Cevap: A

13. Öğretmenin kavramları yalnızca tanımlamakla kalmayıp **örnekler vermesi, benzetmeler yapması, şemalar çizmesi ve öğrencilerden kendi cümleleriyle açıklama istemesi**, öğrencilerin yeni bilgileri mevcut bilgileriyle ilişkilendirmesini sağlar. Bu süreç **anlamlı kodlama (anlamlandırma)** olarak adlandırılır. Anlamlandırma, eski bilgi ile yeni bilgi arasında **doğal ve anlamsal bağlantılar kurulması**, bu sayede bilgilerin zihinde bütünleşmesi ve şemaların gelişmesidir. Bu nedenle öğrenme daha derin ve kalıcı hâle gelir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Koruma tekrarı:** Bilginin anlamlandırılmadan tekrar edilmesidir; burada anlam kurma vardır.

C) **Otomatik işleme:** Bilinçli çaba olmadan gerçekleşir; burada aktif zihinsel işlem vardır.

D) **Dışsal güdüleme:** Ödül-ceza ile ilgilidir; soruda bilişsel süreç vurgulanmıştır.

E) **Dolaylı pekiştirme:** Gözlem yoluyla öğrenmedir; burada bireyin aktif anlamlandırması söz konusudur.

Cevap: B

14. Öğretmenin ders sonunda öğrencilerden o gün öğrenilenleri **özetletmesi ve tekrar ettirmesi**, bilgilerin yalnızca geçici olarak tutulmasını değil, **işlenip kalıcı hâle getirilmesini** amaçlar. Bu süreçte bilgiler tekrar edilerek ve anlamlandırılarak **uzun süreli belleğe aktarılır**. Uzun süreli bellek, bilgilerin kalıcı olarak depolandığı bellek sistemidir ve tekrar–özetleme gibi işlemler bu aktarımı güçlendirir. Bu nedenle uygulama en çok uzun süreli belleği destekler. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Duyusal bellek:** Çok kısa süreli (anlık) kayıt yapar; soruda kalıcılık hedeflenmektedir.

B) **Kısa süreli bellek:** Bilgiyi geçici olarak tutar; öğretmenin amacı kalıcı öğrenmedir.

C) **Çalışma belleği:** Bilginin aktif olarak işlendiği alandır; ancak burada vurgulanan kalıcı depolamadır.

D) **Otomatik bellek:** Bilinçsiz süreçlerle ilgilidir; burada bilinçli tekrar vardır.

Cevap: E

15. Öğretmenin formülleri ezberletmek yerine **nasıl, nerede ve neden kullanıldığını problem çözme bağlamında açıklaması**, bilginin yüzeysel değil **anlamlandırılarak öğrenilmesini** sağlar. Bu tür öğrenmede bilgiler yalnızca geçici olarak tutulmaz; anlamlı ilişkiler kurularak **anlamsal belleğe aktarılır**. Anlamsal bellek, kavramlar, kurallar ve genel bilgiler gibi anlamlı içeriklerin depolandığı uzun süreli bellek türüdür. Bu nedenle bu öğretim stratejisi anlamsal belleği güçlendirir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Ezberleme:** Yüzeysel tekrar içerir; burada anlamlandırma vardır.

C) **Duyusal farkındalık:** Algısal süreçlerle ilgilidir; bilişsel anlamlandırma ön plandadır.

D) **Kısa süreli hafıza:** Geçici depolamadır; burada kalıcı öğrenme hedeflenir.

E) **Alışkanlık:** Tekrar yoluyla otomatikleşme ile ilgilidir; burada kavramsal anlama vardır.

Cevap: B

1. Cankat'ın aynı anda birden fazla bilgiyi zihninde tutup bunlar üzerinde işlem yapabilmesi, işleyen belleğin temel özelliğidir. İşleyen bellek, bilgiyi geçici olarak aktif biçimde tutan ve aynı anda işleyen bir sistemdir; özellikle karar verme ve problem çözme süreçlerinde kullanılır. Bu nedenle bu durum işleyen bellekle açıklanır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Duyusal bellek:** Anlık algısal kayıt yapar; burada aktif zihinsel işlem vardır.

B) **Anlamsal bellek:** Kavramsal bilgilerin depolanmasıyla ilgilidir; burada anlık işlem yapılmaktadır.

D) **Anısal bellek:** Yaşantıların hatırlanmasıdır; burada karşılaştırma ve değerlendirme vardır.

E) **İşlemsel bellek:** "Nasıl yapılır" bilgisi ve motor becerilerle ilgilidir; burada bilişsel karşılaştırma süreci vardır.

Cevap: C

2. Öğretmenin matematik stratejisini anlatırken **renkli kalemler kullanması ve işlem adımlarını yavaş, vurgulu şekilde tekrar etmesi**, öğrencilerin anlatılanlara odaklanmasını sağlamaya yöneliktir. Bandura'ya göre gözlem yoluyla öğrenmenin ilk aşaması **dikkat**tir; birey modele dikkat etmeden diğer süreçler (hatırda tutma, uygulama) gerçekleşmez. Bu nedenle öğretmenin yaptığı bu düzenlemeler dikkat sürecini desteklemektedir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Hatırda tutma:** Gözlenen bilginin zihinde saklanmasıdır; burada öncelik dikkat çekmedir.

B) **Uygulama:** Davranışın gerçekleştirilmesidir; öğretmen henüz modeli sunmaktadır.

D) **Öz yeterlik:** Bireyin kendine olan inancıdır; burada dikkat yönlendirme vardır.

E) **Dolaylı pekiştirme:** Başkalarının sonuçlarından öğrenmedir; bu durum söz konusu değildir.

Cevap: C

3. Öğrenci, arkadaşının öğretmen tarafından takdir edildiğini gördükten sonra aynı yöntemi kendi ödevine uygulamaktadır. Bu durumda öğrenci davranışı **kendi yaşantısıyla değil, başkasının aldığı ödülü gözlemleyerek** öğrenmektedir. Bandura'ya göre bu tür öğrenme, başkasının pekiştirilmesini gözlemleyerek davranışın benimsenmesi anlamına gelir ve **dolaylı pekiştirme** olarak adlandırılır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Edimsel koşullanma:** Davranışın doğrudan ödül-ceza ile şekillenmesidir; burada gözlem yoluyla öğrenme vardır.

B) **Doğrudan pekiştirme:** Bireyin kendi davranışının ödüllendirilmesidir; burada başkası üzerinden öğrenme vardır.

C) **İçsel güdülenme:** Bireyin kendi isteğiyle hareket etmesidir; burada modelin etkisi vardır.

D) **Öz düzenleme:** Bireyin kendi davranışını kontrol etmesidir; soruda gözlem yoluyla öğrenme vardır.

Cevap: E

4. Öğrencinin "Ben bu sunumu yapamam" şeklindeki ifadesi, belirli bir görevi yerine getirme konusunda **kendi kapasitesine yönelik inancını** yansıtır. Bandura'ya göre bireyin bir işi başarıp başaramayacağına dair kendi hakkındaki bu değerlendirmesi **öz yeterlik inancı** olarak adlandırılır. Bu nedenle öğrencinin kalabalık önünde konuşamayacağına inanması, öz yeterlik inancıyla doğrudan ilişkilidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Öz yargılama kapasitesi:** Bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesiyle ilgilidir; burada yeterlik inancı ön plandadır.

C) **Öngörü kapasitesi:** Geleceği planlama ve sonuçları öngörme ile ilgilidir; burada kendine güven söz konusudur.

D) **Sembolleştirme kapasitesi:** Bilgileri zihinsel sembollerle temsil etme sürecidir; bu durumla ilgili değildir.

E) **Öz düzenleme kapasitesi:** Davranışları kontrol etme ve yönlendirme ile ilgilidir; burada inanç düzeyi vurgulanmaktadır.

Cevap: B

5. Bandura'ya göre gözlem yoluyla öğrenmenin gerçekleşebilmesi için dört süreç **belirli bir sırayla** işler: önce birey modele **dikkat eder**, ardından gördüklerini **hatırda tutar**, daha sonra bu davranışı **uygular** ve son olarak davranışı sürdürmesi için **güdülenme** gerekir. Bu sıra **dikkat → hatırda tutma → uygulama → güdülenme** şeklindedir.

Dikkat: Bireyin modeli ve davranışı seçici biçimde fark etmesi ve odaklanmasıdır. Dikkat olmadan öğrenme süreci başlamaz.

Hatırda tutma: Gözlenen davranışın zihinde kodlanması ve saklanmasıdır. Birey, gördüğünü semboller veya imgelerle bellekte tutar.

Uygulama: Hatırda tutulan davranışın fiilen ortaya konmasıdır. Birey öğrendiğini davranışa dönüştürür.

Güdülenme: Davranışın yapılması ve sürdürülmesi için gerekli istektir. Ödül beklentisi, sonuçlar ya da içsel nedenler güdülenmeyi artırır.

Cevap: D

6. Öğrenciler, öğretmenin geç kalan öğrenciyi sınıf önünde uyarmasına tanık olduktan sonra kendileri derse zamanında gelmeye başlamıştır. Yani davranış değişikliği, **doğrudan yaşantı sonucu değil, başkasına uygulanan sonucun gözlemlenmesiyle** ortaya çıkmıştır. Bandura'ya göre bireylerin başkalarını gözlemleyerek yeni davranışlar öğrenmesi **gözlem yoluyla öğrenme** olarak adlandırılır. Bu nedenle durum bu kavramla açıklanır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Doğrudan koşullanma:** Bireyin kendi yaşantısıyla öğrenmesidir; burada başkasını gözlemleme vardır.

B) **Sönme:** Davranışın pekiştirilmemesi sonucu azalmasıdır; burada davranış artmıştır.

D) **Edimsel öğrenme:** Ödül-ceza yoluyla doğrudan öğrenmedir; burada dolaylı öğrenme vardır.

E) **İçsel güdülenme:** Bireyin kendi isteğiyle davranmasıdır; burada dışsal gözlem etkisi vardır.

Cevap: C

7. Öz yeterlik, bireyin belirli bir görevi başarıyla yapabileceğine dair **kendi kapasitesine yönelik inancıdır**. Bu inanç en güçlü şekilde, bireyin **kendi başarılarını fark etmesi ve "ben yapabiliyorum" deneyimi yaşamasıyla** gelişir. Öğrencinin kendi bireysel başarılarını görmesi, bu inancı doğrudan güçlendirir. Bu nedenle en uygun davranış, öğrencilerin bireysel başarılarını fark ettirmektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Model alma:** Başkalarını gözlemleyerek öğrenmeyi destekler; ancak doğrudan öz yeterliği oluşturmaz.

B) **Grup çalışması:** Sosyal etkileşimi artırır; öz yeterliğe dolaylı katkı sağlar.

C) **Pekiştireç verme:** Davranışı artırır; ancak öz yeterlikten çok dışsal motivasyonu etkiler.

D) **Sadece başarılıları sunma:** Diğer öğrencilerde yetersizlik algısı oluşturabilir; öz yeterliği zayıflatabilir.

Cevap: E

8. Öğretmenin öğrencilerine hedef belirleme, bu hedeflere ulaşmak için strateji geliştirme ve düzenli olarak kendini değerlendirme becerilerini kazandırması, öğrencilerin **kendi öğrenme süreçlerini planlama, izleme ve değerlendirme** becerisini geliştirmeye yöneliktir. Bu süreç, bireyin kendi davranışlarını ve öğrenmesini kontrol etmesi anlamına gelen **öz düzenleme becerisi** ile açıklanır. Bu nedenle öğretmenin uygulaması öncelikle öz düzenlemeyi destekler. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Dışsal motivasyon:** Ödül-ceza ile ilgilidir; burada bireyin kendi sürecini yönetmesi vardır.

C) **Öz yeterlik:** Kişinin yapabilme inancıdır; burada süreç yönetimi ön plandadır.

D) **Sosyal karşılaştırma:** Başkalarıyla kıyaslamadır; soruda bireysel değerlendirme vardır.

E) **Öngörü kapasitesi:** Geleceği tahmin etmeyi içerir; burada planlama ve izleme süreci vardır.

Cevap: B

9. Öğretmen, zor problemler karşısında vazgeçen öğrencilere geçmişte başardıkları durumları hatırlatarak onların **"ben yapabilirim" inancını yeniden güçlendirmeye** çalışmaktadır. Bandura'ya göre bireyin geçmiş başarı deneyimlerini hatırlaması, belirli bir görevi başarma konusundaki **öz yeterlik inancını** doğrudan artırır. Bu nedenle bu yaklaşım, öğrencilerin kendi kapasitelerine olan güvenini güçlendirmeye yöneliktir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Öz yargılama:** Bireyin davranışlarını değerlendirmesidir; burada yapabilme inancı vurgulanmaktadır.

B) **Öngörü:** Geleceğe yönelik tahmin ve planlamadır; burada geçmiş başarıya dayalı inanç vardır.

D) **Gözlem yoluyla öğrenme:** Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendi deneyimi ön plandadır.

E) **Duygusal farkındalık:** Duyguları tanıma ile ilgilidir; burada yeterlik algısı vardır.

Cevap: C

10. Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini **gelecekteki proje ya da mesleki hedeflerle ilişkilendirerek nasıl kullanacaklarını yazmalarını istemesi**, onların kendi yeteneklerini değerlendirip **geleceğe yönelik tahmin ve plan yapmalarını** sağlamaktadır. Bandura'ya göre bireyin davranışlarının olası sonuçlarını önceden düşünmesi ve buna göre yön belirlemesi **öngörü kapasitesi** olarak adlandırılır. Bu nedenle bu uygulama doğrudan öngörü kapasitesini geliştirmeye yöneliktir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Öz yeterlik inancı:** Yapabilme inancıdır; burada geleceği planlama ön plandadır.

B) **Anında geri bildirim:** Öğretmenin hemen dönüt vermesidir; soruda böyle bir durum yoktur.

D) **Doğrudan pekiştirme:** Davranışın ödül-ceza ile güçlendirilmesidir; burada bilişsel planlama vardır.

E) **Öz yargılama kapasitesi:** Bireyin kendi performansını değerlendirmesidir; burada geleceğe yönelik öngörü vardır.

Cevap: C

11. Öğrencilerin kendi yazılarını puanlaması ve ardından akran geri bildirimi alarak güçlü ve gelişime açık yönlerini fark etmesi, onların **kendi davranışlarını değerlendirip yargıya varmalarını** sağlamaktadır. Bu süreçte öğrenci, yaptığı çalışmanın sonucuna bakarak kendisi hakkında bir değerlendirme yapar ve bu davranışı sürdürüp sürdürmeye karar verir. Bu durum Bandura'ya göre **öz yargılama kapasitesi** ile açıklanır. Öz yargılama kapasitesi, bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesi, sonuçlarına göre kendisi hakkında yargıya varmasıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Dışsal güdülenme:** Ödül-ceza ile ilgilidir; burada içsel değerlendirme vardır.

C) **Model alma:** Başkalarını gözlemleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendini değerlendirmesi vardır.

D) **Dikkat:** Modele odaklanma sürecidir; burada değerlendirme süreci ön plandadır.

E) **Öz yeterlik inancı:** Yapabilme inancıdır; burada performansın değerlendirilmesi söz konusudur.

Cevap: B

12. Öz yeterlik inancı, bireyin bir işi başarabileceğine dair **kendi kapasitesine yönelik inancıdır** ve özellikle bireyin **kendi başarı deneyimleri, ilerlemesini fark etmesi ve baş etme becerileri** ile güçlenir. Buna karşılık başarıyı yalnızca en iyi öğrencilerle ilişkilendirmek, diğer öğrencilerde "ben yapamam" algısı oluşturur ve öz yeterliği zayıflatır. Bu nedenle öğretmenin kaçınması gereken uygulama budur. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Önceki başarıları hatırlatmak:** Öz yeterliği artırır çünkü geçmiş başarı deneyimleri en güçlü kaynaktır.

B) **Bireysel ilerlemeyi fark ettirmek:** Öğrencinin gelişimini görmesini sağlar ve öz yeterliği destekler.

C) **Zorluklarla baş etme yollarını öğretmek:** Başarı beklentisini artırır ve öz yeterliği güçlendirir.

E) **Strateji modellemek:** Öğrencinin nasıl başaracağını görmesini sağlar ve öz yeterliği destekler.

Cevap: D

13. Öz yargılama kapasitesi, bireyin **kendi davranışlarını değerlendirip güçlü ve gelişime açık yönleri hakkında yargıya varmasıdır**. Bu beceriyi geliştirmek için öğrencinin kendi performansını analiz etmesi gerekir. Öğrencilere güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini yazdırmak, onların kendi çalışmalarını değerlendirerek bilinçli bir yargıya ulaşmasını sağlar. Bu nedenle en uygun uygulama budur. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Otomatik geri bildirim:** Dışsal değerlendirmedir; öz yargılama gelişmez.

C) **Sadece öğretmenin değerlendirmesi:** Öğrenciyi pasif bırakır; öz değerlendirme yoktur.

D) **Çoktan seçmeli testler:** Yüzeysel ölçüm sağlar; derin değerlendirme içermez.

E) **Birbirleriyle kıyaslama:** Sosyal karşılaştırmadır; öz yargılamadan farklıdır.

Cevap: B

14. Elvan Öğretmen'in sorduğu sorular, öğrencilerin **kendi öğrenme süreçlerini düşünmelerini, kullandıkları stratejileri fark etmelerini ve gelecekte nasıl daha iyi yapabileceklerini planlamalarını** sağlar. Bu durum, bireyin kendi bilişsel süreçlerini izleme, değerlendirme ve düzenleme becerisi olan **üst biliş (metabiliş)** ile açıklanır. Üst bilişsel beceriler, "nasıl öğrendiğini bilme ve öğrenmeyi yönetme"yi içerir. Bu nedenle etkinliğin temel amacı üst bilişsel becerileri geliştirmektir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Öz saygı:** Kişinin kendine verdiği değerle ilgilidir; burada öğrenme sürecini analiz etme vardır.

B) **Duygusal zekâ:** Duyguları tanıma ve yönetme ile ilgilidir; burada bilişsel süreçler ön plandadır.

C) **Sosyal karşılaştırma:** Başkalarıyla kıyaslamadır; burada bireysel değerlendirme vardır.

D) **Akademik benlik algısı:** Kişinin akademik yeterliğine dair algısıdır; burada süreç farkındalığı vardır.

Cevap: E

15. Öğretmenin önce hikâye anlatması, ardından anahtar kavramları yazması ve öğrencilerden bu kavramları kendi cümleleriyle ifade etmelerini istemesi, bilginin **anlamlandırılarak ve farklı yollarla işlenmesini** sağlar. Bu tür işlemler, bilginin yüzeysel kalmayıp **uzun süreli belleğe etkili biçimde kodlanmasını** kolaylaştırır. Bilgi işleme kuramına göre anlamlandırma, örgütleme ve yeniden ifade etme gibi stratejiler, bilgilerin kalıcı olarak depolanmasını destekler. Bu nedenle uygulama, uzun süreli belleğe kodlama sürecini güçlendirmeye yöneliktir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Duyusal kayıt:** Anlık dikkatle ilgilidir; burada derin işlemleme vardır.

C) **Kısa süreli bellek:** Geçici tekrar söz konusudur; burada kalıcı öğrenme hedeflenir.

D) **Çalışma belleği kapasitesi:** Kapasite artırımı değil, etkili kodlama söz konusudur.

E) **Duyusal bilgiyi bastırma:** Unutmayı önleme bu şekilde gerçekleşmez; burada anlamlandırma vardır.

Cevap: A

1. Rana Öğretmen'in öğrencileri notla değil, **kendi öğrenme süreçlerine yönelik hedefler koyarak motive etmesi** ve onların her hafta **kendi gelişimlerini değerlendirmelerini istemesi**, öğrenmenin dışsal ödüllere değil **bireyin kendi içsel isteğine ve süreci yönetmesine** dayandığını gösterir. Bu yaklaşımda öğrenci, kendi öğrenmesini planlar, izler ve değerlendirir; yani **öz düzenleme becerisini kullanır** ve motivasyonu içseldir. Bu nedenle durum **içsel motivasyon – öz düzenleme** ile açıklanır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Dışsal motivasyon – ceza:** Not ve ceza temellidir; soruda içsel süreç vardır.

C) **Sosyal motivasyon:** Akran etkisi ön plandadır; soruda bireysel süreç vardır.

D) **İçsel motivasyon – pekiştireç:** Pekiştireç dışsal bir unsurdur; soruda ödül yoktur.

E) **Simgesel ödül sistemi:** Semboller gibi ödüllerle ilgilidir; soruda böyle bir sistem yoktur.

Cevap: B

2. Öğretmen her hafta bir öğrenciyi "haftanın kitap elçisi" yaparak onun kitap tanıtımı yapmasını ve arkadaşlarına öneride bulunmasını sağlamaktadır. Bu süreçte diğer öğrenciler, arkadaşlarının davranışını **gözlemleyerek** kitap okumaya yönelmekte ve bu davranışı benimsemektedir. Yani öğrenme, doğrudan ödül-ceza yoluyla değil, **modelin gözlemlenmesi yoluyla** gerçekleşmektedir. Bu durum sosyal öğrenme kuramı kapsamında **gözlem yoluyla öğrenme** ile açıklanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Davranışçı kuram – pekiştirme:** Ödül-ceza temellidir; burada model alma ön plandadır.

B) **Yapılandırmacı kuram:** Bireyin bilgiyi aktif olarak yapılandırmasını vurgular; burada gözlem etkisi vardır.

C) **Bilişsel kuram:** Zihinsel süreçlere odaklanır; soruda sosyal öğrenme vardır.

E) **Gestalt kuramı:** Kavrama ve bütünsel algı ile ilgilidir; bu durumla örtüşmez.

Cevap: D

3. Öğretmen, kurallara uygun davranan öğrencilere teşekkür ederek bu davranışı **ödüllendirmekte**, yani **olumlu pekiştirme** yapmaktadır. Olumlu pekiştirme, davranıştan sonra hoş bir uyarıcı verilerek o davranışın artmasını sağlamaktır. Aynı zamanda öğretmen, söz almadan konuşan öğrencilere dikkat göstermeyerek bu davranışı **pekiştirmemekte** ve zamanla azalmasına yol açmaktadır; bu durum **sönme** olarak adlandırılır. Sönme, bir davranışın pekiştirilmemesi sonucu giderek ortadan kalkmasıdır. Bu nedenle istenen davranış artarken, istenmeyen davranış azalmaktadır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Olumlu pekiştirme ve model alma:** Model alma yoktur.

B) **Olumsuz pekiştirme ve ceza:** Ceza uygulanmamaktadır.

C) **Ayırt edici uyarıcı ve tepkisel koşullanma:** Klasik koşullanma süreci yoktur.

E) **Aşamalı yaklaşım ve düzeltici geri bildirim:** Bu tür bir süreç yoktur.

Cevap: D

4. Öz düzenleme kapasitesi, bireyin **kendi davranışlarını planlama, izleme ve kontrol etme**, yani hedefe ulaşmak için sürecini **kendi içsel standartlarına göre yönetebilme** becerisidir. Öğretmenin görevleri küçük adımlara bölmesi ve öğrencilerin ilerlemelerini çizelgeyle takip etmelerini sağlaması, öğrencilerin ne yapacaklarına karar vermelerini, süreçlerini izlemelerini ve davranışlarını yönlendirmelerini sağlar. Böylece öğrenci kendi öğrenmesini aktif biçimde kontrol eder; bu da öz düzenleme kapasitesini doğrudan geliştirir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Düşük not verme:** Dışsal baskı oluşturur; bireyin kendi sürecini yönetmesini sağlamaz.

C) **Aileden yardım isteme:** Sorumluluğu dışarıya aktarır; öz düzenlemeyi zayıflatır.

D) **Hazır örnekler sunma:** Öğrenciyi pasif hâle getirir; kendi davranışını yönetmez.

E) **Gruplardan ayırma:** Öğrenme sürecini desteklemez; öz düzenleme gelişmez.

Cevap: B

5. Öğrenciler, popüler bir arkadaşlarının belirli davranışlar sergilediğinde öğretmen tarafından ödüllendirildiğini **gözlemlemekte** ve bu ödülün etkisiyle aynı davranışları yapmaya başlamaktadır. Bu durumda öğrenme, bireyin kendi yaşantısından değil, başkasının aldığı ödülü görerek gerçekleşmektedir. Bandura'ya göre başkasının pekiştirilmesini gözlemleyerek davranışın benimsenmesi **dolaylı pekiştirme** olarak adlandırılır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Olumlu pekiştirme: Bireyin kendi davranışının ödüllendirilmesidir; burada başkasının ödülü etkilidir.

C) Edimsel koşullanma: Doğrudan ödül-ceza yoluyla öğrenmedir; burada gözlem vardır.

D) Zihinsel prova: Davranışın zihinde canlandırılmasıdır; burada gözlem yoluyla öğrenme vardır.

E) Aşamalı yaklaşma: Davranışın kademeli olarak şekillendirilmesidir; bu durum söz konusu değildir.

Cevap: A

6. Öğrencilerin derse katılımı başlangıçta yıldız ve ödül gibi **dışsal pekiştiricilerle artırılmış**, ancak zamanla öğrenciler yalnızca ödül olduğunda katılım göstermeye başlamıştır. Bu durum, dışsal ödüllerin aşırı kullanımının bireyin kendi isteğine dayalı öğrenme motivasyonunu zayıflatmasıyla açıklanır. Yani **dışsal güdüleme içsel motivasyonu baskılamıştır**. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Doğrudan öğretim yaklaşımı: Öğretim yöntemiyle ilgilidir; motivasyon süreci değildir.

B) İçsel güdülenmenin artması: Tam tersine içsel motivasyon azalmıştır.

C) Pekiştirmenin kalıcılığı artırması: Burada bağımlılık oluşmuştur, kalıcılık değil.

E) Gözlem yoluyla öğrenme: Başkalarını izleyerek öğrenmedir; bu durumla ilgili değildir.

Cevap: D

7. Kerem, her gün aynı yolu kullanmasına rağmen yön bulmaya bilinçli olarak odaklanmamış, yani öğrenme amacıyla çaba göstermemiştir. Ancak zamanı geldiğinde yolu tek başına bulabilmesi, bu bilgilerin **farkında olmadan zihninde depolandığını** gösterir. Bu durum **gizil öğrenme** ile açıklanır. Gizil öğrenme, bireyin farkında olmadan, pekiştirme olmadan edindiği ve ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkan öğrenmedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Edimsel koşullanma: Ödül-ceza ile öğrenmedir; burada böyle bir durum yoktur.

B) Dolaylı pekiştirme: Başkalarının ödüllerini gözlemleyerek öğrenmedir; söz konusu değildir.

C) Model alma: Başkasını bilinçli taklit etmedir; Kerem bilinçli öğrenmemiştir.

D) İçgörü: Ani kavrayışla çözüm bulmadır; burada süreç farkında olmadan gerçekleşmiştir.

Cevap: E

8. Melis'in sınavdan hemen önce duyduğu formülü **kısa süreli olarak zihninde tutup kısa bir süre sonra unutması**, bilginin kalıcı olarak depolanmadığını gösterir. Bu durum **kısa süreli bellek** ile açıklanır. Kısa süreli bellek, bilgiyi **20–30 saniye kadar geçici olarak tutan**, kapasitesi sınırlı (yaklaşık 7±2 birim) olan ve tekrar edilmezse hızla unutulan bir bellek sistemidir. Bu belleğin temel görevi, bilgiyi kısa süreli tutmak ve gerektiğinde kullanmaktır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Uzun süreli anlamsal bellek: Bilgilerin kalıcı olarak depolandığı bellektir; kapasitesi sınırsızdır ve formüller normalde burada tutulur. Ancak Melis bilgiyi kalıcı öğrenmemiştir.

B) İşlemsel bellek: "Nasıl yapılır" bilgisiyle ilgilidir (örneğin bisiklet sürmek); beceriler ve otomatik davranışlar bu bellekte yer alır.

D) Anısal bellek: Kişisel yaşantıların (ne, nerede, ne zaman) saklandığı bellektir; burada olay değil bilgi tutulmuştur.

E) Duyusal bellek: Çok kısa süreli (milisaniyelik) algısal kayıt yapar; Melis'in durumu bundan daha uzun sürmüştür.

Cevap: C

9. Baba, Derin'in bisiklet sürme becerisini **basitten zora doğru aşamalara bölerek** öğretmekte ve her başarılı adımı **pekiştirerek** bir sonraki basamağa geçirmektedir. Davranış, küçük adımlar hâlinde şekillendirilmekte ve her adımda ödül verilerek hedef davranışa ulaşılmaktadır. Bu süreç **kademeli yaklaşma** yöntemidir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Doğrudan öğretim:** Anlatım ve açıklamaya dayanır; burada davranış aşamalı olarak şekillendirilmektedir.

C) **Model alma:** Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendi davranışı geliştirilmiştir.

D) **Sistematik duyarsızlaştırma:** Kaygıyı azaltmaya yöneliktir; burada beceri öğretimi vardır.

E) **Eşik yöntemi:** İstenmeyen bir **alışkanlığı ortadan kaldırmak** için kullanılır; uyarıcı tepki eşiğini aşmayacak şekilde yavaş yavaş artırılır. Soruda ise yeni bir davranış **pekiştirilerek kazandırılmaktadır.**

Cevap: A

10. Murat Bey'in uygulamasında içerik **küçük adımlara bölünmüş**, her adımda öğrenciye **hemen geri bildirim verilmiş**, doğru cevapta **bir sonraki adıma geçme**, yanlışta ise **aynı basamakta tekrar etme** sağlanmıştır. Ayrıca öğrenciler **kendi hızlarında ilerlemekte** ve her doğru yanıt **anında pekiştirilmektedir**. Bu özellikler; **küçük adımlar, aktif katılım, anında dönüt-düzeltme ve bireysel hız** ilkelerine dayanan **programlı öğretim** yönteminin temel özellikleridir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Yapılandırmacı öğrenme:** Öğrencinin bilgiyi aktif olarak yapılandırmasına dayanır; bu kadar sistematik basamaklandırma yoktur.

C) **Buluş yoluyla öğretim:** Öğrencinin keşfederek öğrenmesini içerir; burada yönlendirilmiş adımlar vardır.

D) **Proje tabanlı öğrenme:** Uzun süreli, ürün odaklı çalışmaları içerir; burada aşamalı öğretim vardır.

E) **İş birliğine dayalı öğrenme:** Grup çalışmasına dayanır; burada bireysel ilerleme söz konusudur.

Cevap: B

11. Yiğit, yaptığı hamlelerin işe yarayıp yaramadığına bakarak **denemeler yapmakta, hatalı olanları bırakıp başarılı olanları seçerek ilerlemektedir**. Bu süreçte öğrenme ani bir kavrayışla değil, **tekrar eden denemeler ve sonuçlara göre davranışı değiştirme** yoluyla gerçekleşmektedir. Bu durum **deneme-yanılma yoluyla öğrenme**yi ifade eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Edimsel koşullanma:** Davranışın ödül-ceza ile şekillenmesidir; burada sistematik pekiştirme değil deneme süreci vardır.

B) **Tepkisel koşullanma:** Uyarıcı-tepki bağının kurulmasıdır; bu durumla ilgili değildir.

D) **Dolaylı öğrenme:** Başkalarını gözlemleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendi deneyimi vardır.

E) **İçgörüsel öğrenme:** Ani ve bütünsel kavrayışla çözüm bulmadır; burada aşamalı deneme süreci vardır.

Cevap: C

12. Öğretmen, Arda'nın yüzme davranışını **bir anda değil, küçük ve aşamalı basamaklara bölerek** öğretmektedir. Ayakları suya sokma, sığ alanda oturma, suyla oynama ve en son tamamen suya girme gibi adımlar belirlenmiş; her adım başarıldığında **övgü ve ödülle pekiştirme yapılmıştır**. Bu süreç, hedef davranışın **küçük adımlar hâlinde şekillendirilmesi** ilkesine dayanır. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Gözlem yoluyla öğrenme:** Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendi davranışı aşamalı geliştirilmiştir.

B) **Olumsuz pekiştirme:** Olumsuz bir durumun kaldırılmasıyla davranışın artmasıdır; burada ödül verilmiştir.

C) **Koşulsuz uyarıcı:** Klasik koşullanma kavramıdır; bu durumla ilgili değildir.

E) **Tersine koşullama:** Olumsuz duyguyu başka bir tepkiyle değiştirmedir; burada temel süreç davranışın şekillendirilmesidir.

Cevap: D

13. İrem'in bisiklet sürmeyi **hiç düşünmeden, otomatik biçimde yapabilmesi** işlemsel belleğe; ilk kez bisiklet sürmeyi denediği yaz tatilini, düşmesini ve babasının ona moral verdiği anları **yaşantı olarak hatırlaması** anısal belleğe; kardeşine bisikletin fren ve vites sistemini **bilgi olarak açıklaması** ise anlamsal belleğe karşılık gelir. Bu sıralama **işlemsel → anısal → anlamsal** şeklindedir. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

İşlemsel bellek (Prosedürel): "Nasıl yapılır" bilgisini içerir. Motor beceriler ve otomatikleşmiş davranışlar bu bellekte yer alır (bisiklet sürmek, araba kullanmak gibi). Bilinçli düşünme gerektirmez ve kolay kolay unutulmaz.

Anısal bellek (Epizodik): Kişinin yaşadığı olayları, zaman ve mekân bağlamıyla birlikte saklar. "Ne, nerede, ne zaman" sorularına cevap verir (ilk bisiklet denemesi, düşme anı gibi).

Anlamsal bellek (Semantik): Kavramlar, genel bilgiler, kurallar ve sistematik bilgiler bu bellekte tutulur. Kişisel yaşantıdan bağımsızdır (fren sistemi nasıl çalışır gibi bilgiler).

Cevap: E

14. Meryem'in ödül alması **her hafta belirli bir gün (cuma)** gerçekleşmektedir ve bu süre dolduğunda, eğer ödevleri tam ise pekiştirme verilmektedir. Yani pekiştirme **baştan belli olan sabit zamanlarda yapılmaktadır**. Bu durum **sabit aralıklı pekiştirme**ye örnektir. Sabit aralıklı tarifelerde bireyler genellikle **pekiştirme zamanı yaklaştıkça davranışı artırır**; Meryem'in cuma günü derslere daha çok odaklanması bunun tipik göstergesidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Sabit oranlı:** Belirli sayıda davranıştan sonra ödül verilir. Örnek: 10 soru çözen öğrenciye ödül verilmesi.

C) **Değişken oranlı:** Belirsiz sayıda davranıştan sonra ödül gelir. Örnek: Kumar makineleri (kaç denemede kazanılacağı belli değildir).

D) **Değişken aralıklı:** Pekiştirme zamanı belirsizdir. Örnek: Öğretmenin habersiz yaptığı yoklamalar.

E) **Sürekli pekiştirme:** Her doğru davranış ödüllendirilir. Örnek: Her doğru cevaba yıldız verilmesi.

Cevap: B

15. Zeynep Hanım'ın uygulamasında ödül, **belirli bir kitap sayısına sabit biçimde bağlı değildir**; bazen 2 kitapta bir, bazen 4 kitapta bir, bazen de üst üste verilmektedir. Yani pekiştirme, **davranış sayısına bağlıdır ama bu sayı değişkendir ve öngörülemezdir**. Bu durum **değişken oranlı pekiştirme** tarifesine karşılık gelir. Bu tarifede birey, ödülün kaçıncı davranışa geleceğini bilmediği için davranışı **yüksek ve sürekli bir tempoda sürdürür** (kumarda olduğu gibi). **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Sabit oranlı:** Belirli sayıda davranıştan sonra ödül verilir. Örnek: Her 3 kitapta bir ödül.

B) **Sabit aralıklı:** Belirli zaman aralıklarında ödül verilir. Örnek: Her hafta yapılan ödüllendirme.

D) **Değişken aralıklı:** Ödülün zamanı belirsizdir, davranış sayısına bağlı değildir. Örnek: Öğretmenin rastgele zamanlarda yoklama yapması.

E) **Artan oranlı:** Ödül için gereken davranış sayısı giderek artar. Örnek: Önce 2 kitap, sonra 5 kitap, sonra 10 kitapta ödül verilmesi.

Cevap: C

1. **I.** Cemre'ye **her hafta sonu** harçlık verilmesi, pekiştirmenin **belirli zaman aralıklarına bağlı** olduğunu gösterir. Bu durum **sabit aralıklı** pekiştirmedir (örnek: maaşın her ay verilmesi).

II. Ece'nin **her üçüncü davranıştan sonra** ödül alması, pekiştirmenin **belirli sayıda davranışa bağlı** olduğunu gösterir. Bu durum **sabit oranlı** pekiştirmedir (örnek: her 3 doğruya ödül).

III. Arda'nın **rastgele günlerde** ödül alması, pekiştirmenin **zamanının belirsiz** olduğunu gösterir. Bu durum **değişken aralıklı** pekiştirmedir (örnek: habersiz yoklamalar).

Sıralama **sabit aralıklı – sabit oranlı – değişken aralıklı** şeklindedir.

Cevap: A

2. **I.** Öykü'nün **her cuma günü** ödül alması, pekiştirmenin **belirli zaman aralıklarına bağlı** olduğunu gösterir. Bu nedenle **sabit aralıklı** pekiştirmedir (örnek: haftalık ödül).

II. Berat'ın ödülü **bazen 2, bazen 5 doğru cevapta bir alması** ve bunu önceden bilememesi, pekiştirmenin **davranış sayısına bağlı ama değişken** olduğunu gösterir. Bu nedenle **değişken oranlı** pekiştirmedir (örnek: kumar makineleri).

III. Duru'nun **her 3 ödevde bir** ödül alması, pekiştirmenin **belirli sayıda davranışa bağlı** olduğunu gösterir. Bu nedenle **sabit oranlı** pekiştirmedir (örnek: her 3 doğruya ödül).

Sıralama **sabit aralıklı – değişken oranlı – sabit oranlı** şeklindedir.

Cevap: A

3. Bandura'nın **karşılıklı belirleyicilik** ilkesi, davranışın bireysel faktörler, davranış ve çevre arasındaki **karşılıklı etkileşimle** oluştuğunu ifade eder. Örneğin derste kendine güvenen bir öğrenci daha çok söz alır, öğretmen onu destekledikçe öz güveni artar ve bu süreç karşılıklı olarak birbirini etkiler. Bu nedenle doğru seçenek **E seçeneğidir.**

A) Davranışın yalnızca çevre tarafından belirlendiğini savunduğu için, bireyin çevreyi de etkilediği karşılıklı etkileşim durumunu açıklayamaz.

B) Davranışı sadece biyolojik ve genetik etkenlere bağladığı için, çevresel ve davranışsal etkileşimi dışladığından uygun değildir.

C) Öğrenmeyi sadece ödül-ceza ile açıkladığı için, bilişsel ve sosyal etkileşim boyutunu kapsamaz.

D) Çevrenin tek yönlü belirleyici olduğunu ileri sürdüğü için, bireyin aktif rolünü ve karşılıklı etkileşimi göz ardı eder.

Cevap: E

4. **I.** Baran'ın daha önce iğne yapan hemşireden korkması ve şimdi **beyaz önlük giyen tüm sağlık çalışanlarından çekinmesi**, korkunun benzer uyarıcılara yayılmasıdır. Bu durum **uyarıcı genellemesi**dir. Uyarıcı genellemesi, başlangıçta tepki verilen bir uyarıcıya benzer diğer uyarıcılara da aynı tepkinin verilmesidir.

II. Defne'nin uyarıldıktan sonra yalnızca ellerini yüzüne kapatmakla kalmayıp **ağlama, sınıftan çıkma ve öğretmenden kaçınma gibi farklı tepkiler geliştirmesi**, aynı uyarana karşı tepkilerin çeşitlenmesidir. Bu durum **tepki genellemesi**dir. Tepki genellemesi, aynı uyarana karşı farklı ama benzer tepkilerin ortaya çıkmasıdır.

Bu nedenle sıralama **uyarıcı genellemesi – tepki genellemesi** şeklindedir.

B) Tepki genellemesi – uyarıcı genellemesi sıralaması verilmiştir; sorudaki durumların sırası buna uygun değildir.

C) Ayırt etme, bireyin benzer uyarıcılar arasında ayrım yaparak yalnızca belirli uyarıcıya tepki vermesidir; kademeli yaklaşma ise davranışın basitten zora doğru aşamalarla her aşamada pekiştirilerek öğretilmesidir. Soruda bu süreçler yoktur.

D) Sönme, pekiştirilmeyen davranışın zamanla azalıp kaybolmasıdır. Kaçınma davranışı ise bireyin olumsuz bir durumdan uzak durmasıdır. Soruda davranış azalması değil genelleme vardır.

E) Davranışta kontrast, bir ortamda pekiştirilen davranışın başka bir ortamda farklılaşmasıdır; bu durum sorudaki genelleme süreçlerini açıklamaz. Tepki genellemesi ise yalnızca ikinci durumu kapsar, birinciyi açıklamaz.

Cevap: A

5. Çocuğa **her gün diş fırçalama sonrası çıkartma verilmesi**, davranışın **sürekli pekiştirme** ile güçlendirildiğini gösterir. Sürekli pekiştirmede davranış hızlı öğrenilir; ancak pekiştirme kesildiğinde davranış **dayanıksızdır ve hızla sönebilir**. Çocuğun çıkartma verilmediğinde öfke göstermesi ve ertesi gün davranışı bırakması bu durumu açıkça yansıtır. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) Sürekli pekiştirmenin sönmeyi geciktirdiği ifadesi yanlıştır; tam tersine pekiştirme kesildiğinde davranış hızlı söner.

B) Bu pekiştirme biçimi içsel motivasyonu desteklemekten çok dışsal ödüle bağımlılık oluşturur.

D) Değişken aralıklı pekiştirme, davranışı daha dirençli kılar; sürekli pekiştirme daha zayıf kalır.

E) Zaman temelli pekiştirme bu durumun temel açıklaması değildir; burada önemli olan sürekli pekiştirmedir.

Cevap: C

6. Merve'nin köpeği, "otur" komutunda ödül aldığı için bu komuta tepki vermeyi sürdürürken, "yat" komutunda ödül almadığı için bu davranışı zamanla bırakmaktadır. Bu süreçte köpek, hangi davranışın pekiştirildiğini ve hangisinin edilmediğini **ayırt etmeyi öğrenmektedir**. Edimsel koşullanmadaki **ayırt etme**, bireyin yalnızca pekiştirilen uyarıcıya/komuta tepki verip diğerlerine tepki vermemesi durumudur. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada tam tersi bir ayrım vardır.

B) **Pekiştirme:** Davranışı artırma sürecidir; burada seçici tepki söz konusudur.

C) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın ortadan kalkmasıdır; bu durum kısmen var olsa da temel süreç ayırt etmedir.

E) **Kendiliğinden geri gelme:** Sönmüş davranışın bir süre sonra tekrar ortaya çıkmasıdır; burada böyle bir durum yoktur.

Cevap: D

7. Ödüller kesildiğinde köpeğin komutlara verdiği tepkilerin **azalarak ortadan kalkması**, edimsel koşullanmada **sönme**yi ifade eder. Sönme, bir davranışın pekiştirilmemesi sonucunda zamanla zayıflayıp tamamen ortadan kalkmasıdır. Ancak bir süre sonra, **herhangi bir pekiştireç verilmeden** köpeğe tekrar komut verildiğinde bazı tepkilerin yeniden ortaya çıkması, sönmüş davranışın kısa süreli geri dönmesi anlamına gelir ve bu durum **kendiliğinden geri gelme** olarak adlandırılır. Bu nedenle doğru cevap **C seçeneğidir.**

A) **Pekiştirme:** Davranışı artırmak için ödül verilmesidir; burada ödül kesilmiştir.

B) **Sönme:** Davranışın pekiştirilmemesi sonucu azalması ve ortadan kalkmasıdır; ancak soruda bunun ardından yeniden ortaya çıkma vurgulanmıştır.

D) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; bu durumla ilgili değildir.

E) **Ayırt etme:** Belirli uyarıcıya tepki verip diğerlerine vermemektir; burada böyle bir ayrım yoktur.

Cevap: C

8. Ahmet'in sunumları başlangıçta alkışla **pekiştirilmiş**, bu da davranışın (sunum yapma isteği ve çabası) artmasını sağlamıştır. Ancak alkış (pekiştireç) ortadan kalkınca, davranış **zamanla azalmış ve sönmeye başlamıştır**. Bu durum, bir davranışın **devam etmesi için pekiştirmenin gerekli olduğunu** gösterir. Yani davranışın sürdürülmesinde temel belirleyici **pekiştirme**dir. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Genelleme:** Benzer durumlara aynı tepkinin verilmesidir; burada böyle bir durum yoktur.

C) **Kendiliğinden geri gelme:** Sönmüş davranışın pekiştireç olmadan tekrar ortaya çıkmasıdır; burada davranış azalmaktadır.

D) **Edimsel şartlanma:** Genel kuramdır; soruda özel olarak pekiştirmenin rolü vurgulanmaktadır.

E) **Sönme:** Davranışın azalmasını açıklar; ancak soru davranışın devamını sağlayan unsuru sormaktadır.

Cevap: A

9. Ayşe'nin yaşadığı durumda **kişisel faktörleri (stres, ruh hâli)**, **davranışları (çekingenlik, iş birliğinin azalması)** ve **çevresi (iş arkadaşlarının tutumları)** birbirini karşılıklı olarak etkilemektedir. Ayşe'nin ruh hâli davranışlarını değiştirirken, bu davranışlar çevrenin tepkisini değiştirmekte ve çevredeki değişim tekrar Ayşe'yi etkilemektedir. Bu döngü, Bandura'nın **karşılıklı belirlemecilik** ilkesini ifade eder. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Pekiştirme:** Davranışın ödül-ceza ile artmasıdır; burada karşılıklı etkileşim vardır.

B) **Gözlemsel öğrenme:** Başkalarını izleyerek öğrenmedir; bu durum söz konusu değildir.

C) **Duygusal tepki:** Sadece duygusal boyutu açıklar; burada üçlü etkileşim vardır.

E) **Model alma:** Başkalarını taklit etmeyi ifade eder; burada karşılıklı etkileşim ön plandadır.

Cevap: D

10. Cemile'nin elleri kuruduğunda krem kullanarak **rahatsız edici durumu ortadan kaldırması** ve bu rahatlamanın ardından aynı davranışı yüz kuruluğunda da sürdürmesi, davranışın **olumsuz bir durumun ortadan kalkmasıyla güçlenmesi** ile açıklanır. Bu süreç **olumsuz pekiştirme**dir. Olumsuz pekiştirme, bireyin hoş olmayan bir durumdan kurtulması sonucunda o davranışı tekrar etme eğiliminin artmasıdır. Bu nedenle doğru cevap **E seçeneğidir.**

A) **İçgörüsel öğrenme:** Ani kavrayışla çözüm bulmadır; burada önceki deneyime dayalı tekrar vardır.

B) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarana farklı tepkiler verilmesidir; burada aynı davranış sürdürülmektedir. Bu seçenek aldatabilir burada aynı uyarıcıya yönelik farklı tepkiler yoktur. El çatlamasına da yüz çatlamasına da yönelik olarak tek bir davranış olan krem sürme vardır.

C) **Ayırt etme:** Farklı uyarıcılara farklı tepkiler verilmesidir; burada aynı tepki uygulanmıştır.

D) **Deneme-yanılma:** Farklı davranışların denenmesiyle öğrenmedir; burada doğrudan önceki davranış sürdürülmüştür.

Cevap: E

11. **I.** Nil'in arkadaşının defterini yırtması sonrası öğretmenin yüksek sesle uyarması, davranışın ardından ortama rahatsız edici bir uyarıcının eklenmesidir. Bu durum **birinci tip cezadır.** Birinci tip ceza, davranışı azaltmak için ortama olumsuz bir uyarıcının eklenmesidir.

II. Ege'nin kural ihlali sonrası masa tenisi turnuvasından men edilmesi ise hoş bir etkinliğin ortamdan kaldırılmasıdır. Bu durum **ikinci tip ceza**dır. İkinci tip ceza, davranışı azaltmak için olumlu bir uyarıcının ortamdan çıkarılmasıdır.

Cevap: C

12. **I. durumda Mert için** daha önce öğrenilen Almanca bilgilerin, yeni öğrenilen İngilizce kelimeleri hatırlamayı zorlaştırması söz konusudur. Bu, eski öğrenmelerin yeni öğrenmeleri bozmasıdır ve **ileriye ket vurma**dır.

II. durumda Elif için yeni öğrenilen Fransızca bilgilerin, daha önce öğrenilen İtalyanca kelimeleri hatırlamayı zorlaştırması vardır. Bu da yeni öğrenmelerin eski öğrenmeleri bozmasıdır ve **geriye ket vurma**dır.

Olumsuz transfer: Önceki öğrenmelerin yeni öğrenmeleri zorlaştırmasıdır.

Olumlu transfer: Önceki öğrenmelerin yeni öğrenmeleri kolaylaştırmasıdır.

Çağrışımsal geçiş: Uyarıcılar arasında bağ kurularak öğrenmenin gerçekleşmesidir.

Bastırma: Kişinin rahatsız edici düşünce ve anıları bilinç dışına itmesidir.

Zincirleme öğrenme: Davranışların birbirine bağlı olarak sırayla öğrenilmesidir.

Kavrama: Bütünsel olarak ani anlayışla öğrenmedir.

Cevap: E

13. Linet'in başlangıçta siren sesine tepki vermesine rağmen, aynı uyarıcıya tekrar tekrar maruz kaldıkça tepkisinin giderek azalması söz konusudur. Bu durum **alışma** olarak adlandırılır. Alışma, organizmanın sürekli karşılaştığı bir uyarıcıya verdiği tepkinin zamanla azalmasıdır. Doğru cevap **E seçeneğidir.**

A) **Sönme:** Pekiştirilmeyen bir davranışın zamanla azalması ve ortadan kalkmasıdır. Bu soruda pekiştirmenin ortadan kalkması yoktur. Aksine aynı uyarıcının sürekli verilmesi vardır.

B) **Karşı koşullama:** Var olan tepkinin uyarıcısını değiştirerek tersinin oluşturulmasıdır. Soruda bu durum söz konusu değildir.

C) **Uyarıcı genellemesi:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir. Burada tepki azalması vardır.

D) **Duyarlılaşma:** Tekrarlanan uyarıcıya karşı tepkinin artmasıdır. Bu soruda tam tersi yaşanmıştır.

Cevap: E

14. Klasik koşullanma sürecinde **koşullu uyarıcı**, başlangıçta nötr olan ve tek başına tepki oluşturmayan uyarıcıdır; koşulsuz uyarıcı ile eşleştirildikten sonra tepki oluşturmaya başlar. Bu nedenle koşullu uyarıcının doğal olarak tepki doğurduğunu söyleyen ifade yanlıştır. Doğal tepkiyi oluşturan uyarıcıya koşulsuz uyarıcı denir.

B) Koşulsuz uyarıcı, organizmada doğal ve otomatik bir tepki oluşturur ifadesi doğrudur çünkü bu uyarıcı öğrenme olmadan tepki doğurur.

C) Koşullu uyarıcının, tepki doğurabilmesi için koşulsuz uyarıcıyla tekrar tekrar eşleştirilmesi gerekir ifadesi doğrudur çünkü koşullanma bu eşleştirme ile oluşur.

D) Koşullanma gerçekleştiğinde, artık koşulsuz uyarıcı olmadan da koşulsuz tepki ortaya çıkar ifadesi doğrudur çünkü koşullu uyarıcı tek başına benzer tepkiyi oluşturur.

E) Koşullu tepkiler, başlangıçta refleksif olan tepkilerle aynıdır ifadesi doğrudur çünkü koşullu tepki koşulsuz tepkiye benzer özellik gösterir.

Cevap: A

15. Kedinin doğru davranışı yaptığında ödül alması ve zamanla bu davranışı daha sık sergilemeye başlaması, Thorndike'ın **etki yasası** ile açıklanır. Etki yasasına göre, bir davranışın ardından **haz veren bir sonuç (pekiştireç)** gelirse, uyaran ile tepki arasındaki bağ güçlenir ve davranışın tekrar edilme olasılığı artar. Doğru cevap **C seçeneğidir.**

A) Hazırbulunuşluk: Organizmanın öğrenmeye hazır olma durumudur; soruda belirleyici olan hazır oluş değil, davranışın sonucudur.

B) Tekrar: Davranışın tekrar edilmesiyle bağın güçlenmesidir; ancak burada tekrarın nedeni ödüldür, temel ilke etki yasasıdır.

D) Çağrışımsal geçiş: Bir uyarıcıya verilen tepkinin, araya yeni bir uyarıcı sokularak başka bir uyarıcıya aktarılmasıdır; soruda böyle bir süreç yoktur.

E) Çağrışımsal zıtlık: Kurulan bağın ters yönde kurulmasının zor olmasıdır; örneğin ileri saymayı öğrenen birinin geriye saymakta zorlanması gibi. Soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: C

1. Bu soruda kısa süreli bellekle ilgili olan unutma durumu sorulmaktadır. Kısa süreli bellek, bilgiyi yaklaşık 20**–30 saniye boyunca** tutan; dikkat ve tekrar (zihinsel yineleme) ile sürdürülebilen bir bellek türüdür. Kantinde çay içerken kalemin masada unutulması, bilginin kısa süreli bellekte tutulmasına rağmen dikkat ve tekrar olmadığı için kaybolmasına örnektir; bu durum kısa süreli bellekle ilgilidir. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Paranın saklandığı yer daha önce öğrenilmiş ve uzun süreli bellekte depolanmış bir bilgidir; bu unutma uzun süreli bellekte meydana gelir.

C) Çok iyi tanınan komşunun adını hatırlayamamak, uzun süreli bellekte yer alan bilginin geri çağrılamamasıdır.

D) Sürekli alışveriş yapılan mağazanın adını hatırlayamamak, uzun süreli bellekteki bilginin geri getirilememesidir.

E) Uzun yıllar birlikte çalışılan arkadaşın adını hatırlayamamak, uzun süreli bellekteki bilgiye erişim sorunudur.

Cevap: B

2. Bu soruda **Thorndike'ın hangi öğrenme ilkesi** sorulmaktadır. "Tekin berberdir. İzzet kasaptır." cümlelerinde bitişiklik olmasına rağmen "berberdir" ile "İzzet" arasında anlamlı bir bağ kurulamamaktadır. Bu durum, **uyaranların anlamlı ve birbirine ait bir bütün oluşturmaması nedeniyle bağın zayıf kalmasını ifade eder; bu da ait olma ilkesidir. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Etki yasası: Davranışın sonucunda haz veren bir durum varsa bağ güçlenir; soruda sonuç veya pekiştirme yoktur.

C) Tepki analojisi: Benzer durumlara benzer tepkiler verilmesidir; burada benzerlikten doğan bir genelleme yoktur.

D) Tekrar yasası: Davranışın tekrar edilmesiyle bağın güçlenmesini ifade eder; soruda tekrar söz konusu değildir.

E) Çağrışımsal zıtlık: Kurulan bağın tersinin kurulmasının zor olmasıyla ilgilidir; soruda böyle bir durum yoktur.

Cevap: A

3. I. Tarkan'ın sattığı **her 5 tişörtte bir ek ödeme alması**, belirli sayıda davranıştan sonra pekiştirme verilmesini ifade eder; bu **sabit oranlı tarifedir.** Sabit oranlı tarifede pekiştirme, belirli sayıda tepki (davranış) sonrasında düzenli olarak verilir.

II. Aydın'ın ücretini **her hafta Pazar günü alması**, belirli zaman aralıklarına bağlı pekiştirmedir; bu **sabit aralıklı tarifedir.** Sabit aralıklı tarifede pekiştirme, eşit zaman aralıklarının sonunda verilir.

III. Güller Hanım'ın ödevleri **bazen Pazartesi bazen Perşembe günü kontrol etmesi**, zamanın düzensiz olduğu bir pekiştirmeyi ifade eder; bu **değişken aralıklı tarifedir.** Değişken aralıklı tarifede pekiştirme, öngörülemeyen zaman aralıklarında verilir.

IV. Merve Hanım'ın ücretini **bazen 500, bazen 750, bazen 1000 paketlemede alması**, davranış sayısının değişken olduğu bir durumu ifade eder; bu **değişken oranlı tarifedir.** Değişken oranlı tarifede pekiştirme, değişken sayıda tepki sonrasında verilir.

Cevap: A

4. Öğrencilerin metni anladığını kontrol etmesi, anlamadığı yerleri fark edip yeniden okuması ve gerektiğinde öğrenme stratejilerini değiştirmesi, kişinin **ne bildiğinin, ne kadar bildiğinin ve nasıl öğrendiğinin farkında olarak kendi bilişsel süreçlerini izleyip düzenlemesi** anlamına gelir; bu durum **üst biliş** kavramıdır. Üst biliş, kısaca **kişinin bilişine ilişkin bilgisi ve öğrenmeyi öğrenmesidir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Öz yeterlik: Bireyin bir işi başarabileceğine dair inancıdır; burada inanç değil bilişsel süreci izleme vardır.

C) Duygusal zekâ: Duyguları tanıma ve yönetme ile ilgilidir; bilişsel süreçleri denetleme içermez.

D) Bilişsel esneklik: Farklı durumlara uyum sağlama ve alternatif düşünme becerisidir; burada temel vurgu izleme ve düzenlemedir.

E) Bellek stratejileri: Bilgiyi kodlama ve hatırlamayı kolaylaştıran tekniklerdir; burada strateji kullanımı değil, stratejiyi izleme ve kontrol etme vardır.

Cevap: B

5. Öğrencilerin film hakkında tartıştıktan sonra filmde yer almayan sahneleri hatırladıklarını söylemeleri, **tartışma sürecinde birbirlerinin yorumlarından etkilenerek anıyı değiştirmeleri** anlamına gelir; bu durum **yeniden kurgulayıcı bellek** ile açıklanır. Yeniden kurgulayıcı bellek, bilgilerin olduğu gibi saklanmadığını; **bireyin beklentileri, inançları ve sosyal etkileşimleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek hatırlandığını** ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Prosedürel bellek:** Motor beceri ve alışkanlıkların saklandığı bellek türüdür; anıların değişmesiyle ilgili değildir.

C) **Kısa süreli bellek:** Bilginin kısa süre tutulmasıyla ilgilidir; burada hatırlamanın çarpıtılması söz konusudur.

D) **Semantik bellek:** Genel bilgiler ve kavramlar depolanır; yaşantıların yeniden yapılandırılmasıyla ilgili değildir.

E) **Duyusal bellek:** Uyarıcıların çok kısa süreli izlerini tutar; tartışma sonrası değişen hatırlamayı açıklamaz.

Cevap: B

6. Zeynep'in kelimeleri kütüphanede öğrenip farklı bir ortamda hatırlamakta zorlanması, **öğrenilen bilginin öğrenildiği ortamla birlikte kodlanması ve farklı ortamda ipuçlarının değişmesi** ile açıklanır; bu durum **kodlama özgüllüğü**dür. Kodlama özgüllüğü, bilginin **öğrenildiği bağlamla birlikte depolandığını ve aynı bağlam olduğunda daha kolay hatırlandığını** ifade eder. **Örneğin**, okulda sürekli gördüğün bir öğrenciyi okulda hemen tanırken, parkta gördüğünde bir an çıkaramayabilirsin. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Kodlama çeşitliliği:** Bilginin farklı ortamlarda öğrenilmesinin hatırlamayı kolaylaştırmasıdır. **Örneğin**, bir konuyu hem evde hem okulda hem arkadaşlarınla tartışarak öğrenmek hatırlamayı güçlendirir.

C) **Alışkanlık:** Tekrarlanan davranışların otomatikleşmesidir. **Örneğin**, her gün aynı saatte ders çalışmak zamanla düşünmeden yapılan bir davranışa dönüşür.

D) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır. **Örneğin**, derste konuşan bir öğrenciye artık tepki verilmezse davranış azalır.

E) **Çekici detay etkisi:** Dikkat çekici ama önemsiz bilgilerin öğrenmeyi zorlaştırmasıdır. **Örneğin**, ders sırasında anlatılan gereksiz ama eğlenceli bir hikâye ana konunun öğrenilmesini zorlaştırabilir.

Cevap: A

7. Davetiyede tek bir kelimenin parlak renk ve büyük puntoyla sunulması, **dikkat çekici bir unsurun diğer bilgilere göre daha iyi hatırlanmasına yol açmıştır**; bu durum **çekici detay etkisi** ile açıklanır. Çekici detay etkisi, **önemsiz ya da bağlam dışı olsa bile dikkat çeken unsurların daha iyi hatırlanmasına, diğer bilgilerin ise geri planda kalmasına neden olmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Kodlama özgüllüğü:** Bilginin öğrenildiği ortamla birlikte hatırlanmasıdır; burada bağlam değil dikkat çekicilik ön plandadır.

C) **Kodlama çeşitliliği:** Bilginin farklı ortamlarda öğrenilmesinin hatırlamayı artırmasıdır; soruda tek bir sunum vardır.

D) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; bellekle ilgili değildir.

E) **Alıştırma:** Tekrar yoluyla öğrenmenin güçlenmesidir; burada tekrar değil dikkat çekicilik etkilidir.

Cevap: B

8. Listede aynı kelimenin ("BAHÇE") farklı bağlamlarla (doğal ortam ve ders çalışma ortamı) ilişkilendirilerek kodlanması, **bilginin farklı ipuçlarıyla ve farklı bağlamlarda öğrenilmesi sayesinde daha iyi hatırlanmasını** sağlar; bu durum **kodlama çeşitliliği** ile açıklanır. Kodlama çeşitliliği, bilginin **birden fazla bağlam ve ipucuyla kodlanmasının hatırlamayı güçlendirdiğini** ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İşlemsel bellek:** Motor beceri ve alışkanlıkların saklandığı bellek türüdür; bağlam çeşitliliğiyle ilgili değildir.

C) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; bellek kodlamasıyla ilgili değildir.

D) **Gözlemsel öğrenme:** Başkalarını gözleyerek öğrenmedir; burada böyle bir süreç yoktur.

E) **Bellek sönmesi:** Bilginin zamanla kaybolmasıdır; soruda tam tersine hatırlama artmıştır.

Cevap: B

9. Bilgiyi bireyin kendisinin üretmesi ya da oluşturması, öğrenilen bilginin daha derin işlenmesini ve daha güçlü biçimde hatırlanmasını sağlar; bu durum **üretme etkisi** ile açıklanır. Üretme etkisi, öğrencinin bilgiyi pasif şekilde almak yerine **aktif olarak üretmesi (boşluk doldurma, örnek oluşturma, kendi cümlesiyle ifade etme gibi)** durumunda, bilginin daha anlamlı kodlanmasına ve uzun süreli bellekte daha kalıcı olmasına neden olur. Çünkü birey bu süreçte bilgiyi sadece görmez, **üzerinde düşünür, ilişkilendirir ve zihinsel olarak işler**. Bu da hatırlamayı belirgin biçimde artırır. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Pasif dinleme:** Bilginin sadece dinlenmesi yüzeysel işlemeye yol açar; üretme etkisi aktif katılım gerektirir.

B) **Sadece tekrar etme:** Mekanik tekrar derin işlemeye göre daha zayıf kalır; üretme etkisinde bilgi yeniden oluşturulur.

C) **Sadece görsel materyal:** Tek başına görsellik kalıcılığı garanti etmez; önemli olan bilginin aktif üretilmesidir.

D) **Aktarmama:** Bilgiyi paylaşmamak unutmayı etkileyebilir ancak üretme etkisinin temelini oluşturmaz.

Cevap: E

10. Şenol'a önerilen, her yeni terimi geçmiş yaşantılar ya da bilinen kavramlarla ilişkilendirmesidir; bu durum **yeni bilginin mevcut bilgilerle anlamlı bağlar kurularak öğrenilmesini** ifade eder ve **anlamsal çağrışım** ile açıklanır. Anlamsal çağrışım, bilginin **anlam temelli bağlantılar kurularak kodlanmasını ve bu sayede daha kolay hatırlanmasını** sağlar. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Üstbiliş:** Bireyin kendi bilişsel süreçlerini izleyip düzenlemesidir; burada izleme değil ilişkilendirme vardır.

B) **Kavram haritası:** Kavramlar arası ilişkilerin şematik olarak gösterilmesidir; soruda görsel düzenleme yoktur.

C) **Kavram kategorileri:** Bilgilerin benzer özelliklerine göre gruplandırılmasıdır; burada doğrudan ilişkilendirme söz konusudur.

E) **Dikkat:** Uyarıcıya odaklanma ile ilgilidir; burada anlamlı bağ kurma ön plandadır.

Cevap: D

11. Seda'nın tarih olaylarını evinin odalarına yerleştirerek zihninde canlandırması ve hatırlarken bu odalar arasında gezmesi, **bilgilerin zihinsel mekânlara yerleştirilerek hatırlanmasını** ifade eder; bu durum **yerleştirme yöntemi (loci yöntemi)** ile açıklanır. Yerleştirme, bilgilerin **tanıdık mekânlarla ilişkilendirilerek daha kolay hatırlanmasını sağlayan** bir bellek tekniğidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Gruplama:** Benzer bilgilerin kategorilere ayrılmasıdır; mekânsal yerleştirme yoktur.

B) **Anlamlandırma:** Bilginin anlamlı hâle getirilmesidir; burada mekân kullanımı ön plandadır.

D) **Tekrarlama:** Bilginin tekrar edilmesidir; zihinsel yerleştirme içermez.

E) **Ezberleme:** Anlamlandırmadan doğrudan öğrenmedir; burada aktif bir teknik kullanılmaktadır.

Cevap: C

12. Emre'nin öğrendiği kavramları günlük yaşamındaki deneyimlerle ilişkilendirmesi, **bilgiyi mevcut yaşantılarla anlamlı şekilde bağlayarak derinlemesine işlemesi** anlamına gelir; bu durum **genişletici tekrar** ile açıklanır. Genişletici tekrar, bilginin **mevcut bilgilerle ilişkilendirilerek anlamlandırılması ve bu sayede uzun süreli belleğe daha kalıcı biçimde aktarılmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Koruma tekrarı:** Bilginin yüzeysel biçimde tekrar edilmesidir; anlamlı ilişkilendirme içermez.

C) **Ezberleme:** Anlamlandırmadan öğrenmedir; burada derin işlemleme vardır.

D) **Otomatikleştirme:** Davranışın pratikle otomatik hâle gelmesidir; bellek aktarımı süreci değildir.

E) **Yerleştirme:** Bilginin zihinsel mekânlara yerleştirilmesidir; burada ilişkilendirme ön plandadır.

Cevap: B

13. Ahmet'in köpek gördüğünde korkup ağlaması, daha önce köpekle yaşanan olumsuz bir deneyim sonucu **köpeğin korku tepkisiyle eşleşmesi** ile oluşmuştur; bu durum **klasik koşullanma**dır. Klasik koşullanma, başlangıçta nötr olan bir uyarıcının başka bir uyarıcıyla eşleşerek otomatik bir tepki oluşturmasıdır. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) Buzlu yolda kaydıktan sonra dikkatli yürüme, yaşanan sonuca bağlı davranış değişikliğidir; bu **edimsel koşullanma**ya örnektir.

C) Yemek yedikten sonra mide ağrısı yaşanması, öğrenilmiş değil **fizyolojik bir tepkidir.**

D) Yüksek ses duyunca irkilme, öğrenilmemiş **doğuştan reflekstir.**

E) Spor yaptıktan sonra terleme, öğrenmeye değil **bedensel (fizyolojik) bir tepkiye** örnektir.

Cevap: A

14. Kahve makinesinin sesi başlangıçta ağız sulanması tepkisini oluşturmadığı için **nötr uyarıcıdır**; yani başlangıçta herhangi bir tepki oluşturmayan uyarıcıdır. Kahve kokusu doğal olarak ağız sulanmasına yol açtığı için **koşulsuz uyarıcıdır**; yani öğrenme olmadan tepki oluşturan uyarıcıdır. Zamanla ses ile koku eşleştiğinde, makinenin sesi tek başına da ağız sulanmasına yol açmaya başlar ve **koşullu uyarıcı hâline gelir**; yani öğrenme sonucu tepki oluşturan uyarıcıdır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

Cevap: B

15. Melisa'nın sunum sürecinde yaşadığı kaygı ile sınıf ortamının birlikte bulunması sonucu sınıfa karşı huzursuzluk geliştirmesi, **uyarıcı ile tepkinin birlikte sunulması sonucu aralarında bağ kurulmasıdır**; bu durum **bitişiklik** ile açıklanır. Bitişiklik, uyarıcıların **zamansal olarak yakın sunulmasıyla aralarında bağ kurulmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Habercilik:** Bir uyarıcının başka bir uyarıcının geleceğini haber vermesidir; burada bağ kurma ön plandadır.

C) **Pekiştirme:** Davranışın sonucuna bağlı olarak güçlenmesidir; klasik koşullanma ilkesi değildir.

D) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepkiler verilmesidir; burada böyle bir durum yoktur.

E) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada tek bir uyarıcıyla bağ kurulmuştur.

Cevap: B

1. Rüzgar'ın yemek kokusunu duyduğunda annesinin kendisini yemeğe çağıracağını beklemesi, **bir uyarıcının başka bir uyarıcının geleceğini haber vermesi** durumudur; bu süreç **habercilik** ile açıklanır. Habercilik, koşullanma sürecinde bir uyarıcının **yaklaşan diğer uyarıcı hakkında ipucu vermesi ve beklenti oluşturmasıdır. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Pekiştirme:** Davranışın sonucuna bağlı olarak güçlenmesidir; burada beklenti oluşumu söz konusudur.

B) **Bitişiklik:** Uyarıcıların birlikte sunulmasıyla bağ kurulmasıdır; burada asıl vurgu haber verme üzerinedir.

D) **Kendiliğinden geri gelme:** Söndürülmüş bir tepkinin bir süre sonra yeniden ortaya çıkmasıdır; soruda böyle bir durum yoktur.

E) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepkiler verilmesidir; burada beklenti söz konusudur.

Cevap: C

2. Sema'nın hastanede iğne olurken yaşadığı korku sonucu hastane kokusuna karşı korku geliştirmesi ve daha sonra hastanedeki zil sesi ile bu kokunun eşleşmesi sonucunda zil sesine de korku tepkisi vermesi, **koşullu bir uyarıcının başka bir nötr uyarıcıyla eşleşerek yeni bir koşullu uyarıcı oluşturmasıdır**; bu durum **ikinci derece koşullanma** ile açıklanır. İkinci derece koşullanma, daha önce koşullanmış bir uyarıcının, yeni bir uyarıcıyla eşleşerek **yeni bir koşullu tepki oluşturmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Edimsel koşullanma:** Davranışın sonucuna bağlı öğrenmedir; burada uyarıcı eşleşmesi vardır.

C) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarıcıya farklı tepkiler verilmesidir; burada yeni bir uyarıcıya tepki gelişmiştir.

D) **Kendiliğinden geri gelme:** Söndürülmüş tepkinin tekrar ortaya çıkmasıdır; soruda böyle bir süreç yoktur.

E) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepki verilmesidir; burada yeni uyarıcıya tepki oluşmuştur.

Cevap: B

3. Öğretmenin yeni kelimeleri öğretirken aynı anda yüksek sesli müzik çalması sonucunda öğrencilerin kelimeler yerine şarkıyı hatırlamaları, **iki uyarıcının birlikte sunulması durumunda daha baskın olanın öğrenilmesi ve diğerinin geri planda kalması** ile açıklanır; bu durum **gölgeleme**dir. Gölgeleme, iki nötr uyarıcının koşulsuz uyarıcı ile birlikte verildiğinde **daha dikkat çekici olanın koşullu hâle gelmesi, diğerinin ise yeterince öğrenilememesi** durumudur. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Pekiştirme:** Davranışın sonucuna bağlı olarak güçlenmesidir; burada uyarıcılar arası baskınlık söz konusudur.

C) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada öğrenme engellenmiştir.

D) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepki verilmesidir; burada bir uyarıcı diğerini bastırmaktadır.

E) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada baskın uyarıcı etkisi vardır.

Cevap: A

4. Ayşe'nin pilav yedikten sonra mide bulantısı ve kusma yaşaması sonucu pilava karşı tiksinme geliştirmesi, **belirli bir yiyeceğin olumsuz bir fizyolojik tepkiyle eşleşmesi** durumudur; bu süreç **olumsuz tat koşullanması** ile açıklanır. Olumsuz tat koşullanması, bir yiyeceğin **hasta olma gibi olumsuz bir yaşantıyla eşleşmesi sonucu o yiyeceğe karşı kaçınma tepkisi geliştirilmesidir. Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Edimsel koşullanma:** Davranışın sonucuna bağlı öğrenmedir; burada uyarıcı-tepki eşleşmesi vardır.

C) **Gölgeleme:** İki uyarıcı birlikte verildiğinde baskın olanın öğrenilmesidir; burada böyle bir durum yoktur.

D) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarıcıya farklı tepkiler verilmesidir; burada belirli bir yiyeceğe karşı tek bir tepki vardır.

E) **Pekiştirme:** Davranışın sonucuna bağlı güçlenmedir; burada kaçınma söz konusudur.

Cevap: A

5. Elvan'ın parçaları deneme yanılma sürecinden sonra bir anda doğru ilişkiyi kavrayarak montajı tamamlaması, **problemin çözümünü ani ve bütüncül şekilde fark etmesi** durumudur; bu süreç **içgörüsel öğrenme** ile açıklanır. İçgörüsel öğrenme, bireyin **parçalar arasındaki ilişkileri bir anda kavrayarak çözüme ulaşmasıdır. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Edimsel koşullanma:** Davranışın sonuçlarına bağlı öğrenmedir; burada ani kavrayış söz konusudur.

B) **Klasik koşullanma:** Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; problem çözme içermez.

D) **Alışkanlık:** Tekrarlanan davranışların otomatikleşmesidir; burada yeni bir çözüm keşfedilmiştir.

E) **Gizil öğrenme:** Farkında olmadan öğrenilen bilginin daha sonra ortaya çıkmasıdır; burada ani kavrayış ön plandadır.

Cevap: C

6. Hasan'ın cihazı kullanmayı bilmezken farklı tuşlara basarak denemeler yapması ve doğru tuş kombinasyonunu bulduğunda bu davranışı sürdürmesi, **davranışların sonuçlarına göre seçilmesi ve doğru olanın pekişerek devam etmesi** durumudur; bu süreç **deneme-yanılma yoluyla öğrenme** ile açıklanır. Deneme-yanılma öğrenmesi, bireyin **farklı davranışları deneyerek doğru olanı bulması ve bunu sürdürmesidir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **İçgörüsel öğrenme:** Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada aşamalı deneme süreci vardır.

C) **Klasik koşullanma:** Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; burada davranış-sonuç ilişkisi vardır.

D) **Edimsel koşullanma:** Davranışın sonuçlarına bağlı öğrenmedir; burada özel olarak deneme-yanılma süreci vurgulanmaktadır.

E) **Gölgeleme:** İki uyarıcıdan baskın olanın öğrenilmesidir; burada böyle bir durum yoktur.

Cevap: B

7. Cenap'ın kullanıcı adını aşamalı olarak "Cenap Yılmaz"dan "Cenap Yılmaz Kaan"a ve ardından "Cenap Kaan"a değiştirmesi sırasında, takipçilerin bu isimleri birbirine bağlayarak aynı kişiye ait olduğunu anlaması, **bir uyarıcıya verilen tepkinin araya yeni bir uyarıcı eklenerek başka bir uyarıcıya aktarılması** durumudur; bu süreç **çağrışımsal geçiş** ile açıklanır. Çağrışımsal geçiş, bir uyarıcı ile kurulan bağın **ara aşamalar yoluyla başka bir uyarıcıya aktarılmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada aşamalı geçiş vardır.

C) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepkiler verilmesidir; burada bağ kurulmaktadır.

D) **Gölgeleme:** İki uyarıcıdan baskın olanın öğrenilmesidir; burada böyle bir durum yoktur.

E) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada öğrenme devam etmektedir.

Cevap: B

8. Ediz'in kelimeleri alfabetik sırayla öğrenip bu sıraya göre doğru hatırlayabilmesine rağmen, aynı kelimeleri sondan başa doğru sıralarken zorlanması, **öğrenilen bağın ters yönde kurulmasının zor olması** durumudur; bu süreç **çağrışımsal zıtlık** ile açıklanır. Çağrışımsal zıtlık, bir öğrenmenin **ters yönde kullanılmasının güç olmasını** ifade eder. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Alıştırma:** Davranışın tekrar edilmesiyle bağın güçlenmesidir; burada tekrar değil yön değiştirme sorunu vardır.

C) **Çağrışımsal geçiş:** Bir uyarıcıyla kurulan bağın başka bir uyarıcıya aktarılmasıdır; burada böyle bir aktarım yoktur.

D) **Etki yayılması:** Pekiştirilen davranışın etkisinin ilgisiz diğer davranışlara da yayılmasıdır; burada böyle bir pekiştirme durumu yoktur.

E) **Hazırbulunuşluk kanunu:** Organizmanın öğrenmeye hazır olmasıyla ilgilidir; burada hazır oluş değil bağın yönü söz konusudur.

Cevap: B

9. Asya'nın arkadaşının eşyasını izinsiz almasına rağmen yaptığı resim nedeniyle övgü ve alkış alması, **doğru davranışla birlikte ortaya çıkan başka bir davranışın da pekiştirilmesine yol açmıştır**; bu durum **etkinin yayılması** ile açıklanır. Etkinin yayılması, pekiştirmenin yalnızca doğru davranışı değil, **onunla birlikte yapılan ilgisiz ya da yanlış davranışları da güçlendirmesi**dir. **Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada davranış güçlenmiştir.

B) **Olumsuz pekiştirme:** Olumsuz bir durumun ortadan kaldırılmasıyla davranışın artmasıdır; burada ödül vardır.

C) **Olumsuz aktarma:** Önceki öğrenmenin yeni öğrenmeyi zorlaştırmasıdır; burada böyle bir durum yoktur.

E) **Tepki genellemesi:** Aynı uyarıcıya farklı tepkiler verilmesidir; burada farklı davranışın pekişmesi söz konusudur.

Cevap: D

10. Ödevlerini yapan öğrencinin çabasından dolayı ödüllendirilmesi, **bir davranışın sonucuna bağlı olarak güçlenmesi** durumudur; bu süreç **edimsel koşullanma** ile açıklanır. Edimsel koşullanma, davranışların **pekiştirme ya da ceza yoluyla artırılması veya azaltılmasıdır. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) **Okul kurallarına uymayan öğrenciye kuralları anlatma:** Bilgilendirme ve açıklama söz konusudur; davranış-sonuç ilişkisi yoktur.

B) **Çekingen öğrenciye sorumluluk verme:** Destekleyici bir uygulamadır; doğrudan pekiştirme temelli öğrenme değildir.

C) **Veliyle program yürütme:** Planlama ve iş birliği sürecidir; öğrenme ilkesi değildir.

E) **Kantin düzenlemesi yapma:** Ortam düzenlemesidir; bireysel davranışın pekiştirilmesi yoktur.

Cevap: D

11. Çocukların önce ellerini suya değdirmeleri, sonra sabun kullanmaları ve en sonunda düzenli el yıkamaya ulaşmaları için her aşamanın ödüllendirilmesi, **hedef davranışa adım adım yaklaşan davranışların pekiştirilmesi** sürecidir; bu yöntem **kademeli yaklaşma** ile açıklanır. Kademeli yaklaşma, istenen davranışa ulaşıncaya kadar **ona giderek yaklaşan davranışların pekiştirilmesidir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Deneme yanılma yoluyla öğrenme:** Farklı davranışların denenerek doğru olanın bulunmasıdır; burada sistematik ilerleme vardır.

C) **Gözlem yoluyla öğrenme:** Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada pekiştirme ile aşamalı ilerleme vardır.

D) **Klasik koşullanma:** Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; burada davranışın şekillendirilmesi vardır.

E) **İçgörüsel öğrenme:** Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada aşamalı öğrenme söz konusudur.

Cevap: B

12. Köpeğin kapıyı açması, ardından bahçeye çıkması, topu bulması ve sahibine getirmesi gibi davranışları **belirli bir sırayla ve birbirine bağlı şekilde gerçekleştirmesi**, her adımın bir sonrakinin ön koşulu olmasıdır; bu durum **zincirleme** ile açıklanır. Zincirleme, **hiyerarşik olarak düzenlenmiş davranışların sırayla öğrenildiği, bir basamak yapılmadan diğerine geçilemeyen ve pekiştiricinin zincirin sonunda verildiği** öğrenme sürecidir. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Klasik koşullanma:** Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; burada ardışık davranışlar söz konusudur.

B) **Deneme yanılma:** Farklı davranışların denenerek doğru olanın bulunmasıdır; burada düzenli bir davranış zinciri vardır.

D) **Dolaylı pekiştirme:** Başkalarının davranışlarının sonuçlarını gözleyerek öğrenmedir; burada bireysel performans vardır.

E) **İçgörüsel öğrenme:** Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada aşamalı ve sıralı öğrenme vardır.

Cevap: C

13. Çalışanların kapı değişmesine rağmen eski kapıyı kullanmaya devam etmeleri, **daha önce sık tekrar edilen davranışın otomatikleşerek sürdürülmesi** durumudur; bu süreç **alışkanlık** ile açıklanır. Alışkanlık, bir davranışın **tekrarlar sonucu otomatik hâle gelmesi ve yeni duruma rağmen devam etmesidir. Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Alışma:** Sürekli maruz kalınan uyarıcıya verilen tepkinin azalmasıdır; burada davranış sürmektedir.

B) **Duyarsızlaşma:** Olumsuz uyarıcılara karşı tepkinin azaltılmasıdır; burada böyle bir süreç yoktur.

D) **Pekiştirme:** Davranışın sonuçlarına bağlı güçlenmesidir; burada otomatikleşme vardır.

E) **İçgörü:** Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada eski davranışın sürdürülmesi söz konusudur.

Cevap: C

14. Selin'in sınıfı düzenlediğinde öğretmeninden teşekkür alması sonrası yalnızca aynı davranışı değil, **benzer başka düzenleme davranışlarını da göstermeye başlaması**, **aynı uyarıcıya (öğretmenin varlığı/geri bildirimi) farklı ama benzer tepkiler verilmesi** durumudur; bu süreç **tepki genellemesi** ile açıklanır. Tepki genellemesi, öğrenilmiş bir davranışın **benzer yeni davranışlara genişlemesidir. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Ayırt etme:** Benzer uyarıcılar arasında farklı tepkiler verilmesidir; burada davranışlar genişlemektedir.

C) **Uyarıcı genellemesi:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada farklı davranışlar ortaya çıkmaktadır.

D) **Kendiliğinden geri gelme:** Söndürülmüş davranışın bir süre sonra yeniden ortaya çıkmasıdır; burada yeni davranışlar oluşmaktadır.

E) **Garcia etkisi:** Tat ile hastalık arasında kurulan koşullanmadır; burada böyle bir durum yoktur.

Cevap: B

15. Aysun Hanım'ın yalnızca oturma odasında kahve içmesi sonucu, bir süre sonra oturma odasına girdiğinde kahve yapma isteği hissetmesi, **belirli bir ortamın belirli bir davranışı başlatan ipucu hâline gelmesi** durumudur; bu süreçte oturma odası **ayırt edici uyarıcı** işlevi görür. Ayırt edici uyarıcı, belirli bir davranışın **hangi durumda ortaya çıkacağını işaret eden uyarıcıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) **Pekiştireç:** Davranışın sonucunda gelen ve davranışı güçlendiren uyarıcıdır; burada davranışı başlatan ipucu söz konusudur.

C) **Sönme:** Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada davranış ortaya çıkmaktadır.

D) **Genelleme:** Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada belirli bir ortama özgü durum vardır.

E) **Koşulsuz uyarıcı:** Doğuştan tepki oluşturan uyarıcıdır; burada öğrenilmiş bir ipucu söz konusudur.

Cevap: B

1. Davut'un okulda yüksek sesle konuştuğunda hemen uyarılması, evde ise aynı davranışa daha az tepki verilmesi sonucunda evde yüksek sesle konuşma davranışının artması, **farklı ortamlardaki pekiştirme/ceza koşullarına bağlı olarak davranışın bir ortamda azalırken diğerinde artması** durumudur; bu süreç **davranışta kontrast** ile açıklanır. Davranışta kontrast, bir ortamda davranışın bastırılmasının, başka bir ortamda **aynı davranışın artmasına yol açmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Alışma: Sürekli uyarıcıya maruz kalma sonucu tepkinin azalmasıdır; burada ortamlar arası fark vardır.

C) Duyarsızlaşma: Olumsuz uyarıcılara karşı tepkinin azaltılmasıdır; burada davranış artışı söz konusudur.

D) Sönme: Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada evde davranış artmaktadır.

E) Genelleme: Benzer uyarıcılara aynı tepkinin verilmesidir; burada farklı ortamlarda farklı davranış düzeyi vardır.

Cevap: B

2. Mehmet'in öğretmeni dinlerken aynı anda not alması, bilgileri kısa süreli olarak zihninde tutması, önceki bilgileriyle ilişkilendirerek anlamlandırması ve problem çözmede aktif olarak kullanması, **bilgiyi geçici olarak depolayıp aynı anda işleme sürecidir**; bu durum **işleyen bellek** ile açıklanır. İşleyen bellek, bilginin **kısa süreli tutulduğu ve eş zamanlı olarak işlendiği bilişsel sistemdir. Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) Duyusal bellek: Uyarıcıların çok kısa süreli izlerini tutar; aktif işlemleme yoktur.

B) Uzun süreli bellek: Bilgilerin kalıcı olarak depolandığı sistemdir; anlık işlemleme yapmaz.

C) Anlamsal bellek: Kavram ve genel bilgilerin depolandığı uzun süreli bellek türüdür; aktif işlem süreci değildir.

D) İşlemsel bellek: Motor beceri ve alışkanlıkların saklandığı sistemdir; bilişsel işlemleme içermez.

Cevap: E

3. İsmet'in maçlarda başarılı sonuçları kırmızı bilekliğiyle ilişkilendirmesi ve bu nedenle bilekliği takmaya devam etmesi, **gerçekte nedensel bir ilişki olmadığı hâlde iki durum arasında bağ kurmasıdır**; bu durum **batıl inanç** ile açıklanır. Batıl inanç, bireyin **rastlantısal olaylar arasında yanlış neden-sonuç ilişkisi kurmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Deneme yanılma: Farklı davranışların denenerek doğru olanın bulunmasıdır; burada yanlış ilişki kurma vardır.

C) Gözlem yoluyla öğrenme: Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada bireysel inanç söz konusudur.

D) İçgörüsel öğrenme: Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada yanlış çıkarım vardır.

E) Alışma: Sürekli uyarıcıya maruz kalma sonucu tepkinin azalmasıdır; burada davranış sürmektedir.

Cevap: B

4. Öğretmenin öğrencilere davranışları karşılığında yıldız verip bu yıldızların belirli sayıya ulaştığında ödüle dönüşmesi, **soyut bir sembolün (yıldızın) pekiştirici olarak kullanılmasıdır**; bu durum **sembolik pekiştirme (jeton ekonomisi)** ile açıklanır. Sembolik pekiştirme, doğrudan ödül yerine **sonradan ödüle dönüştürülebilen sembollerin kullanılmasıyla davranışın artırılmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Olumsuz pekiştirme: Olumsuz bir durumun ortadan kaldırılmasıyla davranışın artmasıdır; burada ödül verilmiştir.

C) Gözlem yoluyla öğrenme: Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada doğrudan pekiştirme vardır.

D) Klasik koşullanma: Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; burada davranış-sonuç ilişkisi vardır.

E) Tepki analojisi: Benzer durumlara benzer tepkiler verilmesidir; burada sembolik ödül sistemi vardır.

Cevap: B

5. Ahmet'in sevmediği ders çalışma davranışını, sevdiği oyun oynama davranışını elde etmek için yapmaya başlaması, **yüksek olasılıklı bir davranışın düşük olasılıklı bir davranışı pekiştirmesi** durumudur; bu süreç **Premack ilkesi** ile açıklanır. Premack ilkesi, bireyin **daha çok tercih ettiği bir etkinliğin, daha az tercih ettiği davranışı artırmak için kullanılmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Olumsuz pekiştirme: Olumsuz bir durumun ortadan kaldırılmasıyla davranışın artmasıdır; burada ödül niteliğinde bir etkinlik vardır.

C) Sönme: Pekiştirilmeyen davranışın zamanla ortadan kalkmasıdır; burada davranış artırılmaktadır.

D) Gözlem yoluyla öğrenme: Başkalarını izleyerek öğrenmedir; burada bireyin kendi davranışı söz konusudur.

E) Kademeli yaklaşma: Hedef davranışa adım adım yaklaşan davranışların pekiştirilmesidir; burada iki davranışın ilişkisi vardır.

Cevap: B

6. Dürdane'nin mahallede dolaşarak market ve durağın yerini öğrenmesine rağmen bu bilgileri bir süre kullanmayıp ihtiyaç anında kolayca kullanması, **öğrenmenin gerçekleşmesine rağmen davranışın hemen ortaya çıkmaması ve uygun durumda ortaya çıkması**dır; bu durum **gizil öğrenme** ile açıklanır. Gizil öğrenme, bireyin **farkında olmadan öğrendiği bilgileri ihtiyaç duyduğunda kullanmasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Edimsel koşullanma: Davranışın sonuçlarına bağlı öğrenmedir; burada pekiştirme yoktur.

C) Klasik koşullanma: Uyarıcılar arası eşleşmeye dayanır; burada çevresel öğrenme vardır.

D) Model alma: Başkalarını gözleyerek öğrenmedir; burada bireysel keşif vardır.

E) İçgörüsel öğrenme: Çözümün bir anda kavranmasıdır; burada önceden öğrenilen bilginin kullanımı vardır.

Cevap: B

7. İçgörüsel öğrenme, bireyin bir problemi **parçalar arasındaki ilişkileri bir anda kavrayarak çözmesi**dir. Bu öğrenme türünde çözüm deneme-yanılma ile değil, **ani fark etme (Aha deneyimi)** ile ortaya çıkar. İçgörüsel öğrenmenin temel özellikleri; çözümün **birdenbire gerçekleşmesi**, sonucun genellikle **doğru olması**, öğrenilen bilginin **benzer durumlara aktarılabilmesi** ve bilişsel düzeyi yüksek bireylerin bu süreci **daha hızlı gerçekleştirebilmesidir.**

A) Çözüm süreci aşamalı ve yavaş ilerler: İçgörüsel öğrenmede çözüm ani gerçekleşir; bu ifade uygun değildir.

B) Problem çözme süreci aniden gerçekleşir: İçgörüsel öğrenmenin temel özelliğidir, uygundur.

C) Çözüme ulaşıldığında performans genellikle doğrudur: İçgörüde çözüm doğruya yakındır, uygundur.

D) Edinilen çözüm benzer problemlere uygulanabilir: Öğrenme transferi vardır, uygundur.

E) Zeki bireyler problemi daha hızlı kavrar: Bilişsel kapasiteyle ilişkilidir, uygundur.

Cevap: A

8. Merve'nin sınavdan sonra sadece doğru-yanlışlarını değil, **nasıl çalıştığını, hangi stratejilerin işe yaradığını ve nerede daha fazla çaba göstermesi gerektiğini değerlendirmesi**, kendi öğrenme sürecini fark etmesi ve düzenlemesi anlamına gelir; bu durum **üstbiliş** ile açıklanır. Üstbiliş, bireyin **kendi bilişsel süreçlerinin farkında olması ve bu süreçleri izleyip kontrol etmesidir. Doğru cevap D seçeneğidir.**

A) Yaratıcılık: Yeni ve özgün fikirler üretme becerisidir; burada süreç değerlendirme vardır.

B) Bellek: Bilgiyi depolama ve hatırlama sürecidir; burada izleme ve düzenleme söz konusudur.

C) Algı: Uyarıcıların anlamlandırılmasıdır; burada bilişsel süreçlerin farkındalığı vardır.

E) Problem çözme: Bir soruna çözüm üretme sürecidir; burada çözümden çok süreci değerlendirme vardır.

Cevap: D

9. I. Berkay'ın tatilde yaşadığı tekne kazasını detaylarıyla hatırlaması **anısal (epizodik) bellek**tir; anısal bellek, bireyin **kendi yaşadığı olaylara ve kişisel deneyimlere ait bilgileri** hatırlamasıdır.

II. Selin'in karadeliklerle ilgili bilgileri tanım ve kavramlarla açıklayabilmesi **anlamsal bellek**tir; anlamsal bellek, **genel bilgiler, kavramlar ve kuralların depolandığı** bellek türüdür.

III. Deniz'in bisiklet sürmeyi yıllar sonra bile zorlanmadan yapabilmesi **işlemsel (prosedürel) bellek**tir; işlemsel bellek, **beceri ve alışkanlıkların depolandığı ve otomatik olarak gerçekleştirildiği** bellek türüdür.

Cevap: C

10. Ezgi'nin "proaktif interferans" kavramını kendi yaşadığı bir anıyla ilişkilendirerek anlamlandırması, **yeni bilgiyi eski bilgi ve yaşantılarla anlamsal bağlantılar kurarak öğrenmesidir;** bu durum **anlamlı kodlama** ile açıklanır. Anlamlı kodlama, yalnızca ilişki kurmak değil, **mevcut şemalarla bütünleşmeyi sağlayan doğal ve anlamlı bağlantılar oluşturmayı** ifade eder. Bu sayede yeni bilgi, zihindeki eski bilgilerle entegre olur ve daha kalıcı hâle gelir. Ezgi'nin kendi yaşantısını kullanması, bu kavramı soyut olmaktan çıkarıp anlamlı bir yapı içine yerleştirmesini sağlamıştır. **Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) Görsel imgeleme: Bilgilerin zihinde görsellerle canlandırılmasıdır; burada anlamsal bağ kurma ön plandadır.

C) Ezberleme: Anlamlandırmadan öğrenmedir; burada derin ve anlamlı işlemleme vardır.

D) Duyusal tekrar: Bilginin yüzeysel tekrar edilmesidir; burada şemalarla bütünleşme söz konusudur.

E) Askı sözcük: Sayı-sözcük eşleştirmesine dayalı tekniktir; burada doğal anlam ilişkisi kurulmuştur.

Cevap: B

11. Reyhan'ın bir danışana ait ifadeyi başka bir danışana atfetmesi, **bilginin içeriğini hatırlayıp kaynağını (kime ait olduğunu) yanlış hatırlaması** durumudur; bu süreç **yanlış yerleştirme** ile açıklanır. Yanlış yerleştirme, bellekteki bilginin **doğru kaynağıyla eşleştirilememesi ve başka bir kaynağa atfedilmesidir.**

A) Bastırma: Kaygı verici bilgilerin bilinç dışına itilmesidir; burada hatırlama vardır.

B) Ket vurma: Eski ya da yeni bilgilerin birbirini engellemesidir; burada kaynak karışması vardır.

C) Kodlama başarısızlığı: Bilginin baştan doğru kodlanamamasıdır; burada bilgi hatırlanmıştır.

E) Bellek izlerinin silinmesi: Bilginin zamanla kaybolmasıdır; burada yanlış atfetme söz konusudur.

Cevap: D

12. Işık'ın kazadan **önceki birkaç günü hatırlayamaması**, ancak kazadan sonraki olayları normal şekilde hatırlayıp yeni bilgiler öğrenebilmesi, **geçmişe ait bilgilerin kaybı ama yeni öğrenmenin korunması** durumudur; bu süreç **geriye dönük amnezi** ile açıklanır. Geriye dönük amnezi, travma ya da olaydan sonra **olay öncesine ait bilgilerin hatırlanamamasıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.**

A) İleriye dönük amnezi: Yeni bilgilerin öğrenilememesidir; burada yeni öğrenme korunmuştur.

C) Disosiyatif bellek yitimi: Psikolojik nedenlerle kimlik ya da kişisel bilgilerin unutulmasıdır; burada fiziksel travma söz konusudur.

D) Bellek izlerinin silinmesi: Bilginin zamanla kaybolmasıdır; burada spesifik bir dönem kaybı vardır.

E) Bilginin belleğe kodlanamaması: Bilginin baştan öğrenilememesidir; burada önceden öğrenilmiş bilgiler kaybolmuştur.

Cevap: B

13. İlknur'un Almanca bilgilerini uzun süre kullanmaması sonucu kelime ve kuralları hatırlayamaması, **bilginin zamanla zayıflaması ve bellekteki izlerin giderek silinmesi** durumudur; bu süreç **bozulma** kuramı ile açıklanır. Bozulma kuramı, bilginin **kullanılmadığında zamanla kaybolduğunu** ifade eder. **Doğru cevap C seçeneğidir.**

A) **Bastırma:** Kaygı verici bilgilerin bilinç dışına itilmesidir; burada kullanım eksikliği vardır.

B) **Geriye ket vurma:** Yeni öğrenilen bilgilerin eski bilgileri hatırlamayı zorlaştırmasıdır; burada zaman etkisi vardır.

D) **İleri dönük bellek yitimi:** Yeni bilgilerin öğrenilememesidir; burada eski bilgiler unutulmuştur.

E) **İleri ket vurma:** Eski bilgilerin yeni öğrenmeyi zorlaştırmasıdır; burada yeni öğrenme söz konusu değildir.

Cevap: C

14. Aslı Hanım'ın komşusunu parkta tanıyabilmesine rağmen farklı bir ortamda (düğünde) tanıyamaması, **bilginin öğrenildiği bağlamla birlikte kodlanması ve farklı bağlamda hatırlamanın zorlaşması** durumudur; bu süreç **kodlama özgüllüğü** ile açıklanır. Kodlama özgüllüğü, bilginin **öğrenildiği ortam ve ipuçlarıyla birlikte depolandığını ve aynı bağlamda daha kolay hatırlandığını** ifade eder. **Doğru cevap A seçeneğidir.**

B) **Çekici detay etkisi:** Dikkat çekici ama önemsiz bilgilerin hatırlanmasıdır; burada bağlam etkisi vardır.

C) **Amnezi:** Bellek kaybıdır; burada durum bağlama bağlıdır.

D) **Yanlış yerleştirme:** Bilginin kaynağının yanlış hatırlanmasıdır; burada tanıyamama vardır.

E) **Ket vurma:** Bilgilerin birbirini engellemesidir; burada bağlam değişimi vardır.

Cevap: A

15. Okan'ın kazayı anlatırken arkadaşının abartılı ifadelerinden etkilenerek kendi anısını değiştirmesi ve zamanla olayı olduğundan farklı hatırlaması, **anıların dış etkiler ve yeni bilgiler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi** durumudur; bu süreç **yeniden kurgulayıcı bellek** ile açıklanır. Yeniden kurgulayıcı bellek, bilgilerin **olduğu gibi saklanmadığını; bireyin beklentileri, yorumları ve sosyal etkileşimleriyle yeniden yapılandırılarak hatırlandığını** ifade eder. **Doğru cevap E seçeneğidir.**

A) **Bellek kodlaması:** Bilginin ilk öğrenilme sürecidir; burada hatırlama sonrası değişim vardır.

B) **Bellek izlerinin güçlendirilmesi:** Bilginin tekrar ve kullanım ile güçlenmesidir; burada çarpıtma söz konusudur.

C) **Kısa süreli bellek:** Bilginin kısa süre tutulmasıdır; burada uzun süreli anı değişimi vardır.

D) **Flash bellek:** Duygusal ve önemli olayların çok canlı hatırlanmasıdır; burada içerik değişmiştir.

Cevap: E